

Ч Л А С Т Й

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 6

МЮНХЕН

1951

	Стор.
* * * Передова від Редакції	1
Павло Богацький: Пластовий Рух на Центральних Землях України	4
Роман Коцик: Перші пластові гуртки в Перемишлі	7
Дам'ян Пеленський: Пластуни-юнаки Великих Днів	9
Юліян Крижановський: На розпутті	14
Атанас Фіголь: Ідеологічні основи сеніорського руху	18
Юрій Старосольський: Вищий ступінь пластиування	30
Ярослав Падох: З актуальних проблем пластового сеніорату	36
Юрій П'ясецький: Мое відношення до України і до Канади	51
Антін Івахнюк: Даймо ясну відповідь	59
Наталія Білозор: До питань виховання української молоді на емігації	67
Володимир Янів: Підсумки дотеперішньої дискусії	73
Михайло Добрянський: З партіями, чи проти партій	91
Василь Маркусь: З партіями проти диктатури партії	104
Свєн Врецьона: Проти партій на емігації	111
Микола Плавюк: Проти партій — сумерк партійної системи	113
Осип Бойчук: Пласт в Німеччині і Австрії в рр. 1945-1951	117
Тарас Ліськевич: Пластова видавнича діяльність в рр. 1945-1951	134
Свєн Кульчицький: Наша чергова проба — два роки Пласту в США	139
Омелян Тарнавський: Перші роки Пласту в Канаді	149
Цьопа Паліїв: Два ривалі: Берлін і Бад Шиль	155
З нашого життя	161
З редакційної теки	164
Бібліографія	165

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА:

Богацький Павло, пл. сен. 1. К. УПС. ім. Ст. Тисовського, один з перших учасників і провідників Пластового Руху на Центральних Землях України, гімн. проф.
 Врецьона Свєн, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», ред. часопису «Сучасна Україна», інж. хем.-металург, публіцист.
 Добрянський Михайло, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», ред. часопису «Соборна Україна», журналіст.
 Коцик Роман, б. член УПУ., інженер агроном.
 Ліськевич Тарас, пл. сен. 5. К. УПС. «Загін Червона Калина», економіст.
 Пеленський Дам'ян, пл. сен. 4. К. УПС. «Характерники», доц. УТГІ, інж. хем.
 Плавюк Микола, ст. пл. 3. К. УСП. «Лісові Чорти», студент.
 П'ясецький Юрій, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», інж. будів.
 Старосольський Юрій, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», голова КПР-США, проф. УВУ, д-р прав.
 Тарнавський Омелян, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», голова КПС-Канада, економіст.
 (Бойчук, Білозор, Івахнюк, Крижановський, Кульчицький, Маркусь, Падох, Паліїв, Фіголь, Янів — гляди попередні числа ПШ.)

(Скороти: УПУ — Український Пластовий Улад; ГПР — Головна Пластова Рада; ГПС — Головна Пластова Старшина; УПС — Улад Пластунів Сеніорів; УСП — Улад Старших Пластунів; К — курінь; ст. пл. — старший пластун(-ка); пл. сен. — пластун сеніор.)

Увага! Оце число ПШ виходить як шосте з черги. Три перші числа появилися на Рідних Землях в 1930 році й вони вичерпані.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

„Scouts Way“ Nonperiodical Review of the
Ukrainian Rovers and Old Scouts.

Число 6

Мюнхен-Німеччина

Листопад 1951

„...Ціллю нашого часопису повинно, отже, бути не вчити, тільки помагати самоуцтву...

...Майбутність Пласту не в пластовій молоді, тільки в пластунах-самоуках. „Пластовий Шлях“ повинен стати органом їх взаємної самопомочі”.

Олександр Тисовський

Починаючи видавання „Пластового Шляху“ після двадцяти-річної перерви, ми у вступі коротко накреслили завдання й цілі, яким служитиме наш журнал. З максимальною ляпідарністю висловлені вони в підтитулі нашого журналу визначенням його як органу пластової думки.

Щоб думка могла зродитися, щоб вона могла поширитися й переконати інших, потрібен обмін поглядів у спокійній, хоч внутрішнім переконанням гарячій дискусії.

Потреба появи „Пластового Шляху“ для нас не підлягала сумнівам. Відгук, який він знайшов серед загалу, вияви бажання співпрацювати в ньому та матеріально його забезпечити потвердили нашу думку.

Тільки щодо тематики порушуваних проблем ми зауважуємо ще деяку розбіжність. У редакційній теці лежать листи, які критикують спосіб редактування, а то й застерігають нас перед „лінією“. Що **ї** ми намагаємося провести на сторінках „Пластового Шляху“

Дехто думав, що „Пластовий Шлях“ треба рішуче звести знову до ролі виключно інструкторського журналу, присвятити його тільки питанням організаційно-виховної пластової праці, яку мають провести сеніорат і старше пластунство. Мовляв — ми ніколи не новині забувати, що ми тільки є і мусимо бути виховною чи самовиховною організацією молоді.

Поминаючи те, що та кий погляд суперечить усім дотеперішнім рішенням і напрямним центральних пластових з'їздів і керівних органів СУП, зокрема УПС, — він є цілковитим анахронізмом на тлі сорокрічної традиції тенденції розвитку нашого Руху (а також світового скавтингу).

Ми виразно тримаємося погляду, що Пласт не є тільки „вигравальнюю молодих письлят”, які скоро вб'ються в колодочки, назавжди покидають своє гніздо і розпорошуються в різних виявах життя спільноти. Пласт зродився для того, щоб виплекати новий тип громадянина, нову українську людину. І він мусить змагатися за те, щоб цей тип у житті спільноти дійсно зреалізувати. Інакше виховання в Пласті тратить всякий глуп.

Ми знаємо нестійкість людської вдачі і недосконалість наших характерів. Знаємо, як легко нашим противникам вказувати пальцем на всі наші хиби й огрихи. Але ми віrimо і знаємо, що Пласт один спроможний дати нам громадян, які будуть здатні подолати спадщину століть неволі й забезпечити тривалість тридиції української держави.

Тому нам не може бути байдужим, як поводиться „письля”, що вже дістало наші крила. Ми хочемо далі стежати за ним, щоб не пішло воно чужим, шкідливим впливам, не зломило хребта і не вбиралося в чуже шир’я. Ми знаємо і цінімо силу об’єднаних гуртів місцевих індивідуальностей і тому: „Пласт — це організація української молоді для всестороннього патріотичного самовиховання і організація виховання у ній громадян”. — Між нами може йти дискусія на тему такого чи іншого формального відношення виховних (самовиховних) уладів до сеніорату, але в нас поза дискусією конечність збереження сеніорського руху як окремої організаційної клітини Українського Пластового Уладу — однаково в інтересах загальнонаціональних, як і пластово-виховних.

Бо не сміємо ми забувати, що процес виховання відбувається не в ліабораторній реторті чи якомусь інкубаторі. Щоденний досвід нас учиє того, який вплив мають усі прояви нашого громадського й політичного життя та наше кожнотрасне оточення на виховання молодого покоління. Наша ж метода — це насамперед, якщо не єдино — живий приклад: — не кажи, яким треба бути, а будь таким! В природному процесі росту нові пластові покоління переходитимуть від самовиховних уладів до сеніорату, включаючись у різні ділянки громадського життя — при чому тільки частина з них працюватиме безпосередньо в пластовім виховним секторі. І ми мусимо зробити все можливе, щоб допомогти нам усім і кожному зокрема бути справжнім пластуном у житті! — Наші друзі-сеніори, які працюють поза Пластом в різних інших секторах громадського життя, може павітъ як слід не усвідомлюють, який майже безпосередній, в наслідках вирішальний вплив вони мають на самовиховний процес пластової молоді.

Тому не зважувати нам кругозору „Пластового Шляху” до будь-яких вирізків чи фрагментів, а — навпаки — поширити його як-мога найдальше. Ніяка життєва проблема, що збуджує розум чи сумління спільноти, не буде нам чужою, далекою. Ми хочемо змагатися за думку, пластову думку у пластунів-самоуків, що для них — за словами Дрота — „Пластовий Шлях” повинен стати органом їх взаємної самопомочі.

Тож „Пластовий Шлях”, як згадано було на самому початку його поновної появи, — орган дискусійний і, поза справами чисто формальних рішень наших з'їздів чи керівних органів СУП (якщо їх в будь-якій формі торкається), не накидає своїх поглядів. Він тільки шляхом дискусії й, іноді, різного наслідження чи підходу хоче допомогти знайти правильне розв’язання навіть найза-плутаних проблем. Поодинокі статті не висловлюють обов’язково поглядів Редакційної Колегії чи будь-якої пластової установи (хібащо це виразно зазначено) і тому вони ставлять до читача вимогу: дивитися на все широко відкритими очима й перевіряти все своїм розумом. Ми категорично відкидаємо військову форму дисципліни і всяку солдатську муштуру в самовиховній праці серед юнацтва. Ми намагаємося викликати у кожного пластуна глибоке почуття внутрішньої дисциплінованості, потреби підпорядкуватися й виконувати накази з глибокого усвідомлення і власного рішення вчинити саме так, а не інакше. Так само ми відкидаємо сліпу, партійно-сектантську вимогу підпорядкування особистих поглядів, а ціннимо особисте, власне, напруженим змаганням думки здобуте переконання в усіх без винятку питаннях. Такий підхід ясно випливає з наших основних ідеологічних засад і добровільності вступу й прийняття обов’язків у нашій організації.

Такими міркуваннями керувалася Редакція, вміщуючи в цьому числі „Пластового Шляху” розділ — політичні проблеми. Партийництво в такій формі, якої воно набрало у нас в останні роки, стало явовою нашого громадського й політичного життя. Воно кидє зловісну тінь на наше життя за кордоном і на події, які грядуть і які вимагають об’єднаних сил нації. Воно тривожить думку, як бути з цією проблемою у власній державі, якщо майбутнє дозволить її створити. З приводу статті М. Добрянського забрали голос інші друзі. В цьому числі ми можемо вмістити тільки частину їхніх висловлювань.

Поруч цього розділу ми продовжуємо ще в першому числі почату дискусію на виховні теми, як основні, найважливіші для нашого Руху, яких ніколи не можна тратити з ока. Мемуарним матеріялом далі підкresлюємо ювілейний рік — наше сорокліття.

Хоч ми не маємо найменшої причини нарікати на брак матеріалів чи відгуків серед наших читачів, ми хотіли б ще більшої і ще живішої „редакційної пошти”. Поруч принципових, теоретичних і практичних „великих” проблем нашого нинішнього й майбутнього, ми хочемо фіксувати на сторінках „Пластового Шляху”

прояви сучасного життя, такого, яким воно є, і такого, яким ми хочемо його творити: всі труднощі, всі невдачі й всі успіхи, що їх приносить нам сучасна доба. Для цього не треба бути особливим журналістом, не треба силуватися на довгі статті. Нам цілком вистачить Ваших живих і безпосередніх листів на всі теми, що Вас тривожать. Єдине, чого ми можемо вимагати від наших авторів і співробітників, — це правдиве, нічим не фальшоване переконання. Хочемо знати, що Ви думаете, бо тільки таким способом „Пластовий Шлях” зможе стати справжнім органом пластової думки.

Павло Богацький

Предтечі й початки Пластового Руху на Центральних Землях України

[Фрагменти спогадів]

Писати спогади не так то й легко, бо згадати речі, що відбувались 40-50 років тому, всі одразу просто не можна; а далі ті скінчики минулого пов'язати в якусь послідовність — праця не легка. А тим часом я завжди почиваю за собою тяжкий борг перед пластовою організацією, що й досі не написав чогось подібного. Доказом цього є вже почате оповідання — „Два менти”. Оповідання пластиуни-сеніора про те, чим жили і як розважалися українські юнаки в ті давні часи, коли ще не було Пласти. Це часи моого перебування в юнацькій (тасмпій) організації кам'янець-подільської бурси в рр. 1895—1900. Другий момент — участь у товаристві молоді, що його провадив у Київі в 1911—14 д-р Анохін*. Воно виглядало наче туристичне товариство для пізнання Києва та його околиць, а по суті вже було озайомленням із вихованням молоді за системою Сетон-Томпсона.

В пластову організацію за системою Бейден-Пауела я ввійшов уже аж 1919 р., коли її почали запроваджувати по школах України, переважно в Кам'янці Подільському. Це був центр нової у нас праці, але не єдиний, бо мені (та й не лише мені) відомо, що, напр. відомий і славний кінопрежисер Євген Слабченко (його псевдо: Деслав) зорганізував українських скавтів (так! — скавтів!) у гімназіях Білої Церкви на Київщині, запозичивши аразок в російських організаціях, які закладалися в противагу т.зв. „потешним” (організаційно вони були дуже змілітаризовані). Але це ще не все, бо в революційні часи пластові організації заклав у Єлиса-

*) Приватно викладав «ритмічну гімнастику». Його сальон чисельно відвідували молодь Києва. В часи Центральної Ради він був начальником міліції, «по наружній часті...»

ветграді (?) укр. юнак Юрко Гончар—Гончаренко (пізніше активний пластиун у Празі на еміграції). В кожному із згаданих центрів (а їх було на певне більше!) по—різному сприймали ідею Пласту й по різному його організовали. У тих моментах, на яких я думав спинитися у своїх спогадах важливим і цікавим є те, що дух майбутнього Пласти, його форми й засоби виховання вже в багато в чому виявлялися.

Кам'янецька організація носила не оригінальну назву, а саме: „Запорозька Січ“. Вона звертала чималу увагу на фізичне вдосконалення своїх членів. На військовість не налягала, хоча відділи її були різно озброєні, напр., одні носили луки, другі — мечі, витесані з гонтівок, треті — пістолети (робили їх із патронів російської рушниці—берданки, які прикріплювали до дерев'яної ручки), четверті носили довгі списи... Як бачите, зброя примітивна й дуже відстала,—вона була не так зброяю, як відзначено і прикрасою відділу. Так само кожний відділ носив на шапці присвосну його відділові—гілочку дуба, берези, калини, явора тощо.

Організатором „Запорозької Сіці“ був старший учень—Ісая Сулковський (прізвища тут і далі дійсні) великий оригінал, дивак; увесь захоплений своєю організацією, але не захоплений науковою: кілька разів „попасав“ і далі „бурси“—не пішов. Яка його дальша доля — мені невідомо... Його називали—„полковником“, і носив він під плащем шпаду. Організація вербувала своїх членів лише з учнів своєї школи, і то таємно. При ваблюдала ця таємничість, її життя і праця, поширювана членами...

Містилася „Запорізька Січ“ у так зв. „Вітна саду“ — це була довга площа саду під скелею, за річкою, що пізніше належала відомому українському громадському діячеві д-рові Гр. Солусі. Всі члени — запорожці носили імена історичних осіб (Богун, Кривоніс, Півтора-Кожуха і т. д.), або дійових осіб літературних творів (Тарас Бульба, Шрам, Ніс, Щербань, та ін.). Кожний відділ мав свої шатра, їх ставили з гілля, соломи, кукурудзянки, а то й з різних бур'янів. В осінні дні після школи й обіду по своїх помешканнях відділи варили на вечерю хто саламаху, хто кулешу, пекли в попелі картоплю, кукурудзу, яку діставали на полі, як нагороду за добре виконаний чин. Це вариво було швидше куховарською вправою, не більше. Головні вправи були: вміти лазити на високі дерева та плигати з гілки на гілку. Ще тяжче—вилазити на гору, без допоміжного приладдя. Скакати з гори на дерево, що ростуть біля них. Ночувати в печерах, що їх самі викопували в скелі, вправлятися у плаванні на човнах, на плотах (дарабах), що їх самі в'язали, нарешті, на кавалкові дерева. Вчилися плавати, рятувати потопельників (були й жертви таких вправ: один учень Фогель загинув під Турецьким мостом, у глибокій ямі)... Богонь розкладали тільки „живий“ (викресаний кресалом із кременя!) і піддержували його увесь час перебування в саду...

Незабаром після того, як розпочала працю (десь у 1896 р.) „Запорозька Січ“ під керівництвом „полковника“ І. Сулковського у „Вітна сад“ почав вчацяти художник Жудін, професор горожанської школи і відомий у місті маляр церков (він саме тоді розмальовував в українському стилі Русько-фільварецьку церкву, що її большевики, які всі інші, зруйнували). Маляр розташувався із своїм малярством, а хлопці робили своє. Ско-

ро присутність його стала тут необхідністю. І запорозька громада визнала його за свого „отамана“. Він почав входити в роботу й розвагу дітей. Він звернув увагу на, так би мовити, ідеологічний бік справи. Запровадив українську пісню, гру в „загадки“, яких діти села звозили безліч, прищепив замилування до гарних народних оповідань про чудесні явища, розпалив історичну романтику міста Кам'янця, зацікавив його старовиною, його легендами, показував залишки славного історичного минулого... Після його оповідань ми зрозуміли, що то є любов до Батьківщини, пошана до старших, товариськість, відвага, чесність і все інше, що споює, і кріпить товариство...

Я перебував у цьому гурті молодиків майже три роки. Згадував і згадую ті часи нашої „самовихови“ з великою приемністю і з подякою щасливому випадкові, що трутів мене у склад його. Все, там пережите і пізнане, стало основою чи стимулом до участі в київському окруженні молодих людей під керівництвом д-ра Анохіна.

Це був гурток молодих хлопців—студентів та науковців, які для розваги відбували щонеділі прогулянку в околиці Києва. Місце дальшої прогулянки намічалося в кінці кожної попередньої. Такою вибраною прогулянкою керував один з учасників, напр., на Труханів острів—молодий природник, який вів там наукові досліди від Університету; в Пущі-Водиці, де були озера Русского Риболовного Т-ва, вів мій брат, який досліджував ці озера. Залишки Старого Києва показував нам. проф. Н. Щербина, працю якого пізніше видала Академія Наук... Після прогулянки гурток спинявся десь у затишному місці, де можна було розклести вогонь (ватру), і при вогні доктор розповідав нам про С. Сетон-Томпсона та його організацію: „Товариство хлопців березової кори“... Далі—про американських індійців, їх життя, їх віру у „Великого Духа“, про велике значення в них вогню, як прояв Великого Духа, їх мораль, з якою не зрівняється мораль т. з. культурних народів... Взагалі матеріялу до оповідань доктор мав чимало... Це все нас захоплювало й об'єднувало. Ми почували один до одного якесь споріднення й звали себе „братами“. На прикладах із життя індійців, на науці Сетона Томпсона ми взорувалися, почуваючи на собі вісливи цілі простої, нової і оригінальної науки.

Наші прогулянки й ця наука були перервані війною 1914 року... В справжню пластову організацію я попав уже аж року 1918. Пласт почали закладати в нас брати—галичани по наших школах. В тому же році Військове Міністерство призначило мене начальником Січей і Пласту на Україні—і це мене зв'язало з цією роботою. Робота пішла не зле, але перешкодив наступ на Кам'янець Подільський поляків, а пізніше большевиків. Вороги не дали нам зреалізувати добре початки... На цю тему я вже коротко писав, і це було видруковане в „Українському Студенті“, що виходив у Празі. Це здається, було 1926 р. Там я подав і прізвища тих юнаків, з якими ми провадили пластову гру й вправи в Кам'янці Подільському в 1918—1919 роках...

Перші пластові гуртки в Перемишлі

Одним із перших міст Галичини, що дали почин пластовому рухові, був Перемишль. Восени 1912 року заходами професора руханки Євгена Любовича в гімназії з українською викладовою мовою в Перемишлі організовано два пластові гуртки по вісім пластунів. Провідником першого був Степан Венгринович, опісля священник у Самбірщині, другого—я. Пластові сходини відбувалися завжди в неділю пополудні. Вчилися ми пластового уладу, послугуючись підручником для польських скавтів: „Harcce młodziezy polskiej“ та читали видаваний у Відні німецькою мовою: „Der Oesterreichische Pfadfinder“. В неділю пополудні ми також організовували прогулянки в околиці Перемишля. Під час цих прогулянок ми використовували свої теоретичні відомості з прочитаної на сходинах літератури. Головне навчилися ми читати австрійські мали, що не одному з нас придається за кілька літ пізніше, цід час першої світової війни.

Книжка „Harcce młodziezy polskiej“ була навіянна польським патріотичним, навіть шовіністичним духом; напр., зверталося велику увагу на те, що польський скавт не сміє вживати слова „рюкзак“, лише „плесак“ і т. і. Провідником польських скавтів у польській перемиській гімназії був проф. Блажек, відомий уже тоді „народови демократа“, або „віщехполяк“, як їх тоді називано.

„Der oesterreichische Pfadfinder“ був редагований в ультра-австрійському патріотичному дусі. На кожному кроці підкреслювано вірність династії Габсбургів. Він був призначений для гімназійної молоді, і з нього ми мали здобути першу підготову до того, щоб бути колись добрими, вірними ці-саєві австрійськими офіцерами. І дійсно, набуті в Пласті відомості та спритність і зміння знайти вихід в різних ситуаціях мені самому дуже придалися згодом в офіцерській школі, у війні та й у житті.

Труднощі в поширенні членства були передусім з матеріальної сторони, бо треба було внести 18 корон (тоді ціна 100 кг пшениці) на купівлю пластового виряду, що складався з наплечника, ножика, пояса, Ідунки, ложки — для окремого пластиuna й алюмінійового б-літрового баняка з кохлею, триніжка, шатра, сокирки й рискалика — для гуртка. Купець Іван Борис, що якраз відкрив тоді свій склеп із спортивним приладдям у Ринку, йшов нам на руку і при внесенні завдатку 5 корон, давав на шестимісячну сплату весь виряд. Це було великою поміччю для Пласти, бо хоч пластуни здебільша були поповичі, однак видаток на виряд, як на ті часи був значний.

Інші труднощі були з моральної сторони: пластун не смів вживати алькоголю, ні курити. Курення було тоді дуже розповсюджено; до доброго тону належало, коли учень УП кляси мав уже право курити поза школою. Навіть чільні мої товариши, як напр., Дмитро Паліїв, хоч дуже переймався ідеєю Пласти, не міг стати його членом. Я чув віддавна відразу до алькоголю й нікотини й лишився вірний правилам пластової ети-

ки завдяки членству в Пласті до нині. Далі — Пласт вимагав багато часу а його в нас було обмаль. Вимоги в австрійській гімназії в порівнанні до гімназії за польських часів були велики. Ми вивчали п'ять мов, з яких кожна була обов'язковою, з математики й фізики вимагали досить багато. На тиждень ми мали три дні по шість, а решта — по п'ять годин крім того, пополудні не обов'язкові предмети, як французька мова, стенографія, гімнастика, спів, музика, стріляння. Я задля Пласти покинув навчання стенографії й французької мови, що викликало велике назадовolenня моїх батьків, які думали вислати мене по матурі до орієнタルної академії (для підготови дипломатичних представників), а там треба було добре знати французьку мову. Проф. Любович дуже стежив за тим, щоб пластуни не занедбували своїх головних обов'язків в школі. Тому в Пласті були найліпші учні. Родичі не раз також були проти, — мовляв, за наших часів учень не носив баняка на плечах. Прогулянки, на які ми кожної неділі ходили пополудні, навіть зимою, відстравували тих, що боялися холоду. Найбільше ж боялися батьки за своїх „одинаків“, коли доводилося ночувати під шатрами.

Восени 1912 року скликано перший пластовий з'їзд у Львові. На цей з'їзд від нас виїхали проф. Любович, я і ще один пластун, прізвища не пам'ятаю. З'їзд відбувся в листопаді в домівці Товариства Українських Техніків „Основа“, вул. Снайдецьких. Головний реферат мав О. Тисовський. Від него ми довідалися, як збирається він розбудовувати пластову організацію. Познайомився я там і з Петром Франком, тоді ще студентом Львівського Університету; він був провідником львівського куреня. Від него вийшла думка, що Пласт належить організувати також по селах.

Міжнародний напруженій стан примушував думати, що як тільки „наш старий“ (ціsar Франц-Йосиф) помре, напевно вибухне війна. Російський імперіалізм не лише поставив собі за мету розбити „гніздо шершнів“ — Галичину, але мав appetiti навіть на Дарданелли (як і нині).

Тоді вирішили, наскільки пригадую, при пластових іспитах не бути дуже вимогливими щодо в'язання вузлів, які за першими інструкціями, були головною темою першого іспиту. Темою довгої дискусії було, як мас виглядати пластовий однострій. Між іншими, я був противником коротких штанців, які мали живцем наслідувати однострій німецьких скавтів у Відні. Наскільки пригадую, вирішили, що замість шаржі „пластун-вовк“ мас бути „гетьманський пластун“.

Здається, найбільше презентований був Львів, були також делегації з Рогатина, Станиславова і, мабуть, Дрогобича. Нам обіцяли, що Львів даватиме всім директиви. На жаль, ми їх не дістали, лише після нагадувань прийшов лист, що проф. Тисовський перенесений зі Львова.

У 1913 році прийшов до перемиської гімназії проф. Теодор Поліха, що з молодечим жаром узявся до пластової праці. В ньому проф. Любович мав щирого друга й товарища праці, а ми-улюблена провідника. Проф. Любович увечорі провадив у гімназії гімнастику, а вдень працював як урядник в українському банку „Віра“, так що, напр. у латинські свята, мусів працювати й не міг брати з нами участі у прогулянках. А саме в латинські свята ми робили цілоденні прогулянки.

Пригадую одну таку прогулянку до Тисової, де парохом був тоді пок. о. Гинилевич. Це було якесь свято, ми не мали екзорти й вирушили на цілоденну прогулянку. На Службу Божу в Тисовій ми прийшли в повному виряді. Селяни зашепотіли: — „Це якесь польське військо!“ По Службі Божій Іриней Чмола*) пояснив селянам, хто ми такі. На такій прогулянці ми обов'язково варили росіл із рижем, і як нам смакував цей обід, можна собі уявити!

Перейшовши до VIII класи, я мусів у другому півріччі здати провідництво гуртка й готоватися до матури. По матурі в стрілецькому однострої я брав участь у Січово-Сокільському Ззвізі 28 червня 1914 р. у Львові вже як представник Повітової Січі в Заліщиках.

Незабаром прийшли відомі події... Довелось практично використовувати свої пластові знання в боротьбі з варварами півночі. Я й усі мої товариши з Пласту брали чинну участь у наших Визвольних Змаганнях. Дехто, як Федь Черник, Іриней Чмола, М. Талаш, Шкреметко, ... поклали свої буйні голови в боротьбі за волю народу.

Дам'ян Пеленський

Пластуни-Юнаки Великих Днів

Гутірка при ватрі в річницю Листопадового Чину

*Засумуй, трембіто, та по всьому світу,
Що пропало Галичанам сорок тисяч цвіту.*

Роман Купчинський

Однією з головних точок Пластового Закону є: „Зроби щоденно добре діло“. Це не мусить бути щось велике, дуже важливе, але це має бути добрим ділом і зроблене щодня! Чому щодня? А тому, щоб цими малими і щодennimi добрими ділами привчати себе до великих діл. Коли виникне потреба цього великого діла, пластун це робить як щось самозрозуміле. Таким великим ділом є посвята себе батьківщині. Воно наказане в пластовій присязі: „бути вірним Богові і Україні“. Пластуни роблять щоденно добре діло, для того, щоб в час, коли виникне потреба, вони могли стати до великого діла, як це зробили наші друзі пластуни-юнаки стрийського коша в 1918—1919 рр.

*
У пластовому журналі „На Сліді“ ч. I (6), за січень 1948 р., є загадка про англійських скавтів „у службі Батьківщині“. Там наведено такі слова

*) Член моого пластового гуртка ученик VIII класи — мій шкільний товариш. Це був на два роки молодший брат Івана Чмоля, котрий в той час студіював на Львівському Університеті й був діяльним пластуном у Львові.

ген. Бейден Пауела: „Великими ділами нехай править любов і добра воля. Кожен повинен змагати до щастя й особистого добробуту, але ж осягнє їх тільки працею для Бога і Вітчизни“. Цю засаду мали пластуни юнаки стрийського коша в 1918 році. Хоча були 14-16 — літніми юнаками вони знали, що роблять добре і велике діло! В журналі „Молоде Життя“ ч. 3 за 1946 р. сен. Лев Шанковський присвячує спомини своїм друзям з гуртка „Сови“ стрийського коша. Я хочу згадати моїх друзів пластунів юнаків стрийського коша, з телефонної сотні, які з найбільшою посвятою виконували свій святий обов'язок служби Батьківщині й не раз дійсно геройськими ділами засвідчували свою відданість.

*

Проминуло вже 33 роки, багато затерлося в моїй пам'яті, забулися імена багатьох із цих друзів, однак завжди їх бачу молодими юнаками, завжди радісними, усміхненими і завжди готовими! Ніяке доручення не було для них занадто важким, все було виконане на 100%. Коли я давав їм наказ, я знат, що він нащевне буде виконаний як треба, що я зможу зголосити шефові штабу: „пане полковнику, наказ виконаний, маємо зв'язок із такою то частиною...“

Телефонна сотня III Галицького Корпусу постала власне з юнаків пластунів. Пам'ятаю їх ще: Михайло Чолій, підхорунжий австрійського війська, пластун від 1912 року, один із засновників стрийського коша,—це вже був військовик із світової війни. Далі — молоді юнаки з 5—7 класи: Льонгін Лотоцький (згадує про него Лев Шанковський як гуртковий гуртка „Сови“, але він був уже пластуном до світової війни, з 1913 року), Микола Бігун, Володимир Тюн, Володимир Лукомський, Роман Петріна, Славко Білинський, Ортинський, Пиндзин, Дидів, Владко Білинський, мій покійний брат Юрко і багато інших, що імена їх уже забув. Було їх 30. Спочатку вони були телефоністами при команді III корпусу в телефонній централі, яку тоді називали в нашій армії „телефонічна осередня.“ Праця в телефонічній осередні була дуже важка і відповідальна. Це був зв'язок із цілим фронтом корпусу і з Начальною Командою.

По трагічній смерті хорунжого Чичуна, що був телефонним старшиною в корпусі, Начальна Команда приділила мене до III корпусу на комandanта телефонної сотні й референта зв'язку при штабі. Це було в першій половині грудня 1918 року. Штаб і Команда III Галицького Корпусу були в Стрию. Я приїхав з Начальної Каманди й застав цих 30 пластунів юнаків на службі в телефонічній осередні. Ми почали організувати телефонну сотню і телефонний вишкіл.

Сотню організували ми так, що до неї набирали з інших частин уже вишколених в австрійському війську телефоністів. Справником сотні я зробив підхорунжого Чолія Михайла, сотенным писарем був десятник Зборек Іван з Долини. Сотня мала 160 мужви, в тому числі 30 пластунів. Ми поділили сотню на 6 телефонних стеж. Стежка мала 20 мужви. Кожна стежка в своєму розпорядженні мала повний телефонний виряд і одну підводу. Крім того, був сотений обоз. Наші юнаки-телефоністи виконували службу в тел. осередні корпусу, а також на поштовій централі для контролю телефоністок, що були переважно польки. У вільний від служби

час вони проходили військовий і телефонний вишкіл. Вишколювали ко-
лишні австрійські підстаршини. Часто наші юнаки виїздили зі стежами на
перевірку телефонних проводів або для направи — ушкоджень. Таким чи-
нам здобували вони вправність і досвід для майбутніх подій.

У травні 1919 р., коли розгорнувся польський наступ дивізії Галлера, було очевидно, що починається рухома війна. Противник, на жаль, переважав і чисельно, і технічно. Довелося покидати Стрий. Я не хотів брати юнаків із собою й кожного відпустив до дому. Однак на другий день майже всі вони прийшли з заявою, що вони йдуть з нами і далі служити-
муть батьківщині. Я зажадав дозволу від батьків. Такий дозвіл вони вже мали й рішуче заявили, що свій обов'язок допомагати батьківщині будуть виконувати далі. Така рішучість і завзятість мене врадували. Я був певний їх лицарських осягів. Приділено іх до телефонних стеж. Одну стежу (12 юнаків) я приділив до обслуги корпусної осередні. В момент відступу наша сотня мала дуже важні завдання: наперед налагоджувати зв'язок із новим осідком корпусної команди, також звивати проводи зі старого місця. Отже весь час треба було бути першим і останнім. Не раз наші телефоністи спали одну-две години. Всі розуміли важливість моменту і свого завдання. Корпусна команда не могла лишитися без зв'язку. Від цего залежали події на фронті. Тепер з великою приемистю й великом задоволенням згадую про це, бо ні разу ми не спізнилися і не спричинили якоїсь затримки.

Сьогодні дивними виглядають тодішні способи телефонного зв'язку. Про беадротові зв'язки команд не було мови. Лиш в начальній команді була дуже слаба приймальна і, здається, висильна станція. Ми відступали в порядку, хоч з деякими втратами. Наше телефонне майно — 6 вагонів, які ми відправили в напрямі Станиславова, застягли на станції Тяжів і там згоріли. В цих вагонах згорів великий фотографічний архів Рудницького. Крім того, телефонним майном були навантажені два авта, які в с. Боднарів під горою мали аварію і шофери (поляки) іх там спалили. Ми лишилися з самим сотенным обозом: десять підвод. Через відомі події в Станиславові ми були змушені податися в напрямі Галича й там перейшли Дністер, пішли в напрямі Монастириська-Бучач-Чортків аж до Товстого.

З того часу мені пригадуються два геройські вчинки наших юнаків-пластунів:

Команда корпусу перебувала в Товстому — командантом корпуса був ген. Антін Кравс, фронт ішов від Дністра в напрямі Чорткова. Між Товстим і Бучачем в село Кошилівці. Там була наша корпусна польова осередня, що безпосередньо зв'язувала команди бригад. Цю польову осередню обслуговували юнаки — пластуни: Микола Бігун, Ортинський і, здається, Пиндзин. Поляки наступали і клином глибоко вдерлися в нашу бойову лінію, забрали в полон усю артилерію восьмої бригади. Таким чином в напному фронті постала прогалина. Поляки зайняли Кошилівці, й намагалися охопити фронт на південь до Дністра й таким чином забрати в полон весь корпусний обоз і мати вільний шлях до Товстого. Наші юнаки лишилися із своєю осереднею на місці в Кошилівцях і точно звітували про рухи ворога. Ворог не помітив польової телефонної лінії. Через те можна було відразу почати протидію, стримати наступ ворога і не допус-

тити до дальнього відступу. Ці троє юнаків своєю поставою і відданістю справі врятували фронт. Вони лишилися на місці, поки наші частини прийшли з боєм, відтискаючи ворога за Кошилівці. В корпусному наказі ген. Кравс відзначив геройський вчинок наших юнаків і в нагороду за їхнє геройське діло підніс їх до ранги вістунів. Сьогодні мені приємно згадувати про цей подвиг наших наймолодших юнаків. Вони завжди робили добре діло і там в Кошилівцях зробили „щоденне добрe діло“! Фронт був врятований посвятою й винахідливістю молодих юнаків пластиунів.

Вдруге наші юнаки добре виконали своє завдання, коли шеф штабу сотн. Якварт дав наказ збудувати телефонний провід і польову осередню' де мали учитися бойові команди. Це було в Бучачі. Телефонна сотня дісталася наказ вибудувати в напрямі Підгаєць польову осередню вночі протягом шести годин. В наказі не було подано орієнтаційного пляну бойової лінії. Телефонні стежкі почали будувати лінії відтинками, і до сходу сонця польова осередня була вже готова. Бойові команди ще недолучувалися, бо вони були позаду, як і фронт був позаду. Наша польова осередня опинилася між фронтами! Ранком почався артилерийний двобій, і незабаром розстрільні стали йти вперед. Наші телефоністи зорієнтувалися в своєму положенні й телефонними авідомленнями стали давати відомості про рухи ворожої розстрільні.

Згадуючи ці дві події треба відзначити, що наше технічне спорядження було дуже скуче й примітивне. І не зважаючи на це наші юнаки пластиуни в дальному поході, аж до далекого Золотоверхого Києва з великими труднощами й зусиллями завжди своєчасно справлялися із своїми завданнями.

Після чортківської офензиви, коли нам не вистачило набоїв і зброй, довелося вдруге відступати з Рогатина, де мав осідок наш корпус. Ми опинилися на кількаденному постої в Монастириськах. У той час перед Начальною Командою, як і перед політичним проводом, постало важливе питання: що робити далі? Наступає добре, модерно озброєна... армія а в нас нема набоїв... Начальна Команда звернулася до корпусних команд із запитом: чи нам піддаватися, переходити до Румунії, чи йти за Збруч і далі боротися з большевиками? Ген. Кравс скликав нараду старшин і поставив питання старшинам для вирішення, але не дав можливості дискусії, сказавши: „Ці три можливості дас нам на розгляд Нач. Команда. Пропу кожного висловити свою думку“. Тоді він звернувся до мене як до наймолодшого віком і рангою, щоб я сказав свою думку першим. Не задумуючись я відповів: „Ідемо за Збруч і дальше боремося“. Мою думку поділяли всі і не тільки в напому корпусі. Ми відступили за Збруч. У Кудринцях над Збручем був великий склад телефонного приставки Нач. Команди. Там ми забрали що тільки для нас було цінного, а саме: польові проводи та польові телефонні апарати. 16 липня 1919 р. вночі ми перейшли Збруч і подалися в напрямі Кам'янця Подільського. Звідсіля подалися ми до Нової Ушиці, де наш корпус лишався два тижні відпочивати й готовуватися до нового походу на Київ. З напої тел. сотні деякі юнаки відійшли до Нач. Команди до старшинської тел. школи. Ми йшли маршрутом: Жмеринка, Винница, Козятин, Фастів до Золотоверхого, однак дійшли тільки на Пост Волин-

ський. Праця нашої тел. сотні дещо змінилася, бо корпусна команда посувалася за лізничим шляхом і ми користувалися телефонними проводами при залізничних коліях. У нас був один паротяг і два вагони, отже ми їзділи закладати нові проводи або ремонтувати. Вже з корпусної осереднійшли польові проводи до бригад чи польових з'єднань. З Посту Волинського ми знову пішли на Фастів-Козятин, а звідти до Липівця. В Липівці ми поховали першу жертву висипного тифу — нашого стрільця, на жаль, не пригадую його імені. Відтоді почалася пошестъ висипного тифу. Сотня наша порідщала. Почався чотирикутник смерти... При відстуші з Липівця і я захворів. Повезли мене в Калинівку, а згодом до Вінниці. Була люта зима... Команду телефонної сотні перебрав поручник Мараці, що був у Начальній Команді при рефераті тел. зв'язку. Референтом при штабі корпусу став сотник Дмитро Ігнатенко. Видужавши, багатьох друзів не засстав я між живими, в тому числі й моого молодшого брата Юрка, що помер коло Бірузулі і там був похованний.

Скільки живими вийшло юнаків з чотирикутника смерти, я не знаю. Вони назавжди залишаться прикладом виконаного „доброго діла” і найвищого пластупського обов'язку служби Україні.

*

... моїм молодим товаришам зброй: пластунам-юнакам стрийського коша, стрільцям телефонної сотні III Галицького Корпусу присвячує цей спомин гутірку при ватрі в річницю Листопадового Чину.

**Славній пам'яті наших Друзів
Романа Шухевича і Олекси Гасина
присвячені два видання:**

Володимир Янів

Шухевич-Чупринка — людина і символ
жалобна промова на Академії в честь Романа Шухевича

Ціна 0,50 дол.

Ярослав Падог

Лицар з імені і чинів
жалобна промова на смерть Олекси Гасина-Лицаря

Ціна 0,20 дол.

Дохід з першого видання (промова Янєва) призначений для далішого вітання пам'яті Романа Шухевича. Цим виліпівдана ціна цього видання. Про це ми обширно писали в попередньому числі: «Наш обов'язок супроти Шуха» (ІІІ ч. 5, ст. 46). Чи Ви вже сповнили Ваш обов'язок?

На розпутті

Моя душа роздерлася вчора надвое...

Я не панував більше над собою. Те, що так довго назрівало, вкінці прорвалося. У мене було дві душі — а між ними страшна ворожнеча.

Мене пригнічувало те, чого я не бачив і не розумів. Всередині варилось й кипіло, як у пеклі. Спокою я знайти не міг. Пластиова відзначка пекла вогнем на серці.

Я зняв її з грудей і злісно кинув на стіл.

Тісно було мені в хаті. I душно. Я вибіг — щось гнало мене в ліс далеко від людей, від себе... Скільки разів я блукав по лісі — завжди знаходив спокій, рівновагу.

Я не йшов, я летів. Як навіжений! Загнався в саму середину. Було дуже боляче. Напевно з серця капала кров. Не ставало віддиху.

Я сів на пеньок, підпер голову руками — заридав у голос, як мала дитина ...

* * *

Сльози більше не текли. Може їх більше не було.

Було темно, холодно, глухо, страшний хаос. Порожнечा без дна.

Я запалив ватру. Скільки разів я палив її — вона завжди приверталася, вносила лад у мою душу.

Я заставив себе думати. Поволі з дна хаосу виловлював пошматовані уривки й ліпив із них цілість.

В мене було дві душі. Я злякався, підкинув до ватри. Химерні тіні танцювали по деревах, полум'я лизало ріща — і стрілило догори спонами іскор. Ясніше стало довкруги — світало і в мене: в мене було дві душі. Я не розумів. Пильно придивлявся до них. I бачив:

Одна — минуле... Моя дитинство, мої безжурні роки, що бриніли дитячим сміхом. Безжурний спів — спів пташок вільних, по горах, лісах, левадах. На рідній землі, на Батьківщині. Наука батьків, учительів, виховників, моого духовника. Радість, сонце, зелень, весна... Запах левад, кошеного сіна, паленого бадилля, печеної картоплі з дімом... Домашнє тепло...

Давні роки, щасливі роки — (десь грала сопілка, тужила тримбіта) опромінені сонцем, наїсністю. Я бачив там все добре, все гарне, стерегли від мене все погане — я бачив все ідеальне, чисте. Сам хотів таким бути — і був таким... Там же я бачив усмішку моєї матері... Це була одна моя душа. Дитяча, чиста, добра.

Друга — сучасність... Важкий змаг із життям, з нудотою прокльонів чужими мовами, виттям джазу. Досвід життя, набутий від тих, кого я обминав, і хто гналися за грошем і сміялися: «Дурний,

іди з нами!" Холод чужини, не було щиріх слів опікунів, виховників; не було батьків: я залишив їх, коли вийшов у світ... Був запах поту й задуха з комінів фабричних, і стукіт моторів, і гудки авт...

І крик юрби, і безліч світел великого міста — і його принад і згуби.

І брязкіт грошей... І захланний погляд іншого...

І ця душа була мосю.

І бачив я, що одна була ясна, а друга темна — але обидві були мої!

Я не можу жити з двома душами! Я мушу вибрати одну — з цих обох моїх, бо одне тіло є в мене. Котру?!

* * *

Пошматовані уривки говорили голосом, що тільки я його чув. Говорили ті ясні. Коротко, уривчасто — наповзали картини: не зазнаєш маєтків, — ані вигоди — розривок не обіцяю. Праця на хліб щоденний — для себе, для рідні — праця для братів твоїх — важка. Каменіста дорога — дорожовказом ідеалом — колючки, лаври за обрієм. Посвята — жертва відречення. Змаг із життям — із собою — але вірність заповітам предків — ідеал батьків, Вірність Великій Ідеї — змаг — і задоволення. Велике задоволення — виконаного обов'язку — допомоги біжнім — перемоги над собою — корисної праці — ідейної праці. Ти виповнений вщерть задоволенням — це дастъ радість, юність, усмішку перемоги, насолоду побіди. Це дастъ щастя, на землі найбільше. І більше нічого... Іди зі мною!

І говорили ті чорні улесливо, принадно — ах, так, як життя не раз улесливо принаджує зійти на манівці.

Праця — важка, шалена — виповнить все. Гроши плистимуть — сміяється нема часу. Етика? Мораль? Пусте! Он життя — користайся! Уживай! Раз живеш! Геть ідеї, геть традиції, геть рідне — хай не зараджася! — Он володар — гріш, он золото, он самоцвіти. Здобудь — більше! Розкоші, насління, щастя — все жертувай, все віддавай! Ось твоя мета — те, що зможеш сковати в жменю! Геть ілюзії невидні, незойсненні, — геть ідеали порожні, геть пустий звук! Ось брязкіт золота, лови його, лови!!!

...І цей брязкіт золота глухо лунає й дуднить у великий порожнечі духа...

* * *

Обидві вони мої. Але обох я не можу зберегти. Я мушу вибрати одну, тільки одну. Котру?

Старша, ця ясна. Корінням вросла глибоко в давнину. Але невигоди, колючки, жертва, посвята — пощо?

Молодша — ця темна. Хистка, без коріння, — але золото, гріш, насління, розкоші, щастя...

Чи мені не можна бути щасливим? Задля розкошів? Уживати життя?

Та жаль чомусь розставатися з тією молодшою душою — не чутливість а справжній жаль. Там так багато рідного, теплого старого.

І золото гріє — може стати рідним, теплим — я чую його брязків — воно притягає — ловить мене — ,..

Я рішив! Встав і замахнувся, щоб ясну душу кинути в вогонь.

Та рука застигла нерухомо...

Десь далеко годинник на вежі поволі вибив північ. Злім виттям' протяжно відповів йому вовк. Зашумів вітер і кинув до ватри кілька листків.

Чи це сон?

Сірою мрякою повитий, в густій темряві ночі кілька кроків від мене стояв — дід. Я бачив власне довге сиве волосся і довжезну сиву бороду, що заступала все, крім голови. Справді, з'ява мала тільки голову і величезну, сиву бороду. Мене заморозило. Якась сила наказала мені лишатися непорушним і дивитися на діда — з'яву. І коли я пильно дивлявся, то бачив крізь нього чорні силуети дерев поза ним. А там, де в людей бувають очі, в нього горіли два вогники. Це були відблиски ватри — ні, це були зовсім інші, якісь неземні вогники.

Довго дивилися ми один на одного — без руху, без слова. Я — зі страхом, здивуванням, цікавістю. Він — проникливо, побажливо, з добрим батьківським блиском в очах і дивним, далеким поглядом.

І я чув голос, хоч не ворушилися уста діда. Дивний, могутній голос, немов говорила стихія, — а виходить він десь із незображененої далечини: — „минулого — предків — дідів — дружинників — запорожців — стрільців — дух! Пролитої крові — за ідеали народу, твого народу, — за ідеали предків, твоїх предків, — за правду, за волю! Дух спротиву — дух змагань — дух героїв — дух замучених — закатованих — поляглих — дух помсти!“

І казав дід далі:

„Сину! зрадником стати хочеш? На чуже золото проміняти ідеали твого народу?

Сину! Батьківщина тебе кличе! Твоя Батьківщина! Чуєш?! Там ллється кров! Твоїх братів, рідна кров, твоя кров! Там іде змаг на життя і смерть! Там нема розкошів, там іде змаг! Чуєш? — постріли — стогні — кров!

І ти хочеш їх зрадити? Ти хочеш кров проміняти на золото?“

Дід замовк і дивився на мене страшно — очима століття.

„Але як зрадиш, — і тут його очі страшно запалали, — то прокленуть тебе батьки твої! Пролита кров затопить твое щастя! Тоді будь проклятий, проклятий!“

... проклятий! — повторив ліс глухою луною.

І щось прорвалося в мені й щось страшно заболіло.

Я кинувся до діда, щоб втасти йому до ніг, але місце, де він стояв, світило пусткою.

Я кинувся, щоб кинути чорну душу в вогонь — але її вже там не було — пропала, як і дід.

I пропав мій хаос, неспокій, болічка роздертої душі.

А вогонь, що розгорівся, вносив світло в мою, одну тепер, душу і лад і порядок у мій розум.

А ліс, що шумів задумано, навівав спокій, рівновагу — велич. А зірки привітно блимали з висоти — ген, з незмірних просторів. I я відчув свою нікчемність, свою марність супроти природи, супроти Творця.

Я впав навколішки й молився — гарячо, довго, щиро. Тільки дvi молитви ще пригадав — а потім вже молився без молитви. Я дякував Всевишньому, що допоміг мені з моєї роздертої, старої душі зробити знову одну, нову.

... I за молитвою не чув, як гасли одна по одній зорі — як згасла моя ватра —

— як дошкульний холод проймав тіло до кісток.

* * *

Коли я поволі повертаєсь додому, ранок будився довколо. Тремтіли роси на травах, мов пролиті болісні слізози. Але на серці було легко. Пташки співали так радісно, так дзвінко, що здавалося, — свято сьогодні.

I хотілося співати мені — моя душа співала, співала повним голосом пісню перемоги.

Та на світі був будень, як інши. Тільки в мене був день перемоги — добра над злом, день перемоги над собою.

Ось хата.

На столі, припавши темнотою нічі, осиротіла лежала моя пластина відзнака.

I стало мені невимовно жаль — я взяв її ніжно — і коли підносив — перший промінь сонця впав на неї. На мить вона загоріла сліпучим блиском золота — але таким, яким земне золото блищати не вміє. Блиском перемоги ідеалу над матерією.

Поцілувавши побожно, я знову причепив її на груди. I від того на серці стало тепліше. Нова сила вступила в мене — з новою вірою я ілянув в майбутнє.

* * *

Того дня я поклявся: ніколи більше в житті не зняти пластиної відзнаки з грудей.

Я поклявся того дня носити її завжди — аж до смерті.

Ідеологічні основи сеніорського руху

Після перших спроб об'єднувати в Пласті тільки тих сеніорів, що вели пластову виховну працю (відпоручники ГПР, зв'язкові, скавт-мастри і т. д.), перемогла думка заснувати окремий четвертий пластовий улад. Старші пластуни, що отримали осягнути сеніорський вік, стали теж прихильниками тої думки. Восени 1929 року тодішня найвища пластова установа—Верховна Пластова Команда у Львові—вирішила заснувати новий пластовий улад. Покликано ініціативну комісію, яка мала перевідрядити верифікацію пластунів сеніорського віку, зладити перший правильник нової організації і підготувати установчий з'їзд. Перший правильник зладив скм. Іван Чмола. З'їзд скликано до Львова на історичний день 12 квітня 1930 р. (в цей день ДРОТ прийняв був першу пластову присягу в 1912 році). З'їзд прийняв з малими змінами правильник, вибрав першу команду, намітив план першої дії. Організацію названо: Український Улад Пластового Сеніорату (УУПС), його членів: скавт-мастрами, а кандидатів: сеніорами. [Фрагмент з історії УПС.— „Сеніорська Ватра“, 1950 — ч: 1 (6).]

Сірий Лев

ФУНДАМЕНТ НАШОГО РУХУ Три головні обов'язки пластуни

... Наш рух ріс, немов дитя. — Зроджений з ідеї перших основоположників, з малого ембріону перших організованих гуртків, через фази створення уладу юнаків, старших пластунів, уладу новацтва і врешті уладу пластунів-сеніорів дійшов до завершення своєї організаційної побудови, — осягнув повноту сили одноцілої, спаяної організації.

Тож не диво, що тридцятип'ятиріччя УПУ збігається з відновленням започаткованого у Львові 1930 р. Уладу Українських Пластунів Сеніорів. Цей факт накладає на зібраних ось тут сьогодні велику історичну відповідальність за положення ідеологічних фундаментів під сеніорський рух і впарі з тим за завершення, остаточне викінчення, оформлення нашого руху як цілості, як організації.

Перед п'ятьма роками на з'їзді в Байройті, 20 жовтня 1946 р., відновлено організацію УПС як окремий, четвертий улад УПУ. На тому з'їзді сеніори повторили теж свою юнацьку пластову присягу у формі відповідний для їх віку. Тоді теж, між іншим, виголошено оцю доповідь. Після року її опубліковано на циклостилі як «Записки Українського Пластуна» Ч. 15. Цей наклад вичерпаній. З уваги на історичне значення з'їзду в Байройті, як теж не меншу сьогодні актуальність думок, заторкнених у доповіді, уважаємо доцільним зробити її доступною—з деякими несуттєвими змінами—для всіх читачів нашого журналу. — Ред.

Коли підходимо сьогодні до будьякої пластової проблеми, наш зір мимоволі спрямовується на тридцятип'ятирічне минуле нашого руху. Тим більше відчуваємо потребу оглянутися на те минуле, коли хочемо щонебудь сказати про майбутнє нашого руху, коли хочемо визначити найголовніші напрямні розвою і праці в найближчі чи дальші дні.

„Інколи доводиться почути закид, що наша теперішня робота — це погоня за гарним спогадом минулих літ. Не розуміють нас. Не знають, як виразно спрямований пластунський зір і крок уперед. Не бачать, що наша робота й наше життя — погоня за майбутнім. Але — правда — це майбутнє корениться теж у минуллі. Його картина вицвітала з іскор пластунської ватри, що горіла багато літ тому в колі пластового товариства. Його підвалини покладено тоді, коли будувався і розвивався Український Пластовий Улад. Тому нам дорогий спогад, і тому радо згадуємо часи, коли ми спільно мріяли про майбутнє. Наш спогад неначе спогад про майбутнє — хоч як протиорічно це звучить.” (Цитата з записника учасника 2-го з'їзду СУПЕ — „Молоде Життя“, 1946, ч. 3, ст. 31.)

Але сьогодні, коли ми з'їхалися для того, щоб покласти ідеологічні й організаційні підвалини під улад сеніорів, а тим і завершити організаційну побудову цілого руху, ми — зрілі мужі не можемо обмежитися тільки до погляду на історію 35-ліття УПУ, але наше майбутнє хочемо і мусимо бачити крізь раціональну й інтуїтивну призму тисячірічної історії нації. Бо в нас жива не тільки пластунська традиція,—у нас жива свідомість нашої повної духової і кровної залежності від отих семи літер, що складають назву Україна.

Підім ще один крок далі. Україна теж не існує сама для себе на відірваному острові чи окремій планеті. Живемо серед інших народів на спільній земній кулі. Живемо з ними спільно в історичну добу, якій ім'я: двадцяте сторіччя.

І було б дитинством обмежитися нам сьогодні до 35-ліття УПУ, було б нерозумно бачити тільки історію України. Якщо наш погляд у майбутнє має бути справді пластунський, справді державницький, ми мусимо бачити—чи хоч старатися зрозуміти— ситуацію на нашому ґльобі в нинішній день.

Нам мусить вистачити тільки загальна—кількома рисами подана — характеристика нашої доби.

I. БУТИ ВІРНИМ БОГОВІ І УКРАЇНІ.

Кожна доба історії людства має своє питоме ядро, має свій ідеал, свою віру. З бігом сторіч цей ідеал і ця віра міняються. Ім на зміну приходять інші. Чим більше — через поступ, цивілізацію, природний розріст — народи взаємно уза-

лежньються, тим більше вони мусять жити спільним ідеалом.

Такий ідеал—свою внутрішню конституцію, закон, мораль—мали старинні. От хоч би для римлянина такі поняття, як „віртус роман“ , „дівіс романус“. За ці ідеали своєї держави—імперії римляни вміли справді по-мужеськи боротися і вмирати. ¶

Середньовічча мало своє духове ядро, свій ідеал, який всеціло зосереджувався на релігії. Його окреслюють: „деус сіве еклезія“. Це була та віра, що всеціло поглинала людину середньовічча; і за релігійні переконання — за одно, два чи три слова, змінені в каноні чи релігійній догмі—вона була готова віддати життя.

Новітня доба від XVI до XIX ст. живе під знаком віри в природу: „деус сіве натура“. Ідеалом цеї доби є людина знання. Її Бог — „розум без віри основ“, і за ції свої розумові ствердження людина цеї доби теж готова була вмирати.

Ми не живемо сьогодні повнотою ідеалів старинного світу і ми нездібні реалізувати релігійне життя в розумінні середньовіччя, ані не можемо боротися й гинути за пізнання розуму.

Що ж є ядром, ідеалом, вірою нашої доби?—Цим ядром є ідеал спільноти: „деус сіве комунітас“. І за цю, і тільки за цю, ідею — як знаємо з досвіду — готова вмирати нинішня людина. Байдуже, чи тою спільнотою буде нація, чи кляса. Ми помічаемо деяке поширення, тенденцію поширити ідею спільноти з нації на об'єднання націй, а навіть на людство.

І тут тільки зазначу: нашим гаслом „Бог і Україна“ — „Бог і українська спільнота“—ми вповні вірні ідеалам нашої доби.

II. ПОМАГАТИ ДРУГИМ.

Друге загальне ствердження таке: кожна спільнота, якщо вона здорована, якщо вона має інстинкт самозбереження, якщо виявляє розвоєві тенденції, а не тенденції декадансу,— має свою внутрішню мораль, має закони свого внутрішнього життя, має свій моральний правопорядок. З цього комплексу моральних ідей даної спільноти випливає її звичаєве право, а з нього в дальшу чергу писане право, а передусім конституція.

„Той, хто береться писати громадянські закони та конституцію і думає, що тим, що він їх написав, він зумів дати їм потрібну силу і тривалість, ошукав себе. Бо цим він дав доказ, що не розуміє права і безправ'я, добра і зла“. (Іллатон).

„Коріння політичної конституції іспує перед кожним писаним законом. Основний закон—конституція не є і не може бути нічим іншим, як діяльним розвитком або підтвердженням існуючого вже перед тим неписаного закону.“— „Англійської конституції напевно

не зроблено „а пріори“. Ніколи не зібрались державні мужі і не сказали: зробім триподіл влади — на законодатну, виконавчу і суддійську, — даймо їм те і те відношення тощо. Ніхто не думав про те. Англійська конституція була наслідком цілої низки обставин: римське право, ленне, саксонське, норманське право, війни, повстання, підбої. — Одним словом: історія краю. Англійські хартії не були юридичними законами, тільки доказом, чи то підтвердженням вже існуючих законів. Їхнє правдиве походження — це пра старе передавиння. Велику Хартію („Магна Харта“) видано тільки тоді, коли переведено відповідні історичні досліди.” (де Местр).

„Історія даної державної території і християнсько-природоправно обоснована соціальна філософія (тобто наука про вічне і правильне відношення одиниці до спільноти і спільноти до держави) є двома основними елементами кожної конституції“ (Фогельзанг).

Цими, на перший погляд далекими від теми, міркуваннями я хочу сказати ось що:

1. З аморального порядку мислей і дій може випливати тільки відповідно аморальне звичаєве право, а зроджене з нього основне державне право, конституція, може бути тільки — якщо не на письмі, то напевно на ділі — конституцією терору.

2. Хочу покликатись — вже без доказу — на те, що світ ідей і мислей української людини від наших князів до тепер — це світ моральних ідей і то незвичайно високої якості.

3. Коли ми думаємо про реалізацію ідеалу нашої спільноти — держави, то нам нічого не поможуть найкраще написані конституції, коли перед тим не заіснує неписане „звичаєве“ право серед нашої спільноти, основане на принципах моралі.

Поки побачити Україну дійсністю, треба перед тим виносити її в серці.

Висуваючи на перше місце вірність Богові, Пласт підкреслює тим вірність принципам моралі, спільноти зокрема, а українській традиції, українському великому післанництву, що його окреслено в наказі з приваду 35-ліття УПУ і що його дав Україні „во дні они“ св. Апостол Андрей Первозваний, передусім: Заснувати царство Боже на землі, де українські люди жили б як люди, де могли б славити ім'я свого Творця і прославляти ім'я свого народу. — Це ідеал української спільноти.

Щож до зовнішнього світу — це ідеал українського гуманізму, якого носієм Україна була завжди на Сході Європи. Пропор цього гуманізму підіймає і несе український пластун.

З цих основних глибоких заложень випливає теж наше позитивне ставлення до ідеї світового братерства скавтів.

Отже так до першого ствердження, що вірою нашої доби є спільнота і що ми цю віру в нашому пластовому світогляді маємо—доходить друге ствердження, що кожна спільнота має свій порядок мислів і дій, з якого родиться її звичаєве, а потім писане і формальне право, і що ми визнаємо моральний правопорядок християнізму згідно з усіма спільнотами Заходу.

Ці два ствердження вичерпують інтерпретацію перших двох головних обов'язків пластиуни: бути вірним Богові і Україні та помагати близжнім.

ІІІ. КОРИТИСЯ ПЛАСТОВОМУ ЗАКОНОВІ І СЛУХАТИСЯ ПЛАСТОВОЇ ВЛАДИ.

Приходжу до третього ствердження, а саме: доба, в якій живемо, це доба демократії. Був момент, коли могло здаватися, що принаймні на континенті Європи прийде до голосу радше принцип чистого провідництва. Сьогодні немає сумніву, що переможно—принаймні в західній гемісфері—залишилася демократія.

В нашему пластовому світогляді принцип демократії був збережений завжди, і його розуміння перед тридцятип'ятироками було у нас таке, як і нині. Щодо цього ми в щасливому становищі, що не потребували і не потребуємо перемальовувати шильдів.

„Основою розуміння пластового демократизму є: а) право до ведення пластової самовиховної праці; б) добровільність вступу до Пласти і тому обов'язок сумлінно виконувати прийняті обов'язки; в) свобода слова, що спирається на права, обов'язкові й відває висловити свій погляд на пластові справи, коли цього вимагає потреба; г) толерантність до поглядів інших пластиунів, коли вони не суперечать ідейним основам УПУ; г) лояльність у виконанні прийнятих рішень і постанов; д) виборність виховних провідників на всіх ступенях пластової ієрархії.”¹) (з Правильника УСП 14/15 лютого 1948).

Коли сьогодні дивимося на минулі недавні роки з уже подекуди історичної перспективи, то хоч і бачимо поодиноких пластиунів, перейнятих модною і всевладною течією провідницької ідеї, проте наш Пластовий Рух як цілість був завжди вірний своїм зasadам. А про тих окремих пластиунів

¹) Скавтські улади інших народів не знають такої виборності. Також у нас це питання переходить деяку еволюцію під впливом вимог, що їх ставить життя і практика пл. праці. — Ред.

треба об'єктивно ствердити, що розуміння — і головне: практика — провідницької ідеї у них була цілком інша, як ті яскраві зразки, що їх в минулому і сьогодні дали інші європейські народи. Далі треба ствердити, що перейняття провідницьких форм часто було диктоване конечністю і наказом здорового політичного розуму здобувати і забезпечувати позиції в нових, змінених умовах довкілля, без глибшого засвоєння — зрештою, чужого українській психіці — змісту провідницько-диктаторської ідеї західнього чи східнього типу.

Те, що ми окреслили як „пластовий демократизм“, включно з засадою зосередження задумів і волі, здається мені ідеалом правдивої демократії, яка мусить погодити два зasadничі мотиви: мотив маси, тобто мотив більшості, з мотивом індивідуальним, персональним, щоб — за словами Бентама — сягнути якнайбільше щастя якнайбільшої кількості людей.

Отже, якщо йде про правильне розуміння демократії, то ми протиставимо органічну демократію народу механічній демократії маси.

„Маса не має розчленування поділу, тільки рівнорядні і рівноуправнені частини; зате в спільноті членство зрізничковане... Маса не думає; вона і справді не хоче; її духове життя належить повністю до сфери гонів; її опановують настрої, переходові враження, сугестії публічної опінії і психоза масових рухів. Цьому духово-нізькому соціальному творові відповідають теж і засоби керування масами в політиці; засоби, що їх уже старовина заплямувала назвою демагогії. ...Ми обсервуємо їноді, як люди з силою інтелекту в масі недописують, як вони сліпнуть і безкритично піддаються свідомості маси. Більше: вони стають у масі зовсім безвідповідальними. Коли відповідальність розкладена на плечі багатьох, постає не помноження тієї відповідальності, але навпаки, жахлива безвідповідальність. Отож це злочин будувати добро держави і народу на принципі маси. В дійсності маса ніколи не праvíть собою, отже хто в конституції трактує народ як масу, той позбавляє народ самоправління. Механічна демократія маси — це запрошення всіх лихих сил, що вміють користуватися технікою опанування маси,—це невідкличний шлях до тиранії.“ (Ерлердорфер).

Народ є вищою соціальною спільнотою, що складається з різних живих членів-індивідів. Механічній демократії маси протиставляємо демократію спільноти, побудованої на особистому, індивідуальному принципі.

З повищих міркувань можемо злагнути правильне розуміння основних засад скавтової методи щодо: гурткової системи, індивідуального підходу до юнака у виховній праці, ваги і значення особовости і особистої відповідальності в пластовій роботі, засади елітарності і ін. Зокрема ці мірку-

вання в сполучі з попередніми дають нам інтерпретацію третього основного обов'язку пластиuna: коритися Пластовому Законові і слухатися пластової влади.

Так цими короткими натяками я хотів звернути увагу на добу, в якій живемо, на її характеристику,—викликати інтуїтивне відчуття, що наш рух співзвучний не тільки з основними розвоєвими тенденціями історії України, але і сучасної доби, та що всі ці основні принципи коротко і зв'язко зібрані в трьох основних обов'язках пластиuna.

АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА

Як зрілі громадяни ми відновили сьогодні юнацьку присягу. Наша ідеологія, наш світогляд не змінилися, а поглиблися, поширилися. Я ставався подати тільки інтерпретацію основних обов'язків пластиuna в тому глибшому, поширеному розумінні. На мій погляд, все сказане дотепер—це доказ всеохопності нашої пластової ідеї. Це одночасно тло, на якому ще хочу змалювати властиву *актуальну проблематику* сеніорського руху.

ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ

Напочатку нашого пластового руху стоїть ще не по назви і не по формі, але по суті пластиун—сеніор. Цілій цей ряд наших перших провідників: Чмола, Черник, Тисовські Олександер і Степан, Левицькі Северин і Осип, Бучацький, Іваненко, Бачинський, Вахнянин, Річинський...—вони всі ввійшли до УПУ без попереднього формального юнацького вишколу, без складення—хіба за малими винятками—пластою присяги, без попередньо набутого пластового знання і досвіду в пластовій праці. Вони взялися за цю працю в почутті, що вони виконують громадську—і то велику—працю. Вони розуміли, що тільки повне перевиховання української людини, тільки виховання нової генерації—нової її внутрішнім змістом—може принести зміну у внутрішньому і зовнішньому положенні нації. Вони знали і вірили, що Пласт найкраще сповнить це завдання, і тому стали пластиунами і склали пластову присягу через чин, через свою прадію.

А коли пластовий рух поширився і охоплював віково щораз то ширші шари, вони щораз більше зросталися з організацією, вони щораз більше ставали нашою нерозривною складовою частиною, аж поки нова, вже пластова, наростаюча субстанція поглинула, втягнула їх в себе і разом з ними створила четвертий улад пластиунів-сеніорів. Сьогодні немає вже пластиунів-юнаків, а поруч них малочисельного проводу, переважно непластиунів,—сьогодні є тільки пластиуни із своїм пластовим проводом. Більше: пластовий рух вже витворив

побіч активних пластових провідників групу громадян, які вправді не заангажовані безпосередньо активно в пластовій роботі, але які почують себе надалі зв'язаними ідеологічно, світоглядово і організаційно з рухом, з якого вийшли.

Прийнятий у нас поділ сеніорів на дві головні групи: на тих, що активно працюють у Пласті, і тих, що в ньому безпосередньо не працюють, є, очевидно, формально правильним і реально дійсним. Але він скриває небезпеку, що через наявність того поділу ми забуваємо, що він явище похідного порядку, що перед ним існує одність, яка єднає усіх пластунів-сеніорів, а якій на ім'я; *громадська праця*.

І коли, після затвердження Правильника УПС, я почув від декого, що ми зробили двоподіл сеніорів на скавтмастрів і пластунів-сеніорів *) і тим створили категорію „ліпших“ і „гірших“, більш пластових і менш пластових, чи то взагалі непластових, сеніорів—з відтінком, очевидно, чогось нижчого, гіршого в тій другій групі,—то я хочу зазначити, що те спільне, те первісне, з чого виходить і єдино може виходити оцей поділ в наших поточних розмовах, дається як характеристика тої другої групи сеніорів, а не скавтмастрів. Це саме є громадська праця. Це ствердження нам потрібне для дальнього ведення наших думок і міркувань, а його доказ—найкращий доказ—у минулому. Ті, що започаткували наш рух, ті прийшли до нього з почуттям громадянського обов'язку, журби за майбутнє молоді і майбутнє нації. Вони—як уже сказано—непластуни, а ставились до своєї праці в Пласті як громадської праці. І нині для нас сеніорів так само немає іншої проблеми і не може бути іншого завдання над громадську працю. Себто: *одиноке завдання сеніорів—це служба Батьківщині, служба спільноти*.

Але вірність Україні мусить проявитися в нас в іншій формі. Не так, як це ми ставимо вимогою до юнака. Юнак готується, ми вже зрілі, ми мусимо ту службу виконувати, ту вірність доводити чином.

В чому проявляється вірність Україні? Перша передумова вірності Україні—це ніколи не вживати тих семи літер як пустого звуку; це глибоке відчуття і розуміння відповідальности за свою дію перед Нею. Що ж є Україна? Який зміст цього слова? Це передусім українські люди, українська земля, територія, це спільне тих людей і тої землі історичне минуле. Це вислід життя тих людей у виді духових і матеріяльних надбань. Це сучасні соціальні, культурні, політичні—внутрішні і зовнішні—, релігійні проблеми, традиції і ситуації тих людей і тої землі. Україна—це та спільнота

*) Рішенням III Великої Ради УПС з 17.IV.1949 р. в Цуффенгавзені цей поділ на скавтмастрів і пластунів-сеніорів знесено. Термін «скавтмастер» Заступлено терміном «пластун-виховник». — Ред.

людей, до якої ми впарі з принадлежністю до родини і до та-
ких об'єднань, як товариства, партії і т. ін.—належимо як ук-
раїнці.

І служба Батьківщині — це саме праця в одній з вище
названих ділянок, що з них жодна ні менше важна, ні більше
важна. Навпаки, вони становлять одну нерозривну цілість.
Виконати цей величезний комплекс завдань можна тільки
стосуючи закон поділу: завдання як цілість розкладається на
складові частини, і одні виконують те, другі інше.

Звідсіль береться і цей технічний поділ пластунів-сені-
орів на скавтмастрів і сеніорів безпосередньо неактивних у
пластовій роботі, але активних в інших ділянках громадсь-
кого життя. Очевидно, до праді в Пласті ми прив'язуємо
і завжди прив'язуватимемо дуже велику вагу. Бо раз ми ві-
римо і знаємо, що Пласт здатний дати нам нову високоякіс-
ну українську людину, то справі виховання—і то пластового
виховання—ми надаємо першорядного, основного значення.
Ми хочемо забезпечити теж тягливість і „вічність“ нашого пла-
стового руху і тому пильно будемо дбати про збереження,
аміннення і ріст нашої субстанції.

ГРУПА СКАВТМАСТРІВ.

Так ми дійшли до першої основної групи завдань плас-
тунів-сеніорів як виховників — провідників у Пласті. Ідеал
пластуна—виховника поданий в оцих десятьох прикметах
американського скавтмастра:

1. Віра в юнаків — що родитиме в тебе бажання посвятити для
них себе і свій час.
2. Запал, зосереджений на щасті юнаків у роках їхнього фор-
мування (фізичного і духового). „Щасливий юнак — це добрий юнак,
а добрий юнак — це майбутній добрий гро-
мадянин“.
3. Безмежне довір'я до скавтінгу як тої програми, що найкра-
ще надається до формування нашої молоді на досконалих мужів.
4. Зрозуміння, що для юнака скавтінг — це гра, для тебе гра
з метою: будувати характер і школити громадянські чесноти.
5. Свідомість того, що для твоїх юнаків ти є скавтінгом: „То,
чим ти є, кричить так голосно, що я не чую, що
тикажеш!“.
6. Послідовність у виконуванні наміченої програми з опергією,
витривалістю і добрим настроєм.
7. Охота відсунути себе на другий план і дати можливість
юнацьким провідникам провадити і рости методою праці в гуртку.
8. Бажання йти вперед у здобуванні вміостей скавтського ви-
ховника — користуючися кожною нагодою для перевищту та всі-
ма доступними матеріялами з цієї ділянки.

9. Готовість співпрацювати рука в руку з домом, церквою, школою, місцевими скавтськими чинниками, верховною скавтською старшиною для добра окремих юнаків і для добра спільноти як цілості.

10. Замилування до життя в природі в усіх його формах і любов до Ії Творця.*)

ГРУПА СЕНІОРІВ.

Але виховну роботу не хочемо розглядати як ціль саму про себе. *Наша остаточна мета : характер і громадянські чесноти*, нового, повновартісного українського громадянина. Ця мета мусить реалізуватися в конкретній, щоденній службі для Батьківщини.—В службі, якими її вже загальною окреслили вище. В цьому формулюванні ми не почуємо заперечення ні з одного боку—тільки з одним винятком, коли говоритимемо про... політику. Не тільки громадська думка забороняє нам „займатися політикою“, але й ми самі визнаємо себе „аполітичним рухом“, „аполітичною організацією“. Отже, яке наше відношення до політики? До політики, що є врешті-решт основою і остаточним завершенням служби Батьківщині? Чи можемо колишнім юнакам-пластунам—нині зрілим громадянам—сказати, щоб вони не мішалися до політики? Ніколи!

Якщо ця відповідь на перший погляд бентежить і, може, викликає враження хоч деякої суперечності з аполітичними зasadами нашого руху, то причина лежить у різній інтерпретації самого слова „політика“, в різному змісті, що його цьому слову дає наш злобний день. Сьогодні це слово в поточній мові втратило високий зміст, що його надавали йому старинні, окреслюючи людину як „політичну“ істоту: „антгропос зоон політікон“.

А втім: є різні політики. От хоч би політика соціальна, культурна, релігійна, внутрішня, заграниця, ... Ми, як рух і як виховна організація молоді, вже вмішалися в політику: українську виховну політику.

Тож у тому розумінні ми проти „політиканства“. Ми як цілість стоїмо остронорі „політичного партійництва“. Ми поборюватимемо в політичному житті всі прояви, що заперечують наш пластовий світогляд. Але ми ніколи не заборонимо нашим пластунам—громадянам брати участь у політиці і то в усіх без винятку її формах. Навпаки, вважаємо конечним, щоб пластуни—сеніори ішли в ту другу, позапластову частину громадського життя і там реалізували пластовий світогляд і методи пластової дії.

*) Подано за американською скавтською літературою: Handbook for Scoutmaster.

Що це значить? Відповідь випливає з того насвітлення, що я старався дати трьом обов'язкам пластина: це перш за все оте правильне служення спільноті. Спільнота—це вічність і тяглість внутрішнього морального правопорядку, закону і внутрішнього легалізму. Тому в усіх видах політики відкидаємо сліпе наслідування чужих „непереварених мод“. Відкидаємо „починання всього і писання історії від себе“. Шукаємо у всіх царинах духу „нашої правди“ і живемо нею. В житті спільноти керуємося і вимагаємо стосувати засаду „чесної гри“. А всі наші почини переводимо в діло в дусі вище з'ясованої української гуманності і демократії.—Хочемо бути великою спільнотою, а не тічнею вовків.

Я глибоко переконаний, що майбутнє нашого руху залежить від того, чи наша сучасна перша сеніорська генерація зуміє найти своє правильне, активне (підкреслюю: активне) відношення саме до політики.

В цій найважливішій ділянці громадського життя нам треба керуватися такими трьома принципами:

1. Принцип свободи людини:—свобода думки, слова, сумління.

2. Принцип зосередження волі:—зосередження волі спільноти.

3. Принцип тягlosti політичної акції:—традиція, відповіальність не тільки перед сучасністю, але й почуття глибокої відповідальності перед прадідами і перед правнуками.

Практична реалізація цих принципів вимагає тонкого розуміння і взаємного згармонізування. Правдивим пластиунам це завдання напевно не спричинятиме великого труду. Тільки синтеза цих принципів в оперті на наш пластовий світогляд може дати нам здорову політичну атмосферу і усунути такий задушливий сьогодні політичний примітивізм.*)

Щоб не залишити неясності в цій важливій справі, формулюю ще раз: ми не є і ніколи не будемо політичною партією чи групою. Ми є аполітичною організацією. Наші пластиуни—зрілі громадяни—можуть належати до різних організацій, отже й до різних політичних партій. Ми вимагаємо і мусимо вимагати від них тільки одного: завжди бути вірними пластовій ідеї. Ми певні: чим більше справжніх пластиунів увійде у всі ділянки громадського життя, тим скоріше ми зблизимося до реалізації наших найвищих остаточних цілей.

ЗАКІНЧЕННЯ

Закінчуючи оцю мою доповідь, я хотів би ще раз підкреслити ось такі моменти:

*) Обширна мотивація цих думок: Д-р. М. Шлемкевич—«Українська синтеза», Життя і Мислі,—Мюнхен, 1946.

1. Сьогодні ми, зрілі громадяни, склали пластову присягу як поглиблене, поширене повторення пластового приречення. Мені здається, що в нашому минулому і майбутньому житті ледве чи була або буде присяга повніша щодо змісту від нашої пластової. Вона—не тільки визнання принадлежності до пластової організації. Вона—передусім визнання нашого світогляду, нашого спільнотного „вірую“.—Так повинні ми розуміти нинішній святочний акт присяги.

2. На тлі нинішнього дійсного і недавнього минулого ми мусимо розглядати наш рух як своєрідну революційно—бойову організацію, хоч як це на перший погляд може дивувати, бо ми активно протиставимо себе всім тим небезпечним манівцям, на які впродовж нашої історії і сьогодні різні ворожі внутрішні і зовнішні чинники стараються зіпхнути українську спільноту. А кожня бойовість вимагає дії; тому:

3. Реалізація наших задумів вимагає від нас у кожній хвилині і в усіх обставинах, в які б життя нас не поставило максимуму активності в здійсненні наших ідей. Бути активним—це значить бути молодим. А зберегти милодість є в нашій силі, бо:

Молодість—це не вік людини, тільки стан її душі, твердість волі, сила уяви, змога захоплюватися, це перевага відваги над страхом, нахил до пригод, нехіть до безділля.

Ніхто не стає старшим через те, що прожив якусь кількість років. Люди старіються тільки тоді, коли позбуваються своїх ідеалів. Роки морщать чоло, але затрата ентузіазму лишає зморшки на душі. Смуток, сумнів, брак довір'я до себе, страх, розчарування—все це ті довгі роки, що схиляють голову вниз і в порох повертають творчий дух.

В кожному людському серці—байдуже, чи сімдесяті-, чи сімнадцятилітньому—є диво з усіх найдивнішіх: здатність до солодкого захоплення зорями і речами та думками подібними до зір, безстрашний визов випадкові, дитячий нахил до щораз нового і радість з життя—і життя як гра.

Ви такі молоді, як Ваша віра; такі старі, як Ваші сумніви. Стільки молодості у Вас, скільки самодовір'я; стільки старости, скільки страху. Стільки молодості, скільки надії; стільки старости, скільки розчарувань.

Як довго Ваше серце сприймає голос краси, радості, відваги, величі та сили від землі, людини і Вічного,—так довго Ви молоді.

А коли вже всі нитки порвались і коли найінтимніша частина Вашого серця покрилася снігом пессимізму і льодом цинізму,—тоді Ви дійсно постарілися. І тоді хай Бог змилосердиться над Вашою душою! („Молоде Життя“, 1946, Ч. 21. Напис у головній квартирі Мек-Артура на Філіппінах).

Вищий ступінь пластиування

Відколи наш Пласт створив Улад Старших Пластунів, а опісля Улад Пластунів Сеніорів, питання активної участі в житті української громади стало перед нами в цілій своїй ширині й глибині. Так мусіло бути: такий був природний розвиток, що зумовлював взагалі постання цих уладів „зрілих“ пластунів. Потреба вияву пластиуна в суспільності істотно й органічно випливає з нашої системи; це вона, ця потреба, була першим мотором хотіння організовано виявитись в межах свого уладу.

Тільки хто не бачив, або не хотів бачити суті пластиування, той міг думати, що старше пластиуванство створило свій улад тільки для того, щоб продовжувати приємну, веселу, цікаву діяльність юнацького віку.

Пластиування — в усіх його виявах і уладах — ніколи не було ціллю для себе. Ціль була і є завжди в майбутньому, хоч Пласт повністю акцептував і сучасність, визнаючи й навчаючи любити „сьогодні“ — бо це значить визнавати й любити життя. Воно ж — сьогодні, дарма що сильно зумовлене минулим учора й майбутнім завтра. Із учора й сьогодні виростає завтра. Я думаю, що це яскраво окреслене словами „В Пласті росте новий люд...“. Пластиування — це, отже, „ріст“, а в понятті росту органічно міститься погляд уперед: на те, що буде вислідом росту, іншими словами на те, що виросте.

В двох основних уладах — новацькому і юнацькому — відбувається це зростання: воно є сьогодні. Завтра ж, у майбутньому, стойть вислід зростання — нова людина, як перша наша виховна ціль.

Практично, те що для юнака було „завтра“, стало для старшого пластиуна „сьогодні“, а те, що для старшого пластиуна є „завтра“, стане для сеніора „сьогодні“. І — логічно, за нашою системою слід уважати старшого пластиуна, а особливо сеніора — отією „новою людиною“, готовим пластиуваном.

Це, насамперед — методичне ствердження. Не входить у питання змісту тієї нової людини, ні в те, чи нам удається виховати досі нову людину згідно з пластовим ідеалом.*)

Для мене важливе це: Людина, Пластом і пластиуванням вихована людина, мусить бути вихідною позицією громадської активності; вона є неначе першою стороною медалі.

* Розуміється, ця «готовість» пластиуна значить тільки, що він осiąгнув певні основи характеру, суспільного змислу, знання. Життєва школа ніколи не кінчается для пластиуна: на основах, даних йому в новацтві й юнацтві, він буде далі свою особовість.

Розуміється, своє відношення до громади людина показує практично своєю зовнішною поведінкою. Пласт — практична школа, тому їй учити він тієї зовнішньої поведінки, тобто певної дії в громаді.

Це, саме по собі, ставило б нас поруч із іншими суспільними чи політичними організаціями. Та проте між Пластиом і ними є важлива різниця: для нас вона є основна. Це різниця в джерелі пластунського відношення до громади, в мотивах, у силі, що керує громадською активністю.

Там — це статут, партійна програма, наказ проводу, тактичні вказівки... Тут же, в Пласті, цим джерелом є сама людина, з певним виробленим характером, життєвими засадами, мораллю, уподобаннями, життєвим стилем. У ній самій живуть ці сили, пластиуванням виплекані, що є основним мотором її способу життя і громадських виявів.

Це дуже ґрунтова різниця. На довшу мету вона мусить дати перевагу пластовій системі. Правда — є організації, чи навіть „рухи“, що виховують певні політичні світогляди, скажімо, націоналістичний, демократичний і т. п. І вони йдуть шляхом формування „внутрішньої людини“. А проте політичний світогляд обмежений обсягом, — це далеко не повний образ людини, далеко не повна людина.

Наша пластова людина насамперед формується на активності. Я сказав би: на активності — для активності. Ось щоденне добре діло, точне її сумлінне виконання гурткових чи курінних обов'язків, щодність, обов'язкове мандрування і іншого виду активність у новака чи юнака, де засоби виховання молодої людини. Юнак діє за вказівкою, порадою, чи з власного почину, який неначе сам насувається в пластиуванні. Це діяння впродовж років формує його, сказати б, внутрішній стан. Він виховується, стає старшим пластуном, сеніором. І поволі відвертається процес. Його, вже оформленний внутрішній стан починає діяти назовні: мотивувати й керувати його життєву поведінку. Без зовнішнього наказу, без необхідної вказівки, окремої програми. Пластиування новака і юнака наповняло внутрішнє джерело в людині. Пластиування сеніора спирається на черпання з цього джерела. Чим наповнене джерело, те виллеться назовні; тобто яким буде пластун, такою буде його життєва постава.

Я не вагаюся тому сказати, що пластиування сеніора, пластиування в житті, це — найвищий ступінь пластиування.

І разом з тим — це наше велике зобов'язання.

У цьому поставленні справи, у ставці на людину та її „внутрішній стан“ лежить сила нашої системи. В ньому інколи може лежати її слабість, а радше небезпека.

І перекладаючи це на практичнішу мову, це значить для нас, „готових“ пластунів — громадян: Які ми, пластуни се-

ніори, яка наша якість, така буде якісно наша громадськість. Так буде, байдуже які будуть наші спільні постулати, плянування чи доручення окремим членам, чи якщо взагалі не буде.

Наскільки сильніші й тривкіші мотиви громадської поведінки, коли вони виходять із характеру, світогляду, з серця а не тільки є випливом розумової калькуляції, рішень збору (де людина могла бути пасивним учасником), чи наказів проводу. Ось, напр., розум каже, що громадська анархія шкідає, що певні форми партійної боротьби недозволені, що наукове мистецтво, спорт мають важливе суспільне значення. Але куди важливіше, щоб анархія й нечесна гра партій були протидією натури пластуна — громадянина; щоб його постава до науки, мистецтва чи спорту випливала примерно з ролі, як грає бажання знання і респект для наукових досягнень, етичне переживання або фізична справність в його особистом житті й життєвому стилі.

Я думаю, що нам слід добре усвідомлювати цю вихідну позицію нашого „найвищого ступеня“ пластування*. Вони з особливою силою зіставляється з життям тепер, в часи воєнної чи післявоєнної завірюхи, скитальщини чи діаспори. Вона зокрема перевіряється, коли питання громадського вживання пластунів-сеніорів поставлене на порядок дня.

З цієї позиції є багато висновків, напевно куди більше ніж насувається мені сьогодні.

Отож — людина стоїть у центрі нашого зацікавлення в пластовій системі. Стоїть вона часово перед діяльністю назовні, перед громадською активністю. Пласт має великий цілі. А його шлях до цілі — це людина. Це певний і добрий шлях, коли його вже досягнути.

Перший ступінь пластування характеризується власне змаганням за цей шлях, — неначе будуванням шляху. Людина стає спершу нашим об'єктом, щоб згодом стати суб'єктом, носієм нового світу.

Ми віримо, що людина, з волі Творця, може й повинна будувати цей світ майбутнього, про який ми мріємо, його суспільні, політичні, моральні чи господарські умови. Так, як людина своїм розумом чи нерозумом, доброю чи злою волею, шляхетними чи низькими поривами, характером чи підлістю, створила сьогоднішній образ світу.

Це могло б звучати так, наче б ми сягали в сферу філософії й були визнавцями індeterminізму, повної свободи волі людини в її починаннях. Пласт не є філософічною системою і не береться розв'язувати філософічних проблем. Але якщо підтягнати його вірування під філософічні категорії, то прийдеться сказати, що в практичному житті ми власне визнаємо велику детермінуючу силу — хай це буде одна з численних — а саме силу характеру, силу формованого

внутрішнього стану людини. І тільки тому, що ми віримо в цю силу і віримо, що її можна формувати, — для нас виправдана пластова система.

Отже ми віримо в людину, а це значить, ми віримо, що вона здібна на добре і зло, залежно від того, яка вона сама є. Тому ми хочемо, щоб людина була добра і творила добро силою своєї якості.

Так і формулюється пластовий закон, кажучи: „пластун є... такий і такий...“. Пластовий закон це не так кодекс поведінки, як кодекс якости пластиuna.

Наша система характеризується „тяглістю виховного пластиування“ через усі улади. На мою думку, в засаді не можна вписатись у пластовий сеніорат, не бувши наперед новаком і юнаком. Коли нас інколи називають ексклюзивною громадою, то де і правда, і ні. Ми нікого не виключаємо від уладів новаків чи юнаків; але ми вимагаємо, щоб кожний пройшов ці перші ступені, поки стане пластиуном-сеніором. Цей улад мусить бути ексклюзивним уладом людей, вихованих у пластовій школі життя. Практично будуть винятковими такі випадки, що хтось, не бувши пластиуном за формальною приналежністю до уладу, був ним дійсно в житті й сам пройшов пластиунську школу. Звичайно, найвищого ступеня пластиування не можна досягти з книжки, а тільки довгими роками пластиування. У цій вимозі лежить одна з наших нинішніх слабостей. Історичні умови, серед яких ми жили протягом майже всього часу існування Пласти, дозволили лише невеликій кількості пластиунів пройти повністю новацьку й юнацьку школу. Ми відчуваємо це виразно. Але ми робимо все можливе, щоб бути близько нашого ідеалу. Особлива інтенсивність нашого, українського, пластиування, глибшість його переживання і сприймання в порівнянні з іншими уладами, була неначе стихійною реакцією нашої молоді на недостачі в часі й тягlostі.

І ми, пластиуни-сеніори, мусимо знати самі, яке в нас пластове виховання й вироблення; наскільки близький наш „внутрішній стан“ до ідеального образу пластиuna найвищого ступеня.

Ця своєрідна інтроспекція повинна стояти в основі громадського вияву пластиuna. І так само в основі має бути особисте життя пластиuna, родинне, професійне... Громадянин, як бачить його пластова система, є якісною і стилевою єдністю в приватному і публічному житті. І особистий приклад, яким ми вчили новака чи юнака, має теж повну силу засобу громадської діяльності.

Пласт учив нас у гурті і на тлі гурту. А проте, мені здається, що він учив нас одночасно великої штуки: бути самітними. Це в мене значить — мати свою індивідуальність, що потрафить сама з собою жити цінним життям, повним гарних

думок, мрій і поривів і сприймання довкілля; це значить уміти не нудитись і не нудьгувати на самоті, і „собі остатись вірним“ у товпі. Чи справді навчили нас цього в Пласті? Маємо тепер чудову, хоч трагічну нагоду перевірити це на собі. Це тоді, коли приходиться бути „пластуном великого віддалення“, часом дослівно в пустелі, часом за тисячі миль від своїх людей. Чи тоді ми зуміємо зберегти наш пластунський стиль життя, чи зуміємо зберегти в повній ширині українську душу? Чи, попавши в умови життя і праці, що деклясують нас формально, вміємо зберегти свій давній, внутрішній і зовнішній, культурний рівень? Чи високий життєвий стандарт, що його несе цівілізація, не грозить нашому ідеалізмові й потребі бути на вершинах духу? Чи вміємо ми завжди і всюди усміхатись? Чи здібні ми діяти суспільно з власної ініціативи, без наказу й поради, і розв'язувати громадські проблеми по-пластовому, на підставі свого розуміння і відчування? Чи — одним словом — кожен із нас, пластунів-сеніорів, зуміє виступити на суспільному форумі як добрий представник ідеї громадського виховання в Пласті? Я не сумніваюся в цьому. Але не про це йдеться.

Йдеться мені про те, що така самоперевірка повинна стати звичкою, моральним обов'язком кожного з нас. Її значення зовсім практичне.

Виступаючи в суспільності, пластун-сеніор завжди презентує Пласт. Суспільність дивиться на нього як на пластина. Але пам'ятаймо: ми насамперед репрезентуємо ідею, а не організацію!

Ми діємо в громаді так, як нас учив Пласт і його закон, а не чекаємо наказу пластового проводу в кожному випадку. Це засада, яка зовсім не виключає керованої згори збірної акції в одному чи другому випадку. Але в більшості випадків наказ не керуватиме нашими вчинками й не помагатиме нам.

І тут, наприкінці, може дивне, але послідовне твердження: Улад Пластунів-Сеніорів, як організація — не має істотного значення для нашого пластування. Його значення практичне, помічне, і через це потрібне. Він входить у сферу за собу, а не є середовищем діяльності пластина-сеніора. Це значить: він є середовищем тоді, коли ми працюємо в ньому як у важливій суспільній установі. Тоді він має суттєве значення. А так — нашим середовищем є наше особисте життя і наша громада. Це було навпаки в новацькому чи юнацькому уладі: там організація була суттєвою, там вона була самим середовищем діяльності і пластування, своєю малою (вірцевою) суспільністю. Юнак був повністю пластуном тільки в Уладі, з якого його діяльність промінювала також назовні: в дім, школу, церкву, на грище чи вулицю,

Пластун — сеніор є повним пластуном, і його пластування повне, — без огляду на існування уладу сеніорів чи без огляду на можливість належати до нього формально. Роля уладу змінилася методично. Він нечаче відійшов у тінь, так, як батьківський дім віходить, коли юнак стає зрілим мужчиною. Але там, хоч у тіні, він стоїть сильно, як тверда основа, як оперта, з якого — в світло суспільного життя — виходить пластун.

Пласт учив нас, яка сила в організації: а наш улад сеніорів є для нас більше, ніж організація. Це там стрічаються друзі, злучені довголітнім пластуванням, там снуються мрії і обговорюється жорстока дійсність. І звідти йде певна формальна перевірка нашої громадської діяльності, її оцінка, критика. Там — нарешті — гуртується чисельна сила громадян, що з них кожен є своя окрема індивідуальність, прихильник такого чи іншого політичного, мистецького, економічного чи наукового напряму, а проте всі об'єднані однією ідеєю, втіленою в пластовому русі, спільним визнанням громадської моралі і певних засобів громадської діяльності.

Байдуже, чи маршуємо пластовим шляхом одинцем чи гуртом, наш Пласт — тепер він для нас формально Улад Пластунів-Сеніорів — повинен стояти за нами; в ньому повинні ми шукати, при потребі, оперта й сили; в ньому мусимо іх завжди знайти.

В 40-ліття УПУ почали ми — і хочемо продовжувати — видання з ділянки українознавства. Як перші появляються два випуски „Бібліотеки Українознавства”, що й започаткувало і веде Наукове Товариство ім. Шевченка:

Ярослав Падох

Нарис історії українського нарного права

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 128, ціна 5,— ДМ., 2,— дол.

Юрій Шерех

Нарис сучасної української літературної мови

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 406.

Ціна: до кінця 1951 р. 16,— ДМ., 4,— дол.; опісля 20,— ДМ. 5,— дол.

Книжка Падоха, хоча вдержана в стисло науковому тоні як вислід джерельних наукових студій викликує велике заінтересування у кожного, кого цікавить наше минуле і наша духовість.

Нарис Шереха це перший в українській еміграції повний науковий курс української мови. Ця книжка становить собою незаступний підручник для кожного, хто хоче опанувати нашу літературну мову і зрозуміти тенденції її розвитку. Такий підручник особливо велике значення має в умовах еміграції, що не сприяють збереженню чистоти і краси рідної мови.

З актуальних проблем пластового сеніорату*)

I. НА ПЕРЕХРЕСТЯХ

На перехрестях протилежних світів і трагічних шляхів вікової мандрівки народів поставила доля наш край і наш народ. Рамена перехресної (і як же часто хресної) дороги нації кидають тінь і на стежки нашого пластового походу. Від самого світанку нашого руху, з перших днів, коли скавтова лілея зустрілася й дружньо повязалася з тризубом, ми ставали на перехрестях долі. Вона змушувала нас вибирати наш шлях, від якого залежало: рости або загинути.

Суворе підсвіння першої світової війни, а відразу після неї — наших Визвольних Змагань не знищило першого, ще кволого паростка пластової ідеї і організації. Молоді, часом тринадцятілітні, пластуни зняли пластову лілею зі своїх похідних значків і застремили її на вістря багнетів. В тіні її вони пройшли „цілий тернистий шлях України“ й донесли її незаплямовану назад до рідних осель і домівок.

І тільки знову розгорілося багаття пластової ватри, як ми стали на новому перехресті: новим валуєвським наказом заборонено пластування. З перспективи двадцяти років ми бачимо ясно — і тоді ми вибрали правильний шлях. Дбаючи за всебічний розвиток нації і многогранність її боротьби за своє призначення, ми не зреクリся пластування на користь іншого, хоч би як нам дорогоого руху. Певні особливого значення пластової ідеї для майбутнього України, ми не забували й того, що пластова школа життя міцно зв'язана з природою, простором і сонцем, що пивниця не може заступити пластунам сонячних левад, а конспіративна мовчанка — дзвінного сміху з повних грудей. І хоч в комірному, під чужими назвам, і хоч надміру скромно — ми все ж пластували.

Друга світова війна принесла ще важчі випробування, ще трагічніші перехрестя в нашему поході. В перші роки великого ісходу втрату рідного ґрунту врівноважували земляцькі скупчения з сурогатом своєї влади і свого населення. Ми видобули з наших мандрівницьких кишень і з наших серць заховані пластові прaporи і широко розгорнули їх на вітрі, хоч і під чужим сонцем і під чужими зорями. Але незабаром знову довелося скласти їх і везти за далекі океани в ще дальші країни, є зовсім чужі оселі.

І още вчетверте в нашій пластовій службі Богові і Батьківщині (аж страшно подумати: в службі лише одного покоління!) знову стоймо на пе-

*) Стаття торкається передусім організаційних питань, що — на думку автора — дуже пальні. В черговому числі ПШ з'явиться продовження його міркувань про ідейні питання і методи праці: коректури, що їх треба ввести до нашої програми, більших цілей та метод нашої діяльності; спроба з'ясування пластового світогляду; критичний погляд на сеніорські курінні бюлетені; роль сеніорату в громадському й політичному житті тощо. — Ред.

рехресті. І знову перед нами невідома доля і невідомі шляхи до неї. І знову мусимо вибирати шлях, щоб іти ним далі й достосувати ритм нашого маршу до вимог нової дійсності. Сильні досвідом нашого сороклітнього пластвування, міцні вірою в правильність дотеперішнього нашого походу, ми й цим разом встановимо непомильний маршрут, який по-пластовому забезпечиме і вірність давним приреченням, і відчуття нової дійсності та пристосування до неї.

ІІ. ЗА НОВИЙ МАРШРУТ СЕНІОРАТУ

Потрійні труднощі стоять перед нашим завданням. Це — пробоєвість нашого сеніорського руху, нові, ще не зглиблені, вимоги життя в нових країнах нашого перебування і, передусім, еміграційний комплекс із штотим йому роздвоєнням особовості емігранта.

Без самохвальби й зловживання великих слів можемо сказати, що наш пластовий сеніорат — перший у великій громаді скавтингу. Чи ми глибше сприйняли суть скавтингу, чи були більшими ентузіастами пластової служби, чи може повільніше старіємося і нам трудно в сеніорському віці замінити чатинням встелену землю під пластовим шатром на вигідний фотель клубу пластових приятелів, а може все це і ще багато іншого не сказаного, а то й не усвідомленого заважило на тому, що наш сеніорат уже 20-літній сьогодні і тільки на 20 літ молодший від українського Пласти. Та все ж досвід його невеликий. Великі перебої в його розвитку, ненормальність умов життя й праці, чи то в kraю під окупантами, чи поза рідною територією, не дозволили врівноважити нашого ентузіазму теоретичним обґруntованням значення і призначення сеніорату. А що віде не знайти нам чужих джерел досвіду, то й наш сеніорський рух так і залишився досі пробоєвим, з усіми прикметами й хибами нового експерименту. Тим то так трудно нам у наше 20-ліття з'ясувати суть нашої організації й намалювати її вірний портрет. А ще важче намічати шляхи її дальнього розвитку в зовсім нових умовах, які часто вимагають заміни вже випробуваних форм нашої діяльності новими, під цю пору доцільнішими.

Чи треба перелічувати ці нові, у великій більшості такі несприятливі для нас умови? Адже максимальне розпорощення сеніорської родини майже по всьому світі — від Альп по Кордиліери і від Канади до Австралії — доповнюється цілковитою декларацією 99% її членів, яким розумову працю довелося замінити на фізичну, до того ж найважччу, бо некваліфіковану і найгірше оплачувану. В умовах чужого світу, чужої культури й цівлізації, в умовах позбавлення майже всього того, чим жив і що пережив наш загал велику частину свого життя, в умовах просто таки біблійного заробітку на хліб щоденний у рясному поті чола, нам приходиться дбати не тільки за задоволення сьогодішніх потреб, але й за майбутнє. Не можемо ж ми, пластуни, надовго лишатися на тому дні, куди нас ще раз кинула доля. Ми мусимо по змозі скоріше здобути якнайбільшу регабілітацію (в ірівському розумінні слова) для добра власного, родини і національної справи. Бо помівачі, замітачі й ім подібні, не зміцнюють еміграційної спільноти й не будують за морями власної держави.

Проти цієї свідомості завдань і волі здійснювати їх виступає втома і брак часу. Зокрема часу, який, за класичною економічною теорією, став найдорожчим „добром“ нашим. Тому ми мусимо користатися ним як найощадніше, продавати за найвищу ціну. Коли напругою волі й фізичної витривалості ми знаходимо все ж таки змогу для громадської роботи, то ми мусимо усвідомлювати, що віддаємо наш час і сили справді корисному ділу і що наша праця, яка нерідко нас зубожує, забагачує громаду. При цьому йдеться не стільки про основні завдання сеніорату, які ми в загальному знаємо й визнаємо, як про шляхи їх реалізації, пристосовані до нових обставин і вимог. І звідси новий особистий стимул до нового визнання нашого маршруту, можливо найдоцільнішого і найекономічного.

ІІІ. МІЖ СІЦЛЛОЮ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ І ХАРІБДОЮ УСУЧАСНЕННЯ

Типовий еміграційний комплекс, якого не оминути ні кому, хто покинув рідну землю — це найбільша й найконечніша причина перегляду всіх наших активів і пасивів і намічення актуальних цілей, форм і метод діяльності. Він водночас є і найсильнішою перешкодою в правильному поставленні цієї проблеми, а тим самим і в успішності прагні в нових умовах.

Найприкметніше він виявляється в роздвоєнні душі емігранта. Вона б'ється, як зловлена птиця об стіни клітки, то об стіни невидимої батьківщини, то об реальний ґрунт нової землі поселення. Вона живе подвійним життям, в подвійному світі: світі своєї молодості і світі сучасності, при чому цей перший світ із щораз дальшої перспективи набирає чим раз яскравіших барв. Серце емігранта — в старім краю, життєві вузли — в новому. Між серцем і розумом іде невпинна боротьба, і щасливий той, хто зуміє дійти до синтезу. Щаслива і та еміграція як цілість, яка зуміє пов'язати тепло сердечних почувань до краю своїх предків і власної молодості з розвагою і логікою неминучих обставин сучасного життя. Перед нею відкриті нові шляхи до повного життя й успіху, за нею не заростають бур'яном забуття й легковаження давні шляхи до батьківщини. І під час повороту вона йде з повними руками, сповнена розуму й досвіду до рідних порогів, до колишніх робочих місць, що б їх піднести й розбудувати. Вона повертається, щоб давати, не брати.

Але як часто, зокрема у нас, місце синтези займає однобічність із її двома видами, однаково шкідливими для нації: денаціоналізацією і не-життєвим мрійництвом. Ця перша буде напевне винятковим явищем серед сеніорської громади, зате далеко небезпечніше наше повне заглиблення в минуле при негації сучасного. Повчальний приклад цього дала нам скілько-ньюкраїнська еміграція після наших Визвольних Змагань 20-тих років. Довгі десятиліття вона жила своїм давнім життям, не зважаючи на всі зміни, що вдерлися в її існування, ігноруючи втрату рідного ґрунту і нове, таке відмінне оточення. Вона жила здебільшого сидячи на валізках, культивуючи свої давні, не так національні, як радше регіональні, звичаї і звички. Навіть на українському ґрунті іншої провінції вона не вросла в нього і до кінця залишилася чужою й зайвою.

Така сама загроза актуальна і для нашої еміграції. Вже саме довголітнє перебування в таборах, таке відмінне від нормального, осілого існу-

вання поставило її на слизький шлях відриву від ґрунту, життя без пляні і завтра. А наш сентиментальний традиціоналізм діє в цьому самому напрямі. Бо віп, побіч позитивних прикмет, виявляє їй шкідливі, передусім у тому, що відриває емігрантів-земляків від сучасності й штурчно затримує їх в світі нереальному, який тимчасово, а може й назавжди, залишився за ними. Це повністю демобілізує вроджений і набутий за життя під окупантами гін до змагання, активності, успіху, і заводить згодом еміграцію на дно вужди, розлачу й безперспективності, як у приватному, так і збірному житті. Переїнятій кличами безоглядної вірності не тільки давнім ідеям, але й колишньому способові життя, емігрант тікає від убо-гої сучасності в світ минулого. В умовах нашого теперішнього „фабричного“ життя, яким чарівним здається йому павільте, обмежене окупацій-ними умовами наше життя на рідному ґрунті.

Сучасне життя, зокрема в західній півкулі, дуже інтенсивне, складне і важке. Щоб утриматися на поверхні й здобути успіх, треба зосередити всі духові й фізичні сили. Життя ж з головою, оберненою назад, і з дум-ками в минулому і з серцем під рідним порогом, заздалегідь визначас невдачу. Таке життя ні на крок не наблизить нас до рідного краю, до по-вороту до нього й його традиційних форм життя. Зате воно перекреслить усе наше майбутнє в нових краях нашого оселення, наше ѹсіє нашої спільноти, успіхи якої так тісно пов'язані з майбутнім нашої національної справи.

Такий шлях — не шлях пластиuna, вихованого в пластовій школі твердості, активності й доцільності. Ми, пластиуни, плекатимемо дорогі спомини минулого, але наші сили звернемо на змагання за сучасне і тісно пов'язане з ним наше майбутнє. Ми мріятимемо про поворот до рідного краю, але житимемо й працюватимемо так, ніби ми мали тут залишитися навіки. Ми зберігатимемо як святощі ідеали, винесені з дому, й доклада-тимемо всіх сил, щоб їх реалізувати чи наблизити до здійснення, однак не шляхом мрійництва, але активності і в згоді з новою дійсністю. Дими рідної Феакії не заступлять нам життєдайного сонця нової землі, нехай і не такого ясного, як на батьківщині, а туга й чекання його не стане програмою нашого життя. **Не життя в минулому, а минуле в житті** — це наша лінія поділу, а водночас і вузол, що зв'язує наше минуле з су-часним, і два, дуже важкі до погодження психологічні комплекси.

Усвідомлення цього є передумовою поставлення нових, твердих ос-нов не тільки під наше особисте майбутнє, але — що далеко важливіше — нашої національної справи як на еміграції, так і взагалі. Воно дасть можливість створитися відповідному підсценю для нового життєвого змагу, замінить, як панівний, тип пасивного, хоч і патріотичного культиватора минулих удач і невдач активним типом змагуна і здобувача. Де як де, але на сповненій піонерського духу американській землі тільки таким людям належить майбутнє. Створення такого духового підсценю може покла-сти початок новій добі в історії нашої заокеанської еміграції та її зна-чення для визвольної боротьби України.

Скеровуючи наше еміграційне судно вузькою й небезпечною прото-кою поміж Спіллами й Харібдами, ми, пластиуни, зберігатимемо рідний традиціоналізм в ідеології, яку визнаємо, і в остаточній меті, до якої пря-

мусемо, а одночасно ми будемо достосовуватися до нових умов життя, відповідно змінюючи форми й методи нашої праці на найбільш доцільні. Традиціоналізм у змісті, усучаснення в формі й тактиці нашої пластової діяльності — це вихідна позиція в наших розважаннях над сучасними проблемами сеніорського руху і організації.

ІV. ГОРДІВ ВУЗОЛ СЕНІОРСЬКОЇ ОРГАНІЗОВАНОСТИ

1. На Заході без змін...

Ці міркування й кінцеве ствердження можуть здатися читачеві само-зрозумілими й банальними. І дійсно, можна думати, що велика частина сеніорів так само визначує наші сучасні завдання. Але справа не в теорії а в практичному її застосуванні в житті. Скільки разів наші найкращі ідеї не діждалися реалізації, а найкорисніші програми йшли в повний розріз із дійсністю. Ця небезпека не минула і нашої організації.

Це найбільше помітне в організаційних формах сеніорату. Хоч відома річ, що на зміну умов звичайно найчутливіші саме організаційні форми, але ми з подиву гідною стійкістю зберігаємо ці старі організаційні форми і зовсім не зираємося іх міняти. Адже ж в нас зовсім не піднято цієї надзвичайно важливої проблеми, її не розглядають ні в пластовій пресі, ні на пластових з'їздах і нарадах. Питанню пристосування наших організаційних форм до нових вимог, що їх викликали капітальні зміни, які зайдли за останні роки в нашому житті, не приділено ні хвилини в дво-дневному, першому і загальному, з'їзді Пласту в США в квітні ц. р. в Нью-Йорку. Здавалося б, що старі форми нашої організаованості себе виправали, і нам нема чого заводити зміни.

Але справа стоїть даліше не так. Про це свідчить кволість нашої пластової, зокрема сеніорської, організації, яка так противиться сто і один раз підкреслювані нами елітарності Пласти. Ця кволість буде тривати, а то й збільшуватиметься, коли не запровадимо в нашій організації тих змін, які диктує нова дійсність. Бо, не зменшуючи ваги ідейного змісту всякої громадської організації, ми мусимо твердо усвідомити собі велику, вирішальну вагу її відповідної організаційної форми. Вона створює ті ко-нечні рамки, в яких проходить здійснення мети всякої спільноти. Вона об'єднує основу всякої дії — людей, членів організації, і від неї залежить передусім, чи зіллються вони в одне ціле, одну міцно об'єднану, дружню громаду, без чого не можна чекати ні гармонійної співпраці цих людей, ні успіху в роботі організації.

Коли, не зважаючи на великі зміни, зберігається давня форма організації, то це дістється, звичайно, в наслідок зле зрозумілого традиціоналізму, або тягару безвладності, який є ворогом всякої новини і зміни, навіть, коли вони конечні. Бо чи ж не легше йти старими стежками, ніж звертати на нові й ризикувати? Але в нас головчу ролю грає традиціоналізм,— мовляв, нам слід зберігати все в такому вигляді, як ми його винесли з рідного краю. За наявності конфлікту ми радше готові пожертвувати успіхом для збереження традиції, ю до того ще в зовнішніх формах організації. Що це не теорія і не фраза, що це не пессимістичне передбачення, а дуже пессимістична дійсність, виявляють із граничною ясністю і доклад-

ністю сучасні форми організованості сеніорату, а почасти й старшого пластунства.

2. Традиція назви проти традиції змісту

Організація сеніорату і старшого пластунства спирається, як за старих добрих часів, на куренях. Не було б у цьому нічого поганого чи кур'озного, коли б ці курені були, по-давньому, організовані на територіальній основі. Бож і в старшо-пластунському та сеніорському від основна пластова засада добровільного й природного добору членів групи зберігає свою незаперечну вартість. У старшому віці люди не менше цінять дібране товариство, тим більше, що вміння зживатися у них далеко менше, ніж за молодих літ.

Але тепер інші курені, тільки назвою подібні до колишніх. Коли раніше курені об'єднували близьких приятелів, що перебували в одній місцевості або окрузі (тільки як виняток бувало інакше), то сьогоднішні сеніорські курені, всі сталися екстериторіальними після того, як сильніші за нас події розкидали нас по цілому світі, як вітер осіннє листя. Хоч організація сеніорату в нових умовах ще не закінчена, однак можна накреслити її стан і, навіть більше, її розвиткові тенденції. Сеніорських куренів небагато, проте вони виявляють велику різноманітність, виразно по-діляючись на три категорії.

Хоч усі вони мають зворушливо-сентиментальне визначення матерініх куренів, однак є лише два-три, яким така назва ще пасує. Це стари курені, які розвинулися з колишніх юнацьких, принаймні із старшо-пластунських куренів й за всяких умов зберігали рівно два з половиною десятка років неписане становище Альма Матер для своїх розкиданих по світі членів. Чимало давніх куренів не витримали чвертьвікової проби, ї сьогодні не існують. Ті, що збереглися, можуть з задоволенням дивитися на пройдений шлях й на своє минуле, яке є чималою частиною історії пластового руху. Далеко менше задоволення готує їм майбутнє. Ці курені можна заслужено назвати **куренями історичними**.

Друга категорія існуючих куренів — це сен. курені, що виникли після останньої війни, здебільшого в 1946 і пізніших роках. Вони народились на чужій землі, серед неприродних обставин принизливого таборового життя. Утворили їх сеніори, що їхні колишні курені не втрималися, або які тільки тепер увійшли в сеніорат. Гуртуючи сеніорів з одного табору, ці курені колись спиралися на територіальну основу. Тепер і вони, з ласки долі, — екстериторіальні. З уваги як на вік цих куренів, так і на обставини, серед яких вони народилися, назва матірініх куренів до них пасус мало. Для наших дальших міркувань було б доцільно означати їх як **курені таборові**.

Третю категорію становлять зовсім нові курені, які виникли й виникають у нових заморських країнах поселення сеніорів. Безпосереднім стимулом до їх зформування був наказ сеніорської старшини всім сеніорам знайти собі матерій курінь під загрозою виключення з пластовою організацією! Це й довело Богу духа винних самітників до руну на існуючі курені й кінець-кінцем до заснування нових. Зважаючи на широку тен-

денцію більшості наявних куренів збільшувати кількість членів, число нових куренів досі невелике. Ці курені, хоч виникли вже в нових умовах, у нових країнах, проти всіх сподівань і всупереч логіці також стали на екстериторіальній базі, наполегливо збираючи членів на території двох третин земної кулі. Цим вони дружньо, з подиву гідною солідарністю стали разом з іншими куренями, на шляхах повної непрацездатності і то без ніяких, навіть чисто ілюзорних, причин для цього. Ці нові заморські курені замикають потрійне коло сьогоднішніх т. зв. матерніх сеніорських куренів, з долею яких, на жаль, так тісно зв'язане майбутнє не лише сеніорської, але й усієї пластової організації і руху.

Рахуючися з непрацездатністю існуючих сеніорських куренів старшина сеніорату утворила т. зв. Осередки Праці Сеніорату. Але типово бюрократична основа тих осередків і зобов'язання всіх сеніорів,крім осередку, ще примусово належати до одного з куренів, без сумніву виявили, що провід не зрикається нинішньої курінної організації і на неї, а не на осередки праці, спирає сеніорський улад. Таким чином осередки праці не слід вважати за початок ґрунтовної реформи організаційної структури сеніорату, й сподіватися, що вони згодом розвинуться в нові, здорові й надійні організаційні клітини, які заступлять давні, пережиті. А втім про це ще пару слів згодом.

3. Джерела, що висихають

Основна реформа нашої організації пекуче потрібна. Без неї сеніорат не розвинеться й не зуміє виконати своїх відповідальних завдань.

Бо в чому є основна сила кожної організації. В шляхетності обраної мети? В числі її членів? В чесних засобах здійснення її завдань? Безпременно, що так, але насамперед — у праці, яка залежить від активності її членів. Активність гурта людей і собі зумовлена іх тісним об'єднанням, аживленням, дружбою і вирівнанням поглядів на принципові питання. Цих важливих прикмет набуває кожна спільнота передусім в перебігу своєї збірної праці. Так з одного джерела вицільюють дві, чи не найважливіші, прикмети пластового гурта: дружба і активність. Обидві вони зумовлені спільним перебуванням гурта на одній території. Без цього співжиття, до того ще гурта пластового, отже дружнього, майже родинного стає ілюзорним.

Безпосередніх зустрічей і гуртової праці не заступить ніякий сурогат. Не заступить їх зокрема — папір, як життя, що пульсує кров'ю, не заступлять спомини, навіть найбуйнішого минулого. Велику пригаду мають спомини молодого життя в гурті пластових друаїв, не меншу силу мають вузли ранньої дружби, що зав'язалися в чарівній атмосфері життя в Пласті. Але далеко сильнішими за них є почуття спільноти, що рождається в спільному, сучасному — не минулому колі, і нова, жива дружба, що народжується в спільніх зустрічах, дружній співпраці. Бо життя є сильніше за спомини, сучасне сильніше — за минуле. І тому нам треба відважно й твердо усвідомити, що ніяка сила, ні фізична, ні духовна, ніякі бюлетені, ніяке листування не зможуть на віддалі, в нашому фатальному розпорощенні, зберегти непослабленими хоч би які колись сильні нитки

дружби, і вони, по нашій волі чи поневолі ставатимуть з простором і роками роалуки щораз слабшими. І не треба бути віщуном, щоб передбачити, що старі джерела дружби не посилювані природнім способом, висихатимуть, а нові, сперти на безпосередні зв'язки, сповнятимуться живою водою і битимуть щораз сильніше.

І нам не треба за цим жаліти поки ми молоді. Бо тільки ті, хто відходять від життя, — живуть споминами. А пластиуни тому і є пластиунами, що завжди лишаються молодими.

Приєднані форми нашої сеніорської організації до нових, таких ґрунтів і далекосіжніх змін, ми не маємо вибору: ми мусимо перемогти тягар минулого і робити ставку на сучасне, спираючи сеніорат на нові, хоч спочатку ще слабі, джерела дружби і активності, а не на старі, що, хоч і сильні ще, але висихають.

Це завдання настільки важке, наскільки великим є баґаж минулого, окрема тепер на чужині і, нерідко, у відлюдді. Наше почуття підсуватиме нам десятки сумнівів і заперечень щодо доцільності таких великих змін. Зокрема курінний патріотизм (напевне в добрій вірі) усіх трьох груп куренів висуватиме твердження, що саме ці курені є „едині на потребу“ й що тільки їм належить майбутнє. Тому розгляньмо детальніше всі можливості теперішніх куренів, спираючись на недовгочасну практику в нових умовах і зберігаючи при цьому можливо повну об'єктивність. Приналежність автора цих розважань до одного з найстаріших сеніорських куренів і глибоке почуття, що його в'яже продовж часу, рівного половині людського покоління, як з куренем, так і з усіма його членами, буде гарантувати повну безсторонність цих розважань і їх висновків.

4. Життя і папір

Справжні матерні курені, які виникли в золоту добу нашого Пласти на рідній землі-матері, є тепер, без сумніву, основою сеніорату і головною опорою всього Пласти. Цю історичну роль вони виконують у наш час завдяки надбанням минулого, в яких вони мали свою велику частку. Не зважаючи на всі втрати, що їх ми зазнали в останньому десятилітті, у нас лишилося шевченківське, добром налите серце, і воно тримає давні сеніорські курені й дає їм снагу змінювати пластовий рух і організацію на нових землях.

З внутрішнього погляду їх характеризує те, що члени цілком зажилися між собою, прив'язалися до свого гурту, до форм і стилю курінного життя й порядку. Вживане ними визначення курінної родини („Лісовочортівська Фамілія“) має своє глибше значення. Ці майже родинні зв'язки посталі поміж членами куренів десятиліття тому, поширилися, як правило, на їх родини, і діти цих сеніорських родин вважаються природними наступниками й пересінниками куренів та їх традицій. Ці курені є найсильнішими носіями пластової традиції, найміцнішими й майже єдиними осередками пластового побратимства, кузнями пластової думки, рівновагою для шабельновості, яку веде за собою навіть найідеальніша адміністрація, невгласними ватрами пластового чару, такого важливого в пластовому побуті, ѹ лябораторіями, де народжуються нові й розвиваються давні

форми пластового життя. Вони складалися за ідеально чистим принципом природного добору членів, які здебільшого перебували разом на невеликому просторі й тому зв'язані також вузлами регіонального почуття і окремішностей.

Але на всі ці беззінні прикмети й вартості історичних куренів впала жорстока тінь розлуки. На чотири континенти й чимало островів кинула доля їх членів, не згадуючи п'ятого, найвіддаленішого, недоступного — за залізою заслоною. І хоч ці курені далі існують і працюють, але коріння їх активності, отже й ролі в Пласті, підтятє. Курені ці наполегливо намагаються перебороти цю, за весь час існування Пласти, найважччу кризу, та це їм ледве чи вдається, бо закони життя й соціальної механіки сильніші за традицію, прив'язаність чи хоч би яку тверду волю.

Однак ці курені не скінчили ще своєї, безсумнівно почесної й успішної історичної ролі. Вони зберігатимуть її ще — залежно від подій і нашого відчуття дійсності — коротший або довший час, але час тільки про міжний. Від розуму й посвяти цих куренів залежатиме далі доля всього Пласти в його нову критичну добу і їх самих. Розуміння сучасних вимог життя і поставлення їх вище за добро своїх спільнот та чарівні спомини минулого дозволить цим куреням здобути ще одну історичну заслугу в пластовому русі — стати реформаторами пластової організації в час, для цього найпотрібнішій. Навпаки, замкнення в старих формах курінних автаркічних ресурсів, при відсутності особистих зв'язків і гуртової спільноти праці, вельми шкодить Пластові й кине тінь на дотеперішні заслуги цих добре заслужених куренів.

В нашу проміжну добу цим куреням треба існувати і в межах можливостей продовжувати взаємні зв'язки і працю. Їх ліквідація чи завирання раніше, поки виникнуть нові, здорові й працездатні курені, сперти, як колись, на територіальний принцип, було б великою шкодою і для куренів, і для сеніорату, і для всього Пласти. Але не можна забувати, що життя пересуває тягар завдань і значення на нові, більше пристосовані до нього, пластові клітини. І нам не треба противитися цій доцільній зміні.

Майбутнє вкаже докладніші шляхи цієї вимушеної для нас і для наших історичних куренів реформи. Але вже сьогодні можна бачити деякі з них. Однією (може найнегайнішою) буде поворот куренів до давнього територіального принципу, шляхом доповнення новими місцевими членами найбільшого скupчення давніх членів куреня. Інші члени згодом вростуть у нові місцеві курені. Другим засобом для цього може бути (з успіхом практиковане одним старим сеніорським куренем в США) поширення курінної родини старшо-пластунським куренем, зарганізованим на територіальній основі в місці найбільшого скupчення членів сеніорського куреня. За недовгий час вони поповнять ряди сеніорського куреня, і так органічним способом може розв'язатися затяжна криза того чи іншого куреня.

В дискусії над цим нелегким питанням почуємо голоси за збереження сеніорських куренів за старою формою в ім'я більшого чи дальшого повороту на рідну землю. Така консервативна тактика сеніорату, очевидно, була б застосована коптком сучасних потреб організації. Це було б класичним виявом відомого нам емігрантського життя на подорожніх (і порожніх) валізках, і тому воно нам не відповідає.

Потреба дбати за національне й моральне виховання нашої пластової (і позапластової) молоді на еміграції є далеко важливіша, ніж розрахунки на наш поворот в незміненій формі до рідного краю й ніж можливі завдання, які там нас чекатимуть. Всі сили рідного ґрунту й рідного підсоння працюватимуть там як наші союзники, — тому не журімося майбутнім настільки, щоб пожертвувати йому теперішнє й конечне.

Далеко простіша і водночас важча для розв'язання є справа таборових куренів. Простіша тому, що ці курені молоді, не зв'язані ні з рідним ґрунтом, ні з переживаннями юнацького віку й до того ще виникли в ненормальних умовах таборового життя. Їх не обтяжує, як історичні курені, вага взаємного чвертьвікового співжиття членів, їм легше з готовістю зустріти сучасні вимоги. Такий важливий у Пласті чинник природного добору діяв при їх виникненні обмежено, і тепер він цілком нехтується. Коли стари курені відродилися на еміграції з первороднім громадом — відхилення від територіального принципу, то нові курені долучили до нього й докладають далі другий — відхилення від принципу природного добору. Більшість цих куренів просто одержима намаганням збільшитися кількісно. Читайте курінні бюлетені й побачите, що це якась несамовита, чужа й нечувана в Пласті, погоня за сеніорськими душами і то по всіх нам доступних чотирьох континентах. Люди, які не знають один одного, і ніколи не бачилися, які живуть за десятки тисяч кілометрів один від одного й не мають реальних перспектив хоча б раз у житті зустрітися, люди, яких ніщо ніколи не єднало й напевно ніколи не єднатиме, ці люди сходяться, в одному нереальному, майже мітичному курені. Є гурток не зв'язаних ні з яким куренем сеніорів у Буенос-Айресі чи Аделеїді, і перед ними є тисячі пластових і загальногромадських проблем і завдань. І зможеться зійтися, зв'язатися й подружитися, щоб разом працювати й розважатися, вони поодинці зв'язуються з куренями у Філадельфії, Торонто чи Нью-Йорку, за ніщо вважаючи фантастичні віддалі від курінних центрів та членів і місцеві потреби. А канцелярії куренів радісно проголошують: за останній час придбано стільки то нових членів. Хто приєднає більше? Так і пишеться курінні накази членам: вашим головним обов'язком є приdbати куреневі бодай одного нового члена. Якого, де, в ім'я чого? — про це не кажеться і ледве чи думається. Виникає враження, що йде про продажу фестивальних квітків або льосів фантової лотерії. Не згадуючи про страшенну витрату енергії на безнадійну справу, не рахуючи безпосередньої шкоди сеніорам, Пластові й національній спільноті з відтягання громадських діячів від їх середовища і від реальних завдань, які на них чекають, треба себе спитати, що лишиться в таких куренях з духу пластового приятельства, а родинного характеру дбайливо зібраних пластових гуртів? Про працездатність таких куренів здиво говорити. Ця акція розгорнулася недавно. Її не трудно спінити і спинити конче треба. Та не тільки це. Самі курені треба втягнути в акцію конечної організаційної реформи сеніорату.

Коли давні курені (тільки якась пара) повинні існувати далі й еволюційно пристосовуватися до нових умов, то таборові курені треба реформувати за можливо короткий час. Одні з них повинні обмежитися на членах свого найбільшого скупчення і його розбудувати в повний, нехай і не

дуже численний, курінь, а інші треба зліквідувати. Беручи до уваги організаційний хист і велику відданість пластовій роботі проводу цих куренів, можна сподіватися, що число куренів, яким прийшлося би ліквідуватися, буде мінімальне. Коли подивується енергія і посвята проводу буде спрямована на працю в місцевих куренях, отже на працю дійсну а не паперову (листи, бюллетені, анкети), то можна буде їм сподіватися далеко більших успіхів і задоволення з праці, а Пластові — повороту старих, добрих часів, коли пластова організація не мала усьому громадянстві конкуренції ні в працьовитості, ні в успіхах.

Ми знаємо: старий лад міняти важко. І знаємо, що ці завваги і пляни зустрінуться з запереченням і спротивом. Одним з перших контрапрограм тут буде момент зживання, дружби членів цих куренів і вага споминів спільно прожитого часу.

Було б помилкою не допінювати вартості споминів. Але спомини не є цінністю самою в собі. Їх сила і вартість залежить від сили і вартості пережитого. Тому силу, і то творчу силу, мають спомини юності, спомини нещоденного переживання або довготривалої співпраці дружби. Особливо цінні спомини молодості. Людина, старіючись, відмолоджується майже фізично у своїх дітях, а духовно — в споминах молодих літ. У споминах таборових, отже недавніх, куренів, немає ні однієї з цих передумов, і тому годі вважати їх за тривалі і творчі. Їх члени з'єдналися вже людьми до зрілого віку, коли аживаючися не так то вже легко, іхні зв'язки тривали недовго, а життя проходило серед дуже незначних і нецікавих умов. Ми живо пам'ятаємо таборове життя і зовсім не милуємося споминами того часу. Воно проходило в задусі спільніх кімнат по 12 і більше ліжок, горохового супу із спільного казана, дарованих штанів із старшого американського (а то й гірше — німецького) брата і виношених на всіх світових фронтах вояцьких чобіт. Проблематику тих „великих“ днів наповняли питання, хто буде шефом таборової поліції або референтом харчового магазину і коли ждати нам нового скринінгу. І хоч цю марність життя полегшували культурні й дружні зв'язки, передусім у пластовому гурті, але спомини тієї таборової мізерії, після якої люди відживають навіть у заморських шахтах, фармах і на чорній фабричній роботі, спомини цих втрачених років не такі сильні, щоб тривати довго, а до того ж в новому розпорощенні, й не такі цінні, щоб для них жертвувати реальними цінностями сучасного і майбутнього. Ні, для такої таборової традиції не варто і не можна зрікатися можливості створити нові здорові клітини пластової організації, наповнені реальним змістом і реальними зв'язками, які з часом з'являють нові, напевно міцніші й цінніші, вузли дружби. Не можна виривати працездатних, ще не старих людей, із життя, з їх оточення і їх суспільного кола, що має свої важливі завдання, в ім'я міражу неіснуючої приязні, непережитих подій, уроочного співжиття й безплідного споглядання нецікавого мияулого. Це така величезна розтрата неоціненого, особливо тепер, добра, яким є кожня чесна, не одержима політичною, релігійною чи географічною нетерпимістю людина, що кличе не тільки до пластової еліти і влади за зміну, але просто кличе до неба за помсту!

Ці міркування не голословні. В офіційному реєстрі сеніорату зберігають свої актуальні числа й такі курені, курінні й засновники яких після

приїзду до заморської країни, ховаються від своїх курінних приятелів і пластової влади, яка розписує за ними гончі листи (так собі сеніорська гра Кіма), а куренем відає наставлений згори сеніор, віддалений від інших членів простором, більшим за той, який нас-американців відділяє від Да-хауерштрасе 9! Ti, хто запевнятимуть нас, що таборові курені — це моноліти, хай з'ясують собі, що коли створення такого моноліту було можливе протягом пари задушливих, бездільних і безцільних років у таборі, то наскільки міцніші моноліти повинні виникнути в нових постійних осередках, де панує нелегка, але чесна атмосфера шанування людської гідності, праці і руху вперед.

Сказане до проблеми таборових куренів ще в більшій мірі стосується до куренів нових, заморських. Ці курені повинні можливо швидше перетворитися на територіальні або ліквідуватися. Це тим більш оправдане, що агадувавший наказ сеніорської старшини про обов'язкову участі сеніорів в одному з куренів скасовано. Що швидше це станеться, то краще для членів цих куренів, які не знайдуть у них відповідного середовища ані для праці, ані для товариського життя. Про користь із того для пластової і ширшої громади була мова раніше.

Різні часом і умовами виникнення, різні внутрішнім змістом і зовнішніми формами, різні пройденими етапами й сучасною ролею в сеніораті Й Пласті — всі три роди сеніорських куренів все ж таки сполучає щось одне. Це — екстериторіальність, яка з невблаганною послідовністю накидася ім всім мертвий папір, як єдиний лучник, як сурогат живого, активного і чарівного пластового життя і співжиття.

В конкуренції життя з папером чи можна сумніватися, чия буде перемога?

5. Злощасний дуалізм

Ніякий дуалізм не приносить користі. Роздвоєння є ворогом зосередження думки і праці, а для слабих характерів — дошкою порятунку перед дисципліною і виконанням прийнятих на себе обов'язків, які не так легко оминути в організації з єдиним осередком.

Не виявився щасливим і сеніорський дуалізм: матерні курені (МК) і осередки праці сеніорату (ОП). Введено його з конечності, яка виникла з помилкових організаційних форм сеніорату. Коли екстериторіальні непрацездатні курені здобули благословення бути єдиними низовими клітинами сеніорської організації, то силою конечності треба було знайти якийсь сурогат організованості, в межах якого можна було б повести хоча б скромну працю. Так виникла друга сеніорська помічна організація, що, як і перша, була обтяжена первородними гріхами. Про МК була мова раніше, а про ОП можна коротко сказати, що вони є дитиною не пластового руху, а бюрократичної схеми. Їх завдання обмежене на праці, а всі інші, такі важливі в Пласті вартості суспільної спільноти залишено для куренів, не зважаючи на те, чи можуть вони їх виконати. Таким чином ОП так і залишилися виключно осередками праці й при цьому програмовому дуалізмі не мають змоги еволюціонувати в осередки праці і дружби. А нам пластунам найкраще відомо, яке значення має пов'язання цих

елементів і яка нецікава праця, що проходить в умовах виключно ділового обов'язку тягти каторжну тачку.

Майже дворічний досвід існування такого дуалізму виявив його малу життє- і працездатність. Тому, реформуючи сеніорські організаційні форми, треба переорганізувати їй ОП.

Спершу сеніорську організацію на територіальні курені, осередки праці треба залишити, але тільки в більших скученнях сеніорів і то не як дійсні чи потенційальні конкуренти куренів, але як координатори праці куренів місцевих і близьких довколишніх. Вони мали б бути чимсь на взір сеніорських кошів (може її за такою назвою), де дозрівали б пляни ширшої пластової і загально-громадської роботи та розкладався б тягар актуальних завдань, і то не, як досі, на сеніорів, а на курені. Це були б неочевидні клітини другого організаційного ступеня у відношенні до куренів, що наперед визначалоб їх роль і компетенцію.

Касуючи дуалізм МК-ОП, покладемо край такому дуже непластовому поділові пластиування на два окремі осередки: праці і пластової дружби. Наявність великих скупчень сеніорів у кількох великих містах і округах дасть змогу згуртувати велику більшість їх у місцевих куренях, зберігаючи при цьому засаду добровільного добору членів. Таким чином ці курені будуть справжніми пластовими куренями не лише назвою, але й в суті. Такі курені, хоч нові, здобудуть згодом інтимність, що її несуть спільні зустрічі і спільна праця в невеликому, добровільно дібраному колі, розвинуть братерство, знайдуть окремі інтересні для них форми життя і цілі праці. Шляхом до цього є усвідомлення цієї істини й створення відповідного підсказання для запровадження конечних змін. Нехай перехід сеніора з екстериторіального куреня до куреня місцевого не буде ніяким злочином чи плямою на його пластовому сумлінні, мовляв, пластун—вірний до смерті. Організаційні форми—це ніякі святощі. Іх не тільки вільно, але й треба міняти, коли того вимагає життя.

В менших сеніорських осередках, де був би тільки один курінь, ролю ОП перебрав би курінь. Життя само принесло б доцільні форми цього двоподілу діяльності таких куренів. А втім воно йтиме невідхильним шляхом об'єднання в межах куреня всього активного місцевого елементу.

6. Едине, що на потребу

Цей критичний розгляд наявних форм нашої організації не обмежився тільки на критиці, але водночас подав позитивні проекти заміни невідповідного доцільнішим. Дотеперішні розважання стосувалися до низових клітин сеніорської організації й зводилися до генерального висновку: конечності повороту до суті (а не тільки до назви) пластових куренів, зокрема до їх територіальності та скасування дуалізму МК-ОП.

Цей огляд наших організаційних позицій і потрібних змін не був би повним, коли б він обмежився тільки на низових клітинах організації. Зміни потрібні також в організації провідних органів сеніорату і цілого Пласти. На відміну від попередніх заявок, які спираються на дворічний досвід живої праці в одному з давніх куренів та найбільшому нині ОП, думки щодо реорганізації проводу будуть схематичні й якнайзагальні.

ніші. Поглиблення цих зауважень на тлі набутої практики буде віячним завданням членів пластових провідних установ.

Першою основною проблемою проводу є під цю пору скupчення членів старшини (крайової або головної, коли б у відповідній країні можна було їх сполучити разом) в одній місцевості. Це знову буде в згоді з нашим минулим із пластовим духом взагалі, бо дalo б перевагу безпосереднім зустрічам і праці над теперішнім фатальним надужиттям паперу. Ця вимога така важлива, що її слід прийняти як конечну навіть тоді, коли б у проводі не могли знайтися всі передові чи найпередовіші пластуни.

Другою не менш важливою проблемою є виникнення центральної канцелярії з оплачуваними працівниками, які могли б присвятити пластовій роботі весь свій час і всі свої думки. Роздвоєння часу і сил проміж заробітковою працею і пластовою діяльністю, — до того ж в умовах нашого розпорощення, й важкої боротьби за існування, не може дати позитивних наслідків. Бажано, щоб у центральній канцелярії були принаймні платні працівники для справ: організації, виховання і преси та господарства. Не менш корисно було б, щоб цими працівниками були обрані згодом відповідні члени старшини. Без проведення цієї, здавалось би, виключно господарсько-канцелярської реформи наша праця ніколи не переступить меж аматорської довільності. В світі, де скавтинг є визнаний державотворчим чинником, як збройні сили, школа і т. п. лишитися при нинішніх методах праці значить ніколи не вийти з рідного, дошками забитого, гетто.

Третію черговою проблемою є працездатність Ради, справжнього провідного органу. І членів Ради слід вибирати не обов'язково з поміж найчільніших членів Пласти, але з-поміж тих, хто мають змогу й бажання виконувати свої відповідальні обов'язки. Основною вимогою є знов також по змозі менше розпорощення більшості членів Ради, щоб вони могли підтримувати між собою зв'язки не тільки листуванням. Слід приняти за обов'язкову засаду, принаймні, чвертьрічні наради Ради шляхом листування (відповіді на анкету) і принаймні річні особисті засідання, які хочаб частково заступали колишні щорічні загальні з'їзи.

Четвертою проблемою, зв'язаною з майбутнім Пласти, є збереження безпосередності зв'язків пластового загалу, щоб по змозі найбільше усунути сьогодні майже єдиний лучник пластової громади навіть у межах одної держави — писане чи друковане слово. На це спрямована пропозиція річних особистих засідань Ради. Для цього треба відбувати особисті (загально делегатські) загальні з'їзи, не рідше що 2—4 роки, по змозі в різних але найчисленніших скupченнях пластового активу.

П'ятою і останньою з найважливіших організаційних проблем як сенірату, так і всієї пластової організації (проводи обох практично не можна тепер відмежувати) є проблема постійного організаційного зв'язку проводу з загалом. Сьогодні він можливий тільки шляхом преси, завтра, після реформи, також шляхом посередництва місцевих куренів. Від часу відновлення пластової організації після останньої війни в нас ні в Європі, ні тепер за морем, не було постійного зв'язку з проводом. Це дуже затримувало працю й спричиняло відчуження пластунів від

пластового загалу. Налагодження такого зв'язку за допомогою нових територіальних куренів сприятиме зміцненню організаційних вузлів серед пластового загалу й притягненню його до спільної праці, що при сьогоднішніх організаційних формах є і залишається квадратурою кола.

Проведення основної зміни як сеніорського, так і загального пластового статутів, скликання з'їздів, присвячених виключно питанням конечних реформ, і можливо скорій вибір працездатних органів проводу—це дальші логічні висліди розвязання з'ясованих вище головних організаційних проблем нашої установи.

Коли це здійсниться, пластова організація вийде на шлях успіху і розвитку. Коли ж ці речі залишаться постарому, треба сподіватися чогось зовсім протилежного. Необґрунтovanий оптимізм та струсині методи втечі від дійсності шкідливіші, ніж невиправданий пессимізм. Є ознаки того, що ми вперше за 40 років нашого існування ладні прийняти ці методи. Для цьогорічного першого загального пластового з'їзду в США не існувала ні одна з цих капітальніх проблем. „Пластовому Шляхові“ приходиться відробляти болюче втрачену нагоду. Починаючи, на запрошення Редакції цього журналу, дискусію на організаційні теми, хочеться можливо переконливо звернути увагу загалу на їх величезну актуальність та невідкладність і гукнути майбутнім дискутантам і самій проблемі традиційне: на все добре!

Треба сподіватися, що досвідчені пластові й громадські діячі, яких стільки між сеніорами, й старшими пластунами, доповнять і скоригують висловлені тут думки, які ніяк не претендують на повноту і тим менше на непомильність. Родилися вони і зафіксувалися крадькома, під гук сотні машин, в тіні фабричних димів, при натруджених руках і—душі. Як повільно працює тоді думка і як важко її перелити на папір, з власного досвіду знають багато читачів і дискутантів. Тим то ці думки повністю заслуговують як на ґрунтовність, так і на поблажливість критики.

Шо більше голосів у нараді, нехай і розбіжних, тим близче до права, отже і до спільногого погляду людей доброї волі. Мовчанка не з'єднує, а „благоденствуюча“ тиша чужа свободному заходові, авідки наш Пласт. Повага пластового журналу і довгі роки пластової дружби запевнять дискусії передумову успіху: об'єктивізм (nehай і на ділі суб'єктивний) поглядів і джентельменство їх вислову.

При розважанні цих заплутаних проблем нашої долі пригадувалися перші пластові вузли, зав'язувані в пластовій домівці. Змалку ми вчилися їх в'язати і розв'язувати до ладу. І вже на наші перші добре зав'язані вузли ми дивилися, як на символи пластової зарадності, тугости, послідовності і бистроти. Розв'язуючи ці сучасні вузли, зав'язані химерною долею не нами, а все ж для нас, дивімся на них так, як колись дивилися на наші юнацькі вузли пластові, і по традиції знайдім у себе снагу й наполегливість, щоб їх розвязати, а коли треба, й... розрубати! Але: швидко, зручно і доцільно. Від цього бо залежить доля дорогої нам організації і сороکлітнього добре засłużеного для Батьківщини Пластового Руху.

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ

Юрій П'ясецький

Мое відношення до України і до Канади *)

Розглядаючи проблематику, намічену нашим Крайовим Програмом у програмі цієї Першої Пластової Конференції на канадській землі, я прийшов до висновку, що найважливіша справа, над якою треба нам не лише застановитися, але мати її вповні ясною і безсумнівною, це устійнити головну напрямну у нашій „Мандрівці“, як звикли ми називати нашу пластову діяльність на новому терені, серед нових обставин та серед нового для нас довкілля.

А ця головна напрямна, цей азимут, по якому, як до світла прибережного маяка, нам усім разом і кожному зокрема треба прямувати, це **уявлення ідеалу українця**, що волею своєю, чи по неволі, опинився й живе, або прийшов на світ поза кордонами рідної землі. До цього ідеального уявлення мусить іти наша виховна і самовиховна діяльність, а відношення до нашого нового довкілля буде нічим іншим, як тільки по хідною цієї устійненої фундаментальної проблеми.

Наша Конференція не має, очевидно, на меті і не є компетентна остаточно вирішувати цього роду важливі справи. Однаке ми повинні, по-моєму, як одні з перших пластових виховників чи активних організаторів, що як перші стежі у нашій мандрівці пізнають новий терен і нове довкілля, — спільно замислитися і дати певного роду дискусійний матеріал для нашої Головної Пластової Старшини і Головної Пластової Ради.

Ці наші верховні чинники, після основного розглянення, думаю, подадуть не так якусь розв'язку, як радше обов'язуючу інтерпретацію чи доповнення до нашого Пластового Закону, який в своїй основі, очевидно, є і залишиться незмінний.

Тому мій короткий реферат прохано прийняти як започаткування дискусії на цю тему і ставитись побажливо до моого напевно аматорського підходу до цієї такої важливої ідеологічної проблеми.

* * *

*) Доповідь виголошена 4 вересня 1949 року на Першій Пластовій Конференції в Торонто.

Дозвольте, проте, почати від пригадки відомих фактів, що так саме — від створення в своїй уяві ідеального образу скавта чи пластуна, від цього ідеологічного устійнення — починали свою роботу всі основоположники організацій скавтського типу, в першу чергу сам Бейден-Пауел.

Основоположники скавтських організацій різних націй брали до уваги вроджені прикмети їхньої молоді та основні інтереси їхньої нації, модифікували закон, що його склав Бі Пі, і так створювали ідеальні постаті вимріяних, майбутніх громадян їхньої нації і їхньої існуючої або майбутньої держави.

Однаке всі вони, понад точками закону, що мають різьбити характер молодої людини, залишили в засаді незміненими три головні обов'язки, що містяться в тексті пластової присяги:

- 1) Бути вірним Богові і нації (у державних націй їх найвищому авторитетові),
- 2) Помагати другим,
- 3) Коритися скавтському законові і скавтській владі.

І тому ми можемо сміливо твердити, що всі скавтські організації світу виразно національні, бо так дефінє їх зміст скавтської присяги.

На цьому ж самому становищі стоїть Дрот як ідеолог Українського Пласти, підкреслюючи у своїй дефініції патріотичність самовиховання. У „Великій Грі“ Ю. Старосольського знаходимо цікаву резолюцію Міжнародної Скавтської Ради в Копенгагені з 1924 р., яка стверджує, що скавтінг діє через національні організації і виховує громадян для кожної нації, не признає національних бар'єр у товарищуванні скавтів і змагає до братерства скавтів усіх націй. Через те ця резолюція признає скавтському рухові одн часно національний, міжнаціональний і універсальний (всесвітній) характер.

Однаке, слушно завважує Ю. Старосольський, що політична ситуація кожної нації кладе свій сильніший чл слабший акцент на цій другій частині основного обов'язку пластуна. Нації, що саме находяться в процесі творення чи закріплювання своїх державних організмів, малюють слова цього першого обов'язку яркішими красками, ніж нації, державноправне оформлення яких від віків самозрозуміле.

Таке з'ясування характеру скавтських організацій, в тому й українського Пласти, вповні вдоволяє і не наводить ніяких сумнівів, доки мається до діла з організаціями, які діють у власних державах, або на власній (хоч би й поневоленій) національній території.

Комплікується справа аж тоді, коли пластун (скавт) хоче і мусить згідно з своєю присягою виявляти вірність своїй нації на постійному поселенні поза кордонами рідної землі.

Найщасливіші, очевидно, є ті скавти, що поселяються в колоніях своєї держави (англійці, французи, голяндці і ін.). Їхні цілі й завдання, їхня присяга і форми організації ідентичні з краївими.

Гірша справа із скавтами державних націй, що поселяються на постійне в чужих колоніях, домініях чи державах (напр., французи і німці в Канаді, англійці в Аргентині).

Всетаки ці групи скавтів, чи взагалі емігрантів, чуються при наявності менше чи більше сильних державних організмів і їх посольств спочатку більш самопевно, ніж емігранти, які таких державних організмів не мають.

Однаке за декілька років доля одних і других вирівнюється, бо звичайно одні і другі втрачають своє давніше громадянство, свою державу приналежність.

І тут я б заризикував твердження, що ці „недержавні нації“, чи приналежні до них одиниці, чуються далеко краще, як одиниці, приналежні до націй з державноправним оформленням. Поперше, вони — втрачаючи цю державну приналежність — не прощають нічого для них дорогоого, а нераз навпаки радіють, що остаточно позбулись ненависного ім'я і обов'язків супроти по суті чужої ім'я влади; а подруге, вони навчились на рідних землях різко відмежовувати поняття державної приналежності, яку ім'я накинула доля проти їх волі, від приналежності до національної спільноти, в якій вони бачать своїх рідних, близьких однокровних братів і сестер і яких ніхто і ніколи „відібрати“ від них не може. Поняття нації і держави є в перших двома зовсім різними поняттями, коли в одиниць, приналежних до націй з державним оформленням, вони — як не завжди, то дуже часто — ідентичні.

Саме на цьому місці я виразно відчуваю, що доторкуюсь своїми „аматорськими руками“ своєрідного „табу“ вчених, правників, філософів і політиків, публіцистів, соціологів і інших теоретиків: дефініцій понять нація — держава. Однаке навіть мені — аматорові довелося ствердити, що самих дефініцій на поняття „нація“ тільки серед українських учених є не менше сім, які або не покриваються, або зовсім суперечні одні одним. (С. Рудницький, В. Старосольський, Д. Донцов, С. Дністрянський, В. Липинський, Н. Григорій, М. Шаповал). Теж саме, тільки в відповідно більшій кількості серед учених світу, які потворили осібні „школи“ (як суб'єктивісти, об'єктивісти), що в свою чергу поділяють себе на „табори“ (напр. об'єктивісти на расистів і культурників і т. д.).

Говорю це тому, що з цього видно, що наука не витворила одного поняття нації, а має їх дуже богато. І тому різним політикам легко підшукувати собі і прийняти за правдиву якраз таку дефініцію, яка ім'я для осягнення їхніх цілей саме підхожа. Це і використовують деякі держави, які, прий-

маючи дефініцію, що утотожнює ці два поняття, сподіються скріпти судільність свого громадянства, „згляхшалтувати“ елементи, що попали в нове середовище, і „асимілювати“ (читай: денаціоналізувати) їх в користь найсильнішої, панівної національної групи.

Але для людини нашого способу думання і нашого життєвого досвіду, що бачила на своєму житті держави, що „очолювали“ чи правно оформлювали життя кількох цілих і декількох порубаних (частин) націй (Австро-Угорщина), нації, що перетривали тисячеліття без держави і остаточно це своє правне оформлення здобули (жиди), або його втратили (німці) — ці два поняття ніколи не стануть одним, і тим самим.

Мало цього — саме свідомість різниці тих двох понять і ставлення своєї національної приналежності на п'єdestал і площину глибокої любові, а державної приналежності в площину особисто-правного оформлення і певного контракту з обопільними зобов'язаннями, де виступають два контрагенти (одиниця і держава), дас нам і загально людям, приналежним до „недержавних“ націй, більшу моральну силу і відповірність супроти денаціоналізації, якій у куда більшому процентовому відношенні і коротшому промежутку часу підлягають громадяни сильних державних організмів, що попадуть у чуже національне середовище. Це можна вичитати з доступних урядових статистик чи інших публікацій.

В моєму розумінні постійні поселенці, включаючись у процес економічної і культурної розвбудови країни, віддаючи свою піонірську працю для добра громадян всієї держави, без уваги на їхню національну приналежність, мають повне моральне право не лише на повну особисту (індивідуальну) рівноправність з членами інших національних груп, без огляду на їх чисельне відношення, але також у справді демократичній країні — повне право на збереження всього того, що їм дорого, своєї національної культури і ін.

Вслід за цим мають теж і природне моральне право сповнити свої обов'язки супроти своєї національної спільноти, без огляду на її фізичне розльокування на земний кулі, так як природним є право сповнити обов'язки супроти своєї найближчої рідні, без огляду на її хвилевий чи постійний побут в цій чи іншій місцевості світу. Я смію поставити твердження, що саме можливість явного збереження своєї національної приналежності і сповнювання обов'язків, які з цієї приналежності випливають, повинно бути основою передумовою добровільного прийняття громадянства нової країни поселення.

Емігрант, що приймає свідомо громадянство такої держави (домінії, колонії), яка жадає від нього як громадянина від-

речення від рідної національної спільноти, заслуговує на по-
горду, як син, що задля земних благ відрікається своїх батьків.

Оскільки ж закони даної країни уможливлюють йому явно зберігати його національну принадлежність і сповнити основні обов'язки супроти його нації і забезпечують йому інші права, тоді емігрант не потребує боятися стати її громадянином — увійти з державою, в якій поселився, в устій-
нений правний стан. Він, очевидно, обов'язаний до лояльного сповнювання своїх обов'язків, які випливають з цього прав-
ного стану, так як зобов'язаний виконати умови якогось ін-
шого „контракту“, хіба що його контрагент—держава всупе-
реч його активному спротиву як громадянина, змінила б свої основні закони, які були передумовою прийняття гро-
мадянства. Тоді я особисто вважав би мій „контракт“ і всі зобов'язання, що з нього випливають, за неіснуючі—уневаж-
нені.

Діти, народжені в країні нового поселення, у якій їхні батьки чи діди створювали у тяжкому труді і нераз кривавому поті країні умови життя і — як піонери — здобували її для своїх близьких, мають право любити її і вважати свою рідною землею. Однакож кожний з них повинен бути ви-
хованій у цьому важливому розумінні, що понад цю любов до його країни народження (землі) є вища і глибша любов до його національної спільноти (що розміщена на всій земній кулі) так, як вищою і глибшою є любов Бога від любови біжнього. Спираючись на таке степенування любови, церква знає теж і степенування важності присяг. Напр., найважливішою і основною присягою є присяга, складена при Св. Тайні Хрищення. І тому, якщо християнин в ім'я цієї присяги йде в монастир, його не обов'язує подружня присяга.

Найліпшим прикладом саме такого розуміння і підходу до цієї проблеми може бути історія жидівської нації. Расо-
вий, релігійний і національний зв'язок і сила довели до того,
що всупереч фізичному розпорощенню по цілому світі, різ-
ної державної принадлежності і лояльного відношення до своїх держав, жиди здолали організувати і силою оборонити державу своєї національної спільноти. Ця держава постала на території історичної їхній, але фактично заселеній в по-
давляючій більшості ворожим їм народом. Її збудовано моз-
ком, зброєю і капіталом, а також кров'ю жидів-громадян різ-
них держав світу, які любов до національної жидів-
ської спільноти ставили вище любови до своїх різ-
них батьківщин.

Ми — українці — стоїмо де в чому країні, чим стояли жиди. Ми маємо рідну територію, заселену всупереч систематичному винищуванню, все таки великою більшістю людей нашої національної принадлежності. Ми маємо стреміти до

того, щоб спільними зусиллями так рідних земель як і еміграції, зусиллями всіх українців без огляду на їхнє розміщення на землі кулі право існує чи на міжнародній арені Українська Держава (яка в дійсності є лише фікცією незалежної держави) стала не лише „де юре“, але і „де факт“ державним українським національним твором.

Ми хочемо не лиш задержати свою національну принадлежність і зберегти культуру, але і створити фізичні державно-будівельні сили, які в слушний час буде можна вжити длясягнення цієї нашої найближчої національної мети.

Так я розумію поняття любови і обов'язку українця, а зокрема Українського Пластуна, супроти Рідної Нації.

Таку інтерпретацію другої частини першого і головного обов'язку Українського Пластуна, що поселяється чи в майбутньому прийде на світ поза кордонами рідної землі, я подаю під розгляд Вам, Шановні Друзі Пластуни, і нашим Верховним Пластовим Властям.

Маючи цю справу ясною, усі наші виховні і самовиховні дії будуть іти по цій устійненій лінії, і з цього нашого відмінного положення будуть формуватись теж стосунки нашого довкілля — такового, як і чужого.

Ясне й безсумнівне поняття і розуміння головного обов'язку пластиuna виклике в нашій уяві цей ідеальний образ українця за межами рідної території.

* * *

Ми вибрали, або доля судила нам поселитись у Канаді, наше велике щастя у свободолюбій британській домінії.

І якщо розглядати б, чи закони цієї країни такі, що дають можливість сповняти нам наш пластовий обов'язок у повищому розумінні, то відповідь випадає в засаді позитивна:

- 1) Так громадяни, як і всі мешканці Канади мають свободу слова і організацій.
- 2) Немає насильників метод винародовлювання.
- 3) Немає перепон з боку держави на виїзд з країни і „розв'язання“ особово-правного відношення, себто покинення громадянства з волі одиниці.
- 4) Є можливість допомагати рідній нації кожним чесним способом.
- 5) Немає законів, які забороняли б навіть творення скучень поселення, більших колоній з більшістю однонаціонального населення, і такі колонії існують.
- 6) При солідарній поставі цілої національної групи існує можливість відповідної парламентарної презентації.

- 7) Громадянська індивідуальна рівноправність з громадянами інших національних груп існує (Визначний український діяч є сьогодні спікером, себто предсідником провінційного парламенту у Манітобі).

Деякі закони, а часто розпорядки урядових чинників такі, що при податливому елементі сприяють винародовлюванню. Маю на думці шкільну ділянку. Але в останній час і в цій ділянці є очевидні певні тенденції зміни на краще, і я вірю, що при здедідованих і відважних стараннях так центральних, як і локальних українських організацій вдалося б цю ділянку унормувати і досягнути задовільний стан.

На доказ того, що урядові чинники дійсно позитивно ставляться до стремлінь поодиноких національних груп, я дозволю собі навести такі факти:

- 1) Lord Tweedsmuir (брітанський губернатор домінії), 1936 р. відповідаючи на привіт українських поселенців у Манітобі, сказав: ... „You will be better Canadians for being also good Ukrainians”...*)
- 2) В останніх роках університетській владі сприяють створенню катедр українознавства, і є деякі вістки з офіційних кругів, що думається про впровадження навчання укр. мови в середніх школах Манітоби. І тільки від постави української національної групи буде залежати, чи ці оферти державної влади будуть колись використані.
- 3) Саме з'явилась в пресі вістка про те, що одна з найменших національних груп, а саме ісландська, створила фонд 150.000 доларів на установлення катедри ісландських студій на Манітобському університеті.

Однаке в Канаді — країні вільного слова і думки — є деякі погляди серед її громадян, на які ми, українські пластуни, не можемо погодитися. І так деякі кола думають на взір таких же аналогічних стремлінь по інших країнах, створити „канадійську націю“. На ділі треба під цим розуміти зліпок занглійщених безбатьків, людей, що ради сумнівних земних благ і користей вирікаються всього, що досі їх батьки і діди вважали святым, і, приймаючи зовнішню маску англо-сакса, хочуть починати історію від себе і від таких, як вони.

На таку концепцію український емігрант не то не може піти, але й мусить уміти на кожному кроці виказати обладу і аморальність такого погляду.

Думаю, що саме засада скавтського братерства народів і взаємної толеранції виключає такі „ідеали громадянина“ і такі способи творення нації (в нашому розумінні цього слова).

) «Ви будете кращими канадійцями, якщо будете також добрими українцями».

Не зліпки засимільованих (зденационалізованих) безбатченків, що не знають цінії своїй національній принадлежності, чи свідомих відступників, але союз-братьство громадян, свідомих культурних і національних надбань своїх предків, які хочуть жити у мирному творчому співжитті, без огляду на процентове відношення з рівнорядними національними групами. Своїми культурними цінностями вони хотять збагатити культурну скарбницю спільної держави і тому мусять ті цінності не лише зберігати, але й плекати у найчистішому оформленні.

Таке становище щодо „творення націй“, на ділі спроби хитрого поглощування слабших сильнішими, є по-моєму незгідне із резолюцією Міжнародної Скавтської Конференції в Копенгагені.

Однаке, на наше щастя, це не є погляди більшості чи більших груп у Канаді, які в загальному говорячи про націю, думають про державу і не бажають „поглощувати“, а думають про гармонійне співжиття національних груп.

І тому я в повній свідомості дійсного стану, міг би, якщо цього було б потрібно, прийняти навіть громадянство Канадської Домінії з усіма правами й обов'язками, які з цього правного стану випливають.

Я міг би навіть зложити приречення на вірність законам цієї домінії і сповняв би їх лояльно до тієї пори, доки знов не покинув би її, коли покликала б мене моя національна спільнота, або коли б Канада змінила закони чи свій державний устрій, а новий не давав би мені можливості сповнити мого першого пластового обов'язку.

І це мое нове приречення жодною мірою не колідувало б з присягою, яку я склав свідомо і добровільно на вірність і любов моїй національній спільноті, а від якої ніхто і ніколи звільнити мене не може.

Увага! Пластуни-виховники! Вже віддано до друку книжку:
Теодосій Самотулка

О Т Р О К

„Отрок“ — це історичні гри дуже рухливі, вимагають вони і виробляють у співучасників меткість, силу, винахідливість і разом прищеплюють лицарськість і патріотизм. „Отроки“ непомітно для себе не лише навчаються своєї давньої бувальщини але й поринають в атмосферу таємничого минулого. Минувшина нашої землі була така ж барвна, як і ми-нувшана прерій дикого Заходу чи джунглів Конго, захоплення якими, посилюване бруковими чужинецькими виданнями, стас особливо загрозливе тепер в момент розсіяння нашого.

Даймо ясну відповідь^{*)}

(До проблеми завдань Пласти в Канаді)

У своїй „радіовій ватрі“ під Різдво Сірий Лев навів з листа голови ГПС, між іншим, і таку його думку: Пласт у США та в Канаді має оперта на мільйонову масу давньої української еміграції, а це запевняє приплив у пластові ряди „свіжої крові“, і, логічний наш висновок з цього — всі тут дані для того, щоб Пласт розвивався та діяв. Без сумніву, це правильний засновок. І про це нічого нам дискутувати. Однаке це покищо тільки теоретичний засновок. Щоб його здійснювати в таких країнах, як Канада чи США, де ми вже маємо, що так висловлюєсь, автохтонне українське населення, треба справу докладно обміркувати, а для цього потрібна виміна думок. Сама ця проблема тепер вельми на часна, бо — на нашу думку — питання припливу „свіжої крові“, тобто здобуття для пластового руху української молоді, народженої в Канаді, тісно звязане з проблемою нашого правного оформлення, що набирає в сучасну пору своєї гостроти. Ця проблема вже настільки зріла, що можна б, і треба б, на неї дати ясну відповідь. Щоб її ясно та виразно окреслити, доконче ще треба вислову думок і поглядів у цій справі всіх тих, кому ці проблеми не сходили з думки впродовж кількарічного побуту в Канаді, та хто відкритими очима приглядався до тієї самої Канади.

Поставмо питання руба. Які ж бо завдання Пласти в Канаді та чого ми хочемо від нього саме тут? І у звязку з тим уточнімо дві думки-погляди, що зарисовуються між нами у підході до цих проблем.

1. Чи ми маємо тільки зберігати нашу пластову традицію для України, чекаючи з дня на день свого повороту туди, а тим самим розраховуємо на тимчасовість нашого побуту тут, що виключає плянове розгортання нашої праці на довшу мету і з тим упарі основніше досліди терену, умов і нових вимог.
2. Чи, навпаки, прослідивши терен, умови та нові вимоги, ми розгортаємо основну пластову працю, продуману на довшу мету, щоб не тільки зберегти новоприбулу молодь, згуртовану в Пласті чи згодом приєднану до нього, але ще важливіше провести завдання — здобути

^{*)} Ця доповідь була виголошена 21-го січня 1951 р. на ширших сеніорсько-старшопластунських сходинах у Торонто як пластова гутірка. Друкуємо її з незначними доповненнями самого автора.
Редакція.

для української справи юний елемент українського походження в Канаді, який уже назагал своєю духовою настанововою принадлежить таки Канаді, а не Україні.

Відповідь на ці питання дасть нам розв'язку поставленого руба питання: які завдання Пласти в Канаді, а з тим тісно зв'язаного нашого правного оформлення, або принаймні дасть нам ясність у підході до цього останнього. Проте ж, щоб усвідомити собі важливість оцих проблем на нашому терені, треба насамперед з'ясувати собі наш сучасний стан і саму проблему Канади.

Після дво-тиричних наших шукань і досвіду в Канаді ми можемо сказати таке: приплив отієї згадуваної „свіжої крові“ в наші ряди більше, як мінімальний. Ще найбільший він у новацтві. У юнацтва позначується занепад зацікавлення пластуванням таким, яке воно тепер, наявна тенденція переходу на англійську мову як розговірну, і поготів у новацтва, а характеристичний вплив на вимову рідного слова вже видний навіть і в юнацтва. З тим упарі йде зацікавлення загально в молоді нової еміграції канадійським життям, що з ним вона зударяється день у день. Україна стає в душах молоді щораз дальша і дальша, а Канада ближча і ближча. Повільне, але ступнєве, приспособлення новоприбулої молоді до життя цієї країни з тенденцією розплинутись у чужому середовищі кладе нам в обов'язок подумати над проблемою нашого етнічного буття в Канаді. Адже, коли ми пропустимо оцю проблему тепер невирішеною мимо нас, ми в Пласті через років десяток станемо перед нею, як і стоять перед нею всі наші організації в Канаді, тобто — перед проблемою ступневого зменшення припливу молоді в наші ряди. Вона, оця молодь, як тут народжена, так теж і новоприбула, ненадихана сентиментом до України, розпливається, чи й розплінеться безслідно, коли мати на оці українську справу, в чужому морі.

Де причина такого стану? На нашу думку її треба шукати у першій мірі в неясності проблеми: Україна — Канада, у роздвоєнні, на яку стати, в нез'ясуванні, чи може краще сказати — у неусвідомлюванні собі дійсного стану в Канаді. Коли б ця проблема була продумана аж до подробиць і коли б були пороблені відповідні висновки, тоді б була ясність у підході до пластової праці в Канаді.

Назагал підхід всіх наших еміграцій до Канади у своєму засновку був і є розрахований на тимчасовість їх побуту поза межами України. Цього, наприклад, не бачимо ні в англійців, ні у французів, хоч тут і там такий прояв бував. Таким наставленням української еміграції можна пояснити майже жодну участь українців у культурному, політичному й економічному житті Канади, хоч ми тут довгі роки та чисельно одні з перших. Все це наше життя тут носило, та й ще но-

сить, у своїй суті характер тимчасовости і є, чи сказати б — ніби є, відбиткою життя на рідних землях. Тим то українці ні не розбудували свого основнішого культурного, ні політичного, ні економічного життя з уваги на Канаду, що для наших визвольних змагань на рідних землях, чи взагалі для України, вельми некорисне. Те саме покищо можна сказати і про нашу найновішу еміграцію, що на кожному кроці підкреслює свою тимчасовість побуту в Канаді. Якраз і ця наша тимчасовість некорисно відбувається — на всьому українському житті в Канаді. Найпекучіше питання в цьому — молодь!

Ми свідки, яка далека віддалі між батьками, що колись приїхали з України, і дітьми, що народились тут. Дітям, що сьогодні вже є громадянами, батьки не вміли передати свого сентименту до рідного ґрунту, до України. Діти ж, з'ясовуючи собі гірку дійсність своїх батьків на рідних землях, яку ці малювали в найчорніших красках, бачили в Канаді, у протилежність до тієї біди, високий життєвий стандарт, тож за своїх собі поняття про Україну як край відсталий. Крім того, не мавши основ для почуття рівновартості українця супроти англійця чи француза, ті діти прищепили собі комплекс меншевартості. І саме опей комплекс меншевартості був може й найголовнішою причиною відчуження молоді, що не мала у своїй душі нічого від тієї далекої, і тільки уявлюваної, України, на що б вона була горда. Ми вже запримічуємо таке явище і на недавно прибулій молоді, головне на найменших, бо батьки в боротьбі за своє фізичне існування не в силі присвятити дітям більше уваги. Це нам усім добре відомі прояви.

Звичайно, така молодь у своїй громадянській праці, у зрілому віці ні в чому не буде корисна Україні. Ми ж і свідки, що в української генерації, народженої в Канаді, а яка вже нині займає в суспільно-політичному нашему житті провідні становища, видні наслідки саме того меншевартісного комплексу. Не маючи віри, заснованої на докладному знанні спромоги народу, з якого вийшла, ця українська генерація не спроможна як слід відстояти позиції української етнічної групи в Канаді чи дати належної допомоги воюючій Україні. Як приклад цього можемо навести такі факти: Один професор канадійського університету на католицькому конгресі у Вінніпегу 1948 р. переконував слухачів, що українці не можуть рівнятися навіть з поляками, бо — мовляв — навіть пальців однієї руки надто багато, щоб вичислити наших учених, мистців і т. д. Другий визначний діяч однієї найповажнішої громадської установи, що її презентує перед чужинцями, у вузькому колі переконував, що ми принаймні собі можемо сказати правду, чого ми варта. Ми, мовляв, людям мусимо говорити про свою силу, але перед собою самими,

тобто перед керівним кадрбм українців у Канаді, маємо говорити правду... Які ж це трагічні наслідки комплексу меншевартості. Отже, не протидіяти такому наставленню значить — махнути рукою на відчушену українську молодь у Канаді, а тим самим свідомо потурати видимій шкоді для української справи. І тут для Пласту велике поле для праці, праці на службі Україні!

Коротенько ще про саму Канаду. Нині вона вже не колонія. Вона на шляху до повного усамостійчення, себто — переходу з країни типу колоніального на країну політично незалежну. З тим упари приходить до стабілізації життя. Його беруть у руки люди енергійні, активні та ініціативні, без різниці на своє національне походження. Позиції англосаксів з колоніальними аспіраціями супроти Канади щораз слабші, топніють на очах. І це зрозуміле та закономірне, коли матимемо на оці проречистий приклад Сполучених Штатів Америки. Тим то відсутність українського етнічного елементу, свідомого свого походження та гордого на це, у провідному активі Канади не корисне і для нас тут, і для України. Це хіба всім ясне.

З'ясувавши собі оцю дійсність, ми можемо тепер і підійти до нашої проблеми та дати відповідь на питання: які завдання Пласту в Канаді.

Напочатку ми оформили дві думки-погляди, що зарисовуються між нами у підході до проблеми наших завдань у Канаді. Один погляд такий, щоб зберігати все, що можна, для повороту в Україну. До цього зберігання належить теж і молодь, що недавно прибула до Канади, а також і ревіндикація, покищо сливе теоретична, для України молоді, що тут народилась і приналежить своєю настанововою Канаді. Досвід виявляє, що такий підхід до справи призводить до своєрідного гетта*), подібного до всіх інших на цьому принципі — тобто на принципі зберігання себе до повороту в Україну — заснованих досі товариств чи організацій. Це характер тимчасовості, життя з дня на день, розраховане на неокреслене „недалеке близьке“. В наслідок такого стану брак розмаху і замкненість у собі. Таким своїм наставленням ми не тільки не здобудемо молоді, народженої в Канаді, але ступнєво відпадатиме від нас і та, що тепер у наших рядах, шукаючи задоволення своїх потреб у загальноканадійських молодечих і спортивних товариствах.

Не зважаючи на те, що Пласт ще досі шукає свої розв'язки у Канаді у доборі відповідних для цієї країни метод виховання та у виборі правного оформлення, його дотеперішнє наставлення у своїй суті носило, і ще носить, познаки саме

*) Деякі слушно звертають увагу, що краще називати це сектантством, бо гетто має і свої позитиви, а сектантство ні!

оцього вищез'ясованого напрямку. Ми, наприклад, казали українській дитині, народженій у Канаді, що вона дурна, коли на запит, за кого піде битись — за Канаду, чи за Україну — відповідала, зі свого становища цілком зрозуміло, що за Канаду. При всіх нагодах, чи цього потрібно, чи ні, декламуємо, що вертаємося якмога швидше в Україну, на що на „Святі пластиуни“ в Торонто дістаємо відповідь від представника провідної молодої українсько-канадської генерації (адв. Данило Штокало, голова торонтського відділу КУК), що все таки, хоч він нам бажає якнайскоріш вернутись в Україну, ми ще між ними и довго залишимось. Отже не в сі ми вертаємося в Україну, і то свідомо, бо не всі ми вже у своїх душах — громадяни майбутньої української держави. Вже є громадяни-патріоти Канади „українського роду“, як це загально називають. Це нас повинно застановити, щоб подумати про правильні висновки, не вдаючись у словесний патріотизм. На нашу думку, і не ціль Пласти зберігати Пласт для Пласти, але служба Україні!

Другий погляд на заторкнену справу (її заступає й автор цих рядків), що Пласт у Канаді повинен застосуватись до дійсного стану та вимог тутешнього життя, щоб служба Україні була якнайспішіша. Одне з основних питань і завдань — це здобути канадську молодь українського походження для української справи, коли вже з неї не можемо зробити українців, як майбутніх громадян України. Махнути на цю молодь рукою, як дехто висловлюється, навряд чи це буде добре зрозуміла служба Україні. Проте ж треба мати ясний погляд на те, чого ми хочемо від тієї молоді.

Безперечно, ми з тієї молоді, народженої в Канаді, українців в нашому розумінні не зробимо, бо Україна в іх душах — це країна іх уяви, тим часом як Канада — це країна іх народження, тобто реальне поняття, що з ним зв'язані дитячі роки, найглібший сентимент... Ми собі це мусимо усвідомити і не витрачати задурно енергії та часу. Зате природніш, а тим і успішніш буде, коли ми намагатисьмо ту молодь здобути для української справи. Що під цим здобуттям треба розуміти?

Ми бачимо, наприклад, що українська еміграція ні в США, ні в Канаді не дає Україні того, що — скажімо — дає ірландська Ірландії, жидівська — Ізраїлеві, чи навіть інші. Причини цього різні, але одна з найголовніших і та, що ми занедували (не входимо тут, чому?*) нашу молодь, а зате згадувані еміграції у свій час звернули пильну увагу на свою молодь.. Ми бачимо, що французька еміграція, хоч і не вертається до Франції, затримала всі познаки своєї національної

*) На цю тему цікава стаття дра Г. Г. Скегара в «Ми і світ» (ч. 1.—«Українці на Гавайських островах»). Там селянин Пухальський говорить про те, як інші еміграції брали з собою теж і своїх провідників, чого не мала наша,

окремішності, розбудувала своє ціле життя на базі канадійських аспірацій. Їх скавтінг, що нас безпосередньо цікавить, хоч і належить до канадійської асоціації, живе своїм відрубним життям. Без сумніву, це не вислід їх політики тимчасовості побуту в Канаді, але вислід їх плянової праці на довшу мету, вислід їх суперництва за посадання першості, як етнічної французької групи, в Канаді. На таку політику повинна звернути свою увагу і українська спільнота в Канаді, що у своїй масі таки залишиться тут і, якщо ми не витягнемо належних висновків, безслідно розплінеться в англійському канадизмі. Це була б для нас видима шкода. Ми ж, коли б і частину українсько-канадійської молоді виховали та пріщепили їй прикмети тутешніх ірляндців, жидів чи французів, то ми б для української справи зробили дуже багато, а теж, на нашу думку, ми б виконали тут найкраще напов'язок служби Україні. Маймо на увазі, які великі вклади дають згадувані еміграції вітчизні своїх батьків, хоч самі зовсім не вертаються туди. Ми були свідками, як заледви слова про проголошення Ізраеля незалежною державою вимовились, а вже США визнали її. Ми були свідками, як США недавно вмішувалися в англійські справи в обороні ірляндського Улстера тощо. Немає ні двох думок, що це велика заслуга даних еміграцій супроти батьківщини своїх батьків. Ми сьогодні самовидці, які велетенські суми грошей складають, наприклад, жиди для Ізраеля, а наші централі рахуються просто з кожним центром. Всі ми гаразд розуміємо вагу цього у сучасну пору. І це напевно державницька робота, гідна, щоб її наслідувати. Однаке для цього треба мати ясний погляд на наше завдання в Канаді.

Нам треба вийти із сектантських засновків і включитись у життя Канади, а цим і приблизитись до нашої молоді тут народженої, чи взагалі до громадянства. Гострота різниць перших днів між старою еміграцією та новою щораз більше затирається, і це нормальне явище. Наше пластове виховання повинно нам допомогти у підході до тутешньої молоді. Коли ми говоримо про те, щоб включитись і пристосуватись до життя в Канаді, то це не з якихось, хай нам так буде вільно окреслити, опортуністичних мотивів, але з добре зрозумілого обов'язку служби Україні. Відрівано жити не можемо, як і не можемо жити з дня на день. Нам треба зрозуміти наше завдання в Канаді, в країні різних національностей, де українська культурна, політична та економічна позиція досі ще в пелюшках і не вийшла у суперницьку співпрацю за впливи. Теперішній такий наш стан буде нам зрозумілій, коли матимемо на увазі всі ці складові елементи нашої тимчасовості побуту тут. Однаке, нині, силою обставин, від нас незалежних, побут української етнічної групи в Канаді щораз сильніш утривається, стає осілим, тривким.

постійним — словом, набирає познак автохтонності. Тим і розуміння наших завдань у цій країні не може бути відірване від цього життя.

Наше становище — вростати в життя Канади — може викликати де в кого думку, що ми тим відвертаємо українські маси в Канаді від України, і поготів наше негативне наставлення до звичних деклямацій про поворот в Україну. Щоб не було неясностей, скажемо таке: без сумніву, що чимало української еміграції вернеться на рідні землі, як і цього собі теж бажає автор цих рядків. Однаке більшість таки залишиться, як залишається англійська, французька, італійська чи інша еміграція, хоч, наприклад, Англія чи Франція на своїх материках дуже потребують населення і постійно його замінюють пляновим спроваджуванням чужоземних робітників. І Україна потребує та потребуватиме мати своїх поселенців по інших країнах. Це ж надто ясне, щоб про це писати. Щож до повороту в Україну, то він для української справи не важить. Ми можемо вернутись, або й ні, але це для нас не питання, а питання виконати свій обов'язок у тій країні, де ми опинилися. Коли ж ми будемо наставлені на те, що кожної хвилини можемо вернутись, то це нам перешкоджатиме в нашій пляновій праці на довшу мету. Маємо пророчистий приклад нашої еміграції в Європі після І-ої світової війни, яка (еміграція) вичікувала з дня на день повороту, не вrostала в ґрунт, де була опинилася, і дочекалась до того, що після якихось 25 років мусила ще далі втікати, а та за морем проморгала чимало корисних шанс. Отже **не важить наш особистий поворот, але виконана праця на користь української справи**. Над тим ми — пластуни повинні добре замислитись.

Вертаючися до молоді, треба ще звернути увагу на таку обставину. Пласт на еміграції в Європі увійшов був у співпрацю із скавтською молодю інших народів, де мав спромогу суперничати за кращі якості українського пластиуни. У цій ривалізації пластова молодь мала змогу порівнювати себе з іншими скавтами, бачила свої позитиви та недоліки, намагалась дорівнювати іншим, а то й бути кращою. Це сповняло її духом рівновартості та свідомістю своєї спромоги. Тут цього немає. Ми силою теперішніх обставиц обмежуємося до себе самих. У цьому може й корінь незацікавлення нашої пластової молоді теперішнім пластиуванням. Немає сумніву, що міжнародна співпраця та суперничання за першість у прямуванні до кращого вельми позитивно впливала на пластову молодь. І це ясне. Тим то, для розвитку всіх духових цінностів української молоді, з уваги на повноцінність українця проти чужинця, така співпраця-змагання з молоддю інших народів доконче потрібна, і поготів у Канаді, де, як це вже було згадувано, сильно прищеплений комплекс меншо-

вартості. І з того погляду наладнання взаємин чи взагалі якогось способу співжиття з канадійським скавтінгом, було б доречним і потрібним. Річ ясна, що розв'язка цієї проблеми мусить проходити в засязі компетенцій ГПР, ГПС чи КПП.

Безпосередньо з питанням молоді зв'язане питання боротьби за душу української дитини в Канаді. Питання велими чуле, бо денационалізація діє закономірно, а ми її не спротивляємося уміло. Про цю проблему в нас багато говорять, оправдано тривожаться, але не роблять належних висновків. Стара еміграція, як уміла, так боролась проти винародовлення молоді. Проте ж ні вечірні українські школи, ні молодечі організації, як прибудівки поодиноких товариств, не дали бажаних вислідів, не прищепили українській молоді основного: почуття рівновартості проти панівних елементів у Канаді і з тим упарі почуття гордости із своєї принадлежності до українського народу. Все таки, коли мати на увазі спромогу старої еміграції, то вона і так зробила в тій ділянці понад свої сили. Нова еміграція протиставиться впливові англійського оточення на душу української дитини, але — на наш погляд — помилково, а тим і мало успішно. В чому помилка? Отож, коли ми говоримо про ці речі, то ми маємо на умі винародовлення та боротьбу за душу української дитини на українських землях і нашу протидію у цьому погляді проти наших займанців там, в Україні. Тим часом ми — у Канаді! В зовсім інших умовах і серед іншого оточення. І тут, думаємо, головна наша помилка у підході до проблеми боротьби за душу української дитини. „Старокрайові“ методи не оправдують себе тут, хоч би й тому, що тут немає насилия, примусу чи якогось переслідування і що тут не ко-рінні українські землі. Ніхто не заперечує, що ми мусимо вести боротьбу за українську душу дитини, але це в Канаді, а ця боротьба таки різна від тієї, що її ми вели в Україні, як поневолений народ. І англійці, і французи її ведуть, але зі становища Канади. Вони ж, теоретично беручи, мають таке саме відношення до Канади, як і ми — українці. Кажемо теоретично, бо практично, з вини нашої, ми тут саме у такій ролі, що почуваємося покривдені. Для ілюстрації подамо, що ісландців у Канаді приблизно 20 тисяч, а все таки вони вже мали двох своїх міністрів. У цьому проявляється питома вага цієї маленької еміграції і її спромога та шанси куди більше бути корисною і для свого народу. І в цьому напрямі треба б зревідувати наше становище. Коли стара еміграція вже входить на ці рейки силово обставин, то нова ще, назагал, живе „поворотом в Україну“, фразою, що затемнює справжній глузд нашого побуту поза межами України. Підкреслюємо, ми можемо й завтра вернутись, але працювати мусимо так, якби ми навік тут залишались. З таким насталенням треба й підходити до проблеми виховання укра-

їнської молоді поза Україною в цілому. Однаке правильна розв'язка мусить прйти насамперед в ідеологічній площині (гляди: Ю. П'ясецький, „Мое відношення до України і до Канади“ в цьому числі П.Ш.).

Цих кілька думок до проблеми наших завдань у Канаді даємо під дискусійний обстріл, свідомі того, що вони накинуті тільки згрубша та не вичерпують самої проблеми. Цікаві були б голоси інших друзів, що на основі своїх спостережень у Канаді чи в США, а навіть у Південній Америці, мають що сказати в цій справі.

Наталія Білозор

До питань виховання української молоді на еміграції^{*)}

Ціль, засоби, метода—це три проблеми, над якими маємо сьогодні спинитися і передумати їх, ведучи виховну працю серед української молоді в нових еміграційних обставинах.

Та поки перейдемо до теми, мусимо розглянути обставини і їх вплив на молодь, а далі проаналізувати характер, зацікавлення та реакцію цієї молоді в новому оточенні.

Рік 1920 і рік 1945 це дві зворотні точки в історії українського Пласти. Це роки його віднови по кількарічній перерві. В першому і другому випадку ця перерва була спричинена довготривалою світовою війною. Коли б ми провели паралелю між духовістю молоді 20-их і 40-их років, а далі—між обставинами, в яких молодь опинилася, знайшли б ряд подібностей, але також і велику різницю.

Кожна, зокрема довготривала війна залишає виразний слід у всіх ділянках суспільного життя, а найсильніше відбивається на характері молоді й дітей, що їх ми звикли називати „воєнним поколінням“.

Сама війна, як збройна боротьба за існування та самостійність народів (ідейна сторона) і боротьба за економічні добра, потрібні до їхнього існування (матеріальна сторона), є найбільші емоційне переживання в житті людини, сучасниці подій.

^{*)} Доповідь на Першому Пластовому З'їзді в США виголошена 15. квітня 1951 в Нью Йорку.

Війна дає нагоду виявити найвищі і найсвятіші почуття людини, але одночасно визволяє всі найпримітивніші її інстинкти: безкарний злочин стає хлібом щоденним; убивство, грабіж, упадок моралі, зневага до прав народів і людини, нищення вікових культурних надбань, повалення авторитетів, святотатство, безбожництво, зbezчещення святынь ідуть побіч найвищого самозречення, жертви життя за Батьківщину.

Безкритична молодь, що є сама в тому віці, коли найбільше вибивається з-під впливу батьків, у віці шукання свого „я“, його формування та кристалізації, попадає в хаос контрастів, в млин, в якому одним решетом пересівається добро і зло.

В таку добу зустрічаємо геройських юнаків, що дивують нас несамовитою відвагою, але зустрічаємо й найжахливіших злочинців і зрадників, без огляду на те, яке виховання дана особа має з дому.

Обидві світові війни закінчилися для українців невдачею. Для молоді це принесло духове заломання, розпуку, захитало віру в себе, у можливість перемоги.

В таких обставинах відроджується пластова організація і подає молодим людям руку допомоги, вказує шлях, куди її іти.

Молодь пробуджується з тимчасової апатії і масово йде назустріч новим ідеям.

Але тоді як після 1920 року Пласт росте, міцнішає і здобуває серед громадянства щораз більше признання, так після 1945 р. захоплення скоро остигає, ряди пластунів рідшають, а ім'я пластуна ще й досі недосягло того авторитету, що його мало 30 років тому. Головна причина цього полягає в тому що після 1920-их рр. молодь залишилася на рідних землях; це давало їй енергію до праці, вороже наставлення польської влади стимулювало до реакції, що проявлялася в посиленій розбудові українського культурного й економічного життя, в яких пластуни себе чимало проявляли; вони бачили конкретні висліди своїх зусиль, набирали ще більшого бажання продовжувати й розвивати почате.

Тимчасом молодь після 1945 р., хоч і з запalom взялася до віднови і розбудови культурного життя по таборах, роз'їхавшися поза океані,—втратила не тільки життєдайний зв'язок із Батьківчиною, але втратила й мету, до якої вона повинна йти, а попавши в оточення пролетаріату, замкнулася в геттах „давністановів“ та „істайдів“ і коло її зацікавлення зовнішнім світом щораз меншає.

Матеріалістично наставлене оточення і його мала національна свідомість притуплюють питомий для молоді ідеалізм, вона перестає прагнути краси й добра, а спрямовується на

„роблення“ грóшeй, яких зрештою не вміє і не хоче використати для поширення свого світогляду.

Зайняті роботою батьки, що й так в таборових обставинах втратили вплив на дітей, тепер затрачують його тим більше. Дітей виховує американська школа і знову школа давнітавнів, істсайдів, де збираються діти американського пролетаріату. Отже не диво, що її низький культурний рівень ніяким чином на нашу молодь позитивно не впливає.

Мірою такого оточення міряємо і ми Америку, що приводить до критики всього американського, негативно наставляє до всіх проявів його життя і замикає перед нами її позитиви, з яких ми повинні користатися, на них вчитися і складати як доробок на майбутнє використання для власної Батьківщини.

Ізоляція від культурного американського світу нас не охороняє від денаціоналізації, навпаки, поглиблює почуття меншевартості і навіть сприяє денаціоналізації. Одже зацікавлення українською справою в колах американської інтелігенції змушує і нас поглиблювати знання української проблематики.

Щоб критикувати американську культуру, треба нам її насамперед пізнати.

Бібліотеки, музеї, галерії образів, пам'ятки мистецтва— ніде не були для нас такі доступні, як тут в Америці. Хто з них не користається, грішить проти себе. Театр, музика й добірні фільми теж не є для нас чимсь недоступним, хоч з них користатися можемо лише зрідка.

Зате гостро й рішуче ми мусимо протиставитися всім негативним явищам, як: матеріалізм, порнографія, алькоголізм, наркоманія й по змозі охороняти від цього нашу молодь.

Мета й завдання Пласти ясно окреслені в правильнику організації; тому нам немає чого змінити її навіть у нових обставинах, бо тоді ми перестали б називати себе Пластом.

Коли йдеться про питання відношення українського пластиuna до держави, в якій живемо, про його лояльність до неї, то те покаже і розв'яже майбутнє.

Пласт має виховати добрих, чесних і жертвенних громадян передусім для нашої держави, а коли юнак поставить питання „навіщо?“,—коли ми держави не маємо, то навіщо ж нам виховувати добрих громадян для чужої держави? Тоді мусимо йому конче пояснити: що українська держава існувала завжди й існує відколи існує український народ. Тимчасово вона під советським окупантом, але ми мусимо бути готові кожної хвилини, що Советський Союз буде повалений і наша держава буде вільна; вона потребуватиме сотні тисяч жертвенних громадян і фахівців, щоб її далі розбудовувати й підтримувати.

В цьому напрямі має йти виховання нашої молоді. Таке пояснення дає конкретну, ясну і недвозначну ціль іхнього пластиування, воно дає силу витримати в національній свідомості, стимулює до праці над собою й збільшує почуття національної гордості.

Слова Пророка:

Учтесь брати мої,
Думайте, читайте
І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь.

повинні стати заповітом для кожного новака й пластиуни.

Щоб полегшити виховникам роботу в цьому напрямі, мусить бути знайдені відповідні засоби.

Насамперед потрібне молоді відповідне середовище. Цим середовищем повинен стати кожний пластовий осередок. Він має створити для юнака та новака духову Батьківщину, що в атмосфері української культури й традицій давав би ілюзію Живої Батьківщини. Але не вистарчає самої атмосфери осередку, коли нема відповідної пластової домівки.

На пластову домівку кожний більший пластовий осередок мусить звернути особливу увагу. Вона повинна бути не тільки місцем сходин для поодиноких пластових частин—це її найменше завдання, бо сходини краще робити на вільному повітрі, але мусить стати притягальним культурним осередком, де молодь збиралася б, щоб проводити позашкільний час у дружній розмові, забаві й інших розвагах. Це має бути місце, де пластуни вчаться культурної поведінки, співжиття в більшому гурті, серед цікавих товариських гор. При домівці повинна бути бібліотека—читальня, з якої завжди можна було б користатися. Час від часу цікаві реферати на різнопідібні теми, ілюстровані фільмами, образами, деклямаціями і т. п.

Авторські вечори „молодих таланів“ давали б змогу розвиватися їм у рідному оточенні.

Домівка має бути відповідно прикрашена, можливо в укр. стилі, з гарною обстановою, що не давало б дітям почуття нашої матеріяльної вбогости.

Правда, це вимагає великого вкладення грошей. Але чи виховання нашого молодшого покоління не варте цього, щоб на це вкласти гроші? Тож усі організації починають від домівки!

Другий засіб, що тимчасово створює ілюзію рідного краю — це табори. Але успіх їх також у великій мірі залежить від виряду. Для дітвори потрібні оселі в будинках, для юнацтва — добре шатра по змозі з ліжками та повним кухонним, спортивним та піонірським вирядом.

Пластовий табір,—це велике й багате переживання для пластуна, що дає снагу до праці на цілий рік, наближає до природи, вчить співжиття з іншими... зрештою відомо, чим є табор у вихованні молоді, тому не буду згадувати всіх, знаних нам добре прикмет.

Пластові заняття—їх успіх залежить насамперед від виховника, від його культури, інтелігентності, педагогічних знань і підходу до молоді. Тому на добір виховників мусимо звертати велику увагу й ставити до них високі вимоги. Чого ми повинні вимагати від виховника? Це передусім бездоганної, культурної, повної такту поведінки супроти виховуваних друзів, інших пластунів, всюди, на кожному кроці—чи на сходинах, чи в домівці, чи поза домівкою.

Друга вимога це інтелігентість і всесторонні знання, бож виховник повинен уміти відповісти на кожне питання, що його ставить виховуваний або бодай вказати, де можна знайти на нього відповідь. Вже не кажу про основні знання з українознавства й пластування, що є конечними вимогами.

Педагогічний підхід грає другорядну роль, якщо виховник має відповідні знання, він є тільки допоміжним засобом і грає важливішу роль у виховній праці з новакамі. Щодо ведення сходин—то за найбільший неуспіх уважаю осв'ячену методу за пластовими пробами.

Програма пластових проб—це тільки скелет, і $\frac{3}{4}$ матеріялу можна переробляти тільки практично в таборах і на прогулянках. Українознавство і пластову ідеологію теж не можна вивчити, як у школі, але подавати в найцікавішій по змозі формі, щоб дітвора не нудилася.

Напр., пластова ідеологія найкраще сприймається в гутірках при ватрі, історія Пласти теж при ватрі, ілюстрована піснями й споминами. Українознавство—історію добре вивчається на підставі прочитаних історичних повістей; географію, ілюструючи знимками, картами, культуру—багато ілюстрованими рефератами експертів, мистецькими виставками, курсами вишивання, різьблення, тощо.

Велике значення у виховній праці мають т. зв. культ. походи. До них однак виховник повинен підготуватися, попередити їх відповідними поясненнями на сходинах перед культ. походом, опісля провести на тему баченого й переважного відповідну гутірку про враження.

Багато виховників нарікають, що молодь нічого не читає, крім „каміксів“, зокрема не читає укр. літератури. До всього має бути відповідне заохочення, не змушування силою. Коли на сходинах обговорюватимемо прочитане, молодь буде читати з більшим зацікавленням. Не боронити чужої літератури, підсувати українську, проводити порівняння, вбивати в дитини почуття меншеваргости та знецінювання всього, що своб.

Актуальною проблемою є ведення виховної праці з самітниками-пластунами.

УСП-ок впровадив недавно т. зв. запитники для кандидаток до УСП-ок. Дуже цікаві відповіді—они дають докладний образ кандидатки, хоч не знаємо її особисто.

Думаю, що шляхом подібних запитників можна вести „сходини“ з самітниками. Такі гуртки чи рої могли б мати своїх впорядників і, якщоб були поділені за стейтами, могли б навіть раз чи два рази на рік зустрічатися на справжніх сходинах. Чи уявляєте собі переживання цих „самітників“, що йдуть на зустріч із іншими членами гуртка, що їх досі не бачили й не знали?

Пластові проби великих змін не вимагають, хіба деякі пересування, напр. ВФВ переводити на тaborах, далі—кількість приписаних тaborів в обставинах, де це неможливе, зменшили і обмежити на короткотривалі кількаденні тaborи.

Але не можна занедбувати пластових проб і раз на рік, чи раз на півроку треба їх систематично проводити. Занедбання пластових осередків у цій ділянці надзвичайно негативно впливає на дальші успіхи у виховній праці, бо молодь знеохочується й зневірюється. Те саме стосується й до іспитів уміlosti.

„Ахіллевою п'ятою“ в пластовій праці останніх п'яти років були імпрези. Їх влаштовували при всіх можливих нагодах, не звертаючи уваги на те, чи матиме молодь із цього яку користь, чи ні.

Імпрези, зокрема святкування національних річниць, мають вартість тоді, коли залишають по собі глибоке враження коли молодь їх переживає. Їх успішність полягає в дбайливій підготовці й оригінальності. Зокрема національні свята в Пласті треба відзначати короткими й змістовними наказами, ватрами, маршами, спортивними змаганнями, тереновими іграми, добрым ділом.

Піддержати й поглибити патріотичні почуття молоді можна тільки таким способом, коли юнак, чи новак почуватиме себе справжнім членом свого народу, вкладаючи малу цеглинку своєї праці. Цього ніколи не дадуть імпрези, в яких молодь є або пасивним глядачем, або учасником—автоматом, що без розуміння й переживання виконує свою роль.

Такі мої міркування, винесені з праці в безпосередній зустрічі з юнацтвом в Америці. Думаю, що коли кожний з виховників зібрав би свій досвід і поділився з іншими, ми могли б легко знайти найкращий шлях до сердець і душ нашого молодшого покоління.

Володимир Янів

Підсумки дотеперішньої дискусії

I. РОЛЯ ПЛАСТУ В З'ЯСОВАННІ ВИХОВНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

За останній рік, — від хвилини відновлення „Пластового Шляху“, — маємо до відмічення низку статей на виховні теми.*). Цей факт з одного боку вказує на послідовне продовження праці, започаткованої 1948 р. на нашому Ідеологічному Конгресі,**) з другого боку є він доказом здорових розвоєвих напрямник нашого Уладу, якого вихідним і основним завданням і надалі залишається **виховання молодого покоління**. При тому радіти треба, що виховні проблематиці увагу присвячують у рівній мірі члени двох різних генерацій, — сеніорату (4 статті) і старшого пластунства (6 статтей); не від речі мабуть наголосити теж ролю „Пластового Шляху“, який активізував в цьому напрямі пластову думку і творчість.

Але велика кількість статей свідчить передусім про гостру пекучість питання; це заключення підтверджено серйозним підходом усіх авторів, у яких пробивається глибокий неспокій, зумовлений **незадовільним станом виховання української молоді** на еміграції.

Упадок моралі серед післявоєнної молоді підкреслює в своїй статті Н. Білозор, називаючи поодинокі вияви цього упадку до безкарного злочину включно; повалення авторитетів веде молоді у віці шукання власного „я“ до хаосу контрастів, „в якому решетом пересівається добро і зло“. Переїзд за океани поズбавляє цю молоді мети й, у висліді, ідеалізму. Розглядаючи цю останню думку, вказує В. Колодчин на загрозу денационалізації і змальовує деморалізуючий вплив американізму, — клубів молоді з різними принадами сумнівної вартості, кіно-театрів з гангстерськими і ковбойськими програмами, а далі вплив вуличі, літератури, тощо.

І цей загрозливий стан не находить організованого спротиву. Паперові резолюції принагідних З'їздів не зможуть поправити ситуації, коли не дописує дім, школа й церква. Виступаючи проти поверхності у вихованні (повінь необдуманих і зле підготовлених імпрез), жадає Ц. Паліїв від компетентних чинників створення виховного осередка, який „провадив би виховну політику, відповідну до потреб наших, як політичної еміграції.“

На цьому невідрядному тлі зарисовується величезне завдання Пласту. Не можемо замикати очей на дійсність і знаємо з досвіду, що жаданий виховний осередок не постане. А що життя не переносить порожнечі,

*) В 4. ч. за жовтень 1950 р.: Н. Білозор: «Старше пластунство в Новому Світі» і Л. Палій: «До питання пластового виховання»; по часті теж: В. Янів — «До питання суспільної функції Пласти» (пор. стор. 37). В 5. ч. за серпень 1951 р.: Ц. Палій: «До проблеми нашої виховної політики за кордоном» і В. Колодчин: «Нові обставини — нові методи праці»; в звуженні до старшо-пластунської проблематики маємо в цьому ж числі статті: В. Маркусь: «Матірні курені» і Я. Терлецький: «Одне зі завдань куренів старших пластунів». Біжуче число приносить статті: Н. Білозор, А. Івахнюка і Ю. П'ясецького.

**) Порівняй видання праць Конгресу, які з'явилися в «Записках Українського Пластина» як чч. 16-19.

треба конечно усвідомити собі, що брак цього осередку мусить застути конкретна робота, яка дасть право на авторитетний провід у вихованні. І до неї мусить станути Улад, не гаючись. Роботу треба зачинати від з'ясування основних цілей. До речі, треба ясно здати собі справу, що робота вже започаткована: це ті доповіді й статті, про які була мова на вступі. Вони домагаються продовження дискусії, й підсумовання, заключень — і переведення постанов у життя.

Як досі виховний осередок не постав, мусить його завдання перебрати „Пластовий Шлях“ без претенсій на провідну ролю, але свідомий відповідальності завдання. В хвилині, коли хтось компетентніший стане до праці, готові ми передати досвід і карно підпорядкуватися; але в цю пору обов'язок за нами.

Тому сьогодні зайве сумніватися в доцільність „Пластового Шляху“. Це незаперечний факт, що нам потрібні актуально новацькі й юнацькі журнали, але вони мусять існувати поруч, а не ціною припинення органу пластової думки. Бо він на нинішній день має сповнити суспільну функцію, яка переростає навіть рами Пласти; він, м. і., має дати напрямні виховної політики на еміграції.

П. ПОТРЕБА ЧІТКІШОГО ВИЗНАЧЕННЯ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ

При з'ясуванню і при розв'язуванню виховної проблематики треба завжди робити різницю між двома питаннями: що ми маємо на меті — сягнути і ЯК ми хочемо йти до наміченої мети; іншими словами маємо до діла з двома різними проблемами: виховного ідеалу й методів виховання. Власне кажучи, легше погодитися на те, чого ми хочемо, а тяжче — найти відповідні засоби до здійснення намічених цілей. Тому надто вперте наголошування цілей викликає враження чогось зайвого; а втім питанню виховного ідеалу пластового руху присвячено вже доволі багато уваги на ашаффенбурзькому конгресі. Коли ми проте заєдно вертаємося все ще до питання цілей, а не стараємося шукати засобів їх здійснення, то це вказує, що або подана розв'язка вимагає деяких інтерпретацій, або нові умови життя викликають сумніви чи заперечення або ж навіть вимагають ревізії поглядів. Саме на такий стан вказують численні голоси в дискусії, які обертаються в площині „ЩО“, а не „ЯК“. Відповідю на заторкнене питання має бути, м. і., також ця стаття і вона силою факту в основному належить до проблематики „виховного ідеалу“; інша річ, що іноді питання метод вносить ясність у само визначення ідеалу й облегшує дискусію.

Які ж це є питання, що їх висунуло життя і які вимагають продовження дискусії над виховним ідеалом руху? Це проблема відношення до зовнішнього світу, — до держав нового місця поселення, конкретно до США й Канади — і цій проблемі в цілому посвящені три статті (Івахнюка, Колодиня і П'ясецького). Проблема поставлена у двох перших авторів в площині ділеми: готовості повороту на Батьківщину, чи вростання в новий ґрунт. Першу евентуальність здебільша утогожнюються (неправильно) з творенням українського гетта на еміграції; на другу евентуальність вказується як на засіб вйти з ґетта.

Само вживання слова „гетто“ вносить, на мою думку, небажаний акцент

у дискусію. Воно має своє негативне забарвлення й тому до деякого ступеня обидливе. Крім цього в нього вкладають дискутанті довільно різний зміст: де раз чітке й підкреслене відрізнення еміграційних гуртів від оточення для збереження свого національного „я“, раз намагання створити свою власну концепцію, завершено власним національним екстериторіальним проводом чи бодай своїм власним внутрішнім законом, а раз охота замкнутися у власних гуртах і не мати зв'язку зі зовнішнім світом. З трьох поданих значень тільки третє відповідає властивому поняттю, яке звичайно утворюємо зі словом „гетто“, і тільки воно може мати негативне забарвлення. І не вільно цього негативного забарвлення уживати як аргументу проти охоти жити своїм власним, організованим життям на чужині, в чужій державі, серед чужого оточення.

Переплутання понять, зв'язане з уживанням слова „гетто“, іде в Колодчина ще даліше. Він ставить собі питання:

Чи ми повинні готовувати нашу молодь до повороту на Україну, отже ізоляція від оточення і плекання гетто, чи готовувати її до провідної праці в країнах поселення, щоб, діючи в них, могла служити країні походження предків?

Поставивши те питання, він виступає проти плекання ідеалу повороту на Україну, аргументуючи, що „пластовий ізоляціонізм“ і пластові гетта є шкідні (чого аж ніяк ніхто з розважливих виховників не заперечує).

....Пласт не є організацією самою для себе, а є органічною частиною українського громадянства, яке є отим твердим грунтом, з якого ми виросли, серед якого сформувалися, з якого тягнемо наші життєві соки. Замкнувшись в гетто, ми не знайдемо зрозуміння, а тим самим і підтримки в громадянстві і т.д.

Правильне ствердження шкідливості пластового ізоляціонізму в нутрі українського громадянства доводить автора завдяки вкладанню різних понять у слово гетто до незрозумілого заключення про шкідливість тези про конечність нашого повороту на Україну.

Довільне вкладання різних змістів у слово „гетто“ доводить Івахнюка до непотрібного резигнування (арештою з ідейних, не опортуністичних мотивів) зі спроб створення власних концепцій українського життя на чужині і до звуження своїх завдань у рамках одної держави:

„Нам треба вийти з геттових засновок і включитися у життя Канади, а цим і приблизитись (?) до нашої тутешньої молоді“.

Вилучення слова „гетто“ з дискусії чи пак точне окреслювання, що під словом розуміємо, немало причинитися до розв'язання названих вгорі проблем: конфлікту між землею походження і землею поселення, як теж питання ізоляції. З названими питаннями лучиться ще одно, чисто практичного характеру: відношення Пласти до місцевих скавтингів. Але розв'язання проблем і чіткіше визначення виховного ідеалу руху не можливе без

- 1) з'ясовання завдань сучасної української еміграції і
- 2) пригадання основних завдань Пласти.

ІІІ. ДО ПРОБЛЕМАТИКИ СУЧАСНОЇ ЕМІГРАЦІЇ

а) Мотиви великого ісходу.

„*O, ні! не наше тіло ми спасали,
Як промінняли край на блуканину...*”

Зайве спорити, чи безпосередньою причиною еміграції була втеча перед фізичною ліквідацією, чи ні. Річ у тому, що фізична ліквідація (смерть, заслання, чи тюрма) загрожувала передусім активним одиницям, які поставили себе всеціло на службу Україні ще до большевицької окупації, чи пак до поновного приходу большевиків на вже раніш окуповані землі. Ця служба творила зміст їх життя і на цій службі нераз наражували вони своє життя чи свободу. Отже не страх перед смертю, а охота зберегти себе для дальшої праці була властивим мотивом утечі.

Поважна кількість громадян емігрувала, не бувши безпосередньо загрожена; здаючи собі справу з умов підсоветського життя, вони розуміли, що життя без власного вияву втрачає свій властивий сенс.

Незаперечно якийсь відсоток емігрував з чисто егоїстичних і опортуністичних причин, — і на це не слід замикати очей. Але не вони є ядром еміграції і не вони надають основний стиль і тому вони не можуть бути мірилом загальних настроїв. А втім на еміграції вони підпорядковувалися загальним напрямнім.

Таким чином слід ствердити, що еміграція віддалила нас від Батьківщини тільки простірно, ніколи духовно, бо змістом дії еміграції є і буде Україна. Хто це заперечує, той заперечує глупід власного існування. Навіть той, хто таку поставу зайняв практично, не важиться голосно до цього признатися, бо не зумів би свого кроку ані перед громадянством, ані перед власною совістю уаргументувати.

б) Загроження української субстанції.

Сьогодні грізним самообманом переконувати себе і других, як дуже чисельною є українська нація. Навіть невідомо, скільки осталося зі 40-а мільйонів, якими ми звикли чуванитися. Голод і терор, переселення й заслання, невільні жертви другої світової війни впевняють нас у тому, що українська нація загрожена в своїй субстанції. Стан погіршує духове закріпачування, яке ставить перед нас питання новітніх яничар.

Коротко: сьогодні одним з найважливіших наказів стає конечність зберігати українців від заглadi, де б вони не були. З цього погляду можливість втрати багатотисячної нової еміграції треба розцінювати як національну катастрофу і треба докласти всіх зусиль, щоб не допустити до неї. Боротьба з загрозою тим важливіша, що емігрував здебільша елемент з державницького погляду найвартіший і що думаючі державницькими категоріями українці на рідних землях є послідовно винищувані. За таких умов, навіть при фізичному збереженні існує для українського народу небезпека докотитися до стану етнографічної маси.

в) Не применшуймо ролі еміграції.

Непадна екстермінаційна політика большевиків на землях підкреслює важливість завдань еміграції. В усій повноті українська вільна думка

може розвинутися тільки на еміграції. Тільки на еміграції можемо створити зобов'язуючі духові дорожковази, які зможуть рятувати нас від скочування до позему племени.

Це незаперечно ставить до еміграції вимогу неслабнучої активності і еміграція тільки тоді зможе сповнити своє завдання, як виявить відповідну динаміку. Річ у тому, що духові дорожковази залежні від всеобщого розвитку всіх без виїмки ділянок культури. Культура є ділянкою життя, яка в однаковій мірі має для нас на еміграції значення для внутрішнього росту, що і для акції назовні. Високий рівень культури переконує про творчі здібності народу і про його зрілість до самостійного життя; великі мистці добувають симпатії (Падеревські!), а науковці крім цього мають своїми працями довести об'єктивне право народу на самостійність.

Значення еміграції для пропаганди і нав'язування зв'язків не приходиться осібно наголошувати. Треба ще тільки згадати, що розбудова гospодарських варстатів і добування фондів має в рівній мірі внутрішнє що й зовнішнє значення. З одного боку творять вони матеріальну базу широко закроеної дії, з другого боку переконують про здібність тверезої калькуляції, необхідної при державному будівництві.

г) Відзискання давньої еміграції.

. Серед багатьох і різнопідвидів нашого еміграційного покоління не можна забути теж справи відзискання для народу нащадків попередніх еміграцій, в багатьох випадках зденаціоналізованих.

При тому треба пам'ятати, що попередні еміграції відбувалися серед цілком інших обставин і тому заключень про сучасний стан денаціоналізації попередників не можна безкритично переносити до пророцтв про майбутнє теперішньої еміграції. Причина попередніх „ісходів“ була в подавляючій більшості соціально-економічного характеру. Емігрував передусім малосвідомий, бідняцький елемент, утікаючи перед крайною пуренною. Нове місце поселення видавалося обітаваною землею, яка імпонувала і приголомшувала. Диспропорція між кількістю інтелігенції й загалу була разюча. В житті стрічався наш селянин чи робітник з чужим інтелігентом, урядовцем, директором і т.п. Нове покоління уявляло собі давнуну батьківщину такою нужденою, яким було колись оточення батьків. Це пригнічувало і викликувало почуття меншевартості. За браком власних учителів не було рідних шкіл, священство було малочисельне. Пепетяжені працею батьки не могли дітям створити середовища, яке давало б їм почуття сили і гордості. Тому молодь денаціоналізувалася. Але в добро наших попередників треба записати, що вони дітям зуміли, не глядячи на невідрядні умовини, перелити глибокий сентимент до України.

За останнього пів століття зайдли на рідних землях величезні пе-реміни, які собі вповні важко усвідомити тому, хто іх сам переживав. Ріст національної свідомості — 4 універсали, Листопад і 22.1.1919 р., проголошення самостійності Карпатської України, скоре збільшування кадрів інтелігенції, організовання міста, праця культ.-освітніх установ і навіть покращання економічного стану села — (кооперація, Сільський Господар)

— все це позиції, яких не в силі уявити емігрант, який на нереломі двох століть покидав підгірське село, ні його син на підставі його оповідань.

Коли сьогодні на еміграції опинилося 300 кваліфікованих науковців, коли ми створили і досі утримуємо власний університет (чого не зуміла зробити ні одна з еміграцій других вародів), коли ми мали (і можемо знову мати) десятки гімназій чи часописів і т.д і т.д., то це не може стати причиною почуття меншевартості. Навпаки, — коли дізнаємося, що українська дітвора так в Європі, як зокрема в США і Канаді, належить в чужих школах до найкращих учнів, то це сповнює вірою. І це є основою сили, яка може й мусить добути не тільки серця, але і розум попередників. Звичайно, не станеться це з дня на день; крім цього це вимагає постійного напруження і безперервної творчої енергії.

г) Заключення.

Навіть ці фрагментаричні й неповні завваження (вичерпання проблеми вимагало б студії, не одної статті) дають основи до деяких заключень, які не підпадають сумнівам.

Про потребу координованої праці для визвольної справи ніхто з рядів організованого українства не дискутує; заперечення цієї потреби мусіло б вести до єдиної логічної консеквенції: залишення нашої спільноти.

Але сучасне положення впевнює, що нам треба зосерeditися над завданням зберегти кожну одиницю для народу.

Дискусія ведеться в площині, чи ми ці два основні постулати краще сповнимо, наставляючи себе на поворот на Україну, чи навпаки, на вростання в нові середовища, і що є з національного погляду важливіше? При тому заразалегідь знаємо, що якийсь відсоток з цих чи інших причин залишиться назавжди за кордоном, — скочемо цього як спільнота, чи ні; це мусимо пам'ятати, проте це не звільнює нас від обов'язку плянування.

Зі з'ясованих завдань еміграції одні рішуче промовляють за поворотом, другі є індиферентні, треті врешті радше кажуть залишитися за кордоном на постійне.

Загроза української субстанції, постійне дальнє винищування Й, чи сельність еміграції, як теж Й питомий тягар (активність, громадський стаж, освіта) промовляють рішуче за поворотом. До цього самого заключення веде свідомість духового спустошення, спричиненого большевицькою ідеологією і практикою, яке вимагатиме протидії впродовж років. Ведення пропаганди, нав'язування зв'язків, добування симпатій, аргументація прав на самостійність, носять з аспекту повороту на Україну індиферентний характер, але під одною умовою: всі ці дії є координовані сильним центром, який на ділі є і почувається незалежним від чужини, отже є духовно зв'язаний з Україною і рішуче наставлений на поворот. Але вже розбудовані варстати культурної праці, — преса, мистецькі об'єднання, наукові корпорації і товариства, бібліотеки і музеї, тощо, мусять бути наставлені на поворот, якщо зважимо той жахливий брак рук до праці, який на землях застанемо, зокрема ж, якщо пригадаємо, що всі гуманісти мусять виростати в сфері свободи думки і в атмосфері рідної духовості. Хіба ж жертвуючи десятки тисяч на школення тисячів нашої

молоді на мить можемо припустити, що робимо це з думкою, щоб наша молодь обставалася назавжди за кордоном?

Дипломатичний корпус (його, до речі, немає і це жахливий недолік) може залишитися на місцях, але може теж бути перекинений з країни до країни (пригадаймо, що існують краї, в яких немає ні одного українця — тоді, як рівночасно в інших країнах є їх тисячі а навіть сотні тисяч). Але і всі кандидати на дипломатів мусять почувати свій зв'язок із землею. Не вони рішать, де вони хотіли б, чи мають залишитися, але про них рішав суворенний орган, де йому буде призначено діяти. Врешті й не одному з них треба буде в ім'я добра справи залишити добуті зв'язки, щоб зайняти місця більше потрібні на землях.

Єдино розбудова економічних баз є більше зв'язана з територією, на якій вони постають, але й у даному випадку реч тільки у справді великих підприємствах.

Синтезуючи все сказане, доходимо до одного заключення: державна рація приневолює нас вернутися на Україну в хвилину Й звільнення. Вже тепер мусить існувати одна українська концепція, одна Україна за кордоном, яка виключала б партікулярні інтереси і не давала настільки вrosti в чужий ґрунт, щоб ми перестали відчувати духовий зв'язок і щоб ми втратили охоту повороту. В ідеальному аспекті повинні ми мати один політичний (чи краще: державний) центр, який дію координував би. Проте концепції української суворенности в діаспорі аж ніяк не маємо уточнювати з геттом, як це дехто робить. Про це обширніше й конкретніше в одному з наступних розділів.

д) Питання еволюції відносин.

Противники з'ясованої тези замітять, що теза правильна тільки тоді, якщо актуальний стан триватиме коротко. Якщо не дійде до скорого зудару між Заходом і Сходом, то наступить повний розрив між краєм і еміграцією і напр. друге покоління не прийме вже емігрантів, бо буде надто далеко психічно від них віддалене.

Передусім завваження: ми вправді не знаємо, чи зможемо вернутися, на це ніяких доказів не маємо, але не маємо теж ніяких доказів, що тієї змоги мати не будемо. Аналіза сучасної світової ситуації радше склонює нас думати, що до зудару, отже і до повороту дійде. Зрештою тільки в випадку, як би калькуляція на війну і на поворот приносила нам на випадок неаддіснення школи, могли б ми сумніватися; цього однак ніхто не доказав, а навпаки в дальшому наведу противокази. Натомість друга можливість: калькуляція на вростання в новий ґрунт, на випадок нездіснення тези про тривалість миру, грозить нам справжньою катастрофою, і то в рівній мірі у випадку війни, що і тривалого замирення.

Візьмім гіршу евентуальність до уваги, що справді актуальний стан триватиме довго. Це ще не є доказ, що мусить дійти до побоюваного духового розриву. Такий духовий розрив свідчив би про повну советизацію наших земляків і казав би взагалі сумніватися про майбутнє України. Проте досвід учить, що большевицький режим (що спирається вправді на кадри вихованих у своїм дусі і відданих справі партійців і комсомольців, чого не можна легковажити) доводить до внутрішнього кипіння і невдо-

волення; а очі невдоволених зверталися (приклад років 1920-1939 і згодом, 1939-1941) на закордон і еміграцію і навіть ідеалізували її перебільшували її значення. Це була основа спільної мови після 1941 р. Треба сходіватися, що саме аналогічну ситуацію будемо мати і в майбутньому. Не обманюючи себе, можемо передбачати, що вправді будуть труднощі, як і тепер є в зустрічі між „східняками“ й „західняками“, між І. і ІІ. еміграцією і т.д. Проте труднощі — це не комплєтний розрив. Передбачування їх родить поставу, яка дозволить злагіднювати їх. А втім, передбачування труднощів у майбутньому важливе з того погляду, щоб ми по змозі сил протидіяти їм заздалегідь. Говорячи „телеграфним стилем“, маємо бодай три можливості: а) студії відносин і умов життя в краю шляхом читання всіх доступних видань та слухання радія і реферовання добутого знання у закордонних виданнях; б) впливання на край (ця вимога далеко тяжча: пригадаймо фантастичний проект „пускання бальоників“; більше можна надіятися від радіовівстанній станцій, яких програми досі незадовільні; найбільше уваги слід присвятити перекиненню матеріалів за посередництвом зв'язків УПА); в) цлекання духа толеранції, який дозволить зрозуміти чужу думку і не накидати безоглядно свої.

Але еволюція краю може йти теж у позитивному напрямі. Тоді всі надбання еміграції будуть використані. А втім в історичному аспекті духові цінності ніколи не пропадають. Ми до сьогодні черпаємо силу в рівній мірі з Історії Русів, що і з акції Орлика. І може якраз творені нами надбання будуть ґрунтом, на якім постане з попелів і загарів фенікс нашого відродження. Але це припущення не було б можливе, якщо ми як зasadничий дороговказ поставимо не безпосередню працю для України, а вростання в чужі організми для літеплої допомоги грошем, зв'язкамі і добрим словом. Якимсь дефетизмом віс від цієї останньої концепції...

е) Притягати, не розпліватись!

Прихильники тези вростання в чужі організми аргументують своє становище **конечністю** здобути вплив на зденаціоналізовану молодь **першої еміграції**. Ми вгорі визнали **важливість** цього завдання, проте є деяка ієрархія вартостей і існує велика диспропорція між завданнями, які кажуть наставлятися на поворот, а рятуванням загроженої молоді, яке буцім то каже нам (це зовсім не доказане) залишатися на чужині. Говорім переїльшено: хай нам удастся врятувати навіть усю нашу молодь в США чи Канаді, то що нам з того, як для цеї цілі пожертвуюмо стотисячною еміграцією, якої буде потреба на землях у час державного будівництва. І на як довго зможемо зберегти врятовану молодь, чи пак її нащадків, і нащадків жертвованої оце для життя у чужині сучасної еміграції — 50 чи хай навіть 100 літ? За якийсь час з невмільмою конечністю пропаде вона на чужині для народу, який загрожений у субстанції. Чи не можна б сказати парадоксом, що концепція рятує українців, а рівночасно резигтує з України? Бо хто ж буде активно Україну будувати, як нові громадяни США чи Канади будуть тільки помагати в будові?.. Не думаймо, що цей тягар можемо виключно кинути на зруйнований край.

Але є й інший мериторичний сумнів, чому саме **шлях розплівання в канадських чи американських середовищах**, шлях **уподібнення**,

шлях рівнання вниз має бути успішніший, ніж протилежний шлях. Адже ж концепція зasadничо акцептує становище попередніх еміграцій, визнає його правильним, розгрішує.

Мені відається, що якраз навпаки тільки виразні дорожковази, тільки ясна концепція захоплює і полонює. Нам треба подумати про всебічність концепції: маємо вказати на безпосередній шлях до України, але маємо визначити теж ролі і поодиноким нашим групам; в цій розв'язці є місце, при ствердженні зasadничого відношення до України, на окреслення відношення до Канади, США, Австралії, Венесуелі і т. д.

При тому величиність концепції, її сміливість, безкомпромісівість у засадничих з'ясуваннях, толерантність у тактиці, може здобувати симпатії. І передусім вона вимагає від візнявців, щоб вони були без комплексу меншевартости, але вона, даючи почуття сили, теж притягає і тих, які досі під вантажем цього почуття падають.

Івахнюка жахає, що

„Україна стає в душах молоді все даліша й даліша, а Канада все ближча і ближча... Ця молодь, як тут народжена, як теж і та, що тепер прибула сюди, не надихана сентиментом до України, розпливається чи розплінеться безслідно, коли мати на очі українську справу в чужому морі...“

І справду незрозуміло, яким чином думає автор рятувати молодь для України, радячи вростати цілому нашому загалові в життя Канади, замість хотіти подумати, як „надихати молодь сентиментом до України“. Але ця справа вже в'яжеться з наступною проблемою.

IV. ДО ПИТАННЯ РОЛІ ПЛАСТУ У ЖИТТІ ЕМІГРАЦІЇ

a) Сеніорат і виховне середовище.

На тлі останньою порушеніх питань до важливої проблеми виростає роля Пласти у виконанні зарисованих завдань еміграції.

Специфічною силою Уладу є його традиціоналізм,—збереження досвіду у самій побудові. Думаємо про організацію сеніорів, як вислід пракці УПУ і як кадр досвідчених виховників. Але те, що є силою руху, є одночасно його слабістю. Ми занадто багато уваги присвячуємо сеніорам, ми-нульому, спогадам. Тимчасом сеніорат ніколи не сміє обмежитися до ролі клубу, до організації „старих“ для взаємної адорациї чи плекання товарищкої культури. Приналежність до сеніорату не сміє бути вигідною виказкою сповненого громадського обов'язку, чи заспокоєння совісти, мовляв, ми належимо до гурта, який здав іспит своєї життєздатності. Нашою виказкою може бути тільки наша активність у зустрічі з життям.

Основним завданням для нас остане **виховання молоді**, те преважне завдання, від якого залежить майбутнє еміграції. Бо врешті решт „старі“ є такі, які вони є: з усіми нашими хибами і прикметами. Одні з нас пхатимуть спільній наш віз у бурхливий кругіж життя, другі навпаки здергуватимуть його, нерідко з егоїстичних мотивів; цих останніх організація щонайвище спинить на якийсь час від життєвого опортунізму, якщо як цілість, буде доволі динамічна. А українцем ніхто з нас не перестане бути.

Але молодь! Зловимо ми контакт з нею, чи ні? Натхнемо її нашим сентиментом, чи ні? Здобудемо через неї вплив на її ровесників, що родилися і виростали вже на еміграції? Зуміємо врешті виховати її здібною до спільноти мови з тими, що на рідних землях остали?

Бо ж яка є генеза й основна ціль Уладу для всестороннього патріотичного самовиховання? Та формула, яку кожен з дитинства знає на пам'ять, впевнює нас в одному, що як Пласт перестане виховувати патріотів, тоді він не здав іспиту, тоді він може спокійно ліквідуватися.

І в тому завданні чи не найважливішим засобом є поставлення великої цілі: **молодь захищається великим**. І те, що ми визнали державною рапцю і наказом хвилини, може стати нам **могутнім виховним засобом**: візія повороту до дому і послідовна праця для візії. Але під одною умовою: що ця візія буде рішучим наказом для нас самих,—**змістом нашого життя**. Не декламацією на свята, але обов'язком буднів; понад усе особисте й дочасне.

Якщо Ц. Паліїв, цитуючи проф. Ващенка, стверджує, що діти, замість бавитися, вчилися паскувати, то це є жахливим оскарженням нашого „дому“, але це є доказом, як далекими є наші патріотичні „свята“ від егоїстичних буднів. І в цьому недоліку вже криється причина денационалізації, бо, забуваючи про мораль при одному, ми не маємо моралі для ставлення гребель другому. А прямування до великої мети уморальнює в дрібницях.

Наче на потвердження пороблених спостережень жаліється Колодчин:

«*Атмосфера цих буднів позначається в наших рядах байдужністю сеніорів до пластових справ та неактивністю, свого рода отупінням, втечою, старшого пластунства від суспільно-громадського життя.*

У вислілі він неспокійно викликав: „неваже ми в погоні за доляровим життям, розгубивши знеслі і шляхетні ідеї, що не наче живот завіту у святині свого серця винесли з Рідної Землі, розгубимося і одинцем утонемо у вирі життя? Неваже дозволимо, щоб на наших очах викривлювалися душі нашої молоді, скривалися грубою верствою матеріяльзму?“

Тут суть проблеми, що не дописуємо як одиниці і як цілість, а не, що наші дорожковази неправильні. Бо чи ж могли б ми сходити на манівці, як би безнастанно перед очами мали образ наших завдань. як би ми безнастанно контролювали себе, чи всі наші персональні вчинки є згідні з основними дорожковазами?

І коли не дописав на еміграції дім, школа чи церква, то ми мусимо запитатися, чи дописав у даних умовах дім поодиноких пластунів і ми як спільнота сеніорів, які є відповідальні передусім за обличчя своїх дітей. І чи зуміли ми перевести взаємну контроллю, яка є передумовою постання середовища? Бо ж краще, ніж слово, виховує приклад. Чи ж не має зов'язуючої сили зразковий гурт?

Виходячи від наказів загальної моралі, можемо поширити питання: а що є з патріотичним вихованням наших таки дітей, з мовою малят і тд. Не вправду лише себе ні важкою працею, ні умовами життя. Бо у зразковій родині, де авторитет батьків є доволі сильний, де панує справді гармонія і любов, дена виховання кладеться послідовно вагу, у такій родині не-

мислиме, щоб дитина не говорила до батьків, яких любить, їх таки мовою. І не будьмо поблажливі ні не вправдуймо наших пластових друзів, які свій обов'язок зенебали. Не вправдуймо теж знайомих поза нашим пластовим осередком. Однодушна постава родить зобов'язуючу опінію.

Якщо говоримо про недоліки, то не тому, щоб вони приймали вже загрозливі форми,—але тому, щоб іх взагалі виеліміновувати.

Але Плас має вже конкретні досягнення, які кажуть дивуватися, що в серед нас пессимісти, які бояться, чи зуміємо сповнити національну функцію. Як читасмо, що в США й Канаді було в 1951 р. 28 пластових таборів, через які перейшло 1000 юнаків, то це є цифри, які свідчать про колосальні можливості. Ми ж на нових місцях заледви 2-3 роки. Без матеріальних надбань, завантажені працею. До табору в Англії їхали діти з Бельгії. Діти, які не знали української мови, верталися з українською піснею на устах. Але у кожне діло треба вложить душу й серце, а не сумнів. Якже ж вимовний уривок з репортажу з лондонської „Української Думки“:

„Трапився такий випадок: Діти вивчали віршика. „Слово рідне“ Грінченка. Кожне окремо і всі гуртом деклямували: „Слово рідне, мово рідна, хто вас забуває, той у грудях не серденъко, а лиши камінь має“... Безпосередньо по навчанні впорядник наткнувся на гурток дітей, які шептали щось між собою на подвір’ї.

Що ви там говорите?—поцікавився він.

Діти мовчали винувато. Зате їх товаришка, що бавилася острівно, знала в чим справа. Їй тільки соромно було поскаржити. Бо ж не так давно чула, що справжній пластун, на вітві новак, не скажить своїх товаришів, не робить доносів. То вона й сказала:

— „Ой, не серденъко,—самий камінь...“

б) Пластовий ізоляціонізм.

Пов'язання Пласти з сучасною еміграційною проблематикою вказує на те, що він не творить ніякого гетта внутрі спільноти. Коли ми акцентуємо, що „Пластовий Шлях“ може й повинен сповнити ролю виховного осередка, то це дальший вияв нашої постави. Пласт є і має бути лише вирізком цілості й нам треба віддати місце й обговоренню загально-виховних тем (н.пр. спільніх з організацією СУМ, чи заторкуючих позашкільне виховання неорганізованої молоді). Врешті „Пластовий Шлях“ виразно зайняв становище з'ясування загально-національних питань, хоч і з пластової точки погляду.

Врешті пригадаймо резолюцію останнього З'їзду, яка о стверджує, що Пласт—це виховна організація молоді, але теж організація **вихованих** в Пласті громадян. Ці громадяни, розпорощені в різних установах, середовищах, а навіть партіях, але об'єднані спільнотою світогляду й організації, стають запорукою, що Пласт не костеніє і що він слідкує за життям, а навіть іноді в нього вирішно за посередництвом членів встряває. Цього доказом жива дискусія на тему завдань і ролі сеніорату.

Вийшовши від сентименту, від прив'язання до організації, дійпов сеніорат до виховного середовища, а готовиться до зовнішньої дії. Коли сьо-

годні спільні світоглядові заложення **поодиноких** сеніорів дозволяють в умовах нашого національного життя зближуватися понад штучні баріри партій і впливати злагіднююче на ворожечі, тоді мусимо ще додатково усвідомити, що спільна дія сеніорату в зустрічі з еміграційним життям—це усішніша дія, Тверді закони нашої пластової спільноти, скріплювані постійною взаємною контролею, треба нам зробити зобов'язуючими для цього довкілля. І коли ми з пластовою лілійкою розбудовуємо громадське життя, а то й серед чужинців по різних країнах добуваємо признання для українського імені, то це є належним доказом, які далекі є ми від того, що можна б назвати ізоляціонізмом.

При тому однак треба пам'ятати, що мусимо зберегти виразні **власні форми**, щоб не розгубитися в довкіллі. Це не має бути каствоість, це не має бути самошіднесення, але це мають бути високі вимоги до себе, велика внутрішня відповідальність перед власною пластовою совістю і перед організацією. Ці вимоги до самих себе мусять пластунів відрізняти від інших. І якщо хтось з боку скоче назавати це бажання власного стурбованого стилю життя ізоляціонізмом, то ми його пиреконувати не будемо. Але з цього роду ізоляціонізму чи ґетта не зреагуємо.

V. „СИДЖЕННЯ НА ВАЛІЗАХ“

Івахнюк і Колодчин уточнюють орієнтацію на поворот до Батьківщини з тимчасовістю, з безпляновістю, а то й безчинністю, або байди з хаотичною метушнею. Помилковий і недоведений погляд.

На цю тему говорилося 1948 р. на нашому ідеологічному конгресі дослідно таке:

«Наше життя (розумій: закордоном) плянуємо так, наче б ми мали постійно остатися емісарами Великої Справи, але плянуємо так, щоб підготувати нашою пляновою працею як-найскоріший поворот да Києва і Львова».

Закине хтось, що сказане чиста теорія і що це в житті немислимє до переведення. Про це може сьогодні свідчити саме життя й факти. Гляньмо на якунебудь ділянку і скрізь стрінемося за 6 років, які минули від закінчення війни, з незаперечними досягненнями. При тому не забуваймо, що час був до плянування вимково несприятливий і ми сиділи справді довгий час на валізах, хоч напрям дороги був не на Україну, а за океан.... Крім цього складні умови життя до грошової реформи й фінансова скрута після неї ставали колодою в реалізації плянів. Можна спорити, чи використали ми всі можливості, чи добре плянували; де інша річ—і помилок в житті не уникнүти! Але вистане ствердити, що не глядячи на „тимчасовість“ і важкі умови, ми постійно розвивалися. І так напр. річна книжкова продукція іноді перевищувала річну продукцію друкованого слова на західно-українських землях, а „Молоде Життя“ видало на еміграції чи не більше публікацій за 6 років праці, як за весь прохід час свого існування, не говорячи про те, що воно видає „Енциклопедію Українознавства“, яку однозгідно ошіння називає монументальним твором, якого досі не було. Мистецьких видань завидували нам всі без винятку чужинці (з німцями, як господарями включно). Орієнтація на Батьківщину якось не

переподжала творити, а навпаки мобілізувала сили, визволювала енергію.

Це саме явище вже й на нових місцях поселення. Чи ж не про те саме говорять цьогорічні тaborи, в яких число учасників на багато перевищує аналогічні цифри в краю—в часах найбуйнішого розвою. Чи це саме не туга за Батьківщиною, не страх перед денаціоналізацією каже напим батькам віддавати дитину до тaborу, навіть приносячи жертви.

Отже ще раз а'ясовуємо: приготовлення себе на поворот до Батьківщини це не самообман, але життєва постава, яка зобов'язує. Проте поставка не перекраслює плянування, бо не знаємо, коли вернемося (і не виключаємо можливості, що нам взагалі не доведеться вернутись!). Плянуємо на найдальшу мету в приміненні до конкретних умов життя, інакше в США, інакше в Канаді ітд. Проте дію у всіх краях поселення координуємо.

На цю тему ашаффенбурзька доповідь виразно говорила:

“Не творення собі можливих умов життя, щоб знайти спокій і вдовілля, але творення модерно вивінованих варстатів праці для здійснення засади „скрізь для Батьківщини“ може заспокоїти совість вигнанців і дати їм моральне віправдання”.

Конкретизуємо далі: чи хтось скоче вияснювати наївно гасло конечності повороту на Україну в той спосіб, що напр. не ностирифікуємо дипломів, не студіюємо на чужих університетах, не пере школюємося й не добуваємо нових, поплатних в США фахів, не добуваємо для себе й родини забезпечення? Хіба такого абсурду ніхто й ніколи з пластунів не твердив.

Гасло пластунів звучить якраз навпаки: ми розуміємо гаразд навіть ціну долара, але добуваємо його не для маєтку і не для ситого вдовілля, а для вможливлення собі, своїм і другим праці для України. Наказ збагачуватися не має в собі загроз, як довго не тратимо ціли з очей, по-що збагачуємося. Адже ж наша боротьба вимагатиме величезних фондів.

І вимога лежить не в тому, щоб не куцувати домів у сучасному, тільки, щоб зуміти їх продати чи навіть залишити в майбутньому,—і зуміти рішатись зачинати життя на ново.

Те саме плянування мусить бути при побудові шкільництва. Батьки, „вертаючися“ на Україну, не вчили дитини по українськи (мовляв вона навчиться в Україні) грішні не своєю поставою, а неймовірною наївністю, але сумніваюся, чи хтось з сучасної еміграції подібою наївністю визначається,

Отже українська школа, як найкраще їзвінівана, щоб могла витримати конкуренцію з чужою, є важливою передумовою збереження дітей для народу. І саме тут зачинається вже проба жертвенности, бо наша давня еміграція не тому не розбудувала українського шкільництва, що вірила в поворот, але з опортунізму, бо чужа школа краще дозволяла пристосуватися до середовища. І з цею поставою треба боротися. Не тому, щоб ми не мали зрозуміння для конечності пристосовання, але тому що достосовання має відбуватися не коштом резигнації зі свого, але збільшенням вкладу праці.

Творення українських шкіл ставить перед нами питання фондів, які веде до конечності розбудови варстатів праці, які запевнили б творення фондів.

І так скрізь, на кожному кроці. Маємо плянувати, як українська книжка має витиснути „камікс“,—отже застановитись над розбудовою видавництв.

А далі: читальні, народні доми, чи врешті пластові доми, пластові тaborи—це підстава праці. Це джерело почуття сили і віри у власні сили. Це умова для створення середовища.

Але зрушити суспільність до творення цих надбань можемо тільки, ставлячи дорожокази, звернені на схід, тільки готовлячи себе й дітей до повороту. Саме наставлення себе на поворот вимагає плянування не на дні, а на роки. Адже ж „вростання в ґрунт“ дає нам змогу користати з існуючих чужих установ і тим самим жити з дня на день, ганяючись що-найвижче за доляром, який стає ідолом. А ідеал повороту каже творити своє власне життя.

А в програмі розробленій на роки, має бути передбачене: на випадок змоги повернутися, поступаємо так і так.

УІ. ДО ПИТАННЯ „ГЕТТА“

Івахнюк і Колодчин сконструювали неіснуючу ділему: або ідеал повороту і гетто, або включення себе в чуже життя і зовнішня активність.

Можна цілком добре жити вірою в українську державу й готовувати на цей момент власну суспільність, а проте не замикатися в своїй суспільності. Можна теж навпаки включуватися в нове середовище, а жити в „гетті“ своїх родинних справ, в кругі близчих знайомих, тощо. Я навіть склонний думати, що це саме віра в конечність дій для визвольної справи приневолює нас виходити поза власне середовище і шукати зв'язків назовні. Навпаки „вростання в ґрун“ звільняє нас від обов'язку думати за загал, бо ж до цього покликані офіційні чинники даної держави.

Мабуть не помиляюся, коли скажу, що саме еміграція й життя за кордоном з вірою в поворот, дало нам змогу вийти з традиційного гетта, яким ми напр. жили в польській займанщині. Доказом цього може бути почасти поінформованість чужинців про українські справи, яка в останнім часі сильно зросла, що кожному кидается в вічі. Незаперечно, є це вислідом дій УПА і цілої політичної коньюнктури, але рівною мірою спричинилася до цього постійна зустріч тисячів емігрантів з довкіллям і плянова пропагандистична праця.

Важко мені зрозуміти, чому віра в поворот на батьківщину мала б утруднювати принадлежність до чужих товариств чи профспілок, брати участь в інтернаціональних з'їздах, тощо. Говорю конкретно з власного досвіду: живу в Європі саме тому, щоб бути як найближче Батьківщині. Не хочу включуватися в життя ніякої конкретної країни в характері громадянин. Але це мені не перешкоджає належати до профспілки психологів у країні моого перебування, брати участь у міжнародних конгресах, утримувати чи нав'язувати контакт з пресою, тощо. Думаю, що саме зв'язання з якоюсь конкретною країною утруднило б мені свободу рухів, бо я тоді був би залічений до даної нації, яка рішас, хто її має презентувати, а кому цього не вільно.

Чи ми живемо в ґетті, чи ні, про те не рішає сильніше чи слабше включення себе в нове середовище, а індивідуальні прикмети людини чи групи людей.

Можливо, що дискутантам іде про те, що „вростання в ґрунт“ каже більше активізуватися в характері громадянства даної держави. Але це інше питання: це заміна українського ґетта чужим: канадійським, американським ітд. А втім, ми не проти активізації назовні на місцях нового місця поселення, лише не сміємо забувати: „*сто раз краще бути слугою свого народу, ніж героям чужого*“ (К. Светла.)

Справа принимання чужого громадянства є перерішена силою факту. Вона в США, Канаді, Австралії є життєвою конечністю, бо інакше не можна б до цих країн вийхати; ми з цим погодилися. В ідеологічній площині вияснює це, по моєму правильно, стаття - доповідь Ю. Г'ясецького. Але вона теж побудована на передпосилці, що ми маємо право ѹ обов'язок вернутися, коли від нас цього вимагатиме батьківщина; вона отже виходить зі заложення орієнтації на Україну.

Було б непотрібним творенням проблеми питання лояльності супроти країни нового поселення. Ми ж України в Канаді ні в США не будемо, режими держав нам у нашій внутрішній праці не перешкоджають, нас насильно не денационалізують, проти інтересів наших, як спільноти, не виступають. Де ж могла б бути причина нелояльності? Навпаки треба констатувати, що сьогодні інтереси США, Канади є збіжні з нашими (в обличчі ворожої постави большевизму),—що ми незаперечно, користуючись опікою і маючи змогу вільного життя, відчуваємо своєрідну вдачність ітд. Тому **пасивна лояльність** радше наближується до **активної прязні**.

Оставало б ще до роз'яснення питання, наскільки нам вільно і треба ангажуватися в життю країни поселення. Це залежатиме від наших основних завдань і від місцевих умов. По моєму село чи місто, в якім живе великий відсоток українців, повинно мати відповідне заступництво у проводі, незалежно від того, чи є воно на Україні чи в Канаді. Село чи місто з українською абсолютною чи хоч би релятивною більшістю повинно мати свого війта чи посадника, округа, в якій живуть українці компактною масою, своє представництво в парламенті ітд. Не знаю, чому ми, погоджуючись на те, щоб були ми фізичними робітниками в США чи Канаді, мали б протиставитись тому, щоб ми були урядовцями, професорами університету, послами, чи навіть, як це пропонує Івахнюк, міністрами. Хіба тому, що ці пости більше зв'язують чуттєво з країною і що може важче було б розлучитися (а може й неможливо). Але це вже проблема людей і їх чуттєвого зв'язання з Україною. І можна рискувати твердженням, що ми можемо зрезигнувати з повороту одного чи другого канадійського міністра, якщо він на своїм пості справді причиниться для добра української справи чи бодай української спільноти в даній країні.

Але, чи ми не надто теоретизуємо? І чи отримання міністерського портфелью не є узалежнене саме від степеня денационалізації даної національної групи чи бодай даної одиниці? І що тоді нам, як спільноті, з того, що якийсь українець з походження був десь, колись міністром? Хіба скочемо цим довести вищість української раси... Бо думаю, що почуття

ваціональної гордості в нашої молоді повинні ми радше виплекувати досягненнями українських письменників, мистців, журналістів, науковців (яких, до речі, є „дещо“ більше, як пальців рук, про це невірних не так то тяжко повчити), ніж постами зденаціоналізованих міністрів. І може б Пласт поставив саме своїм завданням кріпити віру нашої молоді в вартість народу посиленим з'ясуванням добутків нашої культури в минулому й сучасному.

VII. ПЛАСТ И СКАВТИНГ

Одним вирізком загальної дискусії про „вростання“ є питання відносин Пласти як організації до інтернаціонального скавтінгу. Маю враження, що ця дискусія доволі безплідна. Замість цильнувати конкретною роботи, ми витрачаємо час на питання, які не мають безпосередньої актуальності. А конкретної роботи, яку без утруднень з-зовні можна виконувати, дуже багато. Щоб лише доволі найшлося охочих до праці.

Передусім треба ствердити, що Пласт оформився і здав свій іспит зовсім самостійно—і невизнаваний офіційно Інтернаціональним Бюром. Дальше треба ствердити, що й під цю пору Пласт самостійно може проводити над вихованням української дітвори в патріотичнім духу і що він це робить. Це наша виказка. Поглиблення чи поширення нашої праці залежить передусім від кількості рук до праці, від жертвенності і здібності наших провідників, врешті від опертя на нашу цілу суспільність.

Тимчасом включення в скавтінг має одну велику небезпеку, яка пекреслює всі можливі користі. Як це докладно А. Мілянич у своїй вищерінній статті*) з'ясував, скавтінг поставив собі своїм завданням новопоселену молодь зденаціоналізувати. Цього становища він досі не змінив; всі евентуальні поступки є щонайвище тактичного характеру.

Це основне становище скавтінгу визначає наше відношення до нього і визначатиме так довго, як довго скавтінг своїх напрямних не змінить, тобто з денаціоналізації не зрезигнует.

Завданням Пласти не є виховувати ідеальних громадян для людства, але зразкових українських патріотів, яким не чужі будуть універсальні ідеї. І Пласт не сходить з дороги плекання пластового братерства, але з болем мусимо констатувати, що важко нам погодити з засадою братерства намагання денаціоналізації молоді, яка опинилася за межами батьківщини, окупованої ворогом, що загрожує мирові і світовому ладові і що перекреслює права народів і людей.

Уважаю, що всякі дальші дискусії на цю тему зайві. Пластовий загал може поставити резолюцію, щоб Пластовий Провід робив заходи в напрямі уроблювання опінії чи досягнення змін у дотеперішній поставі, може жадати звітів з цих заходів, але даремно втрачати час на дискусії, як справи не посуваються вперед. До речі, ці заходи йдуть безпереривно. Засадничі вимагання з'ясовані в згаданій статті Мілянича, під т. 12. Всякі ж

*) «Пластовий Рух і міжнародній скавтінг», — Пластовий Шлях ч. 4.

самовільні спроби розв'язувати питання можуть бути розрінені тільки як вияв анархії, яку Пласт якнайгостріше поборює.

Аргументування, що діяльність в рамках скавтінгу може нам покращати технічні умови праці, чи ривалізація пластунів з чужими скавтами доводить до переборення комплексу меншевартости, тощо, можуть бути дуже слушні, але це не сміє статися **ціною** **денаціоналізації**. І тому всі ці аргументи (які Провід руху доцінює) мають в цілості питань другорядне значення.

Не замикаємо теж очей на ролю Пласту в ділянці пропаганди нашої справи при нагоді джемборе ітд. Але пам'ятати мусимо, що Пласт передусім організація виховна і якщо евент пропагандистичні користі школять виховний праці, тоді мусимо **зрезигнувати з пропаганди, а не з виховання**. Бо до пропаганди покликані вже виховані люди, які не підпадають деморалізації. І яка користь з пропаганди, яка вправді поширює відомості про Україну, але рівночасно доводить до втрати найціннішого, до **денаціоналізації молоді?** І не обманюймо себе, що будемо хитріші й що зуміємо не допустити до впливу чужих форм. Не можна не доцінювати сили впливу середовища. А втім, така постанова справи згори передбачає таке заабсорбування сил, що це зовсім не зрівноважує користей з вліття у скавтінг.

УПІДОВИЙ РУХ

Питання вливання в скавтінг в'яжеться з питанням єдності руху. Вливаючися в різні скавтські організації різних країв поселення розбиваємо чи послаблюємо єдність пластового руху, якщо рівночасно не передбачимо й не підготуємо відновідніх противасобів. Тому стаття Мілянича акцентує поруч жадання „можливості організувати в кожній країні поселення вповні автономний національний скавтінг“ друге домагання: „**офіційного визнання** **кожної екзильної скавтської асоціації**“.

При величезному розпорощенні по всіх континентах світу мусимо допустити децентралізацію дії, достосовання до нових умов життя, отже далеко посунену автономість наших країнових проводів. При тому однак мусимо зберегти ідеологічну **єдність і спроможність** **далекодійчої координації**. Маю враження, що пластові проводи в країнах великого скупчення української еміграції (передусім США, Канада й частково Австралія) з часом будуть мати **абсолютну самостійність** дії на базі схвалених постанов; іхня ініціатива не буде в'язана. Але потрібно **саме цих загальних постанов-напрямних**, треба **спільногого центру** **пластової думки** (і в нього мабуть переміниться ГПС)—і врешті **спільногого органу**, де можна б перевести загальний обмін думок. Побажано теж (для економії сил і гроша, але теж для збереження **одної виховної лінії**), щоб „Молоде Життя“, як виховний орган для юнацтва був один для всіх країн поселення..

І коли Колодчин „заступає тезу побудови Пласту як постійної установи для українців в США“, то треба запитатися рівночасно, чи він передбачає, як виглядатиме **єдність руху**. Ідучи консеквентно дорогою вростання в нові державні організації, можемо дійти до **кількох** рівнобіж-

них пластових організацій без спільногопроводу — і що важніше, без властивого українського Пласту. Во якщо будемо будувати „постійні установи“ в США, Канаді і т. д. і тільки тим журитися, то хто відновить пластову організацію в Україні в час, у якім буде для цього нагода?

Ми можемо припустити, що якийсь відсоток еміграції залишиться на постійно за кордоном; тим самим залишиться на постійно якийсь відсоток пластиунів. Ми знаємо, що нашу пластову працю за кордоном будемо на довгу мету, бо не знаємо, коли матимемо змогу вертатися. Практично отже можемо припустити, що якісі пластові відділи будуть за кордоном і по відбудові української держави. Але ми не можемо сьогодні будувати Пласти на партікулярних принципах поодиноких чужих країв, забуваючи про основний наказ: зберегти для України Пластовий Улад з резервуаром досвідних виховників і несплямленою донести нашу ідеологію.

* * *

Сьогодні, в добу жорстоку й несентиментальну, не говориться про ностальгію. І це добре. Це не стає колодою в праці. Сьогодні ми свідомі, що Україна є в нас і з нами так довго, як довго можемо для неї працювати. Дія для України виправдує наше життя і вбиває тугу. Але хоронімся від стану, в якім не тільки не відчуваємо туги за землею, але не будемо мати потреби праці для України. Тоді ж бо перестанемо бути українцями, Чи життя буде мати тоді для нас сенс? Для тих, що були хоч мить справжніми патріотами, втрата личності з Батьківчиною мусить бути життєвою катастрофою. Бережім отже нашої організації, яка нам у чужині є середовищем, що уможливлює працю для батьківщини. І стараймося ставити виразні дорожовкази. Во тільки ясне поставлення справи не дасть нам зійти на манівці і не дасть втратити власного українського обличчя. А боротьба за українське обличчя нашої молоді — це основне завдання Пласту.

Чи Ви вже набули збірку поезій:

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Мюнхен 1951, стор. 160. — Обгорта двоколірова роботи артиста-графіка М. Білінського. — Ціна прям : 5,- ім. — 2,- дол.

Ця збірка появляється в 25-ліття літературної творчості автора, започаткованої віршем „Перебій Прута“ („Молоде Життя“ VII-X, 1926). Вірші, що склалися на збірку постали впродовж останніх 15 років, переважно у вязницях, зокрема 1941/42 в час інтерновання в Раббі і перебування в Монтелюпіх.

Збірка пронизана глибокою вірою (Отче Наш, Ікони) і активною любов'ю батьківщини (Україні, З доріг людини і народу) тісно сплетена з пластовим світоглядом і динамічною життєвою настанововою (Шляхи).

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Михайло Добрянський

З партіями, чи проти партій?

Роля, значення й структура партійної системи

Стаття започатковує дискусію в діллянці, що до сьогодні безпосередньо не була торканя на сторінках пластової преси. — Мотиви вміщення цього розділу проблем з'ясовано виразно в передовій цього числа П. Ш. — В продовженні до цієї статті забирають голос: В. Маркусь, Є. Врецьона, М. Плавюк. — Ред.

I.

Все лихо йде від партій. Як би їх не було, була б згода в громадянстві, і не було б тієї гризни, що нас роз'їдає і ділить на ворожі табори.

Так кажуть одні.

Якби всі політично активні громадяни вступили до нашої партії, була б єдність і консолідація. Ми широко відчиняємо двері і всіх запрошуємо. Бо тільки наша програма гарантує найкраще майбутнє України.

Так кажуть другі.

Між цими двома крайностями хитається українська думка в оцінці партій. А пересічний громадянин не знає, хто правий. Чи справді партії — причина всього зла? Бо не раз, коли дивитись, як цілими роками шаліє партійна боротьба, пориває з собою ввесь актив громадянства, як на цьому терпить життя й творчість цілої нації, — тоді справді можна прийти до найчорніших думок про партії.

Але на ділі лиxo не в партіях, хоч вони не раз безпощадно між собою борються. Лиxo в громадському невиробленні даного суспільства. Ось у нас — скільки нарікань на партійну боротьбу. Але припустім, що вдарив якийсь такий грім з неба, що нагло змів з української сцени всі партії. Чи тим самим спинилася б боротьба серед громадянства? Не вірю. Бо є докази, що в площині громадській і навіть релігійній можна розпутати таку боротьбу і роз'ярити такі пристрасті, які нічим не поступаються, а може й перевищують безоглядність партійної боротьби.

Партії самі по собі — ні злі, ні добрі. Партія, в залежності від людей, які її творять чи нею керують, може бути

або непчастям, або помічю для народу. Отже, діло не в партіях, а в людях. Партії можуть бути дуже корисною формою організації суспільства. Партії можуть не тільки боротися й викликати досаду. Вони можуть творити різні громадські цінності.

Але справа з партіями складніша, ніж щоб можна було задовольнитися цими кількома заввагами. До того ще серед нашого громадянства бракує ясної думки в оцінці партійної системи; це викликає хаос у думках і в прилюдній опінії і в свою чергу, збільшує хаос у громадському житті. Зважаючи на це, порядкування людських думок — думок про основні питання національного життя — це перше завдання, від якого треба починати.

II.

Передумовою постання реальної української держави на рідних землях є постання української духової держави. Це побудова такої системи думок, суспільних та полігічних доктрин, вартостей та ідеологій, які, зібрані в одну органічну цілість, упорядкували б (покищо в сфері думки й духової творчості) різні ділянки національного життя в одну заокруглену й завершенну цілість. Це була б духовна держава, українська структура думок, виповнена певною системою вартостей і оживлена нашою вірою в те, що така духовна держава, перенесена в сприятливих умовах на рідний ґрунт, стала б реальною, живою дійсністю.

Цю роботу можна провадити на еміграції; не тільки можна, але й конче треба. Бо творення духової української держави — це частина нашої визвольної акції, це підготова до творення реальної держави українського народу на його землі.

Кожна конструкція думок чи ідей, яка може бути елементом у побудові великої української гармонії, не тільки абстрактної гармонії думки, але й гармонії думки, слова і чину, — наближає нас до ідеалу. Наш ідеал — сильна, життєздатна, державна Україна, яка забезпечить усім мешканцям великої української землі умови для справді людського життя, яка дасть потрібні засоби для генія українського народу виявити всі свої творчі можливості й злагатити скарбницю світової культури гідним великої нації здобутком, який увічнить ім'я України на сторінках історії.

Кожне упорядкування громадських справ, що перебувають у стані хаосу, або оздоровлення громадських відносин, що є в стані розкладу, теж наближає нас до ідеалу. В такому порядкуванні не тільки поступ в напрямі до мети. В ньому є й певна етична вартість — активне бажання, змагання

до вічних засад добра і краси. Тим то наше бажання упорядкувати свої думки про ролю і значення політичних партій може мати подвійну користь: національну і пластову. А свідомість цих етичних вартостей у нашім змаганні є джерелом нашої динаміки, бажання чину в боротьбі проти хаосу, в боротьбі за великий ідеал. Тут один із тих пунктів, які пов'язують національну роботу українського Пласти з універсальними завданнями світового скавтського руху — з взаємною користю для обох.

В такому сенсі ѹ упорядкування партійно - політичного життя — принаймні в сфері думки, хоч тим ще не можна задовольнитися — це пластове заняття, потрібне і етичне.

III.

В залежності від того, до якого устрою змагаємо, буде різний підхід до партій. Хто змагає до диктатури, мусить прийняти систему монопартійну. Хто бажає демократичного устрою, мусить погодитися з думкою, що такий устрій без партій неможливий, отже мусить прийняти партійну систему (політичну організацію громадянства в двох або більше партіях) як явище позитивне.

З порівнання двох державних систем—тоталітарної і демократичної — побачимо дві в засаді різні ролі партії. Тому від того ѹ починаємо.

В державі тоталітарного типу є тільки одна партія. Партия і держава — ідентичні. Партия — єдине джерело влади. Партия — єдиний виразник волі народу і вона цю волю формує за своїм власним бажанням. Тільки вона є виключним носієм суверенних прав народу. Державна влада — це орган партії; ця влада нічим не обмежена поза волею і директивами партії або її проводу, який править абсолютно. Одиниця і малі групи не мають ніяких прав, за винятком тих, які за ними признає партія, або з її волі державна влада. Супроти партії і держави не можна обстоювати ніяких власних прав — ні одиниці, ні будь-якої групи, бо вона взагалі не має ніяких власних прав. Не має права на власну думку, на власну совість, на критику, на опозицію. Одиниця є власністю держави, не має права вийти з неї, не має права єднатися з іншими для оборони своїх прав. У цій системі взагалі нема громадянства. Тут побудова держави дуже проста: держава і партія — все, а все, що поза ними — ніщо.

Устрій демократичної держави спирається на рівновагу між державною владою і незалежним від неї громадянством. Держава тоталітарного типу поставає шляхом внутрішнього завоювання державної влади однією партією і поневолення решти населення. Держава демократична — вислід зговорен-

ня, добровільного порозуміння між різними частинами громадянства, що заступлене політичними партіями.

В демократичній державі джерелом влади є суверенна воля народу, а виразником цієї волі є парламент, що походить із вільних виборів, у яких головну роль грають партії. Держава радо передає організацію виборів партіям, бо з ними легше це перевести, ніж з неорганізованою масою виборців. Взаємини між державною владою і громадянством ґрунтуються на законі, що в однаковій мірі зобов'язує не тільки громадян, але й державу чи її владу. Громадянин має право боронити перед державою свої інтереси засобами, що іх визначає закон, включно до права позивати державу перед судом.

Громадяни мають право гуртуватись не тільки для оборони своїх прав і інтересів, але й для спільної боротьби за вплив на державу і за здобуття державної влади, за форми її устрою. Інструментом цієї боротьби є партія. Ніхто, не виключаючи і голови держави, не стойть понад законом. Парламент контролює державну владу, а роботою парламенту керують політичні партії. Панівну партію (або коаліцію партій) в уряді і в парламенті контролює опозиція (партія або партії в меншості). Додатковий контроль виконує вільна преса, прилюдна опінія, вільні профспілки.

Демократична держава — це суспільна машина, далеко складніша, ніж машина тоталітарної держави. Складніша тим, що тут у bogатьох площинах держава, тобто державний апарат, державна влада пов'язані з незалежними від неї органами громадянства. Ця пов'язаність дає, щоправда, повільніший темп у праці керівних органів держави, натомість вона забезпечує взаємний контроль, а тим самим і вільність громадян. Політичні партії грають у цій машині ролю найважливіших пружин.

Із цього порівняння двох устроїв видно, що партійна система так тісно (органічно) пов'язана з машиною демократичної держави, що одного від другого відділити не можна.

IV.

Партія в сьогоднішньому її вигляді — явище нове. В ста-ровину в державах-містах (грецьке-поліс) міг існувати демократичний устрій (папр., в Атенах) без партійної системи. Сьогодні це ще можливе в Швайцарії, яка складається з великих республік, об'єднаних разом в один союз—державу. Але модерна демократична держава без партій неможлива.

Партії виникають паралельно з політичною емансипацією широких мас. У давнину, коли нижчі верстви не мали політичних прав, не було партій в сьогоднішньому розумінні. Коли ж вже в староримському сенаті дехто бачить партії, то

це радше великі кляси (родові об'єднання), що гуртувались довкола найвпливовішого в політичнім житті члена родини.

Право одиниці чи суспільства на творення партій належить до основних прав людини і громадянина. Партія — це згуртування одиниць на принципі спільніх інтересів — господарських чи суспільних, або на принципі спільного світогляду — для спільної оборони цих інтересів чи світогляду, з метою впливати на політику держави, щоб її частково або повністю опанувати для реалізації своїх цілей.

В типології партій можна розрізнати кілька типів: світоглядові — націонал-соціалісти в Німеччині або Католицький Центр, а в нас ОУН; клясові партії — селянська партія Вітоса в Польщі, брітанська робітнича партія; господарсько-суспільні партії — ліберали в Зах. Європі, консерватори в Британії. Зовсім інший тип являють собою американські партії в США: це організації виключно для боротьби за владу й за здобування державних постів і посад. Для них світоглядові справи чи програми це тільки засіб для пропаганди. Програма має значення постільки, оскільки вона здобуває виборчі голоси, програмові гасла міняються залежно від того, на якому терені які гасла „беруть“. Американська партійна система далеко старіша від європейської. Розвиток партійного життя на Заході йде в напрямі від світоглядових партій до партій, будованих на засаді актуальних суспільно-господарських потреб.

Широка скаля в партійній типології існує також з огляду організаційного: від партій, побудованих на військовий лад, з військовими зasadами дисципліни (націонал-соціалісти в Німеччині, або в нас ОУН) аж до партій, що є ніби вільні союзи слабо між собою пов'язаних груп чи організацій (брітанські лейбористи, або у нас УНДО).

Безпартійне громадянство можливе або в примусовій ситуації, в тоталітарній диктатурі, де поза панівною кастою (монопартією) нема жодних політичних організацій, або на такому низькому рівні розвитку суспільно-політичної диференціації, що нема потреби для політичних організацій.

V.

Партія — це протилежність до цілого. Ніколи партія не презентує народу, а тільки якусь його частину. Може саме тому кожна партія виявляє тенденцію до максимального числа, до масовості. І часто ради цього вона відмовляється від певних принципових елементів своєї програми (Католицький Центр приймає в свої ряди і протестантів, англійські лейбористи ще в 1908 р. відкинули пропозицію заявити, що вони гуртують тільки соціалістів). Звідси породжується гін до ма-

ксимальної експансії і гін до егоїзму. Партия — дуже егоїстична організація.

Тому партія в боротьбі зі своїми противниками часто схильна йти навіть на дуже радикальну боротьбу. Часто так і буває, коли серед громадянства нема досить сильних гамівних чинників, що обмежують притаманний кожній політичній організації імперіалізм і боротьбу за владу щораз радикальнішими засобами. Такими чинниками можуть бути високий ступінь громадської самодисципліни, суспільна етика, свідомість спільних інтересів народу, здорова громадська думка, такі загальнонаціональні інституції, як парламент, де партії повинні підпорядковувати свої інтереси загальнонаціональним вимогам. Нарешті, найважливіший чинник — це почуття відповідальності у партійних діячів.

Коли цього нема, партії ділять народ і державу на більше чи менше число партійних хуторів, а сама державна влада стає інструментом для оборони егоїстичних інтересів тієї партії (чи коаліції партій), яка дорвалася до державного жолоба. За такого стану можна справді вжити цього брутального вислову. І тут слід нагадати саркастичні слова суворена однієї середньоєвропейської держави: все його мистецтво керування державою зводиться до того, щоб рівномірно допускати різні партії по черзі до державного жолоба, щоб якась із них занадто не зголодніла, бо зробить революцію.

Коли таких гамівних чинників нема, держава може швидко дійти до такого стану внутрішньої роз'єданості, що валиться при першім ударі ззовні.

Почуття відповідальности у партійних провідників — це основна передумова збереження партійної системи, а разом із тим і демократичного устрою в здоровому стані. Цього почуття нема без здорової громадської моралі. А громадська мораль неможлива без основного фундаменту — особистої моралі кожної одиниці. Тут бачимо, як пов'язуються політичні проблеми з етичними, що більше — етичні вартості й мораль стають основою всього суспільного (у тому числі й політичного) життя. Хто змагає до забезпечення свободи одиниць, народовластя в державі, хто не погоджується з диктатурою однієї частини народу над другою, хто проти насильства, мусить починати будову свого суспільного ладу від кладення моральних основ. Що сильніші моральні вартості покладено в основу, тим певніша й міцніша буде політична будова.

VI.

Це не є абстрактне теоретизування. Це наука життя. Розвиток ліберальних партій XIX і XX століття в Європі є наочним прикладом того, до чого можуть довести навіть

найкращі гасла свободи, коли за ними нема твердої етичної підпори. Індивідуалістична аморальна концепція свободи одиниці в ліберальних рухах привела до того, що власний егоістичний інтерес одиниці (або певної суми одиниць) поставлено за найвище мірило політичної акції. В наслідок цього спільне вище добро (спільній інтерес) народу або держави зідентифіковано з максимальною сумою егоїстичних (індивідуальних) інтересів тих груп, що в даний момент є при владі. Таке розуміння ідеї свободи вело неминуче до тоталітарної держави.

Іншими словами: партійні провідники мусять мати стільки почуття відповідальнosti й стільки моральної свідомості, щоб обороняти інтереси не тільки власної групи, а й постійно мати на увазі постійні інтереси решти громадянства, по-важати їх, а в разі потреби — їх боронити. Коли цього нема, нема національної спільноти. Отже, знов доходимо до того самого висновку тільки з іншого боку: без високо розвиненої громадської моралі нема нації. Без цього кожне суспільство розпадається на кілька партій, що між собою борються і що для маскування своєї етичної порожнечі демагогічно жонглюють великими ідеями й гаслами про найвище добро народу. На ділі це буде ширма, під якою відбувається процес розкладу громадянства й самих партій. Це буде найнебезпечніша хвороба партій і народу — партійництво.

Дехто рекомендує лікувати цю хворобу тоталітарною системою. Але це значило б лікувати важко хвору людину радикальними (кінськими) дозами отрути. Вислід такого лікування тільки один: смерть. Правильне лікування партійництва — тільки мораль і громадська етика. Починаючи з найгрунтовніших зasad, ступнево прищеплювати суспільності щораз вищі етичні норми, розвивати почуття відповідальнosti серед малих і великих (в низах і верхах), підносити рівень культури, виполювати бур'ян демагогії, розвивати загальнонаціональні інституції, де партії могли б зустрічатись у взаємному змаганні за показ свого найкращого уміння і де могла б формуватися спільна, понадпартійна, загальнонаціональна думка й ідеологія, яка відзеркалювала б наявність всенаціональної свідомості спільного добра.

VII.

Не можна обминути цікавого питання, що ліпше — двопартійна чи многопартійна система. Але на цього в площині самої теорії не можна відповісти.

Двопартійна система панує в англосакському світі — в Британії і в США. Таку систему можна назвати навіть ідеальною, ідеальною з різних причин: бо вона в максимальній мірі спрощує складну структуру демократичного суспільства і держави.

ви, а крім того, вона найліпше гарантує здорову систему правління — одна частина народу при владі, друга її контролює. Але хоч двопартійна система являє собою вищу форму партійного розвитку, проте вона не всюди можлива. У Великобританії вона є вислідом довгого політичного розвитку і традицій, а в США — вислідом безтрадиційності і холодної купецької калькуляції. Отже, британська система зовсім немислима в СПІА і навпаки.

В країнах старого континенту звізничкування громадянства — політичне, національне, релігійне, господарське — впродовж історії зайдло дуже далеко й залишило свою спадщину, яка є причиною многопартійності. Многопартійність не є злом, якщо кількість партій невелика. Тут не можна поставити різкої межі, але все таки можна вичути, що яких п'ять партій — це ще нормальнє явище. Однак що далі число партій наближається до десятка, то вже тривожить, а коли переступає поза десяток, — загрожує розбиттям і партійництвом.

Двопартійна система може конструктивно діяти тому, що в громадянстві живе віра в демократичні засади. Вона можлива тому, що кожного разу меншість вірить, що в наступних виборах зможе з рівними шансами стати до боротьби за владу. Ця рівність шансів — основа двопартійності, тому вона в Британії забезпечена навіть конституцією: кожна партія дістає в рівній мірі державні фонди на виборчу кампанію, а парламент має право контролювати, щоб додаткові фонди не вживалися з приватних джерел.

Традиції і здоровий інстинкт британського народу допомагають зберегти цю двопартійність навіть тоді, коли нові суспільно-господарські умови виводять на сцену нову партію. Із ростом лейбористської партії зовсім занепала ліберальна, і замість двоєвладдя консервативно-ліберального постала система консервативно-робітнича. Очевидно, і в Британії, і в США поруч двох головних партій є ще кілька менших. Але ж конституція дбає за те, щоб малі партії не перевернули двопартійної системи, і одномандатність виборчих округ виключає малі партії від впливу в парламенті. Влада прем'єра, який може розв'язати парламент, тримає послів у рамках партійної дисципліни й зберігає обидві партії від розколу, а слабі партії змушені вливатися в одну з головних.

VIII.

Соціологія партій (наука про партійну систему) своєю тематикою така обширна, що трудно в короткій статті навіть назвати всі справи, про які треба говорити. Тому тут згадаємо тільки те найважливіше, що може допомогти в оцінці українського партійного життя.

Як сказано на початку, у нас заперечують партійну систему головне ті, хто розчарувалися в партіях через їх негативні прояви партійної боротьби й ексклюзивності. Парадокс у цьому такий, що ці люди переважно самі змагають до демократичного устрою і сама демократія для них велика цінність. Це грізне мemento для всіх партійних діячів, бо воно виявляє зневірення самих таких демократичних кіл у партійній системі. Це одночасно прояв того, що самі партії не зуміли наочно довести громадянству свою потрібність і корисність.

Але є ще друге заперечення, яке походить від принципових противників партійної системи і демократії. Однакає й тут не обійшлося без парадоксу, бо й ці противники партії таки організують своїх однодумців у партіях — для боротьби за свої політичні доктрини. Хай нас не догорієнтует їх тенденція — уникати слова „партія“ для означення їх організації, бо, не зважаючи на те, за кого вони себе вважають і як називають, це таки — з соціального погляду — партії. Це ще раз підтверджує факт, що для боротьби за якийсь політичний устрій чи певні політичні ідеали не можна обійтися без партійної організації.

Українські партії — це партії на еміграції. Цим створюються для української партійної системи додаткові й важкі ускладнення та перепони. Основне завдання партії і сенс її існування — боротьба за владу в існуючій державі за такий або такий устрій цієї реально-існуючої держави, за конкретні реформи в якійсь ділянці державного життя, — в еміграційних умовах відпадає. І якщо тільки це мати на увазі, то треба визнати, що їхнє існування поза рідним краєм нічим не виправдане. Але перед нами як політичною еміграцією є два основні завдання: визвольна акція і плекання політичних цінностей і політичної культури. Це природне завдання для партій, що створилися на еміграції або зберегли тут своє існування, вийшовши з батьківщини. Зовсім не міняє цієї справи той факт, що як в одному, так і в другому відношенні еміграційні партії зробили досі мало. Це пояснюється більше загальними матеріальними недостачами нашого еміграційного загалу і тими типово емігрантськими причинами, що так ускладнюють політичну роботу громадянства, відірваного від рідного ґрунту.

Коли відкинути негативи, спричинені емігрантським побутом, то вийде, що наші партії зовсім не гірші від партій громадянства, осілих на власному ґрунті. Однакає стверджуючи цей факт, не можна промовчати одного надзвичайно при��ого й грізного моменту: дехто ще й досі послугується в партійній боротьбі терором (будь-яка форма морального чи фізичного насильства — це терор). Терор абсолютно недо-

зволена метода в партійній боротьбі. Терор б'є в самі основи нашого суспільного й національного життя.

Не закриваючи очей на негативи, зв'язані з існуванням партійної системи, мусимо ризнати саме існування цієї системи позитивним фактом. Відкидати її через негативні моменти, які її супроводять, значило б викинути дитину разом з брудною водою. Дуже можливо, що в майбутньому політична думка й практика дійдуть до того, що можна буде забезпечити свободи одиниці й громади і завести народовластя в державі якоюсь іншою системою політичної організації, в якій партії будуть зайвим баластом або непотрібним пережитком (може такою системою стане станово-корпоративний устрій, може нова система виросте на профспілковій базі). Знаємо, що в цьому напрямі політична думка інтенсивно працює. Але досі ще надто мало зібрано досвіду, щоб можна було накреслювати якісь перспективи.

IX.

Навіть на еміграції українська партійна система дає низку позитивів, які виправнюють її існування.

Партії тримають певний відсоток людей, розсіяних по різних країнах і континентах, у рамках організованого політичного життя, що має велике значення як один із засобів протидіяти притаманній для кожної еміграції тенденції розпорощуватися.

Вони підтримують серед свого членства й симпатиків інтерес до політичних і громадських справ, пробуджують громадський активізм, підтримують загальну атмосферу політичності. Все це разом дає певну суму імпондерабілій, коначних для підтримання на відповідній висоті політичної температури, потрібної для кожної національної акції.

Вони самим своїм існуванням дають доказ того, що існує українська політична еміграція.

Вони дали можливість створити загальнонаціональну презентацію, УНРаду, що має значення як доказ політично повно розвиненої суспільності і як доказ конструктивності української політичної еміграції. Вони є головними пружинами в функціонуванні цієї загальнонаціональної установи, що її звемо Державним Центром УНР. Не зважаючи на голосну полеміку, звернену проти УНРади, самого факту її створення її існування не можна недоцінювати.

Вони продовжують тяглість української політичної думки, а тим самим для майбутнього політичного розвитку України створюють зв'язок із минулим.

Вони — неначе дріжджі в свіжо розчиненому тісті — витворюють фермент творчого змагання. Хай деякі жалюгідні прояви міжпартійної боротьби не закривають нам очей на поштових

(стимул) для політичного мислення. Наш народ надто довго жив у стані примусу, де не було можливостей (або були лише мінімальні) плекати політичну думку, а ще менше — вільно політично діяти. Це вплинуло на притуплення того шостого почуття людини, що його звуть почуттям політики. Коли ми опинилися на чужині в умовах вільного життя, те почуття раптово заворушилося. І велика хвиля політичного ферменту залила масу української еміграції, головне в тaborах ДП в Німеччині. Але цей фермент, як нагло спалахнув, так швидко й погасає. Тим потрібніше, щоб були джерела цього вогня, які підноситимуть фермент до творчого змагання.

X.

Всюди в світі партійна система несе з собою тенденцію до радикалізації (загострення) міжпартійної боротьби. Ця боротьба в емігрантських умовах може звиродніти далеко легше, ніж це діється серед громадянства, осілого на власному ґрунті. Але саме тому треба тим більшого зусилля, щоб протиставитися цьому виродженню, зміцнюючи моральні засади серед громадянства. Хто відкидає партійну систему з уваги на неминуче явище міжпартійної боротьби, відкидає на користь монопартійної системи, той хай згадає, що в тоталітарних системах боротьба в межах однієї партії набирає без порівняння більше звироднілих і жорстокіших форм, ніж це буває в демократичних системах. Коли в партійній системі ця боротьба ведеться на світлі денному, її можна гамувати й контролювати. Боротьби, що шаліє в підземеллях тоталітарних монопартій, ніяка сила не може гамувати; вона розвивається силою власної закономірності в напрямі щораз більшого здичівня — аж до повного морального й ідейного розкладу „моноліту“ монопартії.

В сусільствах, політично молодих, що ще недовго жити, що звичайно починають від світоглядових партій, існує тенденція до партійної чи то ідеологічної ексклюзивності. Вона діє також і в українській партійній системі. Вона легко зокрема в еміграційних умовах, доводить до партійного сектантства. Спокуса вважати, що власна партійна програма на чужині є для всіх обов'язкова і все обіймає, дуже велика.

Така партія стає неначе одержима якимсь особливим „містицизмом“, якимсь вищим покликанням, якоюсь, — не знасти, на чому спертою, — вірою у власну непомильність, вірою в те, що тільки вона правдива, а все інше фальш. Прояви такого партійно-сектантського містицизму маєм і серед нас. Не наше завдання вказувати пальцями на конкретні випадки. Наше завдання вказати на деякі шляхи лікування секстантства: як найбільше здорового глузду (коммон сенс у британців), самопізнання й самокритицизму; не тільки не боятись чужої

критики, але її вимагати; як найбільше політичної інтелігенції, широких горизонтів і тісного зв'язку з реальним життям навколо нас на чужині і з тим, що діється в рідній країні.

Втічі в сектантський догматизм та ідеологію сприяє те, що наша партійна система не має життєвого випробування, яке проходить кожна політична партія в своїй державі. Вибори, плебісцит, участь або співучасть у владі, в керуванні реальним життям — усе це змушує щодня йти на випробування життям. І тоді само життя стягає партійних сектантів і догматиків на твердий ґрунт реальних вимог, воно очищає все, що заносить будь-яким політичним містицизмом.

Українські партії переслідує нахил до розколів. Тому треба підтримати кожну тенденцію, що йде до об'єднання, до злиття, до бльокування. Злиття трьох соціалістичних груп в одну партію — безумовно позитивне. Треба пропагувати думку, що чотири (аж чотири!) центро-демократичні групи повинні об'єднатися разом, тим більше, що між ними нема основних світоглядових відмінностей. Обидві націоналістичні групи повинні об'єднатися й реставрувати єдину ОУН. Тоді наш партійно-політичний вахляр відповідав би більш-менш природному станові й тим потребам, що є перед нами.

XI.

Українські партії на чужині мають завдання, які ніяка інша установа за них не виконає.

Вони мають бути школою політичного мислення і діяння — для загалу свого членства, а ще більше для своїх провідних кадрів. Була б великою послугою для майбутньої будови нового політичного ладу на Україні, коли б пропаганда і міжпартійна полеміка були замінені поважною й конструктивною політичною освітою.

Зокрема важливе значення української політичної культури тими політичними знаннями й доктринами, які так широко й буйно розвинулись в умовах політичної свободи на Заході. Все духове життя України було від найдавніших століть орієнтоване на Захід. Україна органічно пов'язана з Заходом. Зустрівшись так безпосередньо з духовим і політичним життям Окциденту, ми можемо повними пригорщами черпати з багатою скарбниці політичних ідей Заходу. Скористатися з цієї нагоди є історичним завданням українських партій на чужині. Кожний напрям української політичної думки має на Заході свої відповідники, кожний може багато скористати з безпосереднього контакту із співзвучними йому рухами; а тим самим скористається й загальноукраїнська справа. Цим контактом можна запліднити українську політичну творчість на століття.

Партії повинні стояти на властивому для них місці. Ніяка партія сама собою не може претендувати бути речником цілого народу, бо де суперечить її суті, вона ж — тільки партія, що рівнозначне з частиною і виключає цілість. Партії не можуть наслідувати орхідей, що паразитують на чужих організмах, вони не можуть жити на тілі громадських установ, або їх коштом. Хоч як трудно провести розмежування між громадськими і політичними ділянками, бо одне з другим часто тісно переплітається, проте таке розмежування треба, щоб установи громадського сектора могли виконувати своє завдання, не стаючи жертвою партійного імперіалізму. Партія не може переймати на себе ролі уряду: зате вона (чи її діячі) може бути в уряді, шляхом співучасти в УНРаді, може навіть повністю перебрати всю відповідальність за роботу уряду, хоч ми вважаємо, що в наших умовах ще довго практично можлива буде тільки коаліційна система співучасти різних партій в уряді й спільної за нього відповідальності. Партія не може поставити себе на рівні з найвищими державними установами або входити в їх функції (видавати при суди, карати, стягати податки, репрезентувати народ назовні), бо тоді така партія стає „пашківською волостю“, що розбиває єдність народу.

Партії мусять між собою співпрацювати. Як кожний суспільний елемент — від людини починаючи й на державі кінчаючи, так і партія має подвійну функцію: природним наслідком її існування є боротьба з іншими партіями. Але кожна дійсність складається з природного і морального стану. Так і партія самим своїм існуванням вростає в певну моральну систему, з якої випливає її категоричний імператив: обов'язок співпрацювати. Бо партія — це тільки частина. Цієї істини ніколи не можна забувати. Виконання цього обов'язку має право вимагати кожний громадянин, бо від невиконання його терпіть загальне добро народу, яке кожний громадянин зобов'язаний боронити, терпіть також і кожна одиниця особисто.

Партія — це тільки частина. А щоб було ціле, частини мусять бути разом. Щоб була нація, її політично активні частини — політичні партії мусять співпрацювати. Це, очевидно, не виключає боротьби, але вона повинна мати межі, що їх ставлять моральний закон і національні інтереси. Щодо цього створення УНРади мало переломове значення, бо цим реставровано твердий хребет народу, на якому можуть держатися, жити, розвиватися різні його органи. УНРада дала всім спільній терен співпраці й взаємного стирання гострих кутів у боротьбі. Як уже сказано, партії мають бути політичною школою для загалу свого членства; щоб виконати це завдання, вони мусять мати й для себе школу; такою школою для них є установи Державного Центру.

В розгляді ролі й значення партійної системи це був наш останній етап, який безпосередньо веде в саму практику національного життя й визвольної проблематики. Ці аспекти виходять поза рами цієї статті. Проте хай буде дозволене звернути увагу ще на один момент. Наші партії не повинні ніколи забувати одного: коли милостивий Господь дозволить нам у майбутньому повернутися на Рідну Землю, будемо повернатися туди з покорою в серці й з вірою в Україну і її велике майбутнє, але не обтяжені гріхами партійної боротьби еміграції. Наші партії з почестями поховаемо на чужині, щоб з розв'язаними руками йти творити нове життя.

Якщо українські пластуни знайдуть у цій статті стимул для того, щоб створити свою власну міру в оцінці партійної системи — тоді ця стаття виконала своє завдання.

Василь Маркус

З партіями, але проти диктатури партії

Нахил до груповости, як і до єднання, лежить у соціальній природі людини. Його не можна викоренити з людської природи, хібащо, перетворивши застосуванням сили розумну й свободну людську особовість на раба-автомата. Такий стан можливий тільки тимчасово і, раніше чи пізніше, буде зломаний силою спротиву, виявленого в бунті, революції, які нерідко з джерелом поневолення людської свободи й гідності стирають з лиця землі навіть деякі позитиви старого порядку.

В цьому природному нахилі полягає виправдання існування сьогоднішніх партій, як суспільно-політичних груп певної спільноти. Із змагання між різними орієнтаціями і групами, з їх конструктивної реалізації партійно-клубних вкладів у спільну справу твориться життя й добробут спільноти. Але з нездорових відносин і боротьби між партіями може постати й упадок, а навіть розвал спільноти. Це буває тоді, коли цартикулярні інтереси груп поставлені на місце „bonum commune“, тобто коли настає переміщення гіерархії вартостей і втрата почуття міри.

Така ситуація нерідко стає плідною почвою для тоталітарних рухів монопартії. Вони постають іноді з високих ідейних мотивів: збереження цілості й сили роз'ідженої партійною боротьбою спільноти або змагання до здійснення іншого ідеалу спільнотного життя, часто прямо протилежного наявному. Було б невірно думати, що метою якогось виключного руху чи монопартії є від початку тоталітаризм. У світлі такої оцінки ніяк не вдастися довести, чому саме ексклюзивні рухи часто мають успіх у масах, чому нерідко навіть легальними засобами вони добиваються влади,

здобуваючи більшість голосів. Тоталітаризм, диктатура з усіми її акцесоріями — річ явно негативна, і нормальна людина не поставить її метою. Натомість це — „добро нації“, „соціальна справедливість“, „загірня комуна“ і т. д. — ідея, від яких для багатьох віс навіть чимось шляхетним, величним. Для них одиниці часто жертвують своїм життям, а провідники готові жертвувати життям і свободою частини або й усієї спільноти. Що вище підноситься мету, ставлячи її на п'єдестал виключності, то конечнішою стає для її носіїв потреба пристосування особистих, партікулярних інтересів, усунення поглядів противника, насильне вщеплення одного офіційного думання, санкціонованого метою даного руху. Тоталітаризм не є метою навіть для самих його прихильників; він тільки засіб, на їх думку, необхідний для здобуття чи закріплення їхніх ідеалів. Суть тоталітаризму лежить у маккіявелістичній тезі: „Мета освячує засоби“.

Ця проблема належить до ділянки моралі, тому її питання монопартійних рухів чи тоталітарного режиму треба трактувати не з погляду якогось абстрактного „добра спільноти“, „корисності“, „абсолютного природного зваження“ чи „невід'ємних прав одиниці“, а з погляду моралі. І то не будь-якої моралі, бо існує також „націоналістична мораль“, „утилітарна“, „класова“, „індивідуальна“... Розв'язання співвідношення між метою і засобами слід шукати в абсолютній християнській моралі.

Сен. Добрянський, критикуючи тоталітарний режим і монопартійну систему, хотів легко справитися з цими феноменами, наділяючи їх тільки від'ємними прикметами, що їх бачить обсерватор і людина, априорі негативно наставлена до цих концепцій й установ. Було б цікавіше і, на мою думку, для об'єктивного з'ясування проблеми корисніше брати до уваги вихідні засади прихильників монопартії і їх, а не тільки наслідки, критикувати, подібно до того, як автор обговорює проблему демократії і партійної системи в ній. Наскільки це дозволяють рамки дискутанта, зупиняюся спершу над цим питанням.

I.

Монопартія, себто спочатку, одна з-поміж багатьох партій з тенденціями виключності, має дуже вигідний ґрунт у вигляді політичного хаосу, партійного роздрібнення, невдач, криз, державних переворотів. Причина таких критичних періодів життя спільноти нерідко був альтернативний, партії, що, користуючись демократичними свободами слова й об'єднання, надулюють ними і своїм „поліпартійним ексклюзивізмом“ (існує і такий!) підтримують основні варгості спільноти: правопорядок, безпеку, добробут. В таких ситуаціях, звичайно, сама маса хоче твердої руки. На рятунок спільноти з'являються іноді люди з високою відповідальністю, мужністю й політичним розумом, яким вдається за допомогою рішучих державних засобів, якщо вони є в правлінні, або з низів, спершись на активний зорганізований елемент, довести до нормалізації відносин. Такі провідники організованої групи чи партії, найчастіше після вийняткового стану, впроваджують життя в нормальні рейки, вводячи дальше демократичні свободи й партійну систему, а іноді й самі відходять з політичного життя. Подібні факти одначе рідкі. Одним із чи не найсильніших гонів людина є саме

гін до влади. Раз здобута (законним чи незаконним шляхом) влада по-лонить її здобувців, тим більше, якщо це люди без глибоких моральних основ. Ідея панування, не тільки фізичного, але й певною думкою, дійсність (*validité, Gültigkeit*) єдиної концепції з'являється в ексклюзивних руках уже на початку їх існування й боротьби; що більше, вона є динамічною силою росту даного руху, вона притягає маси незадоволених, розчарованих.

При народженні кожної тоталітарної групи чи руху злаходимо **то-тальнє заперечення наявного:** критика існуючих інституцій, людей, норм. Партиї ослаблюють державний організм, споживають енергію для взаємної боротьби одиниць і груп, унеможливлюють нормальну функцію державних органів, зменшують з'єднаність держави назовні, підривають громадську мораль. **Парламент** у багатопартійній системі стає трибуною реторичних виступів партійних представників, місцем, де найкращі пропозиції можуть через математичний підрахунок піднесених рук зазнати удару, а циклів бути накинутими правлінню й народові; парламент, за крилатим висловом націонал-соціалістів, — це „швацбуде“ політичних партій. Уряд **партійної коаліції** не здатний керувати життям держави в інтересі цілості; він це робить при коаліційній злагоді в інтересі заступлених політичних партій, а, коли це вимушена коаліція, уряд править шляхом не долугих компромісних рішень і розпоряджень. В таких умовах ніколи не можуть увійти в життя важливі заходи для радикальних змін, іноді конче потрібних, у господарській, культурній чи соціальній політиці країни. Адміністрація багатопартійної системи теж надгрізена партійним черв'яком; її склад часто узaleжнююється від партійного складу уряду, від висліду виборів, а адміністративні акти нерідко диктуються партійним інтересом.

Критику партій, за прихильниками скасування партій, на жаль, у багатьох випадках слушну, можна було б продовжувати. Але зупинимось тільки над цими закидами, зіставляючи їх із позитивною програмою противників партійної системи. Насамперед, тоталітарні партії спираються на **колективістичний світогляд**, який надає абсолютній вартості спільноті (нація, кляса). Більшість модерних партій зросли в ліберальному цідсонні минулого століття і, коли з них виключити консервативні та католицькі, як і соціалістичні нетоталітарні тенденції, — виводять духове коріння з індивідуалізму. **Монопартія**, в першому розумінні, — **репрезентант цілості**, речник окресленої спільноти; **різні партії**, в другому розумінні, — це **лише частина цілості**. За цим розрізненням, там вистуває з'єднана назовні активна меншість з однією програмою служити „абсолютові“ — спільноті, тут — розпорощення інтересів між одиницями і групами, напруження між ними, а у висліді — ослаблення спільноти вартостей. І треба визнати, що керована монопартією спільнота становить — хоч би тимчасово — сильну державу з готовими дівізіями, велетенськими заводами, підземними магазинами, але й з концентраційними таборами, солонськими законами, терором. В державі ліберального типу, з перебільшенням партійництвом і силою партікулярних інтересів, маємо натомість конституційні свободи з фактичною залежністю економічно слабших від сильних, маємо ріст індивідуальних інтересів часто на шкоду спільноті. Там — **тоталітаризм монопартії** і диктатура репрезентованої нею держави; тут

часто — диктатура капіталу, не санкціонована законом, але фактична і в межах закону.

Опінка і критика обох крайніх систем повинні виходити пе з погляду більшої „практичності“, абстрактної „доцільноти“ чи „корисності“, а, як і попередні, з певної духової засади. Нею є „світогляд“, що визнає самостійну вартість одиниці, гідність людської особистості й свободу людини. Але на цьому не кінець: людина живе в спільноті. Проміжні та вищі спільноти, як нація, держава, знаходять в універсальному пляні Творця належну вартість: вони є для людини, а не навпаки. Але людина не може бути собою без них, тому її обов'язок сприяти їх три-ванню й ростові.

Звідси заперечення права на участь кожного громадянина в творенні спільноті волі, пе надщерблення природної свободи; заборона асоціяції з метою впливати на спільну волю — позбавлення людської особистості, дійового „я“; вимушення силою визнання і здійснення чужої волі — приниження гідності людини; виключність провідної частини — приборкання решти; диктатура вождя чи кліки (монопартії) — поневолення більшості.

Це негація тоталітарної системи і монопартії чи групи з світоглядового і морального аспекту. Але погляньмо на суто політичний бік справи, бо власне цими аргументами найбільше оперують за і проти.

Монопартія — це активна меншість (у відношенні до цілості громадянства). Зате вона одностайна, повна динаміки, здисциплінована. Цими притаметами вона визначається лише доти, поки бореться з іншими групами, що стоять на її шляху до влади. Коли цього досягнено, ідейність спадає, а на її місце приходить виключний інтерес кліки й бажання лишитися на поверхні. Ідейне загнивання партійного актиvu, ухили від генеральної лінії, чистки і внутрішня ферментація, зв'язані з путчами, бунтами, і всі наслідки, вірно відзначені автором обговорюваної статті, гірші за саму відкриту боротьбу толерованими засобами між багатьма партіями.

Суспільство, яким керує одна необмежена воля небагатьох, вагітне на таємні зав'язки спротиву, що часто мають таку ж динаміку, фанатизм і культ сили, як і провідна кліка. Цікаво, що коли монопартійна група бореться за усунення багатопартійної системи й за здобуття влади, вона виявляє характер наскрізь радикально-революційний і прогресивно-новаторський. З моментом, коли вона досягне влади, така група стає найконсервативнішим фактором, що є базумовно проти природи її прихильників і маси. Через це терор і сила мусять бути ще в більшій мірі застосовані проти власного радикального елементу.

Це неминуче означає постійний неспокій, брак ясності, вічне напруження й очікування непевного завтра для кожного громадянина, особливо тих, що їх соціальна, культурна чи економічна діяльність у більшій мірі важлива для цілості. З цих соціо-психологічних причин тут не може бути мови про нормальнє функціонування всіх ділянок народного життя, в тому, і цілком неполітичних.

Але погляньмо ще на ділянку функціонування державних органів, адміністративного апарату, — не обов'язково в стадії явної кризи режиму. Парламент втрачає функцію законодавця і є тільки декорацією, яка нагадує, що ми живемо в конституційну добу. Його роля зводиться

до затвердження актів правління або звичайної репрезентації. Правління відповідальне не перед парламентом, а перед найвищим органом партії, який довільно змінює його членів. Рішення приймаються швидко й без компромісів, але й без участі ширшого громадському; все законодавство відбувається шляхом розпоряджень з силою закону. Централізована адміністрація, за Леніном — „демократичний централізм“, має виключно виконавчі завдання, а що в її руках є контроль і керівництво всім суспільним апаратом життя вона характеризується зростанням бюрократичного апарату й повідю інструкцій та доручень. Самоуправні корпорації й інституції позбавлені своєї функції і є тільки засобами партійних органів, як паралельної організації до державної адміністрації.

Це — кілька додаткових завважень щодо монопартійної системи й бажаного нею тоталітарного режиму.

II.

Тоді як критику однопартійної системи у статті сен. Добрянського загалом можна розцінювати, як об'єктивну, хоч сама проблема трактується трохи поверхово, то в ствердженні ним позитивних тез багатопартійної системи знаходимо погляди, з якими важко погодитися до кінця. Автор послідовно заступає класично ліберальну концепцію партій. На його думку, партії в модерному розумінні — основний елемент правної держави, а посередньо — єдине джерело влади і творення спільної волі. („Парламент керує державною владою, а роботою парламенту керують політичні партії“. В іншому місці автор виключає наявність безпартійного громадянства в умовах цивілізованої спільноти й багатопартійної системи; він хоче вмотивувати таке твердження мабуть тим, що в умовах свободи асоціації кожен громадянин має право партійно визначитися або, якщо не згідний з програмами наявних партій, творити нову). Поняття демократичної держави Добрянський дуже звужує, кажучи, що „демократична держава — вислід зговорення, добровільного порozуміння між різними частинами громадянства, що заступлене політичними партіями“. З двома принциповими елементами цієї субсидіярної дефініції годі погодитися:

1. Трактування держави, як „зговорення“ в дусі теорії Жан Жака Руссо (Contract Social), було характеристичним для епохи раціоналізму та лібералізму. Ця механічна теорія держави, що виходить з абсолютної вартості індивідуума, сьогодні вже майже забута, а натомість набирає значення органічна теорія.

2. Обговорювана теза автора надає політичним партіям такого великого значення, що з неї можна зробити висновок: без політичних партій немає демократичної держави. Гадаю, тут сен. Добрянський іде надто далеко. Хоч сьогодні, як правило, в кожній державі, що об'єктивно носить назву „демократична“, існують політичні партії, тоді ще не є принципом а лише тенденцією розвитку саме нашої доби (останніх двох сторіч). Якщо поглянути в історію, то можна зустрінути приклади демократії (допущення народу до творення державної волі) без наявності політичних партій. Дуже можливо, що розвиток суспільних відносин у державі в май-

бутньому також піде по лінії зменшення ролі політичних партій або їх зникнення; це однаке не мусить обов'язково привести до усунення демократії. Такий розвиток, зрештою, допускає і сам автор.

Далі автор, бувши послідовним, утотожнює суверенну волю народу, як джерело влади в демократичній державі, з волею політичних партій. Тут „*volonté générale*“ (Руссо) не є повсякчасно діючим, живим джерелом, але делегується партіям, власне їхнім речникам, шляхом виборів. Поза виборами (іх треба розцінювати теж релятивно, зокрема в умовах широко культивованої демагогії та безвідповідальності передвиборчих кампаній) у подібній системі народ, як цілість політично правних громадян, ледве чи має можливість здійснювати державну волю. Дійсно, тут роля „суверена“ зводиться до того, що раз на чотири-п'ять років громадяни підуть до урн і віддадуть свої голоси. Так створені державні органи, безумовно є демократичними, бо формально посилаються на волевиявлення народу, але з підкресленням додаємо, що це **демократія партійна**, класичний приклад якої маємо у Франції. В такій державі фактичне джерело влади в засаді там, де її влада в монопартійній системі, з тією різницею, що в останній все виходить від центрального комітету однієї партії, а там від комітетів кількох партій коаліції. Ясно, було б невиправдано ставити при оцінці обидві системи в ту саму площину. Але існує велика небезпека, — і це в практиці буває, — що монопартійній диктатурі в тоталітарній державі вторує **багатопартійна диктатура в демократичній державі**. Отож, коли прийняти тезу Добрянського, що поза партіями немає активного громадянства, то можна до певної міри погодитися з висновком, що партійний загал впливає на проводи партій (з'їзи, партійний референдум тощо). Однаке ця теза мені здається фальшивою і спирається тільки на однісінському дуже хиткому аргументі, мовляв під час виборів усі активні громадяни голосують за якусь партію. Віддання голосу або симпатія (поняття дуже пливке!) ще не означають приналежності до якогось партійного середовища та, навіть дуже можливо, не покриваються з цілістю декларованої партійної програми під час виборів.

Число організованого партійного членства, навіть за найкращого „сезону на членство“, не переходить 25% цілості громадян з активними правами, а нормально вагається між 10 і 15%. Решта громадян, поза виборами, позбавлена можливості впливати на творення державної волі. Можливий закид (а його можна чути від деяких українських партійних представників), мовляв, решті (фактично, переважній більшості!), оскільки вона сама не бажає до партій належати, не робиться ніяка кривда, — вважаю, досить наївним. Можливо, окремим одиницям з того кривда не діється але терпіти загальна справа, терпіть, коли хочете, принцип демократії: **активна участя можливо найширших кіл народу в творенні державної волі**.

Застерігаюся проти можливого закиду, пібто я приписую Добрянському, що його ідеалом демократії є диктатура багатьох партій. Мої висновки мають більш теоретичний характер; окремі думки автора були тільки приводом до них. Про всякий випадок, стверджую, що в статті значення партій перепінлюється, а також, що питання функцій партій у державній системі трактується в дусі механічної демократії, хоч в окремих

місцях Добрянський спеціально підкреслює етичні вимоги супроти політичних діячів і партійного активу, з чим не можна не погодитися. Слід ще ствердити, що в своїх теоретичних міркуваннях автор обома ногами мідно стоїть в українській еміграційній політичній дійсності і від неї узaleжнював, чи то під кутом бажаних йому концепцій творив свої конструкції.

Нарешті, коротко — моя концепція щодо партій: Висловлююсь за демократичний державний і суспільний лад і визнаю рацію існування кількох партій (Добрянський правильно критикує партійне роздрібнення!) як одного з багатьох, а не єдиного засобу народовлади. В репрезентативній демократії минулого і цього століття партії стали майже єдиним джерелом формування державної волі, себто виникло володіння партій, від якого, як згадано, лише крок до диктатури партій. Актуальною проблемою сьогодні є спроби зменшити партійний вплив на державну владу (німці кажуть: *Abbau der Parteiherrschaft*). Засобами до цього є: впровадження або посилення прямої демократії (референдум, ініціатива законопроекту і конституції, петиція). Знаменно, що ці інститути мають тенденцію розвиватися й поза партійним впливом. Окремою формою притягнення позапартійних чинників до творення державної волі, формою, що поволі складає іспит із своєї життєздатності, є посиленій вплив на державну політику професійних спілок та самоуправних корпорацій. Принцип субсидіаритету, що його докладно розробляє християнське соціальне вчення, теж чималою мірою невтралізує володіння партій. У дусі цього принципу, цілість або, принаймні, переважна більшість активного громадянства (а не членів політичних партій) через різні проміжні спільноти, інституції й корпорації чинно впливає та бере участь у формуванні державної волі.

Але ще надто рано говорити про присмерк чи упадок партій. Цей останній навіть небажаний; партії в іх сьогоднішній формі повинні існувати і в майбутньому, але вони повинні бути позбавлені монополії на формування державної волі народу. Це буде між монопартійною або, просто, диктатурою і завуальованою „демократичною диктатурою партій“ — „третій шлях“ демократії, який поволі стелиться, користаючися часто з досвіду дещо призабутого минулого.

Вже друкується у В-тві „МЖ“ книга великого політичного значення:
Володимир Кубійович

Карта національних відносин Галичини

Поруч карти (100 см × 100 см), на якій будуть нанесені всі без винятку місцевості Галичини з зазначенням їхнього процентового національного складу населення (українці, поляки, німці, жиди, ...), буде уміщений статистичний матеріал і методи його опрацювання також в англійській і німецькій мовах.

Подумайте, в який спосіб Ви могли б причинитися до поширення цього конечного видання,

Проти партій за кордоном

Правильніше було б дати наголовок: „Чи партії на еміграції потрібні“, бо йдеться про еміграційні партії. Можна не мати застережень проти того, що емігранти, які належали до котроїсь партії вдома, реактивувалися як окрема політична група. Але вже рішуче абсурдом є творити на еміграції партії, які не можуть у наших умовах виконувати функції, притаманних кожній партії. Було б найдоцільніше, коли б замість партій поставали політичні клуби з виразним партійно-політичним забарвленням. А так масом дивовижні ніби політичні твори, які в жадному разі функцій нормальних політичних партій на себе взяти не можуть.

Найперше, чого бракує і бракуватиме політичним партіям на еміграції, — це можливості звертатися до загалу еміграції. Не можна дурити себе грою слів; усі політичні партії і групи, включно з найчисленнішою — ЗЧ ОУН — є згромадженнями людей приватного характеру. Є фактом, що поза партіями лишається й лишатиметься величезна більшість нашої еміграції. Було б примітивізацією справи пояснювати партійний індиферентизм отриманим еміграційного загалу на партійних лідерів, які не знають нічого іншого, як тільки партійну гризню. Тут явище далеко глибшого порядку й випливає воно з притаманного кожній нормальній людині почуття здорового глупду. Здоровий інстинктожної думаючої людини охороняє її від небезпеки попасті в крайність, якою є взаємний подив і адорання. А саме такі прикмети має наш партійний рух на еміграції.

Дальшим дуже поважним браком всіх без винятку партій є їх недемократичність. Сама назва нічого не говорить, бо стан нині такий, що всіх елементів, характеристичних для нормального партійного життя в демократичній суспільності, партіям бракує. Партії є скостенілі, вони постійно обмежуються на тих самих людях, іхніми лідерами є постійно ті самі імена. Жадна з існуючих на еміграції партій не здобулася на щось нове, — навпаки, всі повторюють вивчені фрази з минулого. Цей брак контакту з сучасним, повним браком перспективи в майбутньому є чи не найважливішим чинником, який відштовхуватиме здоровово думаючих людей від партій. Досить переглянути тільки нашу пресу, послухати спори між людьми партійної приналежності, щоб переконатися, що старі ресентимети й обвинувачення з давніх літ є в основному тим, на чому базується „партійна гризня“. Отже, причиною неохоти загалу брати участь у партійному житті є не сам спір між партіями, який у нормальних умовах життя суспільності плідний, але безперспективність еміграційних партій.

Не можна ставити твердження, що ми є політичною еміграцією. Ми політичною еміграцією були, але такою перестаємо бути. Це твердження треба зробити, щоб не залишалася в нас фатальна ілюзія, що політична еміграція є явищем тривким. З моментом віїзу маси наших людей до країн постійного поселення, вони стають кандидатами на громадян нових держав і на це немає ради. Друга справа — це збереження національного обличчя нашої еміграції. І тут ми приходимо до основного твердження,

що найважливішого завдання еміграції — зберегти своє національне обличчя, зберегти для нації молодь, — цього завдання партії ніколи не можуть виконати і не виконують. У висліді цього бачимо, що хоч еміграція втрачає характер політичної еміграції, вона все таки знаходить нові форми організувати себе, які можуть перетривати, цілі десятиліття. Церкви, релігійні організації, громадські й харитативні установи, нарешті, преса і рідна наука, — ось ці нові форми, до яких загал буде горнутися, і то під впливом здорового інстинкту. Можна безпомилково твердити, що навіть коли всі наявні партії порозуміються, коли створять один репрезентативний орган, то й тоді їх питома вага не зросте, і вони залишаться й надалі в своєму органічному скостенінні.

Було б недоцільно пропагувати розв'язання партій. Партії — це явище епігонства, яке мусить відбути свій процес замиряння. Цей процес уже нині дуже виразний. Він видний у тому, що хоч існують партії, але вага політики переноситься на три виразні центри, які існують фактично без партій. Такими центрарії є УНР, УГВР і правоконсервативний блок ЗЧ ОУН — гетьманці. Зокрема аналіза цього останнього центру, який нібито має репрезентувати „рух“, показує, що кожна партія на еміграції або перестає існувати, або мусить набрати інших форм, соціологічно вищих — тобто політичного центру з аспираціями на виключність. Очевидно, з'єднання чи координація таких центрів, які, постаючи, виявляють виразні соціально-політичні тенденції, можлива під умовою зречення з монопольності, — однаково, як цю монопольність обґрунттовувати.

Найвище думати, що ми на еміграції, наслідуючи форми політичних організацій, які бачимо в оточенні, зможемо ці форми перенести на Україну. Форми політичної організації є завжди вислідом певних органічних процесів, а ці процеси на Україні інші, ніж у західноєвропейських чи американських країнах. Спроби створити якісь готові форми соціально-політичного устрою тут, на еміграції, шляхом реалізації різних дивовижних рецепт щодо „секторів“ чи „адисциплінованих когорт“ доведуть тільки до повного фіяска. Ми повернемося на Україну, яка протягом десятиліть тяжкого змагання і росту (це найважливіше) творить і створить власні принципи нового політичного порядку і нового справедливого соціального устрою. Передбачення, як він виглядатиме, є безпредметові, в усякому разі не такі, як їх собі уявляють наші політики на еміграції, які пробують створити якісь форми політичного устрою в повній відорваності від України. Такі перспективи можуть багатьом не подобатися, але люди доброї волі не будуть мати надмірних труднощів, щоб уже тепер спостерігати тенденції розвитку України майбутнього. Але до цього не дійдеся в жадному разі шляхом відкупування старих ресентиментів чи радше воюровів, лайкою на „соціалізм“ і інші пороки визвольно-революційного фронту. Стискання плечима, чи просто заперечення дійсних фактів тільки продовжить наїvnі ілюзії, в яких головну роль грає магія слів.

Тому оборона партій — не на місці. Партії на еміграції — це явище відмирания старих форм соціального порядку, і вони (партії) існуватимуть доти, доки існуватиме еміграція. З цими еміграційними партіями є так, як із культом небіжчиків: він існує, але він не в силі небіжчиків воскресити. Інша річ, чи ці партії в силі дати щось позитивне. На мою думку — ні,

Проти партій

Сумерк партійної системи

Добрянський ставить дуже влучно запит про одне з основних питань нашого громадсько-політичного життя сучасності. Нажаль у відповіді не розглядає того питання, лише стає на становищі, що за зло, яке діють партії, винні не вони а люди, що їх творять. Так прилучується він до тези: „з партіями“. Далі стаття присвячена характеристиці політичних партій у двох системах державного устрою: демократичного та тоталітарного. З висновків ясно, що симпатії автора по стороні партій, що діють в умовах демократичної системи. З партіями тоталітарних систем він розправляється дуже різко.

В другій частині статті, що відноситься до української дійсності, автор забув неначе про заголовок статті і приводить доволі одностороннє насвітлення українського політичного життя, представляючи в позитивному світлі українські політичні партії, що базуються на платформі Державного Центру УНР. Стаття краще відповідала б заголовкові: „З якими партіями?“.

*

Уважаю невластивим в такій мірі — як це робить Добрянський — з'являувати ролю і сам характер партій в тою чи іншою системою державного устрою. Ми маємо змогу обсервувати партії в різних устроях і у висліді не могли б ми погодитися із згаданою тезою. Ми бачимо, що і в демократичних устроях майже всі партії дають під сучасну пору більше доказів на те, що їхня дія дуже часто відбігає від інтересів цілості нації і йде часто на шкоду нації. Взагалі обсервація дій політичних партій в демократичних устроях вказує більше на те, що вони входять в етап свого занепаду а не розцвіту. Майже у всіх здорових націях ми спостерігаємо тенденцію перенести тягар відвічальності за політичне життя в політичних партій — або на поодинокі особи (диктатура), або на трудово-творчі стани нації (синдикалістично-корпоративна система державного устрою). І тут не маємо чого боятися глянути правді ввічі, якщо навіть вона подекуди ще сьогодні немодна. Ми мусимо приняти за факт, що не лише диктаторські чи авторитарні системи мають патент на алу побудову національного життя, але й навпаки — демократичні устрої на переломі між двома останніми війнами виказали своє відживання і того процесу їм не оминути. Сьогодні маємо змогу обсервувати на примір хоч би Франції, до чого доводить система демократичного устрою: брак стабільності, захистання авторитету держави в очах її громадян, неспроможність побороти господарський хаос через доктринерство поодиноких партій, корупція і хаос в багатьох преважливих ділянках суспільно-державного життя.

В американській пресі з'явилися по смерті міністра оборони США Форестала спомини одного з його приятелів про діяльність Форестала в Європі в часі після другої світової війни. І там написано ні більше ні менше, лише те, що вибори в Італії до парламенту вдалося виграти демо-

кратично-християнській партії завдяки безпосередньому встряванню в по-одинокі потягнення тої партії експертів фінансованих Форесталом, а штрайк (чи не вуглекопів) у Франції припинено негайно після того, коли Форестал виасигнував на ту ціль 50.000 доларів. Бачимо, що якраз через партійно-політичну мережу в демократичному устрої просижають найчастіші чужі (а то й ворожі) впливи. Ми обсервуємо в останніх десятиліттях реакцію на той стан, що його витворила партійна система. В загальному ця реакція розвивається двома шляхами: на місце многопартійної системи приходить одна партія, що привласнює собі всі права, що іх мають всі інші партії в демократичній суспільноті, — або намагання внутрі самого демократичного устрою „направляти“ той стан в той спосіб, що номінально задержується демократичний устрій, але дуже часто чи то голову держави чи голову уряду наділюється такими повновластями, що вони мають змогу протидіяти шкідливим впливам партій. Але все це заходи, які не розв'язують основного питання.

Чи дійсно політичні партії є відзеркаленням бажань і потреб нації і чи, як такі, вони сповнюють свою функцію? Ми склонні до думки, що ні! Метод організації політичного життя за посередництвом політичних партій відумірас. — Усвідомлення суті поняття нації та поширення свідомості національної на широкі суспільні верстви спричинилося, без сумніву, до того, що широкий загал починає шукати за можливостями виявити свої бажання іншими шляхами, ніж тільки за допомогою політичних партій. Зріст ваги професійних спілок та станових організацій примушує застновитися, чи не по тій лінії піде розвиток організації методів вияву бажань широких верств. І якщо сьогодні не можна ще дійсно цілком певно покликатися на те, яка система вияву суспільної думки прийде на зміну існуючим партійним системам, то всетаки виродження та звихнення партійного життя в західному світі з одної сторони, а профанації демократичного устрою та партійної свободи вияву думки в країнах народних демократій із ССРР на чолі з другої, викликають відповідну реакцію серед українців, чи в загальному — серед народів західного культурного круга.

Не зв'язуючи себе із жодною з тих концепцій, про які даліше будуть говорити, хочу підкреслити, що система партій, так питоменна демократичному світові, вже знаходить противіяви в різних країнах. Це не тільки вияви фашизму в Італії. Дуже вказане — на мою думку — щоб українці приглянулися до таких проявів: — організація політичного життя в сучасній Еспанії (вплив родової аристократії, війська і церкви на керму держави), устрій нової португалської держави (замість різних політичних партій діють різні організації, побудовані не на принципі політичної зорічкованості, а які незалежно від того мають вплив на державне життя Португалії; напр. деякі з них: Оборона Родини, Національна Фундація для Радості й Прапр., Чин Матерей для національного виховання, Національна Унія, Португалська Молодь і т. д.), рух „перонізму“ в Аргентині, чи вкінці програма державного устрою ген. де Голя у Франції. На нашому українському ґрунті ми маємо твори визначних українських політичних діячів, які у противагу демократичному устрою видвигають на місце партійної системи проект клясократичної (В. Липинський), націократичної (інж. М. Спібурський), чи вкінці національно-солідаристичної (П. Боярський) систе-

ми організації нашого державного життя. Ми наводимо ці приміри на те, щоб вказати, що сьогодні і в чужинному світі і в українському йде цікава переоцінка ролі політичних партій і останнього слова ще не сказано. Але можна сумніватися, чи у висліді тої переоцінки політичні партії як інституції збережуть дотеперішню позицію та вплив на держаєне життя.

*

Куди складніше виглядає те питання, в аспекті українських відносин. Мусимо памятати, що ми українці не маємо відповідної традиції в дії наших політичних партій і тому, відважуюся твердити: партії не зуміли за корінитися серед нашого суспільства. Якщо в нас діяли політичні партії, то майже завжди за часів окупації в рамках чужих державних устроїв, дуже часто як експозитури державних чи іншонаціональних партій, а через те їхній вплив на українське суспільство був відносно малий. Це зрозуміло хочби тому, що ми не мали майже ніколи умов свободного державного життя, в яких наші партії могли б розвинути свою дію. Якщо згадуємо про роки визвольних змагань 1917-1918 то треба об'єктивно ствердити, що ані українські соціалістично-демократичні партії з однієї а консервативно-монархістичні з другої не здали свого історичного іспиту. І тут ми не входимо в те, яку частину вини за те несе ціле українське суспільство за неуспіх державного будівництва, а яку частину несуть партійно-політичні провідники того часу. Так чи інакше вони вийшли невдачниками з наших земель. І той момент відбивається вирішно на нашому політичному житті останніх 30 літ. Вплив того моменту проявляється у двох напрямках: політичні партії, що вийшли на еміграцію ставши предметом гострої дискусії та критики зі сторони суспільства відгородилися від нього і замкнулися в своїх геттах. Вони постепенно відумирають і то не лише морально, але дослівно й фізично (напр. чисельні колись ряди партій С-деків чи С-ерів на еміграції не перевищали при кінці II. світ. війни кількох десятків осіб; але вони все ще оперують нині цифрами голосів чи мандатів, які „вони“ мали в часі визвольних змагань, стараючись вмовити в себе і в других, що „мандат мас“ за ними). В парі з тим на рідних землях процес вияву свободної політичної думки розвивався в цілком іншому напрямі. Творяться революційні осередки із завданнями вести революційно-політичну боротьбу з окупантами і то з ясною тенденцією поза контролею наших тодішніх партій. Цей рух завершився в створенні УВО а пізніше ОУН. Ані одна з тих організацій ані своєю структурою ні дію не може бути класифікована як „партія“, зокрема до кінця II. світової війни.

Цей двоподіл відбився фатально на наших політичних партіях. Всі вони були ізольовані від фактичного впливу на події на рідних землях а всею визвольною дією до кінця II. світової війни фактично займалася ОУН. І цей став зрозумілій, якщо узгляднати умови нашого поневолення. До того мусить бути пристосована ще дія еміграції. Але в жодному випадку не можна вважати за нормальне явище, коли по II. світ. війні в нас створилися нові чи віджили на еміграції старі (близько тузіна) політичні партії, які на всі сторони заявляють про свій зв'язок з процесами на рідних землях і стараються переконати себе і других, що той процес

йде по лінії тільки іхніх програм чи концепцій. Це довело до страшно аморального жирання на визвольній боротьбі в краю, витрати енергії на внутрішньо-політичні спори, та повне занедбання двох основних завдань: а) організація та несення допомоги визвольним змаганням на рідних землях, та б) міжнародня акція в гармонії з тою акцією, що йде в краю. Відлід того стану такий, що наше політичне життя фактично так далеко відчужилося від потреб материка, що за нормальнє явище стало вважати вищість партійного інтересу над загально-національним.

І тут не можна тої помилки приписувати тільки „недемократичним“ партіям. Навпаки! Хто зна, чи якраз вони не найменше грішать в тому випадку. Як не дивно, але основні промахи в тому відношенні ми бачимо якраз там, де найбільше мова про понадпартійність чи загальнонаціональне обличчя. Такими двома інституціями, що так себе звуть є УНРада з ПВО і УГВР, чи точніше ЗПУГВР. Перша з них декларативно нав'яує до обов'язків Державного Центру, але фактично стала знаряддям в руках частини політичних партій і осіб, які використовують ту фірму для покриття проявів з минулого в ясною шкодою для цілої української справи. (Маю в даному випадку на увазі відмову формально уневажнити т.зв. варшавський договір, заключений між Урядом УНР та Польщі в 1920 р.). Якщо йде про УГВРаду, чи точніше про її ЗП, яке виступає на еміграції, то воно також спираючись на своєму „мандаті краю“ робить з визвольної боротьби певний монополь своєго середовища. І для двох згаданих інституцій (за якими стоять поділені всі наші політичні середовища) нема жодного середника невідповідного, якщо тільки він веде до цілі: втримати мандат „легітимності“, а гл. „визвольної боротьби“. Якщо б ми розглядали дальше поодинокі політичні середовища, то там стан не кращий. Причина основна: — повне емігрантщення нашого політичного життя при декларативному зберіганні не тільки зв'язку з краєм але й амбіцій і в майбутньому накинути свої рамки і методи організації нашого державного життя цілій українській нації.

Цей насикрізь нездоровий стан не може аж ніяк захоплювати нас пластунів. І тому тим більше ми не можемо переносити на наш ґрунт методів організації політичного життя інших народів — партійництва. Ми народ в боротьбі за визволення не можемо роздрібнювати своїх сил на партійну диференціацію, яка для цілості відбивається негативно. І якщо автор обговорюваної статті закликає нас черпати вартості зі скарбниці Заходу, то в жодному випадку тими вартостями не може бути перещеплювання чужих партійних зразків на наш ґрунт.

Якщо ми пластуни бажаємо служити справі нашого визволення незалежно від тої чи іншої політичної програми чи того чи іншого державного устрою, то впершу чергу наша увага повинна концентруватися на здобуття знання в тих ділянках, які конечно потрібні при будові *ко*жної держави, а які ми не могли вивчати в умовах окупації наших земель. І здобувши те знання ми повинні повернутися на наші землі не як завойники, але як ті, що нещасти хвилевої втрати рідного ґруту використали для опанування тих ділянок, в яких ми зможемо бути допоміжними при творенні нашого суверенного життя на Рідних Землях.

МАТЕРІЯЛИ ДО ІСТОРІЇ ПЛАСТОВОГО РУХУ

Навчені досвідом про те, як важко вже після кількох років збирати матеріали до історії організацій, якщо вони ще не опубліковані, уважаємо необхідним, — особливо в сьогоднішній час нашого номадного життя, — фіксувати на сторінках нашого журналу по змозі як найобширніші матеріали до історії організації й діяльності Пласту за кордоном.

Як одну частину з цього матеріалу містимо нище статтю звіт організаційного діловода ГПС. За нею повинні слідувати відомості про виховну діяльність пластунів, виховну діяльність пластунок, як теж про організацію й діяльність Пластового Сеніорату.

Насвітлення пластової видавничої діяльності від 1945 р. дає поглядову статтю Т. Ліськевича.

Історичні матеріали для початків Пластового Руху в США і Канаді дають офіційні звіти перших пластових з'їздів тих країн: 14/15 квітня 1951 в Нью-Йорку і 2/3 вересня 1951 в Торонто. На їх підставі зредаговані обі статті про перші роки Пластву в тих двох заморських краях.

Ми не перестанемо звертати увагу наших друзів на обов'язок як найпильніше надавати нам матеріали до цої рубрики.

Редакція

Осип Бойчук

Пласт в Німеччині і Австрії в рр. 1945 — 1951

1. Відновлення пластової діяльності

Кінець другої світової війни застав великих маси української суспільності на еміграції в Німеччині й Австрії.

Негайно після того, як постали перші скupчення української еміграції, відновляється так у Німеччині, як і в інших країнах по пей бік залишеної занавіси, пластова діяльність. Пласт, який не перестав діяти від часу його основання в 1911 р. і піретривав дві світові війни, заборону його діяльності Польщею в 1928 і 1930 р.р., ліквідацію в Карпатській Україні 1938 р., — появився назверх зразу ж, як тільки вмовкли мотори бомбардувальників другої світової війни. Це було спонтанне відродження організації, якої ідеї все були живі й дорогі великій частині української молоді.

Зовнішні умовини для організації пластових частин в загальному не

були ал. Ні окупаційна влада західних держав, ні чинники УНРРА — не тільки не перешкоджувалитворенню скавтових організацій серед різнонаціональної маси втікачів, але навпаки, часто ці заходи підтримагали. Сприятливо обставина було й те, що в часом були потворені однонаціональні табори ДП, в яких можна було приєднати для Пластву зібрану разом молодь.

Натомісць поважною перешкодою, особливо в початках, були передусім неустійні житлові умовини еміграції та часте перенесення й переформування таборів ДП. Неодин пластовий осередок і неодна пластова частина переставала, нагло існувати внаслідок ліквідації або перенесення одного чи другого табору. Перевезені на нові місця пластуни мусили включатися в існуючі там осередки або творити пластове життя заново від основ.

Організаційну працю утруднювали ще й та обставина, що не в усіх

випадках основниками пластових частин були давні пластові провідники й виховники, які спиралися б у своїй праці на зразках випробуваної та успішної пластової діяльності в краю. Дуже часто ініціатива основувалася пластові частини виходила від самої молоді, або і від старших осіб, які однак ніколи не були в Пласту й не мали про нього ніякого уявлення. Вони переносили на терен новооснованих пластових частин здебільша організаційні форми й методи праці з різного рода товариства, що нічим до Пласти не були подібні та в цей спосіб створювали очевидну загрозу, що в різних осередках могли поставати пластові частини, що не тільки не мали нічого спільногого з пластуванням, але навіть не були б подібні між собою. Брак всяких засобів комунікації та кордони між поодинокими окупаційними смугами й державами утруднювали в початках у незвичайно великій мірі організаційне схоплення новопостаючих пластових частин.

2. Перший Загальний Пластовий З'їзд

Рівнобіжно з організацією пластових осередків і частин ішла й переорганізація Центрального Пластового Проводу.

До вересня 1930 р. центральною пластовою владою була Верховна Пластова Команда у Львові. В часі між 1930 а 1945 роками пластовим проводом був т.зв. „Пластовий Центр“, якого завданням було вести пластову діяльність без зовнішніх форм вияву, — під поверхнею спільногого життя. Коли ж з закінченням другої світової війни постала для Пласти на еміграції можливість вийти знову на поверхню — було необхідним припинити й центральний пластовий провід до нових завдань.

Найбільша частина української еміграції оціниласи силою обставин в американській окупаційній смузі Німеччини. Разом із нею знайшлася там і переважна частина давніх пластових провідників, які й приступили до створення центрального пластового проводу. Пластові про-

води, які творилися по інших окупованій смугах Німеччини й інших країнах, — відразу вважали себе тільки тереновими проводами, шукали зв'язку з проводом твореним в американській смузі Німеччини й підпорядковувалися йому.

В дніях 9.9. і 19.9.1945 р. відбулися в Карльсфельді біля Мюнхену (під проводом місцевого кошового — Петра П'ясецького) наради давніх пластових провідників із представниками „Пластового Центру“, на яких обговорювало зовнішню форму відновленої пластової організації та її проводу.

До другої світової війни існував побіч пластової організації на рідних землях ще „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ (СУПЕ) із осідком у Празі. Він об'єднував пластові частини поза рідним краєм (ЧСР без Карпатської України, Данціг, Австрія, Німеччина, Франція, Італія, СПІА, Швеція, Єгипет). СУПЕ був зліквідований німцями при розгромі Чехословаччини. На нараді в Карльсфельді дня 9.9.45. постановлено відновити СУПЕ і в ньому об'єднати пластові частини на еміграції. Дня 19.9.45 р. Пластовий Центр дав свою згоду на те, супроти чого скликано на дні 6. і 7.10.1945. до Карльсфельду Пластову Конференцію, яка стала Ічершим Загальним Пластовим З'їздом на чужині.

На цьому з'їзді було приявних 71 учасників та 15 гостей. Право голосу прислуговувало 46 учасникам. Були це представники американської й британської смуги Німеччини та Австрії.

З'їзд проводила Президія в складі: Юрій Старосольський, Євген Кульчицький та Наталія Балицька. Секретарювали: Роман Рогожа та Ганка Коренець.

З'їзд схвалив відновлення Пласти на еміграції під назвою „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ та обрав першу Команду СУПЕ в складі: командант — Атанас Фіґоль, 1-й заступник — Євген Кульчицький, 2-й заступник — Кекілія Паліїв, секретар — Роман Рогожа, референт організації й діяльності чоловічих пластових частин Яро Гладкий, референт організації й діяльності жіночих пластових частин — Ганка

Коренець, економічний референт — Роман Мицик, референт преси й пропаганди — Юрій Старосольський, референт зв'язку — Ярослав Рак.

Рівночасно обрано Контрольну Комісію в складі: Михайло Бажанський, Володимир Врецьона і Марія Шафранська.

ПЕРШИЙ ПЕРІОД ОРГАНІЗАЦІЇ

3. Організаційні завдання Команди СУПЕ.

Найголовнішим організаційним завданням, що стояло перед Командою СУПЕ, було:

1. охопити організаційно новоповсталі пластові частини та надати їм традиційні форми Українського Пластового Уладу,
2. встановити місцеві, обласні і країнові пластові проводи,
3. повязати такі пластові проводи як і місцеві частини з Командою СУПЕ.

Організацію оперто на чотиростепенности уладів: Новаків, Юнаків, Старших Пластунів і Сеніорів. Територіально поділено круг діяння Команди на Краї, Области й Коши.

Ці напрямні були зібрані в Обіжниках Команди СУПЕ та доданих до них Інструкціях. Вже дні 23. 10. 1945 з'явився Обіжник ч. 1/45, в якому повідомлено про віднову діяльності СУПЕ та склад Команди СУПЕ, а також подано ідейні основи відновленої діяльності з нав'язанням до пластової традиції. Постанови про форму організації пластових частин та Пластових Проводів були поміщені в Інструкції ч. 2/45 до Обіжника ч. 1/45.

Випрацьовано правила: спершу для внутрішньої діяльності самої Команди СУПЕ, а потім для поодиноких уладів і проводів. З огляду на чисельність пластових осередків, які не все були забезпечені потрібною кількістю досвідчених пластових провідників, місцеві пластові проводи були часто творені не в нормальній формі Кошових Команд, а тільки у виді Ініціативних Пластових Гуртків, що в них могли бра-

ти участь також непластуни, які давали запоруку ведення діяльності згідно з пластовими засадами.

Мимо незвичайних комунікаційних труднощів наладано зв'язок із осередками, краями та іншими проводами.

4. Розвій пластової організації на поодиноких теренах

I. НІМЕЧЧИНА:

а) Американська смуга.

Як уже вище згадано, в американській смузі Німеччини найшлася найбільша частина давніх пластових провідників і більшість української молоді взагалі. На тому терені діяла теж безпосередно Команда СУПЕ. Це давало можливість саме на цьому терені перевести найпвидше правильну пластову організацію. Однак — як виявилося — інші смуги і краї теж не остались позаду.

З хвилею створення однонаціональних ДП таборів і поступаючою в зв'язку з тим деякою стабілізацією побутових умовин української еміграції, — устійнилися також осередки діяльності Пласти.

В загальному Пласт діяв — довше або коротше — в таких осередках американської смуги:

Alt Oetting, Ansbach, Aschaffenburg, Augsburg, Bad Woerishofen, Bamberg, Bayreuth, Beblingen, Berchtesgaden, Dillingen, Dornstadt, Eichstett, Elwangen-Jagst, Erlangen, Ettringen, Feldafing, Forchheim b. Nuernberg, Forchheim b/Neumarkt, Filseck, Fuessen, Ganacker, Hanau, Ingolstadt, Karlsruhe, Kleinkotz, Kornberg, Korbach, Landshut, Leipheim Ludwigsburg, Mainz-Kastel, Mannheim, Menschenhof b-Kassel, Mittenwald, Mitterteich, Muenchen -Stadt, -Freimann, -Schleisheim, -Funk, Neubeuern, Neumarkt-Opf., Neu Ulm, Obernzenn, Pfarrkirchen, Pollanten, Regensburg, Schwanndorf, Straubing, Traunstein, Ulm, Vilsbiburg, Weissenburg, Weyarn. Wildflecken.

За станом на 31.12.1946 р. терен американської смуги був поділений на чотири області, в яких було діяльних 32 пластові осередки:

1. Область Ашафенбург: організована в листопаді 1945 р. Склад Обласної Пластової Команди: командант — Михайло Бажанський, члени: Наталія Макаревич, Володимир

Масюк, Дарія Хухра, Володимир Барагура.

До області належали осередки: Ашафенбург, Бамберг, Карльсруе, Корнберг, Майнц-Кастель, Мангайм.

2. Область Регенсбург: зорганізована в грудні 1945 р., коли то призначено Тимчасову Обласну Пластову Команду під проводом о. Богдана на Гануцевського. Обрана на I Обласній Пластовій Раді дня 3.5.1946. Обласна Пластова Команда діяла в складі: командант — Михайло Іваненко, члени: Осип Бойчук, Ярослав Кужиль, Грина Любчак, Михайло Наконечний, Мирон Утристко, Тарас Ганущевський.

До області належали осередки: Ансбах, Байройт, Ерлянген, Мітертайх, Ноймаркт/Опф, Обернцен, Пассав, Поплантен, Пфаркірхен, Регенсбург і Форхгайм.

3. Область Мюнхен: зорганізована в першій половині 1946. Дня 7.7.46 р. обрана була Обласна Пластова Команда в складі: командант — Юрій П'ясецький, члени — Богдан Козак, Марія Мудрик, Роман Рогожа, Дам'ян Кордуба, Василь Кунда, Роман Якемчук.

До області входили осередки: Берхтесгаден, Вайсенбург, Інгольштадт, Ляндсгут, Міттенвальд, Мюнхен-Місто, Мюнхен-Фрайман і Нойбоєрн.

4. Область Авгсбург: находилася в стані організації, але до її оформлення з огляду на недостачу в місці осідку відповідного числа вироблених пластових провідників ніколи не прийшло. Осередки, які мали належати до цієї області, а саме: Авгсбург, Бад Верісгофен, Ділінген, Ельванген, Новий Ульм, в цілості приділено до області Мюнхен.

6) Британська смуга

Значно важче доводилося вести організаційну працю пластовим провідникам у британській смузі. На цьому терені знайшлися переважно маси українських фабричних і хліборобських робітників, вивезених німцями на примусові роботи, натомісъ дуже мало віткачів з поміж інтелігенції. Кількість давніх пластових провідників була на цьому терені мінімальна.

Другою важкою перешкодою було те, що більша частина української

суспільності в цій смузі походила зі східних українських земель, де із за політичних обставин Пласт не мав змоги діяти, а запряжені в службу тамошнього режіму молодечи організація „піонерів“ доводила до неправданих але негативних аналогій з Пластом.

Також і зовнішні обставини життя еміграції не сприяли тут розростові пластової діяльності. На терені британської смуги довше, чим на терені американської, існувала непевність відносно депатріації, а британські окупаційні влади відмовлялися від формального дозволу вести пластову роботу. Творення однонаціональних ДП таборів не було в британській смузі ніколи так докладно переведене, як в американській, а розкиданість не тільки самих таборів ДП, але й частин української молоді по різнонаціональних таборах, сприяли успішну організацію пластового життя. Врешті пливкість ДП таборів, — ця головна перешкода в правильній пл. роботі — не зачікалася на тому терені й досі.

Мимо цього однак заобserвоване на інших теренах спонтанне постаєння пластових з'єднань відбувалося з неменшим розмахом і в британській смузі. Але обставина, що тут до Пласти почала горнутися у великій кількості молодь у майже дозрілому віці, яка в своїх юніх роках не мала змоги перейти пластового виховання й вишколу в Уладі Пластових Юнаків, — від'ємно відбувалася на поземі пластової організації. Брак досвідчених пластових провідників та згадане вже часте переносування ДП таборів не дозволило закріпити пластової організації за традиційними формами і доводило до стану плинності так пластових осередків, як і частин. Утруднення комунікації з американською смugoю не дозволяло Команді СУПЕ безпосередньо приложити рук до покращання цих обставин.

Натомісіть пластові частини молодших уладів (Новацтво й Юнацтво) особливо в тих осередках, де знайшлися досвідчені пластові провідники, не оставали позаду аналогічних частин американської смуги.

Перші пластові частини постають у британській смузі дня 1.1.1945 р. в Гайденав під проводом Леоніда Ба-

чинського. За станом на 31.12.1946. існували після різних флюктуацій такі пластові осередки: Батторн, Білефельд, Гайденав, Галендорф, Ганновер, Кіль, Мінден, Мунстер, Оснабрюк, Райн.

Пластовий провід смуги формувався на Пластових Зональних З'їздах, а саме:

Перший Пластовий З'їзд смуги відбувся в Гайденав дnia 25.11.1945 р. в приязві 8 учасників, під назвою: „Обласний Пластовий З'їзд“. На ньому обрано Обласну Пластову Раду під проводом Леоніда Бачинського Й Обласну Пластову Команду під проводом Євгена Ю. Пеленського.

Другий Пластовий З'їзд смуги відбувся дnia 31.3.1946. знову ж у Гайденав при участі 20 осіб. Мимо герметичного відокремлення бритійської смуги від американської, участь у цьому З'їзді взяв представник Команди СУПЕ Атанас Мілянич. На З'їзді обрано „Теренову Пл. Раду“ і „Теренову Пл. Команду“, — першу під проводом Леоніда Бачинського, другу під проводом Євгена Ю. Пеленського. Склад цього Зонального Пластового Проводу затвердила Команда СУПЕ дnia 9.5.1946. Від 1.7.46. — пластовий провід бритійської смуги спочивав виключно в руках Леоніда Бачинського.

ІІ. А В С Т Р І Я

Подібно як у Німеччині — відбувалося і в Австрії спонтанне відновлювання й організація пластового життя в різних осередках української еміграції, а то зараз же в другій половині 1945 р. Початковою датою зарганізованої діяльності Пласти — це день 6 жовтня 1945, коли то зарганізовано за ініціативою Юрія Цегельського перший гурток УПЮ „Вовки“ в Ляндеку. Цей гурток був першою організованою клітиною Пласти в Австрії. Він дав почин до організації Куреня УПЮ-ів, що сталося кілька днів пізніше. Дня 9.10. 1945. постає перше з'єднання УПС також в Ляндеку. Того ж дня створено Пластовий Кіш у Ляндеку із Ю. Цегельським як коповим. Організація пластового життя в інших осередках відбувалася так: в половині листопада 1945 зарганізовано Коші в Зальцбургу й Іннсбрку, а

в грудні 1945 основано перший пластовий гурток у Куфштайні. Осередок Вілях зорганізував себе в квітні 1946, а Форальберг із містами: Брегенц, Дорнбірн, Гогенемс, 1 етіс та Фельдкірх відбув свої перші організаційні сходини 30.6.1946. Найпізніше зорганізувався Грац бо щойно 24.12.1946 обрано там першу команду студентського пластового куреня, який тоді там зорганізовано.

Зовнішні обставини діяльності не всюди були добри. Окупантіна влада в початках організації пластового життя була рівнодушна, опісля почала прихильно ставитися дотворення пластових частин. Пластові з'єднання одержували допомогу в організації з боку чиннів УНРРА, де обов'язки старшин суспільної опіки виконували часто чужоземні скавти, як приміром англійка скм. Геге в Зальцбургу та канадійка скм. А. Прінтісс в Ляндеку, — а то зокрема в придбанні пластових одностроїв та при організації пластових таборів і вишкільних курсів. Постава українського громадянства до Пласти була наскрізь прихильна.

Організація осереднього пластового проводу в Австрії припадає на жовтень 1945. Тоді група давніх пластунів в Іннсбрку обрала споміж себе „Ініціативну Команду“, зложену з 5-ти членів: Юрій Цегельський, Євген Спольський, Богдан Чайківський, Ірина Хойнацька та Б. Кучменда. Ініціативна команда рішила:

- 1) розпочати планову організаційну виховну працю серед молоді,
- 2) узгіднити свою діяльність із Центральним Пластовим Проводом у Німеччині.

На день 26.12.1945. скликано до Ляндеку 1-ий Крайовий Пластовий З'їзд (названий 1-ою Крайовою Пластовою Радою) із представників Тиролю і Зальцбурга, на який обрано першу Крайову Пластову Команду для Австрії в складі: командант — Никифор Гірняк, заст. команданта — Юрій Цегельський, секретар — Ірина Хойнацька-Чайківська, скарбник — Осип Шидловський, референт організації — Богдан Чайківський, референт діяльності — Михайло Звонок, референтка жіночих частин — Ольга Волошук, референт УСП — Мирослав Навроцький.

Після узгіднення напрямних організації й діяльності з Командою СУПЕ у Мюнхені в січні 1946 та із за здекомплектування складу Крайової Пластової Команди скликано на день 21.3.1946. до Іннсбрuckenу 2-ий Крайовий Пластовий З'їзд (називаний теж 2-ою Крайовою Пластовою Радою) з представників Тиролю, на якій обрано Крайову Пластову Команду в складі: командант — Никифор Гірняк, 1-ий заст. комandanта — Юліян Каменецький, 2-ий заст. комandanта, суддя і референт видань — Володимир Савчак, секретар — Ірина Хойнацька-Чайківська, референт діяльності — Богдан Чайківський, референт господарки — Осип Шидловський, референт на Область Тироль — Михайло Звонок. Терен краю поділено на дві області: 1) Тироль із Форальбергом з осідком в Іннсбрuckenу і 2) Горішня Австрія з Карантією з осідком у Зальцбургу. Ці області знесено при кінці 1946 р., а пластові осередки підчинено безпосередньо Крайовій Пластовій Команді.

Третій Крайовий Пластовий З'їзд (називаний 1-им Крайовим З'їздом СУПЕ в Австрії) відбувся в Зальцбурзі в днях 17-18 листопада 1946 з нагоди 35-ліття УПУ в присвяченості біля 100 учасників, які представляли пластові осередки: Віллях, Грац, Зальцбург, Іннсбрук, Куфштайн, Ляндек і Форальберг. З'їздом проводила Президія в складі: голова З'їзу — Никифор Гірняк, заст. голови — Юліян Каменецький, секретарювали: Григор Бобків та Володимир Жила. Обрано Крайову Пластову Команду в складі: комandanт — Никифор Гірняк, заступник комandanта й діловод організації й діяльності жіночих пластових частин — Ірина Хойнацька-Чайківська, секретар — Богдан Чайківський, діловод зв'язку — Мирослав Раковський, діловод преси й інформації — Михайло Коржан, референт господарки — Роман Сенчук. До Контрольної Комісії увійшли: Юліян Каменецький, голова і Володимир Гриньовський і Емілія Войнаровська, — члени.

В дальші роки організаційні справи в Австрії ішли рівнобіжно до таких же проблем у Німеччині. Після деякої стабілізації тaborів ДП закріпився за станом на 31.12.1946. такий організаційний стан краю: Крайова

Пластова Команда в Іннсбрuckenу та пластові осередки: Віллях, Грац, Зальцбург, Іннсбрук, Куфштайн, Ляндек і Форальберг (Брегенц, Гогенемс, Дорнбірн, Геціс, Фельдкірхен).

Найбільшою перешкодою в організації пластової праці була герметична відокремленість не тільки Австрії, як цілості, від Німеччини, але також відокремленість поодиноких окупаційних смуг в самій же країні. Мимо цього звязок Крайової Пластової Команди з Командою СУПЕ встановлено доволі тісний.

5. Нові розвоєві тенденції.

З кінцем 1946 р. був закінчений перший період організації пластових з'єднань і проводів на терені діяння Команди СУПЕ: в американській і британській смузі Німеччини, в Австрії, Франції й Італії.

Етапом до цього завершення був другий Загальний Пластовий З'їзд, що відбувся в Карльсфельді в днях 27.-28.4.1946 р. Під час коли на першому З'їзді були приявні індивідуально запрошенні пластові провідники, — то участь у другому З'їзді взяли вже офіційні представники діючих пластових осередків, частин та іхніх з'єднань так у Німеччині як і в Австрії. З'їздом проводили: Євген Кульчицький, Юрій Старосольський, і Софія Янів. Секретарювали: Осип Бойчук та Галина Крохмалюк.

З'їзд дав образ організаційного стану Українського Пласти на еміграції та випрацював ряд рамових постанов у комісіях: ідеологічний (голова — Євген Кульчицький), організаційно-діяльністевій (Яро Гладкий), для справ новаків (Теодосій Самотулка) для справ юнаків (Олександер Бережницький), для справ старших пластунів (Іреней Темницький), пластового сеніорату (Северин Левицький), видань і пропаганди (Юрій Старосольський), господарсько-фінансовій (Роман Мицик) і стилістично-мовній (Іван Манастирський).

Нову Команду СУПЕ обрано в такому самому складі, що й попередня. До Контрольної Комісії увійшли: Михайло Бажанський, Осип Бойчук і Марія Шафранська.

Пройдений етап організаційної роботи давав можливість оцінити її

висліди та проаналізувати потреби. Організаційні форми Пласти були оперті на давніх зразках УПУладу. Однак положення Пласти на чужині різко різнилося від його положення на рідних землях. Безпосередня зустріч із чужонаціональними скавтовими організаціями та міжнародними скавтовими установами, чисельний зрост членства, потреба забезпечити організацію потрібними господарськими засобами, необхідність живої видавничої діяльності, — все те вимагало внесення деяких змін в організаційну структуру Пласти. Не мало ролю грав при тому й психологічний момент, — еволюція в сприйманні нашого становища як політичної еміграції.

Притоку до переведення цих змін дало бажання залегалізувати пластову організацію в державних адміністраційних властей і відрядювання для тієї цілі статуту організації.

Проект статуту зладив член Команди СУПЕ Ярослав Рак. Цей проект був основною продискутованим, поданим пластовим провідникам у терені і врешті його проект був предложений Третьому Загальному Пластовому З'їздові 15.3.1947.

Новий статут перевів ряд зasadничих змін у дотеперішній організаційній структурі пластової організації.

Перш за все змінено саму назву організації. Команда СУПЕ стала на становищі, що українські пластуни діють всюди там, де кине їх доля і віддають свою службу Батьківщині незалежно від того, чи діють вони на рідних землях, чи поза ними. Українські пластуни не вважають себе в сучасну хвилю емігрантами, а тільки висланниками Батьківщини поза її кордони, де вони мають виконати окреслене завдання. Тому відкинено з назви слово „емігранти“ й устійнено як назву організації „Союз Українських Пластунів“.

Засадникою зміною, введеною статутом, було переведення чіткого поділу організації, — відділяючи так організацію як і діяльність пластунів від організації й діяльності пластунів. Вдержано вправді єдність організації та один зверхній провід над нею, але розділено її на дві вітхи, які діють майже незалежно від

себе. Такий поділ був диктований в першу чергу відмінністю виховних завдань відносно чоловічої й жіночої молоді; другорядну роль гралі теж огляди на організаційну структуру чужонаціональних і міжнародних скавтових організацій, де цей поділ є чітко переведений.

Дальше відділено адміністрацію організації від виховного проводу. Це виявилося конечним тому, що адміністраційні чинності Команди СУПЕ зросли непомірно з хвилею організаційного скоплення пластових з'єднань в різних країнах. Впрочем самі технічно - адміністраційні чинності Уладу, як цілий господарський сектор діяльності з його видавництвом, торговельними підприємствами, зв'язки, зовнішня презентація, евиденція й рух членства і т. п., вимагали великого вкладу праці, хоч з чисто виховною діяльністю не мали нічого спільного, а тільки її вможливлювали й підпомагали. Розподіл переведено в цей спосіб, що для виховних справ створено окремі виховні діловодства: Командата Пластунів і Командантки Пластунок разом із їхніми Булавами та підлеглими їм виховними органами в нижчих Пластових Проводах (Паланкові й Кошові).

З формальних змін треба згадати зміну назв пластових проводів. Впроваджено замість означення „Команда“ — назву „Старшина“.

Врешті змінено форму зверхніх органів організації та спосіб їх по-кликання. Загальний З'їзд постановлено відбувати раз на два роки. В часі між З'їздами функції найвищого органу віддано Пластовій Раді, а виконні функції Пластовій Старшині, призначений Радою і відповідальні перед нею.

6. Третій Загальний Пластовий З'їзд у Регенсбурзі

15.—16. 3. 1947.

Проект статуту був предложений до схвалення Третьому Загальному Пластовому З'їздові, що був скликаний до Регенсбурга в днях 15. і 16. 3. 1947.

Участь у цьому З'їзді взяло 162 пластових сеніорів та 45 старших

пластунів і пластунок. Право голосу прислуговувало 146 osobам.

З'їздом проводила Президія в складі: Михайло Іваненко, Марія Мудрик, Володимир Процюк, секретарювали: Степан Шурівський, Фалина Любинецька, Тереса Шарко.

З'їздові предложені на письмі звіт із діяльності Команди СУПЕ, який стверджував, що організаційний період діяльності закінчений і Пласт входить в етап поглиблення змісту праці.

Предложений проект статуту був схвалений з незначними доповненнями з'їздової статутово-організаційної комісії. Це був статут для країнових пластових організацій, складений під кутом потреби легалізації його в адміністраційних властей по однокіноких країн. Передбачені в ньому керівні органи: Крайова Пластова Рада і Крайова Пластова Старшина — це були пластові проводи для поодиноких країв.

Натомісъ обрано III им Загальним Пластовим З'їздом Пластова Рада і призначена нею Пластова Старшина мала повнити не тільки обов'язки Крайового Пластового проводу в своєму власнім краю, себто в американській смузі Німеччини, — але була — в продовженні діяльності Команди СУПЕ — Центральним Пластовим проводом. Згідно з тим призначена дня 16.3.47. Старшина діяла в подвійному характері й під подвійною назвою: 1) як Головна Пластова Старшина — для цілого Союзу Українських Пластунів і 2) як Крайова Пластова Старшина для американської смуги Німеччини. Обрана З'їздом Пластова Рада вела свою діяльність як „Головна Пластова Рада“.

Головну Пластову Раду обрано в складі: Голова — Атанас Фіголь, — члени: Павло Богацький, Осип Бойчук, Ярема Весоловський, Ярослав Гладкий, Михайло Іваненко, Ганка Коренець, Євген Кульчицький, Ірина Любчак, Володимир Масюк, Марія Мудрик, Кекілія Палій, Ярослав Рак, Юрій Старосольський, Віталій Турчик, о. Дмитро Шевчук, Євген Храпливий, Володимир Янів.

Перевірну Комісію обрано в складі: Михайло Бажанський, Зенон Корчинський, Марія Шафранська, — за-

ступники: Володимир Лучкань, Ірина П'ясецька.

Головна Пластова Рада призначила дня 16.3.1947 Головну Пластову Старшину в складі: голова — Атанас Фіголь з уряду, як голова ГПРади, 1-ий м-голова — Ярослав Рак, 2-ий м-голова — Ганка Коренець, секретар — Юрій П'ясецький, Головний Командант Пластунів — Яро Гладкий, Головна Командантка Пластунок — Кекілія Палій, діловод господарки — Іван Гаврилів, діловод організації — Осип Бойчук, діловод інформації — видань — Євген Кульчицький, діловод зв'язку — Роман Рогожа.

ДРУГИЙ ПЕРІОД ОРГАНІЗАЦІЇ

7. Переход на нові організаційні форми

Третій Загальний Пластовий З'їзд поставив ГПСтаршину перед завдання перевести в життя новосхвалені постанови статту.

Були уневажнені давніші правила, обіжники й інструкції, які не відповідали постановам нового статута, а на їх місце видано нові. Так приноровлено до нових вимог правильник для обласних пластових старшин, для станичних пластових старшин і уповноважених, правильник для „Пласт-Прияту“, устійнено однорідне назовництво. Для ясності зібрано давніші, вдержані в силі постанови Команди СУПЕ та оголошено їх в новооснованому неперіодичному Віснику ГПСтаршини „Пластові Вісті“, в якому появлялися всі дальші постанови ГПС, що мають загально-обов'язуючу силу в Пласті. Всіх чисел „Пластових Віостей“ вийшло 7.

За новими організаційними приписами були переорганізовані всі країнові, обласні й місцеві пластові проводи. Крайові пластові Ради і Старшини були зарганізовані тільки в країнах з наявною більшою кількістю членства, а саме в американській і британській смугах Німеччини та в Австрії. У всіх інших країнах встановлено проводи у вигляді Уповноважених Головної Пластової

Старшини. Ця реорганізація — з ко- нечними для цього краївими й обласними з'їздами та загальними зборами станиць була закінчина в 1947 р. Організаційна схема СУП після тієї реорганізації виглядала так:

I. НІМЕЧЧИНА

а) Американська смуга.

Обов'язки Крайового Пластового Проводу виконувала Головна Пластова Рада і Старшина. Розбудовано Булави Головних Командантів: Пластунів і Пластунок, які взяли все- цло в свої руки ведення виховної пластової діяльності. В склад Булав уходили Референти поодиноких Уладів: УПН, УПЮ, УСП, потім і УПС. На місце Обласних Пластових Команд обрано Обласні Пластові Старшини. Коші перетворено в Станици, Ініціативні Пластові Гуртки зліквідовано, а на їх місце призначено одноособові місцеві пластові проводи у виді Уповноважених Крайової Пластової Старшини.

1. Область Ашафенбург.— Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обл. Пл. З'їздом 29.11.1947.: голова Михайло Бажанський, паланковий — Андроник Коцистянський, паланкова—Дарія Хухра, члени— Володимир Барагура і Антін Хухра.

2. Область Мюнхен: Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обласним З'їздом 18.4.1948.: Голова — Володимир Процюк, паланковий—Юліян Боднарук, паланкова—Фалина Любинецька, члени: Рома Дзюбинська, Василь Кунда та Віра Павликівська.

3. Область Регенсбург: Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обласним З'їздом 3.5.1947.; Голова—Михайло Іваненко, паланковий—Володимир Приймак, паланкова—Анастасія Смеречинська, члени: Володимир Книш, Сидір Комаринський, Михайло Наконечний, Мирон Утриско.

Пластові Станиці були зорганізовані:

1. Область Ашафенбург: Ашафенбург, Вісбаден-Кастель, Етлінген, Цуффенгаузен.

2. Область Мюнхен: Авгсбург, Бад Верісгофен, Берхтесгаден, Вайсенбург, Веярн, Ділінген, Мітенвальд, Мюнхен-Місто, Мюнхен - Фрайман, Новий Ульм.

3. Область Регенсбург: Байройт, Інгольштадт, Ляндсгут, Регенсбург.

Місцеві Уповноважені КПС були встановлені в місцевостях: Ельванген, Шютцен, Ерлянген, Ноймаркт Опф., Пфаркірхен.

Окрім того існували пластові осередки, в яких діяли тільки малі частини одного з Уладів і в них не було встановлених місцевих пластових проводів (Стефанськірхен, Ротенбург і ін.). Інші менші пластові осередки, положені близько більших осередків, були прилучувані безпосередньо до цих більших Станиць (Волькерінг до Регенсбургу і ін.).

б) Британська смуга.

Приноровлення до нових організаційних форм започатковано в брит. смузі Третім Кр. Пл. З'їздом 2.6.1947. у Гайденав у присяжності 27 учасників. Були заступлені осередки: Батторн, Білефельд, Галендорф, Гановер, Гайденав, Кіль, Любек, Міден, Мунстер і Оsnabрюк. Присяжний був теж член Булави ГКоманданта Пл-нів Теодосій Самотулка. З'їздом проводив Леонід Бачинський, секретарювала Надія Дячук.

Обрано Кр. Пл. Раду: голова—Леонід Бачинський, члени: о. Володимир Іващенко, Віра Мадяр, о. Осип Каменецький, Ірина Матла, Євген Целенський, Володимир Шехович, Мирон Заклинський, Надія Дячук, Степан Жмуркевич, Тадей Атаманюк.

До Перевірної Комісії обрано: Марко Бачинський, Михайло Демчишин, Теодосій Крупа.

КПРада призначила КПСтаршину в склад: голова — Леонід Бачинський—з уряду, як голова Ради, м-голови: Євген Целенський і Володимир Шехович, діловод організації—Ярослав Горта, діл. господарки—Теодосій Крупа, діл. зв'язку — Степан Жмуркевич. Діловодства Кр. Кмданта Пл-нів і Кр. Кмданки Пл-нок обняв сам голова КПСтаршини, а діловодство інформації й видань—Євген Целенський.

в) Французька смуга.

Найтяжчі в порівнанні з іншими смугами умовини життя й буття української еміграції у французькій смузі Німеччини були причиною того, що пластова діяльність на цьому терені почалася найпізніше, а саме згодом на початку 1947. р. в осередках: Фрайбург, Ванген, Ліндав, Фрідріхсгафен, Фішбах. Провід над пим краєм доручила Команда СУПЕ Романові Мариновичові, встановлюючи його в грудні 1946. р. своїм зв'язковим.

Обставини для праці були дуже несприятливі. Українська еміграція була розсіяна дрібними групами по різних місцевостях, що унеможливлювало організацію пластових частин. Майже цілковитий брак інтелігенції утруднював підшукування пластових провідників, так що часто доводилося допускати до пластової роботи особи зпоза Пласти. Тому й Пласт на пізньому терені за весь час його існування й досі не міг досягнути чисто пластових організаційних форм. Ці недоліки організаційної натури надолужував Крайовий Пластовий Провід інтенсивним наладнуванням міжнародних зв'язків із чужонаціональними скавтовими організаціями, чому сприяло прихильне ставлення до Пласти чужоземних скавтів, діяльних в апараті УНРРА, та саме географічне положення терену.

Ставлення французької окупаційної влади до Пласти було диктуване загально - політичним положенням. Вона узناєла в загальному Скавтинг ДІІ національностей, натомісъ не призначала подіноких національних скавтових організацій. Однак будьяких поважних перешкод в діяльності не було.

З важніших моментів організаційного порядку треба відмітити наступні:

В дніх 21. і 22. 5. 1947, відбулася у Фрайбурзі Бр. І-а Пластова Конференція при участі 17. представників таких осередків: Ванген, Ліндав, Равенсбург, Фішбах, Фрайбург і Фрідріхсгафен.

Проводив Конференцію Роман Маринович, його заступником був о. Ігнатій Галушка, — секретарювали Марта Роговська,

На Конференції узгіднено плани організації й діяльності в смузі та добрano співробітників Зв'язкового в особах: Ірина Зелена, Марта Роговська і Нестор Угера.

Дня 22.10.1947. встановила Гол. Пл. Старшина Романа Мариновича своїм Уповноваженим на французьку смугу Німеччини й затвердила по-тім на його пропозицію його співробітників в особах: Микола Осідач для справ пластунів і Марта Роговська для справ пластунок. Після виїзду цих співробітників із Німеччини їх пости остали необсаджені.

Французька окупаційна смуга була поділена ще на дві частини: південну і північну. Північна частина була відділена від полуночної так само, як і від інших окупаційних смуг і в'їзд до неї був дуже утруднений. Відносини, серед яких жила українська еміграція на пізньому терені були дуже невідрядні. Вона перебувала в чужих, переважно польських таборах, без провідників та без інтелігенції, дуже довго під загрозою примусової депатріації, без зв'язку з центральними українськими установами і поза обсягом українського організованого життя.

Щойно з початком 1948, р. зорганізовано на тому терені за почином Крайового Уповноваженого пластові частини в осередках: найзенав, Бад Крайцнах, Трієр.

ІІ. А В СТРІЯ

Також на терені Австрії припоро- влено пластове життя до нових організаційних форм. В продовж другої половини 1947 р. перетворено Копові Команди на Станичні Старшини, після чого відбувся в дніх 1. і 2.11.1947. в Ляндеку 4-ий Крайовий Пластовий З'їзд (називаний 2-им Крайовим Пластовим З'їздом), скликаний уже за новим статутом. На ньому були заступлені пластові осередки: Грац, Зальцбург, Інсбрук, Куфштайн, Ляндек і Форальберг. Учасники З'їзду з правом голосу (УСІ й УПС) — 72. З'їздом проводили: Володимир Гриньовський і Юліян Каменецький, секретарювали: Володимир Скоценко і Василь Паліщенко.

З'їзд обрав Крайову Пластову Раду в складі: голова Юліян Каменецький і члени: Григор Бобків, Емілія

Войнаровська, Марія Гриньовська, Ольга Дорожовська, Михайло Машовець, Мирослав Раковський, Петро Ракочий, Андрій Харак, Богдан Чайківський, Любомир Білик, Наталя Закидальська, Роман Сенчук, Володимир Скоцень, Ярослав Чума, Тарас Ключко і Василь Палленко.

До Перевірної Комісії обрано: Володимир Гриньовський, Наталя Лопатинська, Володимир Винницький—члени, і Володимира Падох і Володимир Ничай, заступники.

Крайовою Пластовою Радою була призначена дія 3.11.1947. Крайова Пластова Старшина в складі:

голова—Юліян Каменецький з уряду, як голова КПРади, 1-й заступник голови—Емілія Войнаровська, 2-й заст. голови—Богдан Чайківський, секретар—Іван Головінський, Крайовий Командант Пластунів—Григор Бобків, Крайова Команданта. Пластунок—Ірина Хойнацька-Чайківська, діловод господарки—Роман Сенчук, діловод організації і звязку—Мирослав Раковський, діловод фізкультури Любомир Білик, діловод інформації й видань о. Микола Комар.

8. Початок еміграції до країн нового поселення

Посторонній глядач міг би критично придивлятися цій метушливій розбудові пластової організації на теренах тимчасового побуту в Німеччині й Австрії, яка відбувалася так, немов би ця організація, її установи й членство мали на постійно, або принайменше на довший час оставати в цих країнах. Такому глядачу могла б видатися енергія, вłożена в цю організацію, даремно витраченим трудом, якого здобутки й так приречені на скоропостижну конечну ліквідацію. Але з пластового становища це виглядає інакше. Вважаючи Пласт школою життя,—не ціллю для себе, а засобом виховання і громадського вироблення, пластовий провід трактував це „майстрування ситуації“ з одного боку як пробу вміlosti для себе, а з другого боку як необхідну передумову для пластової виховної праці, яка не могла ждати стабілізації відносин і мусила вестися не-

гайно для добра молоді і для виконання основних завдань Пласту. Тому перспектива недалекого переселення в заморські країни ні на хвилю не спиняла ні організаційних заходів Пласту ні тим більше його виховної діяльності. А коли ця, спершу далека й неочеркнена перспектива стала з часом реальною дійсністю,—то це не тільки не спричинило заведених надій ані не викликало жалю за вложену працею,—але навпаки дало новий товчок до чергового „майстрування ситуації“, до наладнання організованого відпливу пластового членства з турнірів тимчасового побуту в Європі, впорядкованої ліквідації пластових частин, осередків і установ,—і пластового відновлювання пластової організації на нових місцях поселення.

Дивлячись сьогодні з перспективи часу на цей процес великого переселення, ми можемо з вдоволенням ствердити, що так постепenna ліквідація пластового життя на європейському суходолі, як теж його організаційний ріст в заморських країнах відбулися в повному порядку і за заздалегідь підготованим планом.

Дальша еміграція з Німеччини й Австрії почалася під кінець 1947 р.,—спершу поволі й майже непомітно, але з бігом часу прибрала на силі так, що в початках 1949 р. ця акція набрала масового характеру.

Головна Пластова Старшина засновувалася над майбутністю Пласти на у звязку з дальшою еміграцією і видала в цій справі 30.6.1948 офіційний комунікат. В ньому повідомлялося, що пластовий провід не буде переводити організованого переселення пластової молоді і пластових провідників, а навпаки, Пласт має діяти всюди там, де будуть існувати скupчення українських людей. Тому доручено так пластовий молоді, як і пластовим провідникам вклочитися в загальний процес дальшої еміграції. Натомість для відновлення пластової діяльності на нових теренах видано докладні організаційні інструкції: 1) про тимчасові організаційні напрямні для країн нового поселення і 2) Тимчасовий Правильник для (краївих) уповноважених ГІСтаршини. (8. 9. 1948.).

Період між закінченням організа-

ці за новими формами і початком масової еміграції, — тобто: кінець 1947 р., 1948-ий і половина 1949 р.— використано на поглиблення виховної діяльності з молоддю. На цей час припадає теж посилене видавнича діяльність пластового В-ва „Молоде Життя“ і розбудова господарських підприємств і установ СУП, які запевнювали Пластові фінансову базу.

В березні 1948 р. відбувся в Ашафенбурзі Пластовий Конгрес під гаслом: „В дальшу мандрівку—до Великої Мети!“

9. IV-ий Загальний Пластовий З'їзд 15–18 квітня 1949

Як свого роду організаційний підсумок німецько-австрійського періоду діяльності і як старт до дальшої праці на нових місцях поселення був заздалегідь підготований і переведений черговий, IV-ий Загальний Пластовий З'їзд у Штуттгарті-Цуффенгаузені в дніах 15–18 квітня 1949 р. В цьому З'їзді взяло участь 93 членів УПС, 64 членів УСП, 8 учасників без права голосу і постійних двох гостей,—разом 167 осіб, з того 157 з правом голосу,—з усіх трьох Зон Німеччини і з Австрії. З'їздом проводила Президія в складі: Почесний Голова З'їзу—Серій Лев, голова—Володимир Янів, члени: Юліян Каменецький, Богданна Салабан, Володимир Шехович, Дарія Мосора і Ярослав Терлецький. Секретарювали: Фалина Любинецька, Володимира Дереш і Богдан Ковч.

Організаційний стан СУП на день 31.1.1949 представлявся так:

Пластун Основник Українського Пластового Уладу: Олександр Тисовський.

Верховний Отаман Українського Пластового Уладу (Начальник Пластиун)—Северин Левицький.

Оба проглямовані Третим Загальним Пластовим З'їздом у Регенсбурзі 15.3.1947.

Центральний Пластовий Провід:

1. Головна Пластова Рада—обрана Третим Загальним Пластовим

З'їздом у Регенсбурзі 16.3.1947. (склад гляди вище.)

2. Головна Пластова Старшина:—призначена ГПРадою 16.3.1947. і доповнювана пізніше власними постановами на підставі уповноваження від ГПРади з дня 29.8 1948.

Склад: Голова—Атанас Фіґоль—з уряду, як голова ГПРади, 1-ий містоголова—Ярослав Рак, 2-ий містоголова Ганка Коренець, секретар—Осип Бойчук (від дня 9.4.1947), Головний Командант Пластиунів—Яро Гладкий, Головна Командантка Пластиунок—в. о. скм. Ганка Коренець (від дня 24.12.1947) діловод організації—Осип Бойчук, діловод господарки—вакат, діловод зв'язку—Роман Рогожа, діловод інформації видань—в. о. А. Фіґоль (від 1.1.1948). Головний Командант Пластового Сеніорату — в. о. Осип Бойчук (від 1.12.47).

3. Перевірна Комісія — обрана Третим Загальним З'їздом 16.3.1947 (гляди вище).

4. Центральні Пластові Установи:

а) Пластова Пресова Квартира, встановлена дня 4.9.1946. (не уконститувалася).

б) Пластова Господарська Квартира (первісно Пластова Господарська Рада) — створена дня 25.1.1947. Голова—Атанас Мілянич.

в) Центральна Пластова Каса: створена дня 8.2.1947. Керманич—Атанас Фіґоль, головний діловод—Атанас Мілянич.

г) Пластове Видавництво „Молоде Життя“—засноване в 1922 р., відновлене на еміграції в квітні 1948 р. Ліцензія і головний директор—Атанас Фіґоль.

д) „Пласт“—Українська Пластова Колонія, (перебрана Пластом дня 28.2.1948.) зареєстрована (в німецькому суді) кооператива з обмеженою відповідальністю в Авгсбурзі. Голова Надзвірної Ради—Атанас Мілянич. Дирекція—Ярема Весоловський, Ярослав Андрухович.

е) „Пласт“ — кооперативат а б о р о в а з відповідальністю уділами заснована 1946 р.—Регенсбург (з крамницями: Регенсбург, Ноймаркт-Опф. і Байройт) Голова Надзвірної Ради — Северин Левицький, Дирекція: Володимир Дармохвал,

Роман Клос, Микола Кавка, Богдан Мельник.

3) Пластове Філятелістичне Бюро—Мюнхен створене дnia 31.12.1947 керівник — Яро Гладкий (від 15.11.1948.).

Організація терену

I. НІМЕЧЧИНА

a) Американська смуга

Крайовий Пластовий Прорід:

Його творила сама ГПРада, Старшина та Перевірна Комісія. Терен американської смуги був поділений на три області:

а) Ашафенбург: Обласна Старшина, обрана 29.11.1947, голова—Михайло Бажанський, Паланковий—Андронік Копистянський, Паланкова—Дарія Хухра, члени: Антін Хухра і Володимир Барагура.

б) Мюнхен: Обласна Старшина обрана 18.4.1948: голова—Володимир Процюк, Паланковий—Юліян Боднарук, Паланкова Фалина Любінецька, члени: Рома Дзюбинська, Василь Кунда, Віра Павликівська.

в) Регенсбург: Обласна Старшина обрана 15.5.1948.: голова—в. о. Мирон Утриско (від 25.11.48), Паланковий—Ярослав Кужиль, Паланкова — Дарія Бойчук, члени: Михайло Бойко, Володимир Кніп, Тиміш Білостоцький, Микола Світуха.

Пластові Осередки (Пл.О.)

а) Область Ашафенбург:

1. Станіця Ашафенбург: Станична Старшина, обрана 24.5.1948: Голова—Володимир Масюк, Кошовий—Ivan Лещишин, в. о. кошової—Софія Крушка, члени: Антін Хухра, Микола Андрейко, Володимир Барагура, Степан Сулик.

2. Станіця Етлінген: Станична Старшина, обрана 7.12.1948.: Голова Віталій Турчик, в. о. кошового Степан Дроzdовський, кошова—Марія Павлишин, члени: Іван Зубенко, Богдан Козак, Михайло Барабаш.

3. Станіця Цуфенгаузен: Станічна Старшина обрана 9.5.1948.: Голова—Микола Ценко, в. о. кошового о. Петро Будний, в. о. кошової—Степан

панія Квасовська, члени: Юрій Стефанівський, і Богдан Турченюк.

Окрім цих трьох станиць існують на терені області ще пл. осередки: Корбах і Корнберг, в яких існують невеликі частини і в яких немає встановлених місцевих пл. проводів.

б) Область Мюнхен:

1. Пл. О. Авгсбург, пізніше: Ляйпгайм: Місц. Упов.—Степанія Буцик, призн. 30.11.1948.

2. Станіця Берхтесгаден: Станична Старшина обрана 1.7.1948.: Голова—Юрій Федорович, в. о. кошового вакат, в. о. кошової—Марія Козак, члени: Іван Лотоцький, Неонія Мерена.

3. Станіця Вайсенбург: Станична Старшина 26.6.1948: Голова—Дмитро Мицкі, в. о. кошового — Ярослав Лабка, кошова — Ярослава Лабка, члени: Микола Михович, Михайло Сендецький та Василь Щебівалок.

4. Станіця Веяри: Станична Старшина обрана 17.1.1948.: Голова—Роман Загайкевич, після його виїзду в. о. Іван Росткович, члени: Роман Вергун, Степан Ганкевич, Ірина Островська, Богдан Ухач.

5. Пл. о. Діллінген: Місц. Упов. Ярослав Кришталович, призн. 25.1.1949 Співробітник: Богданна Салабан.

6. Пл. О. Ельванген-Ягст: Місц. Упов. — Ярослав Кокорудз, призн. 10.1.1948.

7. Станіця Мітенвальд: Станична Старшина обрана 14.12.1947.: голова — о. Богдан Смік, кошовий—Олександер Бережницький, кошова—Ірина Кравців, члени: Петро Рогатинський, Оксана Заяць.

8. Станіця Мюнхен-Місто: Станична Старшина обрана 29.1.1948.: голова — Володимир Процюк, в. о. кошової—Дарія Мосора, в. о. кошового—Ярослав Рубель, члени—Василь Кунда, Віра Павликівська.

9. Станіця Мюнхен - Фрайман: Станична Старшина обрана 10.4.1948.: голова—Ляріон Домбчевський, кошовий—Богдан Чехут, в. о. кошової—Анна Домбчевська, члени: Володимир Комісар, Осип Степура, Степан Борик, Ольга Ляш, Ярослава Параходняк.

10. Пл. О. Новий Ульм: Місц. Уповн.—Лонгин Шанківський. Від листопада 1948. Марія Масюк.

11. Пл. О. Пюртен: Місц. Уповн.—Марія Щапчин, призн. 28.2.1949.

На терені області Мюнхен існує ще пл. осередок Стефанськірхен біля Розенгайму, де існує невелика пл. частинка і де немає встановленого місцевого пл. проводу.

в) Область Регенсбург:

1. Станіця Байройт: Станична Старшина: голова—о. Іван Прокопович, кошовий—Євген Зубальський, кошова—Ярослава Ціханська, члени: Володимир Дармохвал.

2. Пл. О. Ерлянген: Місц. Уповн.—Євген Храпливий, призн. 16.6.1947.

3. Станіця Інгольштадт: Станична Старшина обрана 26.7.1947.: голова—Роман Олесницький, в. о. голова і кошовий—Михайло Лялька, в. о. кошової—Марія Ковалець, члени: Юліан Кручовий, Мирон Левицький.

4. Станіця Ландсгут: Станична Старшина обрана 13.4.1948.: голова—Іван Гаврилів, кошовий—Ярослав Бойдуник, в. о. кошової—Ірина Гаврилів, члени: о. Дядько Микола, Ярослав Баглай, Роман Грабець, Богдан Ластавецький.

5. Пл. О. Ноймаркт-Офф: Місц. Уповн.—Іван Крамарчук, від 10.1.1948. Євгенія Козьолковська від 19.2.1949.

6. Пл. О. Пфаркірхен: Місц. Уповн.—Микола Ромах, призн. 16.7.1947.

7. Станіця Регенсбург: Станична Старшина обрана 29.6.1948.: голова—Зенон Корчинський, кошовий—Юрій Яримович, кошова—Анастасія Смеречинська, члени: Марія Мудрик, Ірина Любчак, Володимир Мельник, Теофіль Пашківський, Дмитро Петров.

б) Британська смуга.

Крайовий Пластовий Провід

1. Крайова Пластова Рада:— обрана Крайовим Пл. З'їздом у Горнебурзі 4.2.1949.:—голова—Володимир Шехович, члени: Олег Волянський, Володимир Ерденбергер, Сергій Іллюк, о. Осип Каменецький,

Ірина Матла, Іван Костюк, Василь Плющ, Володимир Помірко, Антін Шутка.

2. Крайова Пластова Старшина:—призн. КПРадою 4.2.1949.: голова—Володимир Шехович з уряду як голова КПР; секретар—Антін Шутка, Командант Пластувів — Теодосій Крупа, Командантка Пластунок — Ірина Матла, Командант УПС—в. о. Олександр Матла.

3. Переїрна Комісія: голова—Марко Бачинський, члени: Леонід Бачинський, Михайло Демчишин, заступники: Михайло Поточняк, Іван Галій.

Пластові Осередки

1. Пл. О. Бравнішвайг: Місц. Уповн.—Микола Андрухів, призн. 25.9.1948.

2. Станіця Гайденав: Станична Старшина обрана 30.10.48.: голова—Михайло Демчишин, кошовий—Михайло Данкевич, в. о. кошової—Ореста Помірко, члени: Володимир Помірко, Володимир Кальваровський.

3. Пл. О. Галендорф: Місц. Уповн.—о. Осип Каменецький, призн. 25.9.1948.

4. Станіця Гановер: Станична Старшина обрана 10.10.47.: Голова—Олександр Матла, кошовий—Теодосій Крупа в. о. кошової Міліца Пасічняк, члени: Ірина Матла, Мирон Кірilenko, Нестор Левицький.

5. Пл. О. Геттінген: Місц. Уповн.—Іван Галій, призн. 25.9.1948.

6. Пл. О. Годенав: Місц. Уповн.—Сидір Івасиків, призн. 25.9.1948.

7. Пл. О. Еррель: Місц. Уповн.—Володимир Ерденбергер призн. 25.9.1948.

8. Пл. О. Райн: Місц. Уповн.—Олег Волянський, призн. 25.9.1948.

Плинні осередки в переходових еміграційних таборах:

1. Венторф — Місц. Уповн. Іван Костюк призн. 25.9.1948.

2. Фаллнгбостель: Місц. Уповн. Ксаверій Уласевич, 15.12.1948.

В стані організації пластові осередки:

1. Бургдорф: Місц. Уповн. Михайло Поточняк, призн. 15.12.1948.

2. Верден — і — 3. Фленсбург, — в яких не встановлено місцевих пластових проводів ізза браку відповідних пластових провідників.

в) Французька смуга.

Крайовий Пластовий Провід:

Крайовий Упов. — Роман Маринович, призн. 27.10.1947. Його співробітники: Микола Скаб, — діл. господарки, Олександер Соколішин — діл. зв'язку, Вадим Стельмахів — секр.

Пластові Осередки

1. Ванген: Провід: Нестор Угера, Мирослав Безушко та Осип Диба.

2. Гнайзенав: обіймає місцевості: Гнайзенав, Бад Крайцнах і Трієр, — Провід: Богдан Білашевський.

3. Фрайбург-Бр. Провід: Роман Маринович, о. Ігнатій Галушка, Микола Скаб, Богдан Роговський.

ІІ. А В СТРІЯ

Крайовий Пластовий Провід

1. Крайова Пластова Рада: обрана Другим Крайовим Іл. З'їздом у Ляндеку дні 2.11.1947.: голова — Юліан Каменецький, містоголови: Григорій Бобків і Михайло Машовець, секретарі: Володимир Скоценев і Василь Паліненко, члени: Емілія Войнаровська, Мирослав Раковський, Марія Гриньовська, Богдан Чайківський, Ольга Дорожковська, Петро Ракочій, Андрій Карак, Любомир Білик, Наталія Закидальська, Роман Сенчук, Ярослав Чума, Тарас Ключко. До квітня 1939 вийшли на нові місця поселення: Емілія Войнаровська, Мирослав Раковський і Андрій Харак.

2. Крайова Пластова Старшина: призн. КПРадою 3.11.1947.: голова — Юліан Каменецький з уряду, як голова КПРади, заступник голови — Богдан Чайківський, урядуючий заступник голови і в. о. голови рівночасно Кр. Командант Пластунів — Григорій Бобків, Крайова Командантка Пластунок — Ірина Хойнацька — Чайківська, секретар — Іван Головінський, діловод господарки Роман

Сенчук, діловод фізкультури Любомир Білик.

Дня 6.2.1949. КПРада покликала на діловода фінансів Осипа Ліщинського, на діловода інформації й видань Романа Сенчука, а на діловода зв'язку і діловода УПС Юрія Цегельського. Діловодство видань веде о. Микола Комар.

3. Переїрна Комісія: обрана 4-им Крайовим Іл. З'їздом 3.11.1947.: урядуючий заст. голови Наталія Лопатинська, член: Володимир Винницький, заступники: Володимира Падох і Володимир Ничай. Голова Переїр. Комісії Володимир Гриньовський помер 31.7.1948. Дня 6.2.1949. КПРада призначила в. о. голови Володимира Ничая, членами Наталію Лопатинську і Володимиру Падох. На заступників покликано й подано письмово до апробати повноправним пластунам в Австрії Володимира Білецького, Ольгу Волошук і Романа Тилянського.

Пластові Осередки

(1) Станиця Віллях. Станична Старшина обрана на початку 48 р.: голова Мирослав Чорний, в. о. кошового — Сергій Заполенко, в. о. кошової — Лідія Толстов, секретар Олег Шиманський, член — Олекса Купчак.

(2) Станиця Грац. Станична Старшина обрана 11.4.1948.: голова — Михайло Машовець, члени: Михайло Белендюк, Ігор Каменецький, Тарас Ключко.

(3) Станиця Куфштайн. Станична Старшина обрана 27.4.1948.: голова і кошовий — Петро Гресько, заст. голови — Роман Сенчук, кошова — Марта Осадца, секретар — Ярослав Улицький, діловод господарки — Ярослав Василів і діловод інформації — Роман Тилянський. В січні 1949 стан Станиці змалів до половини з уваги на війзд до Аргентини.

(4) Станиця Ляндек. Станична Старшина обрана 27.2.1949.: голова — Григорій Бобків, заст. голови — Іван Головінський, кошовий — Богдан Чайківський, кошова — Марія Завадівська, діловод господарки — Іван Дорощак, діловод інформації й видань Володимир Бакалець, писар — Володимир Маєвський, обозний — Іван Декайлло.

(5) Станиця Зальцбург: Станична Старшина обрана в половині 1948 р.: голова—Юліян Каменецький, в. о. кошового—Роман Міхняк, в. о. копшової—Володимира Падох, члени—о. Микола Комар як діловод інформації видань, Войнарівський діловод господарки.

(6) Станиця форарльберг: Станична Старшина обрана 17.4.1948.: голова—Володимир Скоцень, заст. голови—Олена Носковська - Гірняк, кошовий—Володимир Скоцень, (від 27.11.1948,—перед тим—Олекса Коржанівський), кошова—Наталія Закидальска, писар—Роман Татарський, (від 1.6.1948.—Олекса Коржанівський, покликаний головою), діловод господарки—Володимир Білоус, діловод інформації видань—Володимир Ничай, діловод фізкультури—Зиновій Томків.

Іл. Осередок Інсбрук розв'язано постановою КПСтаршини з 5.2.49., а поодиноких його членів влучено до Станиці Ляндек.

10. Передбачаючи майбутнє

Найважливішою організаційною постанововою IV. З'їзу була ухвала про побудову Центрального Пластового Проводу. Досвід минулого виказав, що рівнечасне виконування обов'язків Головної і Крайової Старшини для чисельно найсильнішого краю не вказане. Велике розпорощення членства по різних країнах усіх континентів диктувало зокрема необхідність створення окремої Головної Пластової Старшини, яка охоплювала б цілість пластового життя в світі і не була в'язана проблемами одного тільки краю. Одноголосна ухвала З'їзу звучить:

„Загальний З'їзд Союзу Українських Пластунів з участю представників усіх його Крайових Пластових Організацій, як найвище законодатне тіло Українського Пластового Руху на чужині, зібраний у Штуттгарті-Цуффенгавзені в дніах 15-18. квітня 1949 р.,

I. стверджує:

1. що відновлений на I-ому Загальному Пластовому З'їзді на

чужині дня 7.10.1945. „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ перемінено рішенням 3-го Загального Пластового З'їзу в Регенсбурзі з дня 16.3.1947 на „Союз Українських Пластунів“,

2. що Центральним Проводом Союзу Українських Пластунів стала на підставі рішення 3-го Загального Пластового З'їзу Головна Пластова Рада та її виконавчі органи з Головною Пластовою Старшиною на чолі,

3. що права й обов'язки Головної Пластової Ради і Головної Пластової Старшини передав 3-ий Загальний Пластовий З'їзд на час до наступного Загального З'їзу Крайовий Пластовий Раді і Крайовий Пластовий Старшині американської смуги Німеччини.

З уваги на змінені умовини,

щоб: зберегти надалі ідеїну й організаційну єдність Союзу Українських Пластунів та його одностайну презентацію,

щоб: забезпечити законність Центрального Пластового Проводу на чужині і його виконавчих органів,

щоб: використовувати набутий досвід і справляти виховну пластову діяльність,

II. постановляє:

1. обрати на цьому З'їзді, як Центральний Пластовий Провід на чужині, Головну Пластову Раду, зложену з 35 членів і 10 заступників із правом дальнішого доповнення власного складу не більше, як 10 ма членами,—на час до наступного Загального З'їзу Союзу Українських Пластунів,

2. передати Головній Пластовій Раді на час до наступного Загального З'їзу права Загального З'їзу Союзу Українських Пластунів,

3. передати Головній Пластовій Раді обов'язок виконання йнтерпретації постанов цього З'їзу,

4. уповажнити Головну Пластову Раду творити власними

постановами відповідалальні перед нею виконні органи з Головною Пластовою Старшиною на чолі,

5. упovажнити Головну Пластову Раду визначувати край і місце будучого своєgo осідку та осідку Головної Пластової Старшини залежно від обставин,

6. зобов'язати Головну Пластову Раду скликати наступний Загальний З'їзд Союзу Українських Пластунів не пізніше 3-ох літ та встановити спосіб його скликання та місце відбудуття.“

До Головної Пластової Ради обра но: головою Сірого Лева і таких членів: Бажанський Михайло, Бачинський Леонід, Бобків Григор, Богацький Іван, Бойчук Дарія, Бойчук Осип, Весоловський Ярема, Гірняк Никифор, Гладкий Ярослав, Горохович Антоніна, Дармохвал Володимир, о. Івашко Володимир, Каменецький Юліян, Клос Роман, Коренець Анна, Кульчицький Євген, Маринович Роман, Масюк Володимир, Мілянич Атанас, Мосора Дарія, Мудрик Марія, Палій Кекілія, Рак Ярослав, Савчак Володимир, Сала бан Богданна, о. Смік Богдан, Старосольський Юрій, Терлецький Ярослав, Турчик Віталій, Фіголь Атанас, Храпливий Євген, Чайківський Богдан, Шехович Володимир, Янів Володимир, Янів Софія. Заступники: Бережницький Олександер, Івахнюк Антін, Копистянський Андронік, Кравців Ірина, Маркус Василь, Матла Ірина, Хойнацька Ірина, Шарко Тереза, Шафранська Марія, Якем чук Роман.

Головна Пластова Рада уконституувалася так: заступники голови: 1-ий—о. Володимир Івашко, 2-ий Юрій Старосольський, секретарі: Со фія Янів і Антін Івахнюк.

ГПРада призначила негайно свій виконні орган — ГПСтаршину в складі: голова — Атанас Фіголь, 1-ий заст. голови — Ярослав Рак, 2-ий заст. голови і Гол. Кмдант Пластунів — Яро Гладкий, 3-ий заст. голови і Гол. Кмдантка Пластунок — Ільона Палій, секретар і діловод організації — Осип Бойчук, діловод господарки — Атанас Мілянич, діловод інформації й ви дань — в. о. голова ГПС.

Перевірну Комісію встановила ГПРада в складі: голова — Марія

Шафранська, члени: Ярема Весоловський, Іван Манастирський і о. Богдан Смік.

Рівночасно зі Загальним З'їздом відбувся Крайовий З'їзд американської смуги, який обрав свою окрему КПРаду під головством Ярослава Рака.

ПРОЦЕС ЛІКВІДАЦІЇ

Негайно після IV-го З'їзду почався процес масового переселення так пластової молоді як і провідників. ГПРада вспіла ще перевести 3-4 вересня 1949 свою звичайну сесію в Кіферсфельден, після чого довелося скоріми кроками ліквідувати пластовий стан посідання в Європі.

В Австрії зліквідовано КПСтаршину з днем 13.12.1949, а провід краю перешов у руки уповноважених ГПС в особах (по черзі): Любломира Білика, Бакальця, Михайла Василика. З виїздом цього останнього залишилося було в Австрії так мало пластової молоді, що цей терен належало було зліквідувати як окремий край в організаційній структурі СУП. Тільки з уваги на надходяче Джемборе 1951 р. ГПСтаршина оставила ще в Австрії КПШрівід, іменуючи 6.8.1950. своїм уповноваженим Михайла Турка.

Дня 6.5.1950. зліквідовано КПШрівід у французькій смузі Німеччині і прилучено її терен до американської смуги.

Британська смуга відбула ще дня 20.11.1950. свій 5-ий Крайовий З'їзд. Приявних було всього 12 сеніорів і 2 представників ГПС. Предсідником З'їзду був О. Волянський. З уваги на близький виїзд так пл. провідників як і молоді З'їзд не обрав уже нових органів, а тільки ГПС призначила своїм уповноваженим В. Шеховича, який мав діяти при допомозі дотогочасних членів ГПС як своїх співробітників,—до часу їх виїзду. В. Шехович був звільнений зі свого посту 6.6.1950. з уваги на близький виїзд, а рівночасно був іменованій уповноваженим ГПС А. Шутка. Дня 29. 10.1950. цей останній теж був звільнений і виїхав до США. Британська смуга з існуючими ще

осередками: Гайденав, Гановер, Мунстер, Райнс і Зедорф була прилучена до американської смуги.

КПСтаршина в америкі, музі пестала існувати а й місце зайняв уповноважений ГІС Ю. Боднарук.

Дуже швидке темпо еміграції і повязана з тим ліквідація таборів ДІС і переношення останків їх мешканців на нові місця викликали повну неможливість вдержати діяльність пластових осередків або творити нові. Непевність щодо можливостей виїзду оставшої ще пластової молоді утруднює встановлення числа тих, що на постійне або принайменше на довший час остануть в

Німеччині. Щойно закінчення еміграції в 1951-52 р. даст змогу впорядкувати оставших в Німеччині членів СУП як менш-більш постійне ядро. Так, як справи сьогодні показують, остануть тут найправдоподібніше тільки дуже малі числом а за те дуже порозкидані пластові скupчення з понад п'ятьтисячного максимального стану членства СУП в рр. 1945-51 в Німеччині і Австрії сьогодні остають ще в цих двох краях приблизно дві сотні. Президія ГІС ще діє в Мюнхені, але усі ділові аганди переняла з днем 1. жовтня 1951 ділова Головна Пластова Старшина з осідком в Дітройті США.

Тарас Ліськевич

Пластова видавнича діяльність в рр. 1945-51

Перші початки

Відновлення Пласти на еміграції в жовтні 1945 р. поставило його провідників перед важкою перешкодою, що нею був повний брак пластової літератури. Не було ніяких—дослівно ніяких—матеріалів, що могли б допомогти впорядникам і виховникам в їхній роботі. Пекучій потребі видати чи перевидати бодай основні речі стояли на перешкоді післявоєнні технічні труднощі: величезний брак паперу, брак друкарень, а далі конечність одержати на кожний друк відповідну ліцензію окупаційних властей. Томуто легше було писати інструкції про видавничі справи (Обійтник СУПЕ ч. 2/45) ніж видати щонебудь.

Першою ластівкою пластового видавничого руху являється цикльостилевий журнал „СКОБ“ — часопис пластового коша в Карльсфельді б. Мюнхена (листопад 1945). — Щойно в грудні того ж року виходить у світ друковане особливо фототехнікою, перше число „Молодого Життя“ з датою січень 1946 р. (Різдво). Підписаний як видавець: СУПЕ, як

редактор: Редакційна Колегія. На ділі редактором, секретарем, машиністкою, зефером, метрампажем а навіть „лобігущим“ в одній особі був — інж. Євген Кульчицький.

В другому числі „Молодого Життя“ 1946 стрічасмо вже 12 назв нових цикльостилевих видань, з яких треба відмітити перших сім випусків „Записки Українського Пласти“ і перший пластовий календарець 1946 (друком). В цей спосіб постають перші спроби бодай частинно заохочити виховників у потрібні матеріали.

Другий З'їзд в квітні 1946 присвячує 8-10 точки своїх постанов саме видавничим (і пропагандивним) справам. Але де не перешкоджає, що чергове число „Молодого Життя“ (четверте) виходить аж на прикінці 1946 р. і, на якийсь час, як останнє.

Видавничий Відділ Кооп. „Пласт“

Новиною в останньому (четвертому) числі „Молодого Життя“ з 1946 р. та, що його фірмує вже Видавничий

Відділ кооп. „Пласт“^{*)} в Байройті. В цей спосіб СУПЕ передає видавничу справу окремій торговельній клітині, що постала з ініціативи пластунів (передовім сен. В. Дармохвала) і була ведена і піддержува на майже виключно пластовими силами. Цей факт вказує на те, що вже тоді стала ясною потреба окремого видавничого підприємства, яке занялося б чисто технічною справою друку, а також торговельною сторінкою розпродажі і фінансування. Та мимо того саме з тим числом (четвертим) „Молоде Життя“ перестало виходити.

Щойно в липні 1947 під час Ювілейного Свята Весни в Міттенварльді появляється новий журнал пластового юнацтва „На слід“ за редакцією сен. Богдана Кравцева. З формально-правніх оглядів цей журнал фірмованій як додаток до політичного тижневика „Час“, що появляється тоді в Фюрті. По суті журнал „На слід“ був фінансований і адміністрований виключно кооп. „Пласт“. — В тому часі появляються перші друковані брошюри: „Скавтська метода“ (переклад з англійського) і др. М. Шлемкевич „Прогулька до великої столиці“ — гутірки приvatрі про світогляд і характер. (На згадку заслуговують ще видання кооп. „Пласт“ — пластових звичайних і святочних карток, значків, пластових відзнак, та пропам'ятних жетонів на Ю.С.В.).

Управа кооп. „Пласт“, а теж і Пластова Господарська Квартира бачать виразно, що лучити видавничу справу з іншою торговельною діяльністю (передовім торгівля споживчими артикулами) не можливо. Також звуження видавничого відділу кооп. „Пласт“ виключно до пластових видань з погляду рентабельності не дастися втримати. І тому в ч. 7 „На слід“ наполягаємо на дві замітки, які вказують на дальші намагання поставити видавничу справи на відповідній платформі:

Перша: повідомляється про те, що адміністрацію всіх видань перебирає новостворена „Висилкова Станіця“

^{*)} До чергового числа П.Ш. підготовляється звідомлення про діяльність кооп. «Пласт» в рр. 1946-1950.

ця^{**)}) кооп-ви „Пласт“ з осідком в Авгсбурзі.

Друга: повідомляється про випуск згл. підготовку до друку книжок не пластового характеру. Поруч дітчої літератури („Казка про ведмедя ласуна“) кооп. „Пласт“ — при фінансовій допомозі кооп. „Праця“ (Байройт) почала і закінчила видання англ.-укр. (однотом.) і укр.-англ. (дво-том.) словника Лева-Вербянного. (По нинішній день це єдиний на світі укр.-англ. словник такого формату).

Восьме число „На слід“ за березень 1948 — є останнім. В ньому за-повідається відновлення журналу „Молоде Життя“.

Інші видавничі прояви 1946-48

В Німеччині: поруч цілого ряду цикльостилевих видань гуртків, куренів, кошів, чи осередків згл. принародних одноднівок, з'їздових бюлєтенів і т. д. треба згадати дуже цікаво редаковані журнали „Пластун“ і „Новак“ за ред. і техн. оформленням сен. М. Григорієва в Авгсбурзі.

В Австрії: теж поруч різних видань на цикльостилю — друкований двотижневик (4-8 сторін) „СКОБ“ в Зальцбурзі.

В Італії: „В дорогу“ — цикльостилевий журнал пластунів в таборі полонених б. вояків Дивізії „Галичина“ — в Ріміні.

^{**)} «Висилкова Станіця» діяла короткий час як: «Українська Пластова Колонія — УПК» — зареєстрована судово кооператива з обм. відп. уділами в Авгсбурзі. В липні 1948 відлучено «Висилкову Станіцю» і від кооп. «Пласт» і від «УПК» і перетворено в самостійну клітину СУП під назвою «Молоде Життя» — видавництво і висилкова книгарня, про що мова дал. «УПК» переіменовано на «Пласт» — Українська Пластова Колонія к. з. о. в. у. (по німецькі: «Plast» — Ukrainische Pfadfinder Kolonie e. G. m. b. H.) перенесено в 1949 р. до Мюнхена і зіквідовано в червні 1951 р. Під цею фірмою не ведено ніякої діяльності, вся була тільки готовою легальною формою на случай, коли б господарську і зокрема видавничу діяльність СУП треба було легалізувати перед німецькими чинниками.

Постання Видавництва „Молоде Життя“

Для провідних кругів Пластового Руху було ясним, що таке розпорішення пластових видавничих намагань обумовлене дотепер повоєнними, комунікаційними, поштовими і іншими технічними обставинами на довшу мету не дастесь вдергати. Всім було ясно, що такий стан тільки зітдає масу духової і матеріяльної енергії а його висліди дуже мізерні й незадовільні.

Тому ГПС рішила: 1) здобути свою власну ліцензію на видавництво, щоби унезалежнитися під формально-правним оглядом, 2) зосередити технічно усі видавничі починання друком, 3) відокремити видавничу діяльність від кооп. „Пласт“ — створенням пластового видавництва, як окремої господарської клітини.

В квітні 1948 р. дістає СУП власну ліцензію (на ім'я д.р. А. Фіголя) на ведення видавництва „Молоде Життя“ з осідком в Авгсбурзі. Як перший випуск нового видавництва появляється друге число „Молодого Життя“ — за травень в дуже гарному оформленні і багато ілюстроване (аж до березня 1949 р. за редакцією сен. Б. Кравцева). Чергове число — перше (за квітень) т.зв. конгресове — появляється з технічних причин пізніше другого, вже по валютовій реформі.

Валютова реформа примусила перевести усі господарські клітини СУП відповідно до нових економічних обставин Німеччини. Усе треба було починати дослівно „з порожньою кишенею“, але — рівночасно — стабільність валюти дала основи для нормальної господарської діяльності.

Появляється Ю. Старосольського „Велика гра“. — Завдяки організованому включенням в акцію разпродажі „Лісових Чортів“ книжка повертає до трьох місяців повністю всі кошти продукції. Це уможливлює випуск друком конгресових матеріалів (як „Записки Українського Пластуна“ чч. 16-19) і далішу періодичну появу журналу „Молоде Життя“. Кризу переборено. В одному з чергових чисел „М.Ж.“ заповіджено випуск шести зошитами основної книги скавтування: Білі — „Скавтінг“

для хлопців“, і до березня 1949 появляються чотири зошити. Що більше, з 1 січня 1949 появляється ілюстрований журнал української родини „Життя“, що на той час є одноким ілюстрованим виданням для ширшої публіки.

Ідея видавання „Життя“ зродилася зарівно з ідейних як і чисто торговельних міркувань. Щоби втримати рентабельність в-ва треба було збільшити до певного мінімуму його обороти. За допомогою виключно пластових публікацій цього не можна було сяягнути; пластуни були вже так обтяжені різними матеріальними тягарями і було їх відносно так мало, що в-во мусило шукати поширення своєї клієнтілі поза Пластом. (Цій самій цілі служила теж і висилкова книгарня „М.Ж.“). З другої сторони відчувалася пекучча потреба журналу для родин поставленого під кожним оглядом на відповідному поземі. Розпродажу першого числа під гаслом: „Бій за „Життя“!“ — проведено з великим успіхом, завдяки інтензивному включенням майже всіх без винятку пластових осередків. Це уможливило появу дальших ще трьох чисел.

Перші труднощі

В той час уже повністю видно наслідки масової еміграції до заморських країв. Табори порожніють, перестають існувати і цей процес ліквідації українського життя в Німеччині і Австрії триває по нинішній день. Сьогодні переживаємо його останню фазу.

Процес масової еміграції викликає першу дуже поважну крізу у В-ви. Зв'язок зі станицями, кольпортерами і відборцями постійно переривається. Тисячі примірників журналів („Життя“ і „Молоде Життя“) та інших видань пропадають в дорозі або повертаються назад до В-ва. Грошові розрахунки щораз рідкі і неперіодичні. Заморський апарат ще не наладнаний. А тут до викуплення в друкарні і переплетні пластовий співавтор „В дорогу“, „Скавтінг“ для хлощів“, англійська брошуря (в друку)... В-во змушене з квітнем 1949 припинити появу обох місячників і оглядатися за будьяким виходом з критичної ситуації.

Видання ЕУ

Були дві можливі розв'язки: припинити всяку діяльність і „ждати на країні часи”, або — помимо всіх ліквідаційних настроїв у Німеччині й Австрії і неналаднання життя в країнах нового поселення — почати нову інтенсивну акцію. Вибрано цей другий шлях, при чому — ясно — цією акцією могло бути тільки якесь загальне велике видання. Тому пропозиції НТШІ в справі видання „Енциклопедії Українознавства“ після декількох тижнів спільніх перетрактацій принято. В тво як основу для своєї дальшої діяльності. Умову з НТШІ підписано в квітні 1949 і вже в травні появляється проспект ЕУ. Організацію продукційного і дистрибуційного апарату уможливила невелика позика, що Її вже до кінця 1949 р. можна було сплатити. Завдяки дуже інтенсивній акції продовж чергових місяців сьогодні, коли друкуємо отсі рядки, закінчується друк чотирнадцятого зошита ЕУ. Немає ніяких розумних причин, які ставили б під сумнів появу останнього — п'ятнадцятого зошита ЕУ в найближчому часі.

На нових шляхах

Приняттям видання ЕУ в програму своїх праць В-тво МЖ не тільки перебороло свою першу крізу, але стало виразно на єдино правильне становище загального українського в-тва (що зовсім не заперечує його пластового характеру).

Закінчено усі започатковані і заплановані дотепер видання за винятком англійської брошури про Україну і Пласт (і то тільки через брак — по нинішній день — її мистецького оформлення); відновлено видавання журналу „Молоде Життя“ якого три останні подвійні числа в 1950 р. появлялися були вже в Торонто; завдяки різким догідним фінансовим домовленням з різними установами згл. людьми з'явилися ще такі важливі видання: Леонід Бачинський — „Перші кроки“ — підручник для праці серед новацтва; Альманах Ради Фізичної Культури; „Записки Українського Пластун“ чч.: 15, 20, 21, 22; Володимир Янів — промова на академії Шуха; Ярослав

Падох — промова на смерть Гасина; Володимир Янів — „Шляхи“ — поезії; Ярослав Падох — „Нарис історії українського карного права“; Юрій Шерех — „Нарис сучасної української літературної мови“; три числа відновленого журналу „Пластовий Шлях“. — В друку: Володимир Кубійович „Карта національних відносин Галичині“; Теодосій Самотулка — „Отрок“ — історичні гри для новацтва. (Так отже всі пластові публікації, які були готові до друку побачили світло денне!).

Не від речі що буде відмітити видання цілого ряду святочних карток, календарців а далі: каталогу книжок висилкової книгарні „МЖ“, пластову виказку, гербові марки, касову книгу, пластову службову книжочку. — Це все технічно-організаційні середники далекосяглої ваги.

Керівництво і персональні справи

Видавництво „Молоде Життя“ було і є виключно власністю Союзу Українських Пластунів. Як окрема господарська одиниця підлягає воно единому керівництву, що його встановлює ГПС (зраз під кермою голови, як в. о. референта преси і видань).

Персональний склад працівників складався майже виключно з пластунів, або членів Пластприєту. Цей склад підлягав теж впливам масової еміграції і мінявся в дуже швидкому темпі, що мусіло мати свої скідливі наслідки для нормальної дії видавництва.

Платні персоналу, — які завжди трималися границь мінімуму екзистенції в господарських умовах Німеччини, — встановлювало керівництво В-тва, з тим, що платні для членів ГПС, якщо вони працювали заробітково в В-тві, затверджували Президія ГПРади.

Контроль — звітність

Контролю над всією діяльністю В-тва МЖ, окрема його книговедення, виконували завжди найвищі контрольні органи Союзу Українських Пластунів. Від 1949 року контрольна комісія в складі: Марія Шаф-

ранська — голова, Ярема Весоловський, Іван Манастирський, Микола Плавюк — члени (пей останній через свій скорій виїзд до Канади до течер безпосередньої участі в контроллях не брав). Допоміжними в контролі були фахівці ревізори-бухгалтери: М. Стефанський (1949) і Т. Ліськевич (1950/51).

Висліди діяльності

Мимо надзвичайно несприятливих умовин В-тво МЖ виявило повністю життєспосібність на протязі перших трьох літ, свого існування. Хоча його відновлені початки сягають валютової реформи в Німеччині (червень 1948), коли приходилося починати все без сотика закладового капіталу, — сьогодні його білянс повністю урівноважений і не обтягений будь-якими значнішими зобов'язаннями. Видавничий доробок загальний, а зокрема в ділянці пластикових публікацій, як на наші відносини імпозантний: найбільший твір еміграції ЕУ появився в нашому В-тві, а продукція друкованого пластикового слова за три останні роки не має собі рівного за час сороклітньої історії УПУ.

Заключення

Дотеперішній досвід понад всякий сумнів виправдав перетворення видавництва у загальне видавництво і поширення його діяльності також і на позапластові загальні видання. Тільки на такій базі можна втримати підприємство в новому етапі його розвою. Це аж ніяк не перешкоджає, щоб видавництво МЖ і надалі занималося інтензивно пластиковими публікаціями, а передовсім за веську ціну старалося відновити появу журналу „Молоде Життя“. На впаки нам відомо, що в тому напря-

мі робиться відповідні приготування і саме завдяки дотеперішній діяльності В-тва МЖ як загального видавництва є всі вигляди, що ці старатня будуть успішні.

Найближчий час мусить принести теж вирішення трьох засадничих питань: а це: 1) місця осідку, 2) зовнішнього оформлення і 3) поширення фінансової бази.

Місцем осідку був дотепер Мюнхен. Від 1. листопада 1951 року „Центральна Канцелярія“ В-тва діє вже в Дітройті; туди буде перенесена теж централі.

Формально-правне оформлення дотепер було майже ніяке. Як незаробіткове („онпрофіт“) підприємство під опікою IPO згл. ОН воно було звільнене від всяких оплат і податків але і обмежене майже виключно до таборів ДП Німеччини й Австрії. На майбутнє такий стан не дастесь ніяк втримати і В-тво мусить бути оформлене як окрема торговельна фірма згл. діяти на нових легальних підставах нового місця осідку.

Вкінці треба поширити фінансову базу видавництва. Це ж і так можна уважати майже за свого рода економічний феномен, що можна було стільки видати починаючи усе без сотика основного капіталу. В торговельному житті такий факт не може розцінюватися як нормальній і він потягає за собою дуже прикрі наслідки в діяльності підприємства. Поширення фінансової бази буде тісно вязатися з обранням відповідної легальної форми, але воно виростає сьогодні до першого і основного питання при розгляді дальнього майбутнього В-тва „Молоде Життя“. Маючи досвід минулих трьох літ ми мусимо знайти нові шляхи, бо завдання, які ми маємо виконати на цьому полі незвичайно великі і ми мусимо їх виконати.

...в праці серед новацтва допоможе Вам:

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

Шідручник для провідників новацтва; В-тво МЖ, Бльомберг 1950.
Стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

Наша чергова проба Два роки пластової праці в США

Характеристика середовища

На переломі 1947 і 48 років на весь земельний простір стала перед нами проблема дальнішого переселення і зв'язаного з цим розсіяння по світі. Українське громадянство почало гарячково перевіряти можливості й доцільність переселення до різних країн намагаючись визначати головні напрями нашої дальнішої еміграційної політики. Не лишався позаду й Пласт. Відбулося чимало нарад, а далі Пластовий Конгрес під гаслом „В дальшу мандрівку до Великої Мети!“ — використовувано кожну нагаду, щоб і собі з'ясувати перспективи дальнішого переселення й усталити напрямок праці і організації тих пластунів, що їх доля мала розкинути майже по всіх континентах.

При всіх цих міркуваннях на перше місце висувалися Канада й США. Виріщним при цьому було те, що там є найбільше скупчень українського національного елементу поза межами материка.

Зза „великої калабані“ — з Європи ми зовсім не усвідомлювали спеціфічних умов життя в цих країнах. Насамперед ми не звикли до великої кпростірності й зв'язаного з нею розпорощення, з яким довелося зустрітися на новому континенті. Якщо колись доводилось і в Галичині іхати на з'їзд до Львова щонайбільше 3-4 години поїздом, то тут 12-15-20 годинні віддалі швидким поїздом звичайна річ. Ясно, що тут уже не вистачає нормального „вік-енд“ (субота-неділя) для влаштування широкого з'їзду чи наради, бо вільний час довелося б переважно просидіти в поїзді, а наради обмежити на якісь парі годин. Не кажучи вже за дорожні витрати й неможливість взяти участь для вайвіддаленіших членів, така диспропорція у витраті часу змушує шукати більшого

скупчення вільних днів, а це трапляється тільки раз чи двічі на рік.

Друга, не менш важлива справа — це заробіткова праця. Вона в переважній більшості фізична, виснажлива. Тут працюють на фабриках на три зміни, і члени Пласти майже ніколи не можуть зійтися всі разом, бо кожний має вільними інші години. До того ж дуже багато з них мають вільні дні різно розподілені (не завжди тільки в суботу й неділю), а багато працюють взагалі щість і сім днів на тиждень. Коли додати до цього простори американських міст, що вимагають однієї, а то й двох годин, щоб приїхати на місце зборів, — то стане зрозумілим, чому на пластових зборах часто буває тільки 30-40 % складу. А станичні кольпортери змушенні часописи і т. п. у своєму осередкові розсилати поштою, бо інакше місяцями не мають можливості „ловити“ даного члена.

Несподіванкою була для нас американська соціальна система, яка ще донедавна не знала ніякого забезпечення на випадок безробіття, старости, захворіння, інвалідності тощо. Кожний мусів зоробляти як мог більше й творити собі власний „резервний фонд“ на чорну годину. Іншими словами: тут кожний мусить працювати так довго й настільки інтенсивно, наскільки вистачає його сил, щоб якнайскорше мати якусь там тисячу на свою рахунку, бо інакше він ніколи не може почувати себе забезпеченим і спокійно жити, особливо коли має родину.

Ця гарячка збирати гроші є досвід цілих поколінь. Це тут життєва конечність, і в такому дусі виховують тут дітей, батьки, школа і всі інші чинники громадського життя. І діти попадають у цю гарячку вже десь близько десятого року життя. Кожну вільну хвилину вони використовують на продаж часописів чи іншу заробіткову працю. А на ва-

кації, як тільки закінчиться шкільний рік, дітвора йде на повногодинну заробіткову працю. Не дивно, що ця молодь ніколи не має часу щось прочитати, відпочити, подумати—не кажу вже піти на прогулянку, до табору і т. п. Коли це все ж таки подекуди робиться, то це лише незначні винятки з правила.

У молоді взагалі великою проблемою є шкільна система, яка забирає майже ввесь час, бо в школі доводиться сидіти мало не цілий день. А далі непереможна притягальна сила американських „камік-сів“, кіна й інших засобів разваги, що забирають їй решту часу. Тут виростає перед Пластом велика проблема, як зреформувати його діяльність, чи краще пристосувати пластову методику до цих нових умов життя, щоб успішніше конкурувати з цими приманами американського побуту. Тут мусить сказати своє слово виховні кала—і то якнайшвидше, щоб не було надто пізно!

Легко уявити, що ця соціальна система дуже важко вдарила на наших новоприбулих до Америки, які прийшли дослівно майже „босі-голі“. Тут завелося майже відразу купувати все потрібне, влаштовувати собі житло, посылати дітей до школи чи намагатися силово звички зберігати свій дотеперішній культурний рівень (купувати книжки, передплачувати пресу, належати до різних організацій, ходити на концерти, імпрези тощо). А до того тут є своєрідні труднощі з приміщеннями, і велика частина нової еміграції змущена була за найкоротший час придбати собі власні domi, а часто з огляду на труднощі сполучення, й авто, що тут не вже розкішшю але потребою щоденного життя.

Все це разом створило специфічну американську „матеріалістичну атмосферу“, якої ми в Європі ніяк не могли зрозуміти і лише тут, ставши віч-на-віч з умовами американського життя, були змушені прийняти як неминуче лихоманку. Люди тонуть у вірі щоденних зусиль і турбот, розв'язуючи найприємливіші матеріальні проблеми, бо так диктус ім невблаганий закон збереження й забезпечення життя свого і своєї родини...

Перші кроки на новій землі

В таких, зовсім відмінних від наших „старих добрих часів“, умовах життя доводилося заново починати розбиту переселенням і розпорощенням пластову працю. Взагалі треба відзначити як типове явище для Пласти і в ньому вихованих людей спонтанність ініціативи. Шід впливом внутрішнього, защепленого в Пласті гону люди починають самочинно проявляти ініціативу, виявляють подивузднє почуття обов'язку, а часто й непересічну жертовність. Розглядаючи справу з загальногромадської перспективи, треба цей гін до гуртування й організації уважати чи не за найкориснішу рису пластового виховання!

Тому нема нічого дивного, що першими, хто майже всюди на місцях бралися відновлювати організаційну працю, були саме сеніори, які майже одні досі виявляють найбільше пластового вироблення! Старше пластунство, що йому мала пристати тепер, як усі сподівалися, почесна роль перебрати провід у Пласті, загалом зовсім не виправдала надій. Великі можливості заробітку й розмірно малі особисті зобов'язання, примана здобути й надогнати занедбане в матеріальній площині—переважили в них слабі ще висліди пластового виховання. Інертність і байдужість загалу—затемнює та затирає жертовну працю активної й ідейної частини старшого пластунства!

Силою конечності на місцях часто виникали цілком припадкові люди, нові працівники, які раніше зовсім не проявляли ні активності, ні жертовності. Були перебирали на себе тягар початкової праці й здебільшого дуже добре справлялися з своїми нелегкими завданнями. Були, однак, також випадки, що в цих важких умовах підували й розгублювалися старі досвідчені пластові робітники, на яких колись покладались такі великі надії...

Як тільки на переломі 1947 і 1948 рр. почалася, спершу дуже повільна, еміграція до США, Головна Пластова Старшина іменувала сво-

сю першою уповноваженою на США пл. сен. Марію Хомін у Філадельфії. Але тоді ще пластунів тут було мало і вони були дуже розсіяні, тому праця була дуже важка й давала малі висліди.

Коли до цієї країни приїхало дещо більше пластунів, Г. Пл. Старшина 1.VII.1948 р. іменувало своїм уповноваженим на США по чоловічій лінії пл. сен. інж. Леоніда Романюка: по лінії жіночій уповноваженою лишилася пл. сен. Марія Хомін. Але пл. сен. інж. Л. Романюк був змущений швидко переїхати на заробіткову працю до Льос Анжелос в Каліфорнії, втрачаючи через це можливість безпосереднього зв'язку з пластунами східніх стейтів, де завжди їх було найбільше. Щоб якось розв'язати цю пекучу проблему, Головна Пластова Старшина запропонувала пл. сен. інж. Мирославові Раковському пост відповірчика уповноваженого ГІС по чоловічій лінії на східні стейти. З огляду на стан здоров'я він цього посту не перебрав. Тому що й пл. сен. Марія Хомін також не мала змоги як слід виконувати своїх функцій, практично єдиним уповноваженим ГІС на США лишився пл. сен. інж. Леонід Романюк. Але невигідне місце його перебування й важкі умови життя і йому майже унеможливлювали виконання цих функцій, і він уже давно просив звільнити його з цього становища.

Нарешті, Головна Пластова Старшина іменувала 15.VIII.1949 своїм уповноваженим на США пл. сен. інж. Євгена Кульчицького—Гута в Дітройті, остаточно звільняючи з цього посту всіх його попередників. По кількох спробах і змінах йому вдалося підібрати собі таких співробітників: Реферат УІС погодився провадити далі пл. сен. Роман Клос у Клейборні, який обняв цей пост у червні 1949 р. референткою пластунок 15.X.1949 р. Головна Пластова Старшина затвердила пл. сен. Фалину Любинецьку в Дітройті; реферат пластунів обняв після відходу пл. сен. Євгена Зубальського пл. сен. Олександер Бережницький в Бофтало. В Булаві референтки пластунок працювали: від вересня 1950 як субреферентка старших пластунок ст. пл. Оксана Бережниць-

ка, в Бофтало, а від 1.I.1951 як субреферентка новачок пл. сен. Іванка Кучер в Дітройті. Булава референта пластунів працювала в такому складі: Комісія для справ старших пластунів в Льюїсбурзі під проводом від 24.XI.1950 ст. пл. Богдана Федаша, а від 6.II.1951—ст. пл. Я. Цаплавського; субреферентом новаків став 12.X.1950 ст. пл. О. Гаврилюк в Ст. Люсі, а субреферентом юнаків 15.III.1951—ст. пл. Ю. Крижановський в Гартфорді, якому по лінії морського пластування допомагав ст. пл. Л. Гевко в Дітройті.

Господарський реферат налагодити було важче. Після відходу пл. сен. Богдана Дякова в Дітройті, 28.VI.1950 р. перебрав тільки справу внесків пл. сен. інж. Мирослав Раковський в Дітройті але й він мусив цю функцію залишити з огляду на стан здоров'я. Від жовтня 1950 р. ці справи веде пл. сен. Степан Шуровський. Всі інші справи цього реферату, як книговедення, Пластовий Фонд, купівлю Пластового Дому тощо провадив сам уповноважений.

Але вже 30.VII.1950 р. пл. сен. Роман Клос був змущений обставинами відмовитися від функції референта УІС і, від вересня минулого року цей пост перебрав пл. сен. Андронік Коцистяnsький в Вестбері (на Лонг Айленді). Для допомоги у веденні книг адміністрації часопису „Молоде Життя“ запрошено пл. сен. Богдана Ухача (Дітройт) і він увесь час суміліно виконував ці функції.

Хоч згадані співробітники уповноваженого, не зважаючи на величезні початкові труднощі з влаштуванням особистого життя, пиявляли якнайбільше доброго волі й бажання, що часто граничило з самопосвятою, все ж таки багато чого не можна було зробити через важкі умови праці. Коли на переломі 1949 і 1950 рр. організаційна праця почала більше розгортається й накупчення неполаджених справ загрожувало замороженням так успішно початої розбудови Пласти на американському терені, уповноважений ГІС рішився на радикальний крок:—посвятити весь свій час роботі в Пласті, перебираючи на себе львину частину праці. За допомогою загадних співробітників за двадцять місяців вдалося розбуду-

вати організаційні основи для Шлас-ту в США до такого ступеня, що можна було, нарешті, подумати про скликання Ішрого Загального З'їзду та проведення нормальних ви-борів пластового проводу. Цей З'їзд відбувся 14 і 15 квітня 1951 р. в Нью-Йорку—і на ньому виголосив я об-ширний і вичерпний звіт про перші роки Пластового Руху в США.

Фрагменти зі звіту

Функції Уповноваженого ГПС та Голови КПШ проводу обіймають такі важкі обов'язки: правне за-безпечення Пласти, відношення до українського громадянства та до амер. скавтінгу, координація праці підлеглих рефератів та інших клітин контроля їх праці, загальні напрям-ні для них, слідкування за правиль-ною пл. лінією тощо. На жаль мушу тут признатися, що з цих важких і ширших завдань, що так скажу, "пл. політики"—я був в силі виконати тільки маленьку частину, бо був переобтяжений часто дрібничковою концепцією і технічною робо-тою, яка теж мусіла бути виконана. Все ж таки я спромігся на най-важкіше: виклопотання "чarterу" для Пласти в США. Пласт вправді засновано тільки в мішігенсь-кому стейтовому уряді, але в чартері є згадка, що можна закладати станиці і в інших стейтах. Є запев-нення, що на подібному чартері працюють тут майже всі наші орга-нізації в США і Канаді. Однак для повного забезпечення перед урядами ми хочемо подати наш чартер до реєстрації в усіх інших стей-тах США, де працюють наші плас-туни.

Взаємини з ам. скавтінгом наразі покінчилися на кількох листах. Ця справа належить зasadniczo до ГПС і я її туди спрямував. Це важна справа і може мати поважні наслід-ки для нас. Деякі наші пластуни викликають **непотрібно** непорозуміння, бо вживають — помимо моїх огорож — назви "український скавт" а навіть аналогічних написів на ра-менах.

Відношення до українського гро-мадянства ще наразі не є унормо-ване як слід. Нас тут майже не

знають; треба буде більше праці, різних виступів і т. д., щоб вибороти собі відповідне місце в широких кругах громадянства. Особливі зна-чення мають тут кружки "Пласт-Прияту". На жаль лише кілька осе-редків започаткувало організацію тих кружків.

Окрема проблема—це відношення до церкви. Велика релігійна нетер-пимість серед українців цього тере-ну—вимагає від нас дуже обереж-ного підходу. Наразі ми повинні пробувати всюди усамостійнитися: власні домівки, власні тaborovі пло-щи і т. п..

Крім кількох незначних випадків мені не приходилося інтервеніювати в справі додержання основних пл. приписів. Велика більшість наших пл. осередків задержувала пл. лінію у своїй діяльності. Ще лише тут—і там виринають спроби нав'язати на вузько-партийно - політичну ді-яльність, але—ми певні цього—кі-нець кінців здоровий пластовий сві-тогляд вкаже всім правильний і одноково доцільний шлях!

Багато пл. осередків потребувало й очікувало від мене ініціативи та напрямків для своєї праці. Багато ділянок пл. праці потребували вже ре-візії і примінення до нових обста-вин—і я маю викиди сумління, що не міг присвятити цим справам на-лежної уваги.

Секретарство і канцелярія на-праця забирали в мене львину час-тину часу і енергії; Треба було зап-ровадити всі книги і вести їх, по-ла-годжувати кореспонденцію, видава-ти обіжники і доручення, анкети і різні друки. Не мало було мороки з адресами, що є основою зв'язку з членами.

Зріст канцелярійної праці ілюст-рюється цифри в Пл. Листку, ст. 58-51. Коли спочатку було ледве 60 письм вхідних місячно, то тепер є їх округло 300 місячно! Вихідних було 50 місячно, тепер майже 240! До цього додати: майже 500 вхідних і 400 вихідних Референта Пластиунів та пару соток письм інших рефрен-тів, всі друки, анкети, формуляри тощо.

Це все вказує на труднощі зв'язку кореспонденційним шляхом та на

вигоди сконцентрування всіх членів Проводу в одному місці.

Як організаційний референт я мав дбати в першу чергу про справи станиць і груп, засновування нових осередків, перепис членів виказки тощо. Коли візьмемо під увагу, що я застав ледве п'ять пл. осередків, а тепер діє округло 30 то бачимо, що поле діяння не було мале. Унормуванню цих справ були посвячені майже всі мої обіжники в Пл. Листку та окреме листування.

Перепис членства—це дуже важна справа. Це підклад для всіх наших розрахунків, проектів і плянів. На жаль деякі осередки не зрозуміли цього і не відповіли на мої доручення в цій справі. Коли мій перший підрахунок з 12.I.1950 виказував число 535 членів, а в вересні 1950—вже 1055 чл., то останні цифри, які я зібраав з листування, звітів і т. п. дають число 1617. (Гляди далі розділ: Шергляд Пл. Осередків і окреме табеляричне зіставлення).

З признанням мушу ствердити, що цей спонтанний зріст—це найкращий доказ пластової активності, почуття одности нашого Руху, почуття відповідальнosti перед своєю Організацією! Мабуть не знайдемо іншої укр. інституції чи організації, що на цьому ґрунті, в нових несприятливих умовинах, так швидко і гладко відновила б свою дію, з такою жертвенністю і любовю посвячувала свої сили і засоби для добра спільноти справи! І хоч ми певні, що ще не все в порядку, що ще багато дечого треба поправити, змінити, перебудувати,—то ця пластова постава наших членів наповняє нас довірям, що ми переборемо всі труднощі, і всупереч всім і вся—виконаємо наш великий обов'язок! Ці слова, однак не сміють нас присилляти,—ми мусимо власне з ще більшою енергією кинутись до роботи, з ще більшою жертвенністю і самопосвятою боротися з перешкодами. І щойно тоді—ми зможемо сказати: Ми виконали наш обов'язок!

Особливу увагу присвячував я справам господарського реферату, бо мені від самого початку було ясним, що тільки сильна фінансова база зможе вдергати пл. правлю на цьому терені на відповідно-

му рівні. Початки були дуже важкі і прикі, та давали мало надій на майбутнє. Рік 1949 кінчився прикрим дефіцитом: адміністраційні видатки перевищували прибутки з внесків.

Прийшлося засукати рукави. Я зрезигнував на довший час з заробіткової праці і посвятів ввесь час Пластові. І вже перші місяці р. 1950 привнесли покриття недобору і в половині року я вже міг віддати довг 400,— дол.; можна вже було купити так потрібний циклостиль і одну машину до писання. Від того часу праця почала входити в нормальнє руслу.

Каса і книговедення від самого початку були в моїх руках. За ввесь цей час до 1.IV.51 було загального обороту майже 24.500,— дол. Коли в р. 1949 було пересічно 33 позицій в касовій книзі, то в р. 1951 було вже понад 230 позицій на місяць. Додайте до цього: агенти Пл. Фонду (пропаганду, листування, книговедення, викази тощо), справа купна Пл. Дому (кілька місяців шукання відповідних об'єктів, оглядання, торгування, різні формальності) а далі справа пл. постачання і кольортажі, то для цього сьогодні треба б одного постійного працівника, щоб правильно поставити цю ділянку! Особливо хоча підкреслити справу пл. постачання, яке є незвичайно важне! Це майже ще не рухана ділянка в нас, бо ніколи не було в нас чоловіка, що хотів би був посвятився цій скромній праці. Особливо багато уваги присвятив КПІІ справі унормування членських внесків; перегляд виплат чл. внесків гл. табеля на стороні 145.

Коли говоримо про фінансові справи мушу спинитися на найбільшій нашій фін. операції: — **купно пластового дому**. Майже точно рік тому 16. квітня 1950, я виступив на сходинах ОП УПС в Дітройті з проектом купна власного дому. І це не було в мене припадкове рішення! Я бачив з власного досвіду, що без власного кутка — КПІІ ніяк не зорганізує своєї діяльності. Але ж тут не йшлося тільки про КПІІ! Тож ГПС постановила теж перенести свій осідок сюди, і В-во МЖ, і всі пл. архіви і магазини. Винаймати для всіх цих установ відповідні приміщення

— коштувало б стільки, що за ці гроші можна було б справити власну хату.

Перед роком, коли в нас була така скрута з приміщенням, і мене викидали з мешкань, я мріяв про маленький бодай однородинний пл. домик з кількома кімнатами, де можна було б примістити канцелярій. Але я швидко побачив, що такий дім був би на довшу мету замалий. На більший — було ще мало гроша. І шойно кінцем р. 1950 назбиралося стільки готівки, що можна було думати про купно більшого дому. Підшукавши відповідний об'єкт, я торгуває його пару місяців і врешті 15.3.51. я підписав в імені організації „Пласт“ остаточний контракт купна дому.

Дім коштує 18.000,— а завдатку вплачено 5.000,—. Місячні сплати є 130,— дол. Дім на наріжній парцелі, недалеко нового центра в Гемтриміку (10 хвилин від нової церкви і школи, що там будеться), має в партері гарну залу на яких 150-200 осіб, а в сутеринах другу залу. Має три мешкання, разом 14 кімнат, з чого бодай одно мешкання думаємо винаймити, щоб улегшити сплачування рат. Крім вimalювання і відчищення в середині, він не потребує великого ремонту. Зверху обложений імітацією цегли і не потребує малювання.

Це перший в історії Пласти дім таких розмірів. Ми мусимо оправдано бути горді, що ми набули його за допомогою власних сил пластунів — і то за порівняючи короткий час одного року. Його значення ми зможемо оцінити тільки — порівнюючи до наших зусиль в краю, де Пласт за двадцять років існування таки не спромігся здобути собі такого дому. І ми певні, що це не останній пл. дім в США. Кожна більша пл. станція — повинна його мати. Набуття цього першого пл. дому дає нам надію, що ми це зробимо. Бо це є рівночасно теж доказом, що серед пластунів є ще такі, що розуміють потреби своєї організації і є готові їх задовільнити хочби і за ціну самопосвяти.

Приходжу до справ пресового реферату при КПП в США. Маючи довголітній досвід в такій роботі, я

зінав, що вирішним для успіху справи — є власний засіб зв'язку з широкими кругами членства. Треба ж бо було мати можливість давати урядові повідомлення, доручення, обіжники, і вістки про одиноким пластунам далекого віддалення, як і проводам місцевих частин і їх з'єднань. Треба було зв'язувати членство з собою в юдзу сім'ю при допомозі обміну думок, вісток з життя, задумів і сподівань. Цю роль мав взяти на себе „Пластовий Листок“ — скромний цикlostилевий бюллетень, що появляється правильно кожний місяць від жовтня 1949 починаючи. Крім зашанення з огляду на святочне перевантаження пошти чи штрайк на залізницях (коли то пошта не приймала п'яких друків) — ми тільки двічі мали запізнення з вини перевантаження невідкладними справами.

Пл. Листок давав не тільки інструкції організаційного і виховно-діяльностевого порядку, але давав теж ініціативу для засновування пл. осередків, Пласт-Прияті, давав нераз і захоту та піддержку на дусі тим, що цього потребували, давав зв'язок поміж членами. Без нього я не міг би був виконати аві половині цієї праці, що й вдалося зробити.

Перед Вами 20. число Пл. Листка. Дотепер видаво всего разом 250 ст. великого формату. Спочатку видавав я його в накладі не цілих 300 пр., тепер понад 600 пр. Розійшлося його дотепер майже 10.000 пр. поміж членами. Тільки трохи сумні, що терен остав до сьогодні довжчий за Пл. Листок понад 200,— дол.

Справа видавання часопису „Молоді Життя“. В Мюнхені відновлено видавання МЖ початком р. 1950. На жаль війзд нашого активу з Європи грозив перерванням цієї праці, бо прямо не було кому там більше цим займатися. Тому ГПС звернулася до мене з проханням допомогти перенести видавання МЖ до Америки та взятися за організування редакції та адміністрації на цьому терені. Я розумів цілу вагу цієї справи. МЖ мало в наших умовицях вдергати духову одність нашої організації, розсипаної по цілому світі та розбуджувати організаційну та виховну активність.

(До стор. 143)

Рік, місяць	на конто К. П. П.	на конто Г. П. С.	Разом
1949 IX-X	20,52	20,53	41,05
„ XI.	18,34	18,34	36,68
„ XII.	15,65	15,65	31,30
„ IX-XII	54,51	54,52	109,03
1950 I.	83,13	83,12	166,25
„ II.	74,75	74,75	149,50
„ III.	74,50	74,50	149,00
„ IV.	47,34	47,34	94,68
„ V.	191,38	100,00	291,38
„ VI.	121,59	100,00	221,59
„ VII.	74,02	100,00	174,02
„ VIII.	394,25	—	394,25
„ IX.	50,37	250,00	300,37
„ X.	223,72	150,00	373,72
„ XI.	166,51	127,49	294,00
„ XII.	207,59	160,00	367,59
„ I-XII	1.709,15	1.267,20	2.976,35
1951 I.	283,67	171,30	454,97
„ II.	138,96	128,15	267,11
„ III.	71,62	211,25	282,87
„ I-III.	494,25	510,70	1.004,95
IX. 49 — — III. 51	2.257,91	1.832,42	4.090,33
В % %	49,8	40,2	90,0

Я зробив все, що було в моїх силах. Але редакторський штаб не дописав. Ще гірше стояла справа з технічною сторінкою. Високі кошти друку в США примусили нас шукати відповідної друкарні в Канаді. По моїй поїздці до Торонта я узгіднив з там. пл. проводом, що час. МЖ буде друкуватися в Торонті. Але друкарська праця вийшла жахливо. Чи то устаткування друкарні не дозволяло, чи праця друкарів була недбала і не вдалося їх пристильнувати, але перше число вийшло для кожного знавця справи —

прямо страшно. Дальші числа виказують деяке поліпшення, але задоволені такою друк. технікою ми в ніякому разі не можемо бути. А до того не додержувано термінів, і журнал виходив з великим опізненням.

Та найважніша була справа фінансова. Пл. Осередки завели. Часто бувають зміни на пості кольпортера і новий кольпортер з найбільшим спокоєм пише нам: я відповідаю тільки за числа, що я їх одержав. А за старі довги — немає кому відповісти. Провід Осередка цим не цікавиться. Розпродаж числа триває звичайно аж три і більше місяців і ввесі цей час лежить капітал заморожений — Тому „Молоде Життя“ з січнем 1951 р. перестало появлятися.

Перегляд Пл. Осередків

1. Амстердам. За ініціативою пл. сен. С. Комаринського і ст. пл. Л. Добрянського засновано тут в вересні 1950 Пл. Групу. Діють: Г.УПЮ-ів — доволі правильно, та Рій УПН-ок — несистематично. Замітніші: Свято 22.1., Свято Зброй (з участю батьків), започатковано створення комітету для зорганізування вак. оселі. Кілька УСІ-ок — не активізується.

2. Бабілон. В серпні 1950 ст. пл. О. Врублівський зорганізував малу Групу. Домівку дали оо. Василіяни. Праця з труднощами. О. Врублівський відійшов до війська. Група лучиться з Пл. Групою Гемпстед. Провід: О. Кузьмович.

3. Балтимор. Вже в серпні починають діяти Стежка УСІ-ок та сам. г. УПЮ-ок. Шайно 24.9.50 А. Мриц організує Пл. Групу. Цілій ряд ім-през. Власна домівка. Діють: ОП УПС, ОІІ УСІ, 2 Г.УПЮ-ів, 2 Г.УПЮ-ок, і Рій УПН.

4. Бетлегем. 12.7.50 засновано Пл. Групу — (пл. сен. Д. Ратич). Тепер засновано Рій УПН-ів, 3 УСІ-ок і 2 УПС-ок. Громадська чинність, курс анг. мови. Свято кн. Ольга.

5. Бостон. Пл. сен. Я. Шегрин основав в серпні 1950 Пл. Групу. Труднощі праці. Немає звітів і інших даних.

6. Бріджпорт. В другій половині травня 1950 пл. сен. о. Яр. Шуст зор-

гавізував малу Іл. Групу. 5.11.50 святочні сходини для громадянства (Митр. А. Шептицький). Іл. чинності — не подають.

7. **Боффало.** За ініціативою Сирого Лева засновано 11.12.1949. Іл. Групу (пл. сен. А. Антонішин майже цілій рік не чинний). 7.10.1950 скликано Стан. Раду і вибрано пл. сен. Б. Пашковського. Праця наладжується. Діють Коші: ОП УПС, ОП УСП-ів, ОП УСП-ок, Г.УПЮ-ок, Г.УП Ю-ів, Рій УПН-ок і Рій УПН-ів. Майже всю працю ведуть УСП-ок. Плян купна таб. площа в лісі. Конфлікт з СУМ-ом.

8. **Шікаго.** 31.7.49 засновано Станицю — (пл. сен. Ю. Каменецький). Чолов. Кіш до сьогодні не діє як слід, немає ніякого звітування ні відповідей на письма. Жін. Кіш від травня 1950 діє жваво під рукою пл. сен. Р. Дзюбинської. Помагають УСП-ок. УСП-ів більше цікавляться працею поза Пластом. УПС майже не діє. Діють: Гн.УПН-ок: 2 рої, К.УПЮ-ок: 3 гуртки, Сам. Г. УСП-ок, Гн. УПН-ів: 3 рої, К.УПЮ-ів: 3 гуртки. Замітніші: літній табір на оселі, виступ Жін. Коша в Міжн. Симфонії Націй — Мілові.

9. **Клівленд.** Початок в травні 1949. Від 23.7.49 — Іл. Група, від 30.10.49 — Станиця. Весь час пл. сен. інж. Бобків. За цей час число членів потроїлося. Засновано кружок Пласт-Прияту. Станиця дуже активна: День Пластиуни, 6 прогулок, Вишк. табір. Майже 45 важніших імпрез. Діють: ОП УПС, ОП УС П-ів, Стекжа УСП-ок, 2 Г.УПЮ-ів, 2 Г.УПЮ-ок, Гн.УПН-ів: 2 рої, Гн. УП Н-ок: 2 рої. Звітування і авязок добрий.

10. **Когова.** Іл. сен. Т. Ракочий заложив в січні 1950 Іл. Групу. Праця довший час не йшла правильно. В липні заложено Стекжу УПЮ-ок і Г.УПЮ-ів. 24.3.51 Провідником ст. пл. Б. Ракочий.

11. **Дітройт.** Іл. Станицю засновано 6. серпня 1949. Станичні: Кульчицький-Бажанський-Шутка. Труднощі праці. ОП УПС — діє слабо, ОП УСП-ів і ОП УСП-ок, К.УПЮ-ок: 2 гуртки, К.УПЮ-ів: 2 гуртки, Гн. УПН-ок: 2 рої, Гн.УПН-ів: 2 рої. Брак зв'язку з громадянством. Мало імпрез. Табір в літі; участь в курсах

українознавства; таборовий день цілої Станиці; підготовка до проб.

12. **Флін.** Ст. пл. Ст. Стефанів повідомив 16.2.51 про початки праці. 25.2.51 влаштували свято соборності для громадянства (13,44 з доходу на Іл.Ф.).

13. **Гренд Репідс.** На початку грудня зіписано за ініціативою пл. сен. Р. Сасвича і Р. Вереса малу Іл. Групу. Можливості малі, хочуть проявити себе в ділянці українознавства: укр. експонати до музею, укр. бібліотека, курси українознавства.

14. **Гартфорд.** В червні 1950 засновано Групу а в жовтні 1950 — Станицю (пл. сен. В. Лучкань). Праця жін. Коша наладнана. Чол. Кіш не звітує. Імпрези для громадянства змінили позицію Станиці. Діють: ОП УПС, Г.УПЮ-ок, Рій УПН-ок, Рій УПН-ів.

15. **Гемпстед.** 3.1.50 основано Іл. Групу — (пл. сен. А. Копистянський). 10 гарних імпрез — теж для громадянства. Курс українознавства; виховна праця утруднена. Діє: Г. УП Ю-ок, спільній Рій УПН, Стекжа УПС.

16. **Джерал Сіті.** Зорганізований в березні 1950 рій УПН-ок не вдергався. Щойно в листопаді 1950 пл. сен. А. Домбчевська засновує Іл. Групу. Власна домівка. Кілька усішніх імпрез для громадянства змінили Групу. Діють: Стекжа УПС, Г.УПЮ-ів, Г.УПЮ-ок, Рій УПН-ів і Рій УПН-ок. Брак звітів і точних даних. В пляні: Пласт-Прият. Відношення громадянства дуже прихильне.

17. **Лорейн.** 4.5.1950 основано Іл. Групу (пл. сен. Е. Утриско). По кількох перемінах тепер є знову Іл. Група (пл. сен. Ю. Федорович). Сильний ОП УСП-ів. Зустріч 8-9.7.50., 21 сходин, 7 аброк, 1 Зустріч, 2 лещет. прогулки, участь в гром. святкуваннях, участь в зустрічі УСП-ів над Ніятарою і в таборі Клівланду. Тут діє Комісія для справ УСП-ів, видається часопис для УСП-ів „На Зміну“. Зорганізовано Рій УПН-ів. 15 поважніших імпрез.

18. **Лос Анжелос.** По кількох безуспешних пробах 24.9.50 зорганізовано Іл. Групу (пл. сен. інж. Л. Романюк). Немає звітів, є загадка про одну прогулку і участь в громадській праці.

Перегляд Пластових осередків і числа членів

Пл. Осередок	У. П. Н.			У. П. Ю.			У. С. П.			У. П. С.			Р а з о м		
	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.
1. Amsterdam	—	12	12	12	—	12	6	3	9	2	—	2	20	15	35
2. Babylon	—	—	—	1	2	3	1	—	1	1	1	2	3	3	6
3. Baltimore	7	8	15	9	13	22	4	4	8	2	4	6	22	29	51
4. Bethlehem	5	—	5	—	—	—	—	3	3	—	2	2	5	5	10
5. Boston	4	8	12	4	—	4	—	—	—	1	—	1	9	8	17
6. Bridgeport	—	—	—	1	1	2	3	1	4	1	—	1	5	2	7
7. Buffalo	8	7	15	7	8	15	9	7	16	5	3	8	29	25	54
8. Chicago	33	25	58	16	25	41	11	16	27	34	13	47	94	79	173
9. Cleveland	12	14	26	12	16	28	6	11	17	7	1	8	37	42	79
10. Cohoes	—	—	—	6	3	9	1	—	1	—	—	—	7	3	10
11. Detroit	16	20	36	14	19	33	26	13	39	19	5	24	75	57	132
12. Flint	3	4	7	1	3	4	1	—	1	1	—	1	6	7	13
13. Grand Rapids	—	—	—	—	2	2	1	1	2	2	—	2	3	3	6
14. Hartford	9	8	17	3	8	11	3	2	5	5	3	8	20	21	41
15. Hampstead	1	2	3	1	6	7	—	—	—	3	—	3	5	8	13
16. Jersey City	11	9	20	6	4	10	—	—	—	—	2	2	17	15	32
17. Lorain	—	—	—	—	—	—	10	—	10	2	1	3	12	1	13
18. Los Angeles	—	—	—	—	3	3	—	2	2	3	—	3	3	5	8
19. Minneapolis	6	6	12	7	9	16	7	1	8	1	—	1	21	16	37
20. Murray	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2
21. Newark	18	31	49	6	—	6	9	—	9	—	—	—	33	31	64
22. New Haven	6	6	12	5	8	13	4	—	4	—	—	—	15	14	29
23. New York	64	31	95	56	49	105	39	38	77	58	10	68	217	128	345
24. Paterson-Passaic	6	8	14	2	4	6	9	3	12	4	—	4	21	15	36
25. Philadelphia-Ch	45	38	83	31	41	72	15	19	34	21	15	36	112	113	225
26. Rochester	4	12	16	6	16	22	2	3	5	3	2	5	15	33	48
27. St. Louis	—	2	2	3	—	3	1	2	3	—	1	1	4	5	9
28. Stamford	2	—	2	—	5	5	—	—	—	1	—	1	3	5	8
29. Syracuse	1	—	1	—	4	4	—	—	—	1	1	2	2	5	7
30. Trenton	7	7	14	3	2	5	—	2	2	3	2	5	13	13	26
31. Utica	—	—	—	3	—	3	2	—	2	3	3	6	8	3	11
32. Самітники	—	—	—	19	8	27	20	5	25	14	4	18	53	17	70
Р а з о м	268	258	526	234	259	493	192	136	328	197	73	270	891	726	1617

Заввага: 3. Балтимор — до ОП УПС приєднано 5 сеніорів далекого віддалення; 20. Мюррей — стежка зліквідована, члени перейшли в самітники.

19. Міннеаполіс. 8.1.50 зорганізовано Пл. Групу (ст. пл. Д. Татарин і ст. пл. Сл. Луців). Група майже не діяла до 8.10.50 коли вибрано ст.пл. Д. Штогрина. Праця поволі налаштується. Тепер діють там: ОП УСП, Г.УПЮ-ок, Г.ІІО-ів, Рій УПН-ів, організується ще один Г.УПЮ-ів і Рій УПН-ок. Відбуто кілька імпрез. В пляні: власна домівка, бібліотека, конференція з батьками, підготовка до проб.

20. Мюррей. В лютому постала тут Стежа УСП-ів (Яр. Купчинський). В січні 1951 перестала діяти.

21. НЮАРК. 18. березня 1951. заснувалась Пл. Станиця (пл. сен. Т. Дурбак): Сам. Г. УПЮ-ів, Сам. Г. УПЮ-ок, Гн. УПН-ок: 3 рої, Сам. Рій УПН-ів, кілька сеніорів і ст. пластунів. Ще немає звітування і точних даних.

22. Ню Гейвен. Вже в січні 1950. Г. Скорецька, М. Бойко і І. Турянський засновують Пл. Групу. Цілий рік мало діяльна. Від 5.2.1951 ст.пл. М. Гусак. Праця унормовується: 2 Г. УПЮ-ів, 2 Рої УПН-ів. Брак близьких даних.

23. Ню Йорк. Найсильніша Станиця; оформилася 1.5.1949. (пл. сен. інж. М. Раковський, Я. Бойдуник, д-р І. Домбчевський). Зовсім плянова праця. Безліч імпрез: Свято Весни, пл. табори, 2 Зустрічі, наладдане звітування. Діють: ОП УПС, ОП УС П-ів, ОП УСП-ок, К. УПЮ-ок: 7 гуртків, Гн. УПН-ок: 4 рої, К. УПЮ-ів (затверджений): 4 гуртки, та 3 Сам. Г. УПЮ-ів, 2 Гн. УПН-ів: по 3 рої.

24. Петерсон-Пессейк. В серпні 1950 зорганізовано Пл. Групу (Вол. Петришин, М. Безушко). Від 22.1.51 ст. пл. Вас. Мочула. Група починає енергійно упорядковувати свої справи. Відбуто кілька внутрішніх орг. сходин і святкувань. Діють новап'які і юнацькі частини (брак звітів!) і ОП УСП. Число членів постійно збільшується і є надія, що Група буде гарно працювати.

25. Філадельфія 1 Честер. Другий найсильніший осередок. В проводі др. П. Ісаїв від 10.7.1949. Діють: ОП УПС, ОП УСП-ів, ОП УСП-ок і Стежа УСП-ок в Честер, К. УПЮ-ок: 5 гуртків, Гн. УПН-ок: 4 рої і рій в Честер, К. УПЮ-ів (затверджений):

4 гуртки, Гн. УПН-ів: 3 рої. Внутрішня праця налашдана, звітування добре (тільки фінансові звіти роблять нам клопоти і унеможливлюють наладити наші картотеки). Безліч імпрез, табори, прогульки...

26. Рочестер. Пл. Групу основано 12.10.49 а отісля Станицю (пл. сен. М. Лялька). По надійному започаткуванні праці — Станиця повний рік замовкла: не давала ніяких звітів, не відповідала на ніякі письма, дoreчнення чи обіжники, не давала розрахунків. Тепер знов починас „рухатися“ і частинно вирівнює свої зобов'язання. Зорганізований є там мабуть тільки Жін. Кіш, але кошова так занята громадянською працею, що й вся діяльність пластунок відбувається тільки в рамках Союзу Українок.

27. Ст. Луїс. Ст. пл. О. Гаврилюк заснував тут маленьку Пл. Групу 31.12.49. Помимо малого числа членів — багато імпрез і для громадянства: Листопадове Свято, Свято Зброї, взірцево ведені діловодства, звітування. Діє: Стежа УПН-ок і Стежа УПЮ-ів.

28. Стемфорд. Пл. сен. Й. Дачкевич зорганізував Пл. Групу в серпні 1950: Г. УПЮ-ок (веде ст. пл. Л. Палідвор). Виховна праця дає гарні висліди і викликає помітне зацікавлення. 5. свят. сходин. Плян: УПН — літом. Добра звітність.

29. Сиракуз. В липні 1950 пл. сен. о. Б. Смик започаткував тут пл. працю. По виїзді ст. пластунів до війська і о. Сміка на парохіо — праця перервалася. Тепер там є мала Стежа УШЮ і УПН.

30. Трентон. Щ. сен. А. Бойцун закладає тут Пл. Групу 1.4.1950 і веде до сьогодні. Діє: Гн. УПН: Рій УПН-ів і Рій УПН-ок. Юначки не працюють. ОП УСП і УПС. Кілька замітніших імпрез здобули собі призначення і прихильність громадянства.

31. Ютика. Кінцем 1949 кількох старших Юнаців організує Гурток. В травні 1950 організується Пл. Група (пл. сен. Б. Чайківський). Група мало активна. Г. УПЮ-ів вів пропаганду укр. справи серед чужинців. Є ще Стежа УПЮ-ок і Стежа УПС. Старші пластуни не діють. В пляні організація новап'ята.

Початки Пластового Руху в Канаді

1. Перші пластуни в Канаді

З напливом української еміграції з Європи до Канади після 2-го Світової Війни, а зокрема від другої половини 1947 року почали приїжджати сюди теж і українські пластуни. Спочатку були це одиниці, потім десятки, а врешті сотні. Неважна частина з них зараз після прибууття до цього краю почала шукати взаємного контакту, щоб дальше спільнотворчески продовжати пластове діло.

2. Іменування Уповноваженого ГПС на Канаду

Головна Пластова Старшина (осідок в Мюнхені), в почутті відповідальності за тих всіх своїх членів, що в процесі переселення з Німеччини та Австрії переїхали в інші краї, а яких найбільша кількість опинилася в Канаді та США, іменув в усіх краях, де нашлося більше пластунів, своїх уповноважених. Завданням Упов. ГПС в поодиноких краях було бути представниками та зв'язковими між ГПС, як централею УПУ і українським пластовим рухом у країнах його осідку, та полагоджувати там, в імені ГПС, усі справи для УПУ. Зокрема вони мали обов'язок:

- а) заопікуватися новоприбулими пластунами на своїм терені,
- б) охопити їх організаційно та перевести їх реєстрацію,
- в) давати їм вказівки, як поступати та працювати в нових обставинах,
- г) помагати в засновуванні пластових осередків,
- г') нав'язувати контакт з українськими організаціями країни нового поселення та заступати перед ними Український Пласт,
- д) студіювати проблему відношення скавтової організації країни нового поселення до українських пластунів, і т. д.

Для Канади іменувала 1 ГПС Упов. на підставі повновласти ч. письма 464 з дня 19.11.1947 пл. сен. о. Воло-

димира Івашка, спочатку з осідком у Вінніпегу, а від 1.12.1948 з осідком у Прінс-Алберт, Саск. У той спосіб сен. о. В. Івашко взяв на свої плечі великий тягар праці в користь Пласту на терені Канади, а ще більший тягар відповідальнosti за дальшу його долю в цій країні. Майже цілій рік сен. В. Івашко провадив цю велику працю сам один. Треба було: прочитувати сотні писем, що з усіх усюдів широких канадійських просторів приходили до нього з найрізноманітніми проханнями та порушували різні проблеми; на ці письма особисто відповідати, стояти в постійному письмовому контакті з ГПС в Європі, організовувати фонди для ведення пластової праці в Канаді та для ГПС в Європі, нав'язувати контакти з організованими українсько-канадійськими середовищами, а врешті, що найважніше, давати ініціативу і співучасничати в творенні перших пластових осередків у Канаді.

3. Постання пластових осередків

Перші зорганіовані пластові осередки в Канаді постають з початком 1948 року в такому порядку: Вінніпег (19.3.1948), Торонто (4.4.1948), Едмонтон (17.8.1948), Віндзор (16.9.1948), Гамильтон (16.9.1948), Летбридж (20.10.1948). Оттава (10.3.1949), Сент Кетерінс (працю почали 22.6.1948, але як окремий осередок оформились 1.4.1949), Монреаль (з весною 1948), а пізніше Ванкувер і Саскатун.

Осередки в Сент Кетерінс і в Саскатуні перестали в 1950 році існувати. Були ще спроби зорганізувати пластові осередки у Прінс-Алберт (1949) і в Садбурах (1951), але вони тимчасом залишилися без тривалого висліду.

4. Тимчасовий правильник для Крайових Упов. ГПС

У міжчасі, дня 8.9.1948 року ГПС сквалила т. зв. „Тимчасовий пра-

вильник для крайових Упов. ГІС", який став на внутрішньому пластовому терені основним законом для дальшої пластової праці в країні нового поселення. На підставі цього правильника на Упов. ГІС перенесено повноту прав та обов'язків, що прислуговують Крайовому Пластовому Проводові, з винятком тих, що їх ГІС собі виразно застерегла. Зокрема, на підставі статті IV/a Упов. дістав право заступати Український Пласт у цілому та поодинокі пластові осередки та частини на території краю перед українськими громадськими установами, перед державною владою, перед крайовою скавтою асоціацією і в окремих випадках, на окреме доручення ГІС, перед Міжнародним Скавтським Бюром..

Крім цього він дістав право іменувати своїх співробітників, яких крім того має предложить до затвердження ГІСтаршині, координувати їх діяльність, перевіряти її та відповідати за неї перед ГІС. Цей правильник передбачає таких співробітників Упов.: його заступник, писар, референтка пластиунок, референт пластиунів, референт господарки. Крім цього Упов. міг, в міру потреби, іменувати інших референтів.

5. Крайовий Пластовий Провід (КПП)

При кінці 1948 року, коли вже розісся був досить засяг справ, що їх до того часу провадив особисто сен. о. В. Іващенко як Упов. і тому що були вже прибули до Канади досвідчені пластиуни, Упов. ГІС іменує своїх перших співробітників і передає їм деякі ділянки пластової праці. I так у вересні 1948 року він покликав до дії Реферат Преси та Інформації, в листопаді 1948 р. Реферат Пластиунок і Реферат Пластиунів, а в січні 1949 р. Реферат Господарки. Іменовані референти находилися в різних місцевинах, (Вінніпег, Едмонтон, Торонто), зв'язок між ними міг бути лише в дорозі кореспонденції, до чого, з уваги на нові умовини життя та праці, не було багато вільного часу. Через те співпраця була досить утруднена. Ситуація ще дещо ускладнилася, коли в грудні 1948 р. сен. о. В. Іващенко мусів

переїхати з Вінніпегу на постійний побут до Принс Алберт, Саск. Ця обставина утруднювала йому в значній мірі виконування його обов'язків як Упов. ГІС так, що в квітні 1949 року він іменує сен. А. Іващенюка в Торонто своїм заступником і передає йому до полагодження та дальнішого ведення деякі справи, а зокрема підготовання та переведення I Пластової Конференції в Канаді, що потім відбулася в днях 1-3 вересня 1949 р. в Торонто. З уваги на те, що при кінці 1949 року в Торонто мало місце осідку 4 Референтів, Упов. покликає до життя дня 24.11.49 р. т.зв. Бюро Упов. ГІС, в склад якого входять всі Референти включно із перебуваючим у Вінніпегу Реф. УПС, і яке починає від тоді діяти як зорганізований керівний центр Пластиу в Канаді. На перших сходинах членів Бюро, в дні 5.12.49 вибрано його керівником сен. О. Тарнавського. Одночасно сен. А. Іващенюк резигнує з посту заступника Упов. ГІС. Після того як було вже 7 співробітників Упов. в характері Референтів, 6 з них з осідком в Торонто, переформовано дня 20.4.1950 р. Бюро Упов. ГІС на Крайовий Пластовий Провід в Канаді у проводі з Упов. ГІС сен. о. В. Іващенко, зглядно виконуючим обов'язки Голови КІІІ сен. О. Тарнавським, із осідком в Торонто. Разом з тим Упов. передав всі аганди, крім справ виказок ГІС, до дальнішого полагодження та ведення КІІІ проводові в Торонто. Такий стан триває аж до сьогодні. З нижче наведеного списку видно, хто і в якому часі виконував поодинокі функції.

Персональна обсада КПП:

Упов. ГІС і Голова КІІІ — о. В. Іващенко (від 19.11.47 — дотепер), Заступник Упов. ГІС — А. Іващенюк (від 8.4.49 — 24.11.50), В. о. Голова КІІІ — О. Тарнавський (від 31.12.49 — дотепер), Референтка Пластиунок — Н. Іващенюк (від 1.11.48 — 9.5.50), М. Комісар (від 9.5.50 — дотепер), Реф. Пластиунів — Д. Штундер (від 1.11.48 — дотепер), Писар А. Козак (від 9.5.50 — 30.9.50), Т. Лещинський (від 1.6.51 — дотепер), Реф. Господарки — Р. Голод (від 23.1.49 — 3.9.49), О. Тарнавський (від 3.9.49 — 30.11.50), А. Файгель — (від

30.11.50—дотепер), Реф. Преси та Інформації—М. Наконечний (від 15.9.48—24.11.49), А. Івахнюк (від 24.11.49—30.6.50). Реф. Зв'язку — Б. Гаврилишин (від 2.12.49—12.5.51), Реф. УПС — М. Наконечний (від 3.9.49—дотепер) /до 3.9.49 р. вів справи пластових сеніорів, з доручення Упов., сен. А. Івахнюк/, Кореспондент Цен. Пластової Каси не входив у склад КПП, а виконував лише доручення ЦП Каси та діловода господарки ГПС. Цю функцію повинув від 19.11.47—15.12.49 сен. о. Івашко, а потім передав дальнє ведення цих справ реф. господарки. Для повного образу треба додати, що співробітниками КПП були ще у звітовому часі, одні довший, а другі коротший час:
а) в характері підреферентів: сен. О. Борис, ст. пл. О. Бризгун, сен. Я. Винників, сен. А. Горохович, сен. М. Зелена, сен. І. Матла, ст. пл. Л. Палій, ст. пл. В. Паліченко, ст. пл. М. Світуха і сен. О. Федейко,

б) в характері канцелярійних по-мічників ст. пл. Н. Капій, ст. пл. Н. Москалів, сен. Я. Ребрик і ст. пл. Н. Спольська.

Справи, що належали до компетенції Рефератів, полагоджували Референти самостійно. Усі важливі справи вирішувано колегіально на сходинах КПП, за участю всіх Референтів, а деколи й під-референтів, що мали дорадчий голос. Від часу оформлення КПП в Канаді, тобто від 20.4.50, було до 30.6.51 р. сім таких сходин. Один раз був на таких сходинах приявний Начальник Пластун Сірий Лев, а один раз представник ГПС сен. А. Міляніч.

*Склад КПП в день З'їзду**

Уповноважений ГПС і Голова КПП — о. В. Івашко, Прінс Алберт, В. о, Голова КПП — О. Тарнавський, Торонто, Писар — І. Лещин, Торонто, Кр. Реф. Пластунок — М. Коміsar, Торонто, Кр. Реф. Пластунів — Д. Штундер, Торонто, Кр. Реф. Господарки — А. Файель, Торонто, Кр. Реф. УПС — М. Наконечний, Вінніпег, Кр. Реф. Зв'язку — необсаджено, Кр. Реф.

* Стаття є звітом в. о. голови КПП пл. сен. О. Тарнавського під час І. Заг. Іл. З'їзду в Торонто в дніах 2/3 вересня 1951 р. — Ред.

Преси та Інформації — необсаджено.

У часі, коли Кр. Реферати зв'язку та Преси та Інформації були не обсаджені, провадив ці справи дорицько сен. О. Тарнавський.

6. Організаційний стан терену

На звітовий день (30.6.51.) було в Канаді 9 активних пластових осередків, з того:

а) чотири Пластові Станіці:

Вінніпег — Голова Старшини — сен. о. Д. Шевчук.

Едмонтон — Голова Старшини — сен. о. Голод.

Монреаль — в. о. Голова Старшини — ст. пл. Ю. Левицький.

Торонто — Голова Старшини — сен. А. Харак.

б) п'ять Пластових Груп:

Банкувер — в. о. Провідник — ст. пл. С. Фодчук.

Віндзор — Провідник — сен. Ю. П'ясецький.

Гамільтон — в. о. Провідник — ст. пл. Б. Миколин.

Летбрідж — Провідник — ст. пл. Івасіків Д.

Оттава — Провідник — сен. В. Кунда.

В цих осередках зорганізовані майже всі пластуни, що тепер є в Канаді. Тільки дуже незначне число, окото 1-2% із загального числа не є зорганізовані у пластових осередках і є пластунами-самітниками, з уваги на то, що живуть в місцевинах, де лише вони одинокі в пластунами і через те нема змоги створити пластової частини. Усі названі Станіці мають більшу кількість членства і то такого, що вже майже не міняє місця свого осідку. До того Станіці діють серед великих числом українських громад і проявляють щораз то кращу діяльність та здобувають щораз то кращі успіхи у своїй праці. Більші труднощі в діяльності мають усі пластові групи, головно з уваги на мале, або дуже мале число старшого пластунства, чи сеніорів, що могли б провадити пластову працю. Усе розбивається лише на браку відповідних виховників.

Чисельний стан поодиноких осередків за уладами та статями ілюструє окрема таблиця за станом на 30.6.1951 р.:

Пл. Осередок	У. П. Н.			У. П. Ю.			У. С. П.			У. П. С.			Р а з о м		
	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.
1. Ванкувер	—	—	—	—	1	1	2	1	3	1	1	2	3	3	6
2. Віндзор	3	10	13	2	—	2	1	3	4	5	3	8	11	16	27
3. Вінніпег	29	48	77	9	21	30	12	17	29	15	12	27	65	98	163
4. Гемілтон	9	—	9	6	—	6	5	—	5	2	—	2	22	—	22
5. Едмонтон	26	24	50	18	16	34	17	11	28	5	2	7	66	53	119
6. Летбридж	—	6	6	10	8	18	3	1	4	—	—	—	13	15	28
7. Монреаль	53	25	78	8	21	29	18	14	32	6	4	10	85	64	149
8. Оттава	3	1	4	—	—	—	2	5	7	3	—	3	8	6	14
9. Торонто	58	45	103	35	38	73	40	36	76	33	28	61	166	147	313
10. Самітники	—	—	—	—	1	1	3	—	3	3	16	16	4	20	
Р а з о м	181	159	340	88	106	194	103	88	191	83	53	136	455	406	861

Як бачимо з наведеної таблиці за Уладами і статями було 30.6.51. р.:

	чол.	жін.	разом	‰
новацтва	181	159	340	39,5
юнацтва	88	106	194	22,5
ст. пл.	103	88	191	22,2
сеніорів	83	53	136	15,8
	455	406	861	100‰

Всі числа в цих двох таблицях вставлені на підставі найновіших даних на день 30.6.1951.

Наступна таблиця ілюструє ті зміни, що наступили в Пласті щодо кількості членів в окремих Уладах за останні 2 роки в Канаді:

Улад	скількість членів 30.6.49.	при- ріст 30.6.51.	%/%
нов.	119	340	221
юнац.	153	194	41
ст. пл.	137	191	54
пл. сен.	76	136	60
Разом	485	861	376
			77

Наведені числа показують здорову будову Пластової Організації в Канаді, коли брати до уваги вік членства, як теж здоровий та сильний розвій, підтверджений фактом значного чисельного приросту членства в усіх Уладах, а зокрема — що є найбільш потішаюче та про що ми найбільше старалися — в Уладі

нашого новацтва. Велике число новацтва, що виносить кругло 40% всього членства і що в останніх 2-ох роках у висліді наполегливої та жертвенної праці наших новацьких виховників від підреферентів для новацьких справ при КЛП вгорі аж до сестричок і братчиків — виорядників новацьких роїв надолі зросло на 185% і що в складі свого членства має — а це вже наша найбільша гордість і радість — десятки новачок і новаків канадського походження — переконує нас няглядно, що пластова ідея оправдала себе і тут в Канаді, що й тут вона нашла урожайну почву для свого росту, що нашла доступ до наших найменших, що полонює їх сердята що Пласт здобув собі довір'я в батьків української дітвори в Канаді. Ця обставина дає нам захочуту до дальшої праці та утвірджує нас у вірі, що робимо добре діло. Ми віримо, що число нашого новацтва буде постійно рости і що ті новаки, що вже є в Пласті, і ті, що ще поповнять новацькі ряди, у подавляючій більшості через юнацький і старшо-пластунський Улади дійдуть аж до Уладу УПСеніорів і стануть поруч з нами, а потім і на нашому місці до дальнього ведення пластового діла. Коли розвиток Пласти в Канаді піде даліше в тому напрямі, то його будущість в цій країні буде запевнена та завдання, яке Пласт взяв на себе сповнене,

7. Діяльність Голови КПП пл. сен. о. В. Івашка

Сен. о. В. Івашко, як Упов. ГІС і Голова КПП на Канаду, до дня 31.12. 1949. виконував такі обов'язки: очолював КПП, іменував та звільняв своїх співробітників, предкладаючи свої рішення до затвердження ГІС, координував діяльність КРеферентів, удержанував зв'язок з ГІС як теж із КПП в інших країнах, презентував Шласт у Канаді перед українськими громадськими чинниками, і т. п.

Крім того сен. о. В. Івашко:

а) був представником ЦІКаси на Канаду від 19.11.48—15.12.49,

б) зредагував і видав „Пластовий адресар“ за станом на грудень 1949., де були всі адреси пластунів, що тоді находилися поза Європою, і найважніші адреси пластових владетей і осіб з Пл. Проводу в Європі,

в) разом із сен. М. Наконечним зредагував і видав 10 чисел „Пластового Вісника“ КПП, від вересня 1948—липня 1949,

г) увесь час полагоджував справи пластових виказовок ГІС,

г') започаткував і перевів по всіх місцевинах, де в 1949 р. були пластові осередки, кампанію т.зв. „І-го Великого Пластового Базару“, що у висліді принесла 1.158,74 чистого прибутку і що дала початок до акції придбання Пл. Дому в Торонті, яка завершилася успішно в березні ц. р.,

д) до часу поєднання перших КРеферентів в Канаді (зн. повинний рік в початковій стадії пластової праці в Канаді), з великим пожертвуванням своїх сил і часу та з правдивою відданістю пластовій справі провадив сам особисто всі аганди, що їх на нього наложило його становище Упов. ГІС. Сен. о. В. Івашко, як Упов. вмів найти належний підхід до проблем і людей. Через те він був, є і остане першим і найважливішим пionером нашого Пласти в Канаді в першій фазі його розвою та діяльності.

8. Канцелярія КПП

Канцелярія КПП — заінтувалася з хвилиною створення в Торонті т. зв. Бюро Упов. ГІС в грудні 1949. Велика трудність полягала в тому, що майже увесь час пост писаря

КПП був необсаджений. Короткий час в 1950 р. був писарем сен. А. Коцак, але скоро зрезигнував. Тому силою факту відповідальним за працю канцелярії КПП був сен. О. Тарнавський, як в. о. Голови КПП, аж поки в червні 1951 р. не перейняв функції писаря КПП сен. І. Лещинський. Тут треба згадати, що сен. Ярослава Ребрик майже цілий рік безкорисно та жертвоно працювала в канцелярії КПП і що їй в головній мірі треба завдачувати виготовлення організаційної та бухгалтерійної картотеки всіх членів, упорядковання реєстраційних листків і ведення картотеки жертводавців на УПДім в Торонті. Справа канцелярії значно покращала, коли від січня ц. р. стала до праці як платна канцелярійна сила ст. пл-ка О. Бризгун, що від того часу працює постійно по 3½ год. тричі в тиждень. У висліді виконаних до тепер праць в канцелярії ми маємо полагоджені майже всі залеглі з попереднього часу та поочіні, справи, упорядковані архів кореспонденції, повну евиденцію членства, майже доведені до порядку реєстраційні листки членів, заведену евиденцію вплачених членських внесків, і т. п.

Домівка канцелярії КПП містилася спочатку 2 місяці в УНДомі, потім 6 місяців в домі місцевого СГД, потім 10 місяців в домі Українського Відділу Канадського Легіону, і нарешті від травня ц. р. в Пластовому Домі.

9. Реферат Преси та Інформації

Спочатку до 14.11.1949 р. провадив його сен. М. Наконечний, а від 24.11.49.—30.6.50. сен. А. Івахнюк. Головна увага цього реферату була присвячена редактуванню та видаванню циклостилевою технікою органу КПП „Пластовий Вісник“. Числа 1-10 зредагував і видав разом з сен. о. Івашком сен. М. Наконечний, а числа 11-21 сен. А. Івахнюк. Комплект цих 21 чисел, що вийшли в 17 окремих випусках має 481 стор. друку. Кожний випуск мав 300 прим. накладу. Одне число коштувало 10 центів. На зміст „Пл. Вісника“ складалися: урядові повідомлення ГІС і Упов. ГІС в Канаді та других членів КПП, матеріал для виховників, до-

писи з пластового життя осередків, спомини пластунів, спроби літературної творчості і т. п. „Пл. Вісник“ ставав все кращим і цікавішим і сповняв важливу роль зв'язкового між КПП і пластовим товариством як теж зв'язковим між всією нашою пластовою братією в Канаді. а навіть і поза нею. На жаль, через значний дефіцит, що постав з причини неплачення за „Пл. В.“, а крім того ще й через те, що сен. Івахнюк зрезигнував зі становища кр. реф. преси й інформації, редактора „Пл. В.“, а рівночасно не було нікого, хто міг би був і хотів би був дальше вести це діло, у липні 1950 р. „Пл. В.“ перестав тимчасово появлятися.

Крім того кр. реф. преси та інформації:

а) організував статті про український Пласт до укр. преси в Канаді, так що деякий час в укр. пресі появлялися навіть постійні самостійні „Пластові Кутки“ як от у часописах „Гомін України“, „Наш Вік“, „Новий Шлях“ і „Український Робітник“,

б) помагав у кольпортахі видань пластового видавництва „Молоде Життя“, як теж при видаванні журналу „Молоде Життя“, полагоджуючи в цілості справу друку, технічної редакції та експедиції трьох осіаніх подвійних чисел „М. Ж.“ в 1950 р.,

в) організував серед пластунів збірку пожертв на „Пластовий Бідничий Фонд“ до диспозиції ГПС.

10. Реферат зв'язку

Для студіювання проблеми відношення канадського скавтінгу до Пласту в Канаді, Упов. ГПС покликав був в 1949 р. т. зв. Раду Зв'язку, що складалася з діючих тоді Референтів КПП і ст. пл. Б. Гаврилишина. Рада Зв'язку відбула кілька сходин. Коли в квітні 1950 р. оформився КПП, Рада Зв'язку перестала існувати, а т. зв. справи зв'язку передняв КПП тим більше, що Упов. ГПС ще в грудні 1949 р. покликав був до дії окремий реферат зв'язку, а референтом іменував саме ст. пл. Б. Гаврилишина. Ст. пл. Гаврилишин відбув декілька неофіційних інформаційних розмов з представниками скавтів інших народів, але йо-

го ініціатива в цьому напрямі поза вступні розмови не вийшла. 19.2. 1950 р. представники КПП — сен. О. Тарнавський і ст. пл. Б. Гаврилишин відбули неофіційну розмову з д-ром Кислєвським, а 17.4.1950 р. з п. Дяковським, урядовцем домініяльного міністерства для справ іміграції та громадянства. Крім того в грудні 1950 р. д-р Кислєвський відбув розмову з Упов. ГПС. Темою розмови були можливості пластової праці в Канаді та її потенційні висліди. У справі відношення Пласти до Скавтінгу КППровід зайняв був вичікуюче становище в тому переконанні, що ця проблема не дозріла ще була тоді до остаточного вирішення. Більшої ініціативи не можна було проявити ще й тому, що не було відповідної людини, яка могла б була розпоряджати вільним часом для ведення справ зв'язку. Від початку 1950 р. ст. пл. Гаврилишин майже ввесь свій час мусів присвятити студіям так, що не мав змоги вповні віддатися тим завданням, що виринали в зв'язку з проблемою зв'язку. В травні ц. р. з причини виїзду на працю далеко поза Торонто, ст. пл. Гаврилишин перестав працювати як кр. референт зв'язку й від тоді цей реферат аж до тепер необсаджений.

У часі своєї діяльності кр. реф. зв'язку стояв у контакті з Діловодом ГПС для справ зв'язку, а крім того з осередками, до яких вислав був два обіжники в справі відношення Пласти до Скавтінгу.

11. Реферат господарки.

Господарська діяльність КПП базувалася на зasadі самовистарчальності і оперта на власні сили. Головним джерелом прибутків є в Пласті членський внесок, що обов'язує всіх членів від новака до сеніора. Це тим більше, що постійне та термінове плачення членського внеску має теж велике виховне значення. Спочатку висота членського внеску до КПП виносила: для новактва 5 центів, для юнацтва 10 центів, для пластунства та сеніората 0,50 дол. Пізніше піднесено висоту внеску для новактва на 10 центів, а юнацтва на 25 центів місячно. Квоти, що виливали з чл. внесків

розділювано пополовині на потреби ГПС і КПП. Далішим джерелом прибутку були добровільні датки на Пластовий Видавничий Фонд до диспозиції ГПС, %%% (спочатку 40, потім 20) від прибутків з імпрез, влаштовуваних осередками, і інші дрібні прибутки.

Видатки КПП йшли головно на адміністраційно-господарські потреби та на видавання органу КПП, „Пластового Вісника“. (На З'їзді предложенено точні розчленення прибутків і витрат).

12. Пластовий Дім

Крайовий Референт Господарки багато своєї уваги присвятив справі придбання УПДому в Торонто. Сен. О. Тарнавський, як реф. господарки,

був делегований КПП-ом до Діл. К-ту УПДому як відпоручник КПП і цілий час аж до закінчення цієї акції вів у цьому К-ті всі господарські справи. (Набуття ПДому коштувало крізь 8000,— дол.).

З днем 30.4.51 Діл. К-тет закінчив свою діяльність, а всі справи, зв'язані з УПДомом передав до дальнього ведення Старшини Іл. Станіції в Торонто. Перед закінченням діяльності Діл. К-ту Переїврна Комісія в складі п. Емілії Остапчука, п. Олександра Кучерепи, і п. інж. Андрія Палия перевела була контролю господарки та ведення рахунків Діл. К-ту і нашла все в порядку. Після того так КПП як і Почесний Громадський Комітет уділив був Діловому Комітетові УПДому абсолютною з його діяльності.

Коментар

Два ривалі: Берлін і Бад Ішль Міркування на тему Джемборе

Могло б здаватися, що справа Джемборе цікавить тільки тих кільканадцять тисяч безпосередніх учасників — представників поодиноких скаутських, державних організацій, згл. іхні проводи Тимчасом у зв'язку з Джемборе висловлюють свої спостереження, думки, побажання теж і позаскаутські круги або скайти в позаскаутській пресі. Тоді маєте зможу зустрітися з міркуваннями, насвітленнями тенденцій, яких не все можна допускати в офіційній скаутській пресі. Крім того такі погляди звичайно йдуть дальше в глиб самої виховної проблематики та висловлюють нераз погляд і певної групи суспільності, яку вони свою пресою представляють. Для нас пластиунів такі завваги неменше цікаві з огляду на можливості нашої посередньої, чи безпосередньої співпраці з скаутськими кругами даних країн, та з огляду на наші потреби співпраці з іншими народами.

Стаття Таймса

Таймс із 17.8.51 помістив довшу статтю свого кореспондента висланого до Бад Ішль. Він протиставить (як зрештою в інших багатьох випадках теж другі кореспонденти) дві імпрези: з'їзд комуністичної молоді в Берліні та Джемборе в Австрії. В обох випадках — пише він — брала участь молодь з різних країн, в обох імпрезах домінувала німецька мова, в обох була і та сама тема — мир. Але на тому „подібність“ кінчиться. Ніякі два зібрання не можуть бути такими контрастами, під оглядом цілей як і самого характеру, як саме ці два. Простота та провірка основних принципів скаутського руху — були моттом п'югорічного Джемборе. Убога Австрія не могла подолати якимсь надзвичайним коштом організації (на цьому Джемборе підтaborи навіть не мали електричного освітлення) а крім того

минулий досвід показав, що того ро-ду зібрання перевантажені числом, як теж і формою, відсушують на дальший плян властиві цілі: виро-щувати духа дружби поміж поодинокими скавтами та народами. Ав-стрія знана не так з організації, як з гостинності (хоч і та перша не завела, беручи до уваги, що австрійська скавтська організація має тепер нещільш 10.000 членів) і доказів на ту другу притаманну прикмету австрійців—на гостинність — було пре-багато.

Опісля цитує слова полк. Вільсона, директора Інтернаціонального Бюро з промови при відкриттю Джемборе, коли полк. Вільсон (стоючи на одній із веж, яких було сім) сказав: „Сьогодні поставили ми ці вежі, як сим-вол, що будемо **хоронити скавтінг** перед атакою із зовні...“ Від себе кореспондент додає, що небезпек для скавтського руху є багато і не всі вони мають **зовнішній харак-тер!**

Найбільша проблема це скавтма-стри-виховники, яких не тільки брак у Німеччині, Австрії, Італії, але теж і Британія не має їх достаточного числа, не говорячи вже про домінії. Скавтінг став віч-на віч із „платни-ми“ виховниками у різного роду клубах, корпусах молоді і т. п. Крім того скавтінгом займаються пого-ловно вчителі—це їй поставило скавтінгу позицію утотожнювання його зі школою і дало причину розуміти його надто у злуці з „Днем Імперії“.

Характеризуючи поодинокі ре-презентації на Джемборе спинюється спершу над американськими скавта-ми, висловлюючи (не тільки особи-стий) погляд, що „ляссо-вий та ков-бойський“ характер американських скавтів будив поважні застережен-ня у проюх представників, хоча всі були повні признання для американ-ської окупаційної влади, яка помо-гла усіма технічними засобами вла-штувати Джемборе.

Нові держави, згл. домінії вислали цього разу свої окремі, самостійні делегації (Ізраїль, Бурма, Пакістан. Індія). Дві останні були люксусово виряджені включно з досить поваж-ною сумою на „дрібні видатки“.

Німецькі скавти (числом 600) ро-или знамените враження, хоча у их брак провідників, які б не були

на питання співпрацею з нацистами. Додати треба ще страх деяких батьків перед всякою рода організаціями, що визначаються дисципліною та носять однострої, ще й дозвіл Контрольної Комісії (на прохання німецької соціяліст. партії із огляду на рух молоді в Східній Німеччині) політичним партіям організувати мо-лодь — утруднили позицію пфад-фіндерів.

У зв'язку з тим завважує коре-спондент: недопінення „ухилів“ в скавтінгу показується фатальним у наслідках. Прим. існування та не-сподіваний розвій католицьких скавт-ських організацій, які себе подекуди надто відмежовують (Італія) є саме того доказом — на його думку. А недопінення змін в організаціях стає вже деякою небезпекою,

Задержуючись на британській де-легації завважує, що це, що цього року до ре-презентації допущено скавтів із найвищим ступнем проби, могло робити помилкове враження, що британським скавтам бракує до-росту. І тут дещо довше задержу-ється над такою проблемою, на йо-го думку дуже актуальною: заці-кавлення старших і молодших юна-ків. Молодшим вистарчить романти-ка Кіллінгового Кіма та індіянизм, які все будуть до живого захоплю-вати молодь до 16 року життя, але після того року уроєна гра, без ре-ального застосування як теж, у за-гальному, збудження почуття слу-жіння не всил захопити молодь. Ілю-струє тут такий примір: Коли в ча-сі останньої війни скавтінг в Британії обмежився до таких скавтських обов'язків, як збірка злишнього па-перу, то у висліді, як тільки створи-лася для молоді можливість піти до корпусу кадетів, багато старших юнаків туди приголосилося. У вислі-ді число скавтів сильно зменшило-ся. У Франції ватомість, — де наци-сти переслідували скавтінг за актив-ність у визвольній акції, — приплив членства сильно зріс. І Франція з того витягнула досвід на сьогодні-шний день: ровери (старші скавти) працюють поголовно у „вікенда“ при різних акціях відбудови Франції, даючи доказ, що такою самою жерт-венною поставою можна визначити-ся і у демократичних умовах, а не тільки у тоталітарних. Ця жертвен-

ність та активність французьких скавтів позначається на різних відтинках, теж і на Джемборе. Можемо запримітити її хоча б у піклуванні над групою сліпих скавтів (прибула з Парижа), в усунності іншої групи, яка одного дня всіх приймала кавою, бо „кождий може напитися доброї кави, а ми можемо здобути доброго приятеля“, а вічливість французьких скавтів ставить він за примір усім іншим.

Боязнь Бі-Пі із 1908 року, що скавтінг не надається на експорт, заперечує примір французів, закінчує своє звідомлення кореспондент.

Думки полк. Вільсона

Спектатор із 31.8.51, містить статтю полк. Вільсона п. н. „Який шлях для молоді?“, де він, загадуючи одночасно відбуття імпрез в Берліні і Бад Ішль, приписує тенденційну „рівночасність“ тим першим, бо про речи нець Джемборе було відомо всім вже два роки тому.

На з'їзди в Берліні у загальному вів учасників від 16 до 25, на Джемборе 90% це юнаки поміж 14-17 роками, а 10% залишається для скавтерів від 18 року вгору. Ціль Джемборе була очевидна: воно було для юнаків, на Іхню радість, користь і для Іхнього щасливого пережиття. Скавтінг вірить в індивідуальний вишкіл, а не масівку; тому і цифрове відношення було 15.000 (Австрія) до майже міліона (в Берліні).

Теж і свої виховні пляні скавтінг розкладає на довший час, а до міжнародної дружби причиняються не тільки з'їзди, але теж і публікації, виміна кореспонденції, фільми, знімки і т. д. а в першу чергу свободні відвідини поодиноких груп скавтів з одних країв до других, які саме дають хлопцям нагоду пізнатися взаймно. Рівночасно ж доказ, що приязнє відношення одних народів до других не є тільки кличем, але реальною дійсністю. Того рода практику стосує скавтінг вже десятиліттями, з конечними перервами, викликаними війною.

Ціль скавтівської вишколу — вироблення характеру, фізичної та духової тугости, — які мають помогти юнакові при виборі індивідуального стилю життя. Завдан-

ням скавтінгу не є школити еліту, але дати можливість жити скавтським життям якнайбільшої кількості молоді, яку тільки можна забезпечити, обслугжити відповідними виховниками. Тому і проблема провідників в скавтінгу є вічно актуальним, а брак відповідного числа юношів з поміж молоді є щораз критичніший.

Я знаю — каже полк. Вільсон — як „полумяним“ може бути життя молоді в іншій чистині світа: її ентузіазм, підсичення наказаної діяльності, виключно з життям посвяченим масовій гістерії. Молодь стає знищдлям організаторів, які використовують її для невиявлених цілей. Як „зваряддя“ зігнеться, притупиться, його відкидають, бо приходить інша, більш придатна молодь. Це саме і є найбільшою трагедією молоді нинішнього дня. Найвища пора — пише дальше полк. Вільсон — щоби свідомі та з добрими намірами суспільства об'єднаним фронтом ставали на сторожі та в обороні молодшої генерації перед ІІ безперервним використуванням.

Скавтінг, хоча одна з найбільших міжнародних організацій — начислено заледви 5.000.000 членів. Нехай усі подібні рухи досягають десятикратного числа і доцінюючи при тому як слід значення Церкви, та різних інших установ, все таки можна сумніватися у тому, чи вони здібні змагатися із силою зла.

Я можу говорити про скавтінг, — каже полк. Вільсон — що він є здібний бути притягаючою силою для молоді. Нам треба тільки значно більше співпраці і ми мусимо її дістати від суспільностей у загальному, а від преси зокрема. Якщо зможемо дати хлопцям відповідно більше числа добрих провідників — то число скавтів у світі сильно зросте. Але це торкається молодшого юнацтва. Труднощі зростають, коли будемо брати до уваги старше юнацтво, бо йому метода гри може показатися невистарчаючою, вони жадні наглядних доказів. Скавтінг, хоча сам по собі консервативний (не в політичнім розімнні) то не зраджуєчи своїх основних властивостей і зasad є здібний пристосуватися до змінених вимог життя. І дальнє наводить із статті „Тайм“

са", примір Франції, додаючи від себе: „молодь вичуває потребу безпосередньої акції!"

Молоді в Берліні кинено кліч: „боротьба за мир"—закриваючи, що під тим клічем розуміється „опанування світа!" Це не є наше розуміння миру, але якщо молодь мала б захопитися нашим розумінням — то вона мусить дістати ту ідею по-дану у більше агресивній, місійній формі. Вовк і ягнятко не можуть пастися разом!..

Що ідеї міжнародної дружби розбуджені скавтовим співжиттям ре-пресували тоталітарні устрої — за-свідчує тільки про ефективність тих зусиль. Все таки над усіма організаціями висить небезпека за вузь-кого інтерпретування своїх основних засад. Бі-Пі закликав провідни-ків дивитися на скавтінг ширше, а не зводити його розуміння до будь-яких вузьких поглядів.

Факт, що в останніх двох роках число скавтів збільшилося на 850.000 — являється задовільним обявом. Ще більше потішоючим є факт, що зро-дилося бажання давніх скавтів (ольд скавтів) не тратити з'язку зі скавт-ськими зasadами а обеднуватися якоюсь новою формою — що у ви-сліді започаткувало масовий олд-скавтський рух, який в будучому напевно причиниться до зросту скавт-ської ідеї, та не залишиться без на-лежного впливу на молодь.

Голос польського гардежа

У тому самому журналі поміж листами до редакції, поміщено теж листа п. С. Небельского (польський олдскавт), в якому читаемо: „Я вповні погоджується із тезою висловленою в одній із передовиць вашого журнала, що щоби протистави-тися впливові комуністів на молодь, західні народи мусить вигравати комуністів їхнім способом гри. І слушно згадується при тому скавтінг, як одинокий із нинішніх засобів, на за-ході, щоби протиставитися намірам комуністів завоювати уми молоді".

Але скавтінг — на думку п. Н. — не використовує належно своїх можли-востей в першу чергу на міжнарод-ному полі. Як відомо до участі в з'їзді в Берліні не була допущена молодь із країн, що є нині під кон-

тролею комуністів, натомість „сер-дешно" запрошували молодь захід-них країв, тоді коли Скавтська Кон-ференція відкидає прохання скавт-ських іміграційних організацій стати їхніми членами, а тим самим відби-рас нагоду та можливість молоді тих організацій брати участь у Джем-боре.

Дальше висловлює свій погляд п. Н.: „Якщо б на Джемборе скавти екзильних організацій (вчисляє по-ляків, мадярів, естонців, але зазна-чує ще „інших") взяли участь у Джемборе окремими групами із влас-нimi одностроями, відзнаками та під своїми пропорами — то це напевно мало б величезний вплив на учас-ників Джемборе, а тим самим само-му Джемборе надавало б універсал-ний характер. Для самої ж тої мо-лоді, відновлення чарівних споминів скавтування у своїх батьківинах напевно применшувало б „мамуто-вий" розмір берлінської паради".

... і висновки для нас

Читаючи оттакі та подібні мірку-вання ясними стають конкретні зав-дання для пластових провідних кру-гів. В першу чергу ми мусимо біль-шу увагу звернути на освідомлен-ня та з'ясовання питомених вартостей нашого Пластового Ру-ху, як такого, та конfrontувати його розвоєві прикмети та тенден-ції із тими, що нуртують в органі-заціях молоді західних держав чи серед молоді взагалі.

Не вільно нам дивитися на Пласт, як і на скавтінг, тільки як на орга-нізацію характерну **формою**, та приписувати можливості існування та розвою технічним засобам чи технічному виробленню.

Слухаючи чи читаючи нераз так „легко" висловлювані погляди від-носно доцільності, конечності унор-мовання вже вкінці нашого відно-шення до скавтських організацій може нас огортати страх, що ми заб-буємо про те, що в Пласті ми виростили свою власну, україн-ську виховну традицію, свій влас-ний український стиль життя мо-лоді в організації, яка щоправда за-стосувала методу скавтінгу, та при-няла його основні ідеї, як ідеї, які йшли в парі із нашим українським,

ідеалістичним розумінням життя, але власне тому пластиун—це щось типове, де не те саме, що скавт, іфадфіндер, чи гарцеж.

Це, що нині подається як примір організації (Франція), що в останніх літах добула досвід, чим притягати молодь, що сама беззмістовна пригодницька романтика може не вистарчати, бо молодь шукає глибшого сенсу і в житті та в приналежності до такої організації як скавтінг,— то Пласт може почуванитися вже предавною традицією такого саме розуміння „Життя в Пласті“ (шідручник Дрота з 1922 р.).

І тому ми мусимо бути дуже обережні, бо заходить небезпека, що якщо б ми впровадили молодь, байдуже чи на „бажання батьків у Канаді“, чи на бажання очок наших провідників „впровадити хлопців у ширші можливості“ у сферу скавтських організацій без належного забезпечення можливостей захвати НАШ питомений стиль ПЛАСТУ,— то ми не то, що не осягнемо цілей але згубимо той великий внутрішній капітал, який у конфронтації та аналізі внутрішнього розвою та тенденцій деяких скавтських організацій у світі є нашою величезною перевагою.

Тому „не спішімся“ вирішувати того рода справ під враженням хвилі якоїсь невдачі, чи під враженням почуття „меншеадатності“ нашої, як емігрантської організації у відношенні до нашої молоді. Я сама свідома того рода почувань. От недавно будучи на ювілейній імпрезі скавтів у Лондоні — в славній салі Алберт Голю, де виконавцями були 2.000 скавтів, попри імпонуюче враження, яке викликала у мене ця імпреза і своїм змістом, і виведенням та доставою скавтів, — не могла я опертися прикрому враженню „чи ми можемо нашу пластову молодь зробити так щасливою, не даючи їй можности переживати такого розміру імпрези, чи не кривдимо ми її тим, що наразі спинюємо її перед включенням у скавтські рухи даних країв?“... Але заспокоилася я, коли бачила знова при іншій нагоді досить незрозуміле і для нас певно не вистачаюче вузьке розу-

міння скавтінгу, головно у відношенні до громадських обов'язків, яке наші молоді не вистарчило б.

Наші „модерністі“ (головно теоретики) дуже часто вимагають поспіху у впроваджуванні змін, у „до-стосуванні“ пластової праці до нових умовин і т. п. Ім здається, що від самого написання на папері такої інновації ми вже осягаємо на виховному полі якісь великі здобутки. Забувають при тому, що в Пласті перше і зasadniche значення має провідницький кадр. Число пластиунів все було і буде пропорційно залежне від числа відповідних провідників, які вміють очеркнені сухи вимоги у точках „оживити“ та актуалізувати своїм зацікавленням пластовою працею, віддаючи свій час на практичну — в найширшому тога слова розумінні — роботу з молоддю.

Не доподумання чайже, щоби яксь вимога у пробі, написана приміром тому 10 років, практично була стосована сьогодня у тій самій інтерпретації, без актуалізовання її під нинішню хвилю (якщо стосує П відповідний виховник) чи буде це „ідеологічна“ точка „вірності Україні“, чи така „життєвова“ проблема, як „шанування рідної мови“, чи яксь технічна точка вміостей.

Не вільно нам забувати, що молодь (говорю про українську молодь з уродження і походження, але це саме у відповіднім приміненню буде відноситися і до молоді тільки українського походження) потребує „сильних висловів“ (не розумію під тим ані фразеології ані „трамтадратства“) і хоче бачити доцільність виявів своєї власної енергії, принадлежності і праці в організації.

Чи збереження української духовності за кордонами України не є ставленням конкретних завдань, що зможуть і будуть захоплювати вартіснішу молодь і тримати її при Пласті? Очевидно, цілу ту проблему розумію не вузько а трактую її як гідну поважної застбанови, виміни ненакинутих поглядів, теоретичного опрацювання, практичного досвіду та з'ясовання її, як один з основних обов'язків пластиунів взагалі.

Цюпа Паліїв

З пластового записника

В чому суть демократії?

Коли мені розповідають чужинці, які в них найкращі в світі машини, найшвидші поїзди, найбільші будівлі, найвищий життєвий стандарт,— я питаюся їх просто і зовсім не оригінально: „а які люди?“

Ще досі не дістав я відповіді з „най“ на початку прикметника. Коли ж бачу неначе хмаринку засомролення, сховану незручно за усмішкою на лиці моого співрозмовця, я знаю, що для себе знайшов він відповідь. Але, як дивно рідко це тривається!

А коли мені, показуючи співчуття, кажуть, що в моїй батьківщині, у бідних хатах така велика убогість, — я кажу філософічно: „але яка ж багата ця убогість!“

Усміхаються на те так „зовнішньо“, без відзвуку в душі; інколи дозваляють говорити про те баґатство, що у поривах серця, у глибоких думах, в особливому сприйманні життя... Але як мало таких, що призадумуються хоч на мить. Справді, як важко повірити в убогість баґатства!

* *

Сьогодні, американський народ святково обходить 175-ту річницю своєї Декларації Незалежності з 4 липня 1776 року. Великі люди говорять сьогодні до американського народу; і великі слова чуємо, читаємо... Над усім — виразна мелодія: здобути 1776 року, Декларація Незалежності, в небезпеці; треба бути готовим боронити їх!

У Декларації 4 липня 1776 року говорилось: усі люди рівні, вони мають, Творцем дані, непозувальні права, між ними життя, воля, змагання до щастя... Права, права одиниці... Це вони в небезпеці. Право на свободу слова, думки, преси, релігії; право на вільне підприємство, на вибір звання, чи місця прожитку; право на справедливий суд, на охорону приватного майна... Право, право і ще право. Хай звуть його „американським способом життя“ чи „американською традицією“.

Це все права одиниці, громадянина вільної, сильної, незалежної держави. Неначе в сумі цих прав одиниці міститься поняття батьківщини.

Як глибоко вкорінений індивідуалізм Декларації 4 липня в американський народ і його спосіб думання! Як далеко в тіні цих прав видається мені — сама батьківщина американська, з її власним правом на життя, волю й щастя. Батьківщина, як така, — без огляду на право одиниць, навіть без огляду на її формальне існування, як держави!

Як інакше звучало це нам у Стартому (а може „перестарілому“) Краю, де завжди сама Батьківщина була ставкою, і її право на життя, волю і щастя; де особисті права так далеко в тіні її були, що й не загадувалось їх; де особисті права взагалі не були есенціональні в нашому сприйманні Батьківщини!

* *

Права і права... Американський народ навчений думати про свою батьківщину, категоріями прав. Він навчений, що для береження цих прав установлено уряд, який бере свій авторитет від згоди громадян. Так було сказано в Декларації 4 липня, і так учат у школі... Але інколи здається мені, що десь, неначе згублено другу половину поняття „права“, — обов'язок. Правда, говорять про обов'язок, як тягар, що його вимагає уряд, як щось немиле, що слід обмежити до краю, або, яку час скрутити, про обов'язок військової служби, про поміч у цивільній обороні, про давання крові для ранених воїнів... Але це все окремі для себе практичні вимоги хвилини. Чи не замало це? Чи не єсть обов'язок і право одним, істотно поєднаним, нерозлучним поняттям? Чи не повинен молодий громадянин, почувши вперше в житті про своє право в громаді, почути й рівночасно про обов'язок в громаді, і на тому виховуватись? Чи не повинен громадянин, завжди, коли відчуває своє право відчути й інтег-

ральну частину його — обов'язок? І здається мені інакли. що, з виховного погляду — не добру прислугу свому народові роблять ці великі провідники, що окреслюють демократію скількістю і родом прав, гарантованих громадянинові, конституцією і урядом, як її екзекутором. Чи не в тому суть, що в демократії самі громадяне гарантують свої права: на кожному кроці, діючи в уряді, приватному підприємстві, в

суді чи дома, — пошануванням прав другого і способом використовування прав своїх? Чи не основною гарантією прав громадян є поведінка громадян? Вільна, а проте обов'язкова, тобто в виді сповнювання обов'язку?

Здається мені, що демократія це так само право, як і обов'язок, — їх синтеза й гармонія.

Юрій Старосольський

З нашого життя

А В С Т Р І Я

Джемборе в Бад Ішль біля Зальцбурга 3-13.8.51. було сьомим з черги зльотом скавтів цілого світу. (Про його „риваля“ в Берліні 1 висновки для нас гл. стаття Ц. Палів ст. 155 — Ред.). До участі в ньому готувалися теж пластуни. Але внутр. орг. ситуація, як теж нез'ясованість відношення до ІБ (Міжнар. Скавт. Бюро) були дуже сильним гальмом в розгортанні конкретних планів.

Коли усі старання ГПС (подібно теж Головних Квартир інших егзильних скавт. асоц.), — взяти участь як самостійна одиниця, виявилися безуспішними, треба було зняти становище до пропозиції ІБ: егзильні скавти беруть участь в Джемборе в рамках скавт. асоц. країн їхнього теперішнього перебування, підпорядковуючись передтим організаційно даній асоціації.

Супроти того ГПС заперестала дальших заходів для участі СУП як цілості, а доручила Крайовим Проводам Німеччини і Австрії пов'язатися зі скавт. асоц. інших країв, перевірити, на яких умовах була б можлива наша участь в інших делегаціях, та евент. почати відповідні приготовання.

У Німеччині започатковано розмови з „Bund Deutscher Pfadfinder“. Пластуни мали вийти до Бунду, зберігти далекоідучу автономію. Хоча остаточних домовлень — з оглядин на загальну нашу політику супроти крайових скавт. асоц. і ІБ — не устійнено, Бунд погодився радо на нашу

участь в складі їхньої делегації.

Виявiloся, що на терені Німеччини не так то вже легко було підібрати відповідний гурт юнаків. Всежтаки вдалося зібрати гурток, який — після вишкільного табору біля Берхтесгаден — мав перейти до Австрії.

В липні Бунд поставив вимогу, щоби пластуни, які йхатимуть в їхній групі, мали однострої пфадфіндер-ів. Ця вимога, виступати „в чужому пір'ю“, мусила викликати поважні сумніви щодо допільноти нашої участі. Тому, що ця вимога прийшла доволі несподівано і психологічно була для наших юнаків незрозуміла, а з педагогічного погляду і зі заложень нашої „зовнішньої політики“ під той момент треба було розцінювати її негативно, — рішено з участі зреагувати.

Австрійська асоц. таких вимог не ставила. Але кількість членства СУП на терені Австрії змаліла вже в той час до 20—30 членів переважно новаків і ст. пл., а юнацтва майже не було. Упов. ГПС завдав собі дуже багато труду й виявив багато посвяти, щоби як найкраще використати дані можливості. Але в тих умовах — зрозуміло — не міг досягти поважніших успіхів, так як не його вина, що німці дозволили егз. скавтам у інших підгаборах вивісити національні прaporи, а австрійці (передовсім зогляду на внутр. політ. ситуацію своєї країни) мусили нам цього відмовити. Поза тим треба підкреслити велику прихильність і гостинність австр. скавтів для нас.

Хоча серед дуже несприятливих обставин, всежтаки на VII. Джемборе взяло участь 41 пластунів з: Австрії (Інсбрук, Куфштайн, Зальцбург, Грац, Трофайах), Німеччини (Мюнхен), Бельгії (Лювен), Франції, — будьто як учасники в австрійському підтаборі, будьто як гости довший чи коротший час.

Про нашу участь в Джемборе принесла укр. преса дві статті: „Християнський Голос“—Мюнхен, ч. 34 з 26.8.51 зі знімкою й вичерпним інтерв'ю з двома учасниками, ст. пластунами — і „Український Самостійник“—Мюнхен, ч. 10-11 з 26.8.51 репортаж свого кореспондента (опісля передрукувала „Свобода“ в США). Цей останній репортаж ми можемо приняти як критику нашої участі, хоча маємо притензію, щоби укр. репортери інформувалися (і звітували) теж про причини описуваних ними недомагань, — будьто в проводі на місці, — будьто в ГПС (що міститься на тому самому коридорі, що й редакція „У.С.“). Але не зашкодить ще зафіксувати у зв'язку з наголовком, що його вибрали собі репортер „У.С.“ для свого репортажу: „Австрійські пластуни співають української пісні“, що саме він на Джемборе акцентував цей спів, додавуючи скористати з пропозиції австр. скавтів: заспівати укр. пісню як першу в точці Австрії, хоча гучномовці повідомлятимуть, що це співають австрійські скавти. Тому вичуваючи з загального тону репортажу його „холодне“ ставлення до Пласти, стерджисмо, що репортер „У.С.“ не умів бути лояльним навіть супроти себе самого.

О. Бойчук

Ш ВА Й ЦА Р І Я

Так само, як і в попередніх двох роках, цього року взяла українська делегація участь у вишкільному таборі в Енгельбергу в Швейцарії. Це табір для скавтів священиків і студентів теології та для скавтських капелянів. Учасниками були швейцарці, німці, австрійці, люксембурці і українці (два ст. пл. Куреня „Хрестоносці“).

Атмосфера серед учасників дуже дружня. Нає принято як давніх дру-

зів. Ми зустріли також приятелів і знайомих із попередніх років.

Мета табору — зазнайомити учасників із скавтським життям молоді, але не в теорії а в практиці. Очевидна річ, що кромі практичного скавтування були теж і теоретичні реферати, але вони мали давати відповіді і сугестії на проблему передовсім релігійного виховання молоді в скавтингу. Ціла програма табору обдумана і здійснювана з точністю швейцарського годинника. Про це дбав командант табору о. М. Юнга чина св. Венедикта, і цілий штаб добірних вишкільників, добрих швейцарських скавтів. Програма зазнайомлювала з цілістю скавтського життя. Поодиноким уладам були присвячені окремі дні і тоді нам доводилося бути і новаками, і юнаками, і сеніорами.

Кожного року табір в Енгельбергу кінчачеться прощою до гробу св. Клявса з Флюиль, патрона Швейцарії. Цього року пройшли ми дорогу з Енгельбергу до Флюиль пішком, зробивши так одну з кращих гірських тур в швейцарських Альпах у поблизу масиву Тітліс.

М. Лабунька

А Н Г Л І Я

На прохання СУБ-у переняв КВОМ організацію та ведення літньої оселі для української молоді у Великій Британії. Кілька місяців перед початком оселі устійлено речинець, план, призначено провід, зголошених учасників призначено відповідним впорядникам, так, що остатню підготовку із дітьми в справі табору провадили дані впорядники. Ця остання спроба показалася зокрема успішною, коли при приїзді діти відразу почувалися „як вдома“, знаючи наперед склад своєї групи.

Підготовчу працю поділено в той спосіб на „технічну“ і „виховну“. До технічної належало: підготовка площа, приміщення, виряд, транспорт виряду і т. д. Відповідальний за ту ділінку був голова КВОМ-у ст. пл. Василь Радь, за „виховну“ — командантка табору.

Зголосень дітей вплинуло понад сподівану кількість, так, що справу приміщення треба було устійнити на місці. Показалося, що можливою

розв'язкою буде організувати дві окремі тaborові одиниці: табор для юнаків на зовсім окромій площі під шатрами, із власною кухнею і оселлю враз із табором для юначок в будинку і на площі біля будинку Інв. Осели.

В дні 28 липня під вечір прибули в порядку всі намічені транспортні дітей, згідно із уложенім планом.

На другий день в неділю в год. 6 вечером відбулося піднесення прапору і перший наказ у „Виховній Осели“, а пів години опісля відкрито „І-ий Вишк. Табір Юнаків в Англії“.

Площа збірок і шатра старших юначок були недалеко Інвалідського будинку, в якім були приміщені діти. Площа юначого була досить далеко віддалена від будинків, в дуже гарній закутині „Зелений Клин“, серед сіножатей, поля, так, що приміщення додавало тaborові дійсного чару. На таборі було 3 великі шатра, три малі, крім магазинових двох шатер. Кухня та кухонні уладження були все подивом відвідувачів.

В часі табору відбулися: прогульки (юнаків 2 днівна, юначок 1 днівна), теренові гри (в таборі юнаків — 3), марш з обтяженням (в таборі юнаків і юначок), змагання за найкращого тaborовика (в таборі юнаків), ватри (перша — присячена 40 літтю УПласту, друга — з нагоди заприсяження учасників, третя — пращальна), „новацькі вогники“ (два: один веселій, другий — іменування „отроків“).

Табори тривали від 28 липня до 18 серпня 1951.

В пресі (Українська Думка — Лондон) з'явилися вичерпні звідомлення і репортажі з обох тaborів.

А Р Г Е Н Т І Н А

Маємо чотири пл. осередки, це є станиці, що називаються за буквами абетки:

Станиця А. Осідок у Буенос Айрес при монастирі оо. Василіян. Станичну старшину, перевибрану в лютні 1951 очолює пл. сен. Павло Клим. В станиці заступлені всі улади, при чому чоловічий кіш має два курені (юнаків і ст. пл.) та гніздо новаків. Дещо слабший жіночий кіш. Осередок в Буенос Айрес це найсильніша під кождим оглядом

станиця. Вона об'єднує 70 пластунів і має за собою трирічний досвід праці на цьому терені. Тут започатковано перше пл. видання „Зелене Весло“, якого 4. число саме, „друкується“. Станиця влаштувала свято гагілок і роковини Шевченка. Крім того брала організовану участь в одностроїях: а) в прощі до Люхан; під час походу зі станиці до базиліки грала духовна оркестра Пласти, б) як почесна сторожа на святі в річницю смерті ген. Чупринки при посвяченій, вмурованій на тому же святі, пропам'ятній таблиці, в) в парадах по сл. п. Другові Гасіні, г) у другій Зустрічі 12. до 13.5.51 в Платинос-Гудсон (Свято Юрія).

Станиця Б. Осідок у Візя Базестер. Зорганізована в перших місяцях 1951 ще вповні не оформилася. Станицю веде в. о. станичного пл. сен. д-р Юрій Шпилька. При станиці створено перший в Аргентині кружок Пласти-Прияту.

Станиця Ц. Осідок у Берасатегі, зорганізована також в перших місяцях 1951 завдяки видайній активності теперішнього кашового ст. пл. Миколи Бандрівського (одержав IV. пл. відзначення на Зустрічі в Платинос). 5.5.1951 вибрано стан. старшину (голова пл. сен. Олекса Лісевич). Домівка в приміщенні філії „Просвіти“. Станиця брала організовану участь у II-ій Зустрічі.

Станиця Д. Осідок у Візя Діямантє. Зараз в стадії організації. Веде ст. пл. Микола Мілусь.

Поза станицями — двох самітників: 1 ст. пл. і 1 пл. сен. Крім того є ще деяка кількість пластунів, які вправді зареєструвалися, але не оприділи себе до жадної клітини і зовсім неактивні.

12-13 травня 51, на другій Пл. Зустрічі в Аргентині було: 70 учасників (помимо непогоди), полева Служба Божа, тaborування, гри а вече-ром ватра з участю родичів і симпатиків Пласти. — Духова оркестра Пласти грала не тільки в люханському поході, але й на святі Чупринки.

Пласт тут розростається і міцніє, та здобуває симпатії серед поділеного, на жаль, на партійні і релігійні угрупування громадянства.

П. Шустка

З редакційної теки

ЧОМУ?

...бо, чи не є парадоксом, що в той час, як ми не маємо „Молодого Життя“ (журналу для юнацтва) — „ми“ видаємо ЕУ. Це гарно, але нас не виправдuse...“

М. П.

...ще одна рефлексія на тему „Пл. Шляху“ (може гереziйна). Всі тішаться, що виходить П.Ш., він добрий і потрібний. ...Але — ось — наш Пласт має поважний журнал П.Ш., але не має юнацького журналу „Молоде Життя“, який мав би служити пластовій і не-пластовій молоді; не має новацького журналу. — Моя рефлексія: якось не найкраще розложені й використані наші потенціяльні вартості. Чому? — не знаю добре, але знаю, що якби нам вдалося видавати юнацький журнал, то це було б пре-важне і величезне досягнення; П.Ш. — це важне і велике досягнення...“

Ю. С.

...не розумію, як Ви можете видавати такі книжки як Альманах РФК, наукові праці Шереха, Падожа, Кубійовича, ... а чому не виходить юнацький журнал? ... Коли б зосередити фонди і енергію витрачену на ці видання, ми мали б юнацький журнал...“

К. Т.

Від Редакції: Передовсім — наша повна згода: юнацький журнал **преважна і величезна справа** — без сумніву і поза дискусіями; щодо новацького журналу (й дітючій літературі), нам треба включитися і повністю підтримати акцію ОПДЛ. Але з другої сторони **ніяк не погоджуємося** з міркуваннями авторів вгорі.

Передовсім прохаемо читати в цьому числі П.Ш. статтю Т. Ліськевича і фрагмент звіту Є. Кульчицького про видання МЖ. З цього ясно, що саме завдяки існуванню загального В-тва МЖ — а зокрема завдяки ЕУ — можна було відновити в 1950 р. журнал „М.Ж.“ і перенести до США. — Що ми не змогли його втримати, може винен найбільш критичний (1950/51) час нашої орга-

нізації, але **ніяк не можна думати**, що причина в інших виданнях...

Фонди, якими урухомлено поодинокі видання **ніяк не можна було б зужити** на журнал. — „Карту Галичини“ — фінансують вояки б. Дивізії Галичина; ЕУ — цілій ряд установ **поза сотнями передплатників**; Альманах — Рада Фіз. Культури і т. п. Появу цих видань уможливлює теж готовість тих, чи тих пл. кругів **перенести** на себе ударну кампанію розпродажі даної книжки. І так: „Л.Ч.“ для: Старосольський „Вілка Гра“ і Янів „Шляхи“, та несуть на собі гарантію остаточної появи ЕУ; зноваж „Гребл“ причинилися до започатковання видань зі серії **українознавства** (з приводу 40-ліття УПУ) переняттям кольпортаажі книжки Шереха „Нарис сучасної української літературної мови“.

Вкінці треба тікати і розуміти, що техніка продукції, а головне спосіб фінансування і форма дистрибуції **неперіодичних публікацій** ставить зовсім інші вимоги, ніж видавання **періодиків**.

Обставини завжди переривали нам появу журналу „МЖ“, але тільки на короткий час. Знаємо, що підготовка для його віднови іде. Коли воно з'явиться, будьмо готові прийняти його і забезпечити йому безпереривну появу.

НАШЕ ЖИТТЯ В НОВИХ ОБСТАВИНАХ

... Та все ще кортить розказати Тобі, як тепер працюю. Бо мої „інтелектуальні“ посади кажуть на себе ждати, і я вже був два рази по пару місяців безробітним, а це коштує. З заробітку одної жінки вижити годі. Після продавання щіток, паст і кремів, я вже був представником (брекером) кількох фабрик сира, але мій головний партнер з огляду на можливість поклику до війська змінив працю. Потім малював образи в „Фабриці образів“, що доставляє популярні малюнки з романтично-солодкавою тематикою до склесів з образами, але шеф теж дістав покликання і ще розсварився з головним малярем, то і це розле-

тілося (було доволі приємне і я ще тепер викінчує особисте замовлення на 6 образів—четири акварелі і дві олії). Ще й торгував я образами, але мали ми „за добрі“ речі наших мальярів, то не пішов бізнес і власне його ліквідуємо. А тепер, від місяця, працюю в великий фірмі інспектуючи меблі й телевізій перед доставою до клієнтів. Інспекція вимагає теж поправок, заполіровування, чи взагалі шахрування малих сказ; цілий день на ногах і в русі, то набираю темпа і „лінії“ (як рух то маємо понад п'ятьсот кусків на день). Не є дуже зле і бодай можу собі свистати а то й співати при роботі—но і думати. І знаєш, прийшов я до переконання, що краще для інтелектуала, який хоче творити щось зовсім по свому (нарп. писати поезії, а навіть вільні статті)—працювати фізичним робітником, ніж мати „інтелектуальне“ зайняття тупе й нетворче, а вимагаюче напруження ума і постійного думання про дачу роботу. Тоді людина зу живляється інтелектуально і хоч може почуватись більш „гідно“ в становищі т. зв. умового робітника, ледве, чи може позатим бути дуже творчою. Якби тільки трохи більше часу для себе, то я був би вдоволений з фізичної праці і міг би не одне написати. Трудно тільки працювати над джерельним матеріалом, ходити до бібліотек і тд. І ще

трудність в тому, що звичайно не кінчиться зайняття з кінцем праці, бо—коли чоловік і жінка працюють, то чимало домашніх обов'язків треба виконати після повороту домів. Це все технічні справи, але те, що для мене важливе в засаді, це те, що сама фізична праця зовсім не мусить вивчати умового функціонування, а навіть може відвіжити ум. Якби напр. мені прийшлося працювати передпівднем фізично, хоч і важко, а післяпівдня умово, то я певен, що видатність обох праць буде б в мене добра...“

...пів року пізніше:

„Біля мене — в останніх часах доволі важкувато. Не люблю нарікати, але мушу трохи, щоб Ти краще арозумів мене. Зрештою повинен я скорегувати свої теорії, які ставив ще пів року тому назад. Показує важка практика, що не можливо (а бодай мені неможливо) думати при праці, а прийти домів і писати, що надумав. Фізична праця таки мучить ум також. Може не завжди і не кожна, але моя і мене то так. Коли ввечорі всі мязи болять, а руки дрожать від праці, то не легко брати перо. І те, що думаєш під час роботи, це непов'язані відривки, яких зліпити не так легко вдається...“

П. С.

Бібліографія

НАЙНОВІШІ ВИДАННЯ „МЖ“

АЛЬМАНАХ РФК — Історія укр. еміг. спорту в 1945-49 рр. В-тво МЖ. Мюнхен 1951, 40, стор. 117, ціна ДМ5,— або дол. 2,50.

Зроблено велику й корисну роботу виданням цього Альманаху Ради Фізичної Культури. Це своєрідна хроніка української фізкультури на еміграції. Видання цього роду ми не мали перед війною на землях Західної України. Сьогодні бачимо, яка велика шкода, що подібного видання не було. Богато річей призначалося й історикові буде дуже тяж-

ко відтворити розвій фізкультури на Західних Землях.

Саме видання робить дуже добре зовнішнє враження, що для того рода публікацій не є без значення. Видано чисто, на добрім папері, досконалі кліші, кредовий колірний вклад з віданаками усіх спортивних товариств і РФК, що діяли на еміграції. — Дуже багато знімок, на яких бачимо наших симпатичних спортсменів і рекордистів; спомини й враженні писані зі сердцем й дотепом; багата хроніка життя товариств і діяльності РФК.

Альманах наневно відіграє важну

пропагандивну роль у вихованню нашої молоді в дусі українського спорту. Він передовсім перешкодив розривові традиції української фізкультури вміщуючи багатий історичний матеріал про основників і пionерів українського тіловиховання. Так він посередно й безпосередньо в'яже їх імена і їх ролю з розвитком української фізкультури в роках 1945—1949 на еміграції.

З другої сторони Альманах зафіксував цей короткий період українського спорту, що зв'язав молодь з різних сторін України вузлами тригалої приязні і побратимства, що самочинно родиться під час спортивного змагу. Сьогодні розкинuta по всьому світі матиме вона змогу відсвіжити в пам'яті спільні цереживания. — Вкінці виховники і пропагатори українського тіловиховання знайдуть в цій цінній книзі багатий і єдиний матеріал необхідний для успішної праці в цій ділянці серед української молоді.

I. Mrič

*

Ярослав Падох НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНОГО ПРАВА — В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 128, ціна ДМ 5,— або дол. 2,—.

Є це перша повна історія великої і цікавої ділянки нашої правничої минувщини, написана знавцем предмету: правником і істориком, який довгі роки викладав цей предмет на Українськім Вільним Університеті.

Книжка хоч належить до наукової літератури, написана живо і ясно й й прочитає з цікавістю й користю кожний, хто цікавиться і хто любить наше минуле. Вона обіймає всі доби нашої історії: Княжу, Литовсько-руську і Гетьманщину, ясно вказуючи на їх органічний зв'язок зі собою, як вислід безпереривного розвитку українського народу, незалежно від його історичної долі. Всі три великі розділи книжки по-переджені оглядом історичного розвитку українського права та з'ясованням ідеології тодішнього українського суспільства, яка й визначувала зміст карних норм.

Описуючи незвичайно цікаві злочини й кари та судову дію, що вела до покарання злочинця, автор подбав також за те, щоб на тлі карного

права і практики змалювати духовий портрет української людини далеких, прогулих діб. Це дуже збільшує вартість цієї цікавої книжки, яка повинна знайтися в руках всіх культурних земляків, які цінують вагу традиції та розуміють потребу з'язувати сучасне з минулим.

(3 проспекту НТШ)

*

Володимир Янів ШЛЯХИ — Збірка поезій, В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 160, ціна ДМ 5,— або дол. 2,—.

Коли поезію за визначенням польського поета Тувіма розглядати як особливу форму упервиєння людини, — то тісний зв'язок поезії з пластовим стилем життя стає очевидним і незаперечним. Пластовий стиль життя шукає „упервиєння“. Пластиування є в певному розумінні поворотом у первісність безпосереднього контакту, з природою, із живилом, із хвилями ріки й подувими вітру, із іскрами ватри...

В безпосередності цього контакту Живла з Несвідомим міститься таємниця поетичної дії пластової мандрівки, що перетворює пластові шляхи — на шляхи поетичні... Наскільки сильна ця дія пластової первісності на несвідомі шарі психіки, найкраще показує приклад Янова, — що, бувши по суті поетом волі, напруженою, контролюваною зусилля, керованої енергетики, поетом, сказала б психологія, „персональної надбудови“, — однак поетично захоплюється чаром безжурних мандрівок, складаючи дуже ритмічні пісні про „перші стежі — про тіла гарп і сміх безжурний юний“, про „хвилі, — хвилі в білій піні, — гострий спад і бистрий вир — по камінні і по рінні серед лісу, серед гір“, про „вітер“, що в „ухах свище мелодійний марш тон“ про „іскор'тан“, що „світла квітом для людей“... про „шляхи за нами й завжди перед нами“...

Глибока спорідненість духу поезії і духу пластиування — спільність їх пралітеріїв у несвідомих шарах душі виявляється найкраще в тому, що Янів наскрізь сублімований поет „Ікон“ і „Отченашу“, у пластових мандрах знаходить шлях у нескладний і первісний ліризм „Вічної юності“ чи „Постоїв“.

Було б одностороннім твердити, що з пластового життя в країну поезії веде тільки один компонент пластового стилю — настанова на упередіння. Саме приклад Янова вказує, що друга полярна протиставність у пластовому житті й вихованні — тенденція до сублімації, до перетворення енергетики несвідомого у вищі і найвищі дихові почування — теж легко кристалізується в творах поезії. Є очевидно неможливою річчю визначити, наскільки з патріотичного патосу циклу „Україні“ і насількіз з релігійної інспірації „Ікон“ чи „Отченашу“ автор завдає переживанням виховних форм пластової спільноти. Однак для кожного, хто переживав український Пласт як форму і стиль життя, очевидно, що Пласт як процес сублімації містить у собі не менше можливостей пробудити й виявити (очевидно в сприятливих обставинах) активну поетичну творчість і пасивне поетичне сприймання, які звертаються вже не на сферу психічної первісності, але сублімованої духовості.

Є безперечною заслugoю В. Янова, що він своєю збіркою вказав на ці подвійні перехрещення пластових і поетичних шляхів як у сфері упередіння, так і сублімації.

О. Кулъчицький

*

Юрій Шерех НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ — В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 406, ціна ДМ 20,—, дол. 5,—.

Це перший виданий в українській еміграції повний науковий курс української мови. Книга підсумовує дотеперішні досягнення українського мовознавства, а також подає багато нового матеріалу. Книжка побудована в світлі досягнень і нових методів світового мовознавства нашого часу. Вона охоплює всі розділи науки про українську мову: словник, синтаксу, фонетику, морфологію, наголос. Вона спирається на багатий матеріал, вибіраний з кращих авторів українського писемства XIX-XX століт, особливо з новішого писемства, як підсоветського, так і еміграційного. В усіх розділах книга не тільки перелічує

факти і подає правила, але і дає низку практичних порад про використання тих чи тих мовних форм. Крізь усю книгу проведені стилістичні принципи. Крім того, включено кілька спеціально стилістичних розділів, що їх не було в дотеперішніх граматиках української мови.

Книжка проф. Шереха не обмінає складних і заплутаних питань, а показує в кожному випадку, яке їх розв'язання властиве українській літературній мові і в якому напрямі вона розвивається. В тих випадках, коли не можна дати точного правила, книжка подає вичерпний матеріал в абетковому порядку, і, отже, може використовуватися легко для різних довідок.

(3 проспекту НТШ)

НАДІСЛАНІ ПЛ. ПУБЛІКАЦІЇ

Листи зв'язку Уладу пластиунів сеніорів — Видає Булава УПС для вжитку пластиунів-сеніорів. Ч. 3, вересень 1950, „Баффало-Вінніпег“, 4⁰, стор. 7; ч. 4, грудень 1950, „Баффало-Вінніпег“, 4⁰, стор. 8; ч. 1/51, квітень 1951, „Баффало-Вінніпег“, 4⁰, стор. 10 (циклостиль).

Пластовий листок — для внутрішнього вжитку Українських Пластиунів і Пластиунок, видає Уповноважений Головної Пластиової Старшини на США. Виходить кожного місяця. Дітройт, Міш., США. Ч. 10(13), жовтень 1950, 4⁰, 14 стор.; ч. 11 (14), листопад 1950, 4⁰, 10 стор.; ч. 12 (15), грудень 1950, 4⁰, 12 стор.; ч. 1 (16), січень 1951, 4⁰, 12 стор.; ч. 2 (17), лютий 1951, 4⁰, 17 стор.; ч. 3 (18), березень 1951, 4⁰, 14 стор.; ч. 4 (19), квітень 1951, 4⁰, 12 стор.; ч. 5 (20), 14 квітня 1951, 4⁰, 6 стор.; ч. 6 (21), 15 травня 1951, 4⁰, 12 стор. (Всі видання циклостилеві). Обіймають організаційні напрямні, обіжники, доручення КШПроду США, виховні матеріали та хроніку пластового життя. Два останні числа присвячені І. Зіздові Пласти в Нью-Йорку.

Вогонь Орлиної Ради — Круг новацьких виховників. Видання Вишкільної Ланки УПН-ів, Мюнхен 1950, 80, 68 стор. і 4 стор, обгорт. (шапір.) Методичні вказівки для новацьких виховників, з ігровим кутиком, майструванням, щінями, загадками та листуванням.

Листки зв'язку Головної Пластової Ради — для членів ГПР. Баффало-Дітройт, ч. 1/51, січень 1951, 4°, стор. 3. (цикlostиль).

Матеріали до збірки на фонд українського пластового дому в Торонто — видає Діловий Комітет. Інформації про хід зборок на закуп Пластового Дому в Торонто. Листок 5. Торонто, 1. лютого 1951, стор. 4, 4° (друк).

Листки дружнього зв'язку I-го Куреня УПС ім. сктм. С. Тисовського; до виключного відома членів Куреня. Лакаванна-Шікаго, ч. 12. вересень 1950, 4°, 21 стор. (цикл.).

Листки дружнього зв'язку Куреня — видає 2-ий Курінь УПС „Ті, що греблі рвуть“. Неварк—Торонто, Листок ч. 1/51, січень 1951, 4°, 10 ст. (цикlostиль).

Листи до братів фаміліантів — видає 3-тій Курінь УПС „Лісові Чорти“. Лист 21-ший, виданий в США, листопад 1950, 4°, стор. 10, (цикlostиль).

Інформаційні листки 4-го Куреня УПС „Характерники“ — тільки для членів. Ч. 4 (10) Вересень 1950, Давнінгтавн, 4°, 22 стор., ч. 5 (11) листопад 1950, Філадельфія, 4°, 10 стор.; ч. 6 (12) грудень 1950, Філадельфія, 4°, 13 стор. Ч. 1 (13) березень 1951 Філадельфія, 4°, 22 стор. (цикlostиль).

За чаром срібної землі — дружний листок зв'язку пластового братерства 6-го Куреня УПС „Закарпатці“ ім. Олега Ольжича. Дітройт, США. Ч. 12. жовтень 1950, 4°, 4 стор.; ч. 13, листопад 1950, 4°, 4 стор. (цикlostиль).

Вуали дружби — Бюлетень членів 7-го Куреня УПС ім. Андрія Войнаровського — до виключного відома членів куреня. Нью Йорк. Ч. 1, 1. вересня 1950, 4°, 9 стор. і 2 стор. прилоги. Ч. 2-3. Нью Йорк. 1951, 4°, 23 стор. (цикlostиль).

Слідами Орлика — Бюлетень Команди 8. Іл. Куреня УПС ім. Григорія Орлика. Вестбари — СІА. Ч. 7(11), жовтень 1950, 4°, 12 стор. Ч. 8 (12), грудень 1950, 4°, 8 стор. Ч. 1 (13), січень 1951, 4°, 10 стор. Ч. 2 (14), лютий-березень 1951, 4°, 8 стор. Ч. 3(15), квітень 1951, 4°, 12 стор. (цикlostиль).

Наша мандрівка — дружня розмова членів 11-го Куреня УПС „Ман-

дрівники“ в часі мандрівки по чужині до Великої Мети. Ту Гіллс — Сиракузи. Ч. 1, 14. жовтня 1950. 4°, 6 стор. Ч. 2, 7.1.51, 4°, 6 стор. (цикл.).

Іскра сокільської ватри — Бюлетень Уладу Старших Пластиунок. Ч. 2, осінь 1950, 4°, 20 стор., ч. 3, Зима 1950/51, 4°, 20 стор., ч. 4, весна 1951, 4°, 21 стор. (цикlostиль).

Стріла — квартальник зв'язку 2-ого Куреня УСП-ок „Шерпі Стежі“. Ч. 2, зима 1950/51, 4°, 12 стор. Ч. 3, весна 1951, 4°, 18 стор. (цикlostиль).

Листи — 3-ого Куреня УСП-ів „Лісові чорти“ — до молодих фаміліянтів. Лист 1-ший, 10 червня 1950, 4°, 2 стор. (цикlostиль); Лист 2, 1. вересня 1950. 4°, 5 стор. (цикlostиль); Лист 3, 1. жовтня 1950, 4°, 8 стор. (цикlostиль); Лист 4, 3. січня 1951, 4°, 2 стор. (шапіроограф),

Бібліотека Чорноморця ч. 3 — неперіодичний журнал для виховання та вишколу морських пластиунів, Торонто, 5.3.51, 4°, 20 стор. (цикл.).

Твердодзюб — Інформатор Гірських Орлів. Ч. 3. березень 1951, 4°, 8 стор. (шапіроограф).

Одноднівка 5-ого Куреня УПЮ — ім. сотника Федя Черника в Міттенвалді, листопад 1950, 4°, 33 стор. (цикlostиль).

Щі знам'ям чорного кота — Дружний пластовий післанець Самостійного Гуртка „Чорні Коти“ при Станиці У.П.У. в Нью Йорку. Ч. 1, 7. січня 1951, 4°, 15 стор. Ч. 2, березень 1951, 4°, 22 стор. (шапіроограф).

Зелене весло — Листок 2-ого Куреня УПЮ ім. Святослава Завойовника. Буенос Айрес, Аргентіна, 1. квітня 1951, 8°, 10 стор. (шапіроограф).

Новацька вістка — для українських дітей в Англії. Видає „Клуб Виховних Осель і Мандрівок“. Інструктивний журнальчик новацької праці. Ч. 6-7-8, червень-серпень 1950, 4°, 14 стор. (цикlostиль).

Вісті Булави Головної Команданти Пластиунок — видає Канцелярія ГКП-ок. Нью Мілл, Англія, Ч. 1, 1. березня 1951, 4°, 8 стор. (цикlostиль).

У поході — видання Української Пластової Групи в Стемфорді, стейт Коннектікет. Ч. 1, Великдень 1951, 4°, 20 стор. (цикlostиль).

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО »МОЛОДЕ ЖИТТЯ«

München, Dachauerstraße 9/I, Germany

поручає свої видання:

Юрій Старосольський

ВЕЛИКА ГРА

гутірка про ідею і методу пластування. Марка на обгортці Лісовського, ініціялія Судомори, 3 іл. вкладки. Мюнхен 1948. стор. 68, 8°. ДМ 3,— або дол. 0,80.

В ДОРОГУ

Пластовий Співник за ред. В. Витвицького, Ю. Пясецького, Б. Кравціва, 6 розділів: Гімни, Пластові, Народні, Стрілецькі, Танки, Трубкові сигнали; стаття В. Витвицького про українську музику — українською і англійською мовами — 101 пісень. Мюнхен 1949, стор. 192, 16°, ДМ 5,— або дол. 1,80.

Бейден Пауел

СКАВТИНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

авторизований переклад з англійського Е. Кульчицького. Мюнхен 1950, стор. XVI — 314, 8°, ДМ 9,— або дол. 2,50, полотно: ДМ 12,— або дол. 3,20.

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

підручник для провідників новацтва, Бльомберг 1950, стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

АЛЬМАНАХ

Ради Фізичної Культури

Історія українського еміграційного спорту в роках 1945-49 ціна ДМ 5,— або дол. 2,50.

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Збірка поезій — Мюнхен 1951, стор. 160, 8, ДМ 5,— або дол. 2,—

ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

- Ч. 15 Атанас Фіголь: »Ідеологічні основи сеніорського руху«, ст. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 16 Володимир Янів: »До Великої Мети«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 17 Євген Кульчицький-Гут: »Наше довкілля під час мандрівки«, стор. 16, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 18 Яро Гладкий: »Пластовий Індивідуалізм«, стор. 20, ДМ 0,40 дол. 0,10.
- Ч. 19 Юрій Старосольський: »Ідейний виряд пластуна«, й Атанас Мілянич: »Фізичний і господарський виряд«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 20 Цьопа Паліїв: »Поглиблюймо Пластову Працю«, стор. 16, ДМ 0,50 дол. 0,15.
- Ч. 21 Атанас Фіголь: »Думки про сучасний стан Пластового Руху«, стор. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 22 Дискусія над правильником УПС — ст. 47 (не продається).

Чи Ви вже забезпечили для себе монументальний твір:

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Перша частина в трьох томах,
1 200 стор. + колірові і темні таблиці
й карти.

УЖЕ ПОЯВИЛИСЯ ДВА ТОМИ!

Ціна одного тома 50,— ДМ або \$ 15.—.
Поодинокі зошити тільки до часу за-
кінчення твору в ціні 8,— ДМ або
\$ 2,50.

Дальші вичерпні інформації жа-
дайте у В-ві «МЖ».

»Енциклопедія Українознавства« — книга необхідна для кожного громадя-
нина, а тим більше пластиuna.

Приєднуйте нам нових передплатників!

Ярослав Падог

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНОГО ПРАВА

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 128, ціна 5,— ДМ, 2,— дол.

Юрій Шерех

НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 406, ціна 20,— ДМ, 5,— дол.

»ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ« видає Союз Українських Пластунів
Редактує Колегія

Друк: Степан Слюсарчук, Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА П.Ш. ДМ 2.— АБО ДОЛ. 1.50